

**ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ**

**ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΕΡΓΑ
ΤΟΜΟΣ 34**

ΕΙΣ ΤΟΝ ΟΖΙΑΝ ΟΜΙΛΙΑΙ Α'—ΣΤ'
«ΚΥΡΙΕ ΟΥΧΙ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ...»
Η ΘΛΙΨΙΣ ΑΠΕΡΓΑΖΕΤΑΙ ΤΗΝ ΥΠΟΜΟΝΗΝ

Κείμενον: B. de Montfaucon,

Μετάφρασις - Σχόλια
ΚΥΡΙΑΚΟΥ Γ. ΡΟΥΜΠΗ
πτυχιούχου
Θεολογίας, Φιλολογίας, Ιστορίας - Αρχαιολογίας

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	9
Εις τὸν Ὄξϊαν ὀμιλία Α'	11 (118)*
Εις τὸν Ὄξϊαν ὀμιλία Β'	26 (180)
Εις τὸν Ὄξϊαν ὀμιλία Γ'	34 (188)
Εις τὸν Ὄξϊαν ὀμιλία Δ'	47 (188)
Εις τὸν Ὄξϊαν ὀμιλία Ε'	63 (170)
Εις τὸν Ὄξϊαν ὀμιλία ΣΤ'	73 (180)
«Κύριε οὐχὶ τοῦ ἀνθρώπου...»	83 (191)
Ἡ θλίψις ἀπεργάζεται τὴν ὁπομοσὴν	98 (207)
ΚΕΙΜΕΝΟΝ	113

* Οἱ ἐντός παρενθέσεων ἀριθμοὶ παραπέμπουν εἰς τὰς ἀποστολικὰς σελίδας τοῦ κειμένου.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Αἱ 25 ὀμιλίαι ποῦ ἀκολουθοῦν δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς πραγματεία περὶ τῆς ὑπερηφανείας τοῦ βασιλέως Ὄξϊου, μὲ ἐξαιρὶ τὸ ἐδάφριον τοῦ προφήτου Ἰσαίου καὶ ἐγένετο τοῦ ἀκουστοῦ, εὖ ἀπέθανε Ὄξϊας ὁ βασιλεὺς, εἶδον τὸν Κύριον καθήμενον ἐπὶ θρόνου ὀψηλοῦ καὶ ἐπηρμένου... κλπ.» (6, 1-3). Τὸ θέμα, ὅθεν, ἐμφανίζεται ἐναεῖον, ἀλλὰ παραλλήλως διεκθίζεται ὑπὸ ποικίλων ἐλαων ἡτημάτων, τὰ ὅποια παρεμβάλλει ὁ Χριστότομος κατὰ τὴν συνθεσίαν του.

Εἰς τὴν πρώτην, ἐπαινεῖ τοὺς πιστοὺς, οἱ ὅποιοι μὲ μεγάλην προθυμίαν συγκεντρύνονται εἰς τὸν ναὸν διὰ νὰ ἀκροασθῶσιν τὸ κήρυγμα. Ἐν συνεχείᾳ, ὀμιλεῖ διὰ τὴν τάξιν καὶ τὴν σεμνότητα, ποῦ πρέπει νὰ ἐπικρατοῦν κατὰ τὴν ἔραν τῆς λατρείας, εἰς τὴν ὅποιαν δὲν ἀρμίζει νὰ μεταφέρουν τὴν εἰς τὰ θεάτρα κρατοῦσαν ἐπιτακτικὴν ἀπόρριψιν.

Εἰς τὴν δευτέραν, συνιστᾷ τὴν προσεκτικὴν μελέτην τῶν βιβλίων Γραφῶν καὶ, ἰδιαίτερα, προτρέπει, ὅχι μόνον νὰ μὴ παρατρέχωμεν τὰς ἐν αὐταῖς διαλαμβανόμενας χρονολογίας, ἀλλὰ οὕτω ἔνα ὀπλο γράμματα αὐτῶν νὰ μὴ ἀφήνωμεν χωρὶς τὴν προσήκουσαν μελέτην καὶ ἐρευναν.

Εἰς τὴν τρίτην, ἀφορμώμενος ἐκ τοῦ ἐδαφρίου Β' Παραλ. 26, 16 ὀφείθη ἢ καρεῖα Ὄξϊου, κάμει λόγον περὶ κατενομοφροσύνης καὶ τῆς ἀνάγκης νὰ μὴ ἔχουν οἱ πιστοὶ ὑπερβολικὴν πεποιθήσιν εἰς τὴν ἀρετὴν καὶ ἀγαθότητά των, διότι ἐλλοχεῖται ἡ ἀλαζονεία, ἀπὸ τὴν ὅποιαν δὲν ὑπάρχει ἄλλο μεγαλύτερον κακόν.

Εἰς τὴν τετάρτην ὀμιλίαν, ἐπαινεῖ κατ' ἀρχῆς τὴν πόλιν τῆς Ἀντιοχείας διὰ τὴν θερμὴν πίστιν τῶν κατοίκων της καὶ, ἔπειτα, διὰ παραδειγματικῶν ἐκ τῆς Ἁγίας Γραφῆς εἰλημμένων ἀποδεικνύει ὅτι ὁ γάμος δὲν ἀποτελεῖ ἐμπόδιον εἰς τὴν κατὰ Χριστὸν τελείωσιν καὶ κακῶς κατακρίνεται ἀπὸ μερικοῦς. Ἐπίσης, ὀμιλεῖ περὶ τῆς σπουδαιότητος καὶ τῆς ἀξίας τῆς ἱεροσύνης καὶ τοῦ σεβασμοῦ ποῦ πρέπει νὰ αἰσθανώμεθα πρὸς αὐτήν, τὸν ὅποιον δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ μειώσῃ τὸ γεγονός δι: πολλὰκις ὑπάρχουν ἀνάξιοι ἱερεῖς, ὅπως δὲν χάνομεν τὴν ἐμπιστοσύνην μας εἰς τὴν ἱερωτικὴν ἐπιστήμην ἐκ τῆς ὑπάρξεως ἀνεπίκουρων ἱερέων. Τέλος, ἀναφέρεται εἰς τὴν και-

δευτερίην σημασίαν, τὴν ὅποσαν περιλαμβάνει αἱ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἐπιβαλλόμεναι τιμωρίαι τοῦ σώματος ἐξ αἰτίας τῶν ἁμαρτιῶν τοῦ πνεύματος.

Εἰς τὴν πέμπτην, ἐξέρχεται διατὶ ὑπῆρξε δικαία ἡ ἐπιβλήθεισα εἰς τὸν Ὀκζιαν τιμωρία, καθ' ὅσον οὗτος ἠθέλησε νὰ ὑπερβῇ τὰς δικαιοδοσίας, τὰς ὁποίας τοῦ ἔβλεπε τὸ βασιλικὸν ἀξίωμα, καὶ νὰ ὑπεκώλυθῃ εἰς τὰς ἀρμοδιότητας τοῦ ἱερατικοῦ ἀξιώματος. Τέλος συγκρίνει βασιλεῖαν καὶ ἱερουσύνην καὶ ἀποδεικνύει τὴν ἀνωτερότητα τῆς δευτέρας.

Εἰς τὴν ἕκτην, τέλος, ἑμιλεῖ διὰ τὰ Σαραφείμ καὶ τὴν ἄξιαν ποῦ ἔχει τὸ γεγονός· εἰ ἴστανται πλησίον τοῦ θρόνου τοῦ Θεοῦ, ἄξιον, τὴν ὅποσαν καὶ οἱ ἄνθρωποι δύνανται νὰ ἀποκτήσουν, εἴταν μετέχουν ἐπαφίως τῆς θείας λατρείας γενικώτερον καὶ ἰδιαιτέρως τῆς θείας Ἐλεγχιστίας.

Σχετικῶς μὲ τὸν τόπον καὶ τὸν χρόνον τῆς ἐκφυγῆς τῶν ὡς ἄνω ἑμιλιῶν, δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι αὐταὶ ἐλαβον χώραν εἰς τὴν Ἀντιόχειαν, περὶ τὸ 338. Ἰσχύει, ὁμῶς, ἐν ζήτημα διὰ τὴν κατ᾽ ἄνω ἑμιλίαν. Μερκοῦ, ἐν γὰρ, τοποθετοῦν ταύτην ἐκτὸς τῆς σειράς τῶν λοιπῶν ἑμιλιῶν καὶ ὑποστηρίζουν ὅτι ἐξεφωνήθη ὄχι εἰς τὴν Ἀντιόχειαν, ἀλλὰ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, βασιζόμενοι εἰς τὸ περιεχόμενον τῆς ἑμιλίας, εἰς τὸ ὅπου ὁ ἅγιος Χρυσόστομος ἑμιλεῖ περὶ συγκλήτου, ἀρχόντων καὶ συγκρίνει ταύτην πρὸς τὴν Ρώμην. Ἡ ἀπόφαις αὕτη ἐμφανίζεται πιθανή, ἐάν ληθῇ ὅτι ἔστιν τὸ γεγονός ὅτι ἡ ἑμιλία αὕτη συμπίπτει ἐν πολλοῖς πρὸς τὴν πέμπτην. Ἐάν δεχθῶμεν τὴν ἀπόφαιν ταύτην, δέον ἢ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ἀναγραφῆναι Ἀντιόχεια νὰ μετατραπῇ εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ἄβασφραξ τοῦ θέματος ταῦτου, καὶ παρὰ τὸ γεγονός τῆς μερικῆς συμπτώσεως τοῦ περιεχομένου τῶν δύο αὐτῶν ἑμιλιῶν, ἐκδοτὴ ταύτων διαστραφῇ τὴν ἰδιουσίαν τῆς καὶ τὸν ἰδιαιτέρον χαρακτήρα τῆς καὶ, ὡς ἐκ τούτου, ὁρθῶς, συναριθμῆται μετὰ τῶν ἄλλων τῆς ἰδίας σειράς.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸν βασιλέα Ὀκζιαν, πέραν τῶν ὑπὸ τοῦ Χρυσόστομου παρεχομένων πληροφοριῶν περὶ αὐτοῦ ἐν αὐταῖς ταῖς ἑμιλίαις, ὁ ἀναγκαστικὸς δύνανται νὰ γνωρίσῃ τὰ κατ' αὐτὸν, ἀνατρέγων εἰς τὰ σχετικὰ κείμενα τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ἦτοι ἐν Β' Παρὰλ. 26 ἔξ., Δ' Βασιλ. 15, 1-7, Ἦσ. 6, 1 ἔξ. Ὡσαύτως, παρέχουν τὴν πληροφορίαν ὅτι οὗτος ἐβασιλεύειν ἀπὸ τοῦ 338-742 π.Χ. καὶ ὅτι συγκαταλέγεται εἰς τὸν κατάλογον τῶν προγόνων τοῦ Κυρίου (Μαθ. 1, 8-9).

ΚΥΡΙΑΚΟΣ Γ. ΡΟΥΜΠΗΣ
Καθηγητῆς

ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

ΟΜΙΛΙΑ Α'

ΕΠΑΙΝΟΣ

95 Α ΤΩΝ ΠΡΟΣΕΒΑΘΟΝΤΩΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΓΤΑΣΙΑΣ, ἢ ὅποια πρεθεῖ νὰ ἐπικρατῇ κατὰ τὰς ἀσολογίας. ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΟ ΕΔΑΦΙΟΝ: «ΕΙΔΟΝ ΤΟΝ ΚΥΡΙΟΝ ΝΑ ΚΑΘΗΤΑΙ ΕΠΑΝΘ ΕΙΣ ΘΡΟΝΟΝ ὙΨΗΛΟΝ ΚΑΙ ΜΕΤΕΩΡΟΝ».¹

Σὰς δλέτω νὰ ἐπιδεικνύετε μεγάλην προθυμίαν νὰ μετουσιώσετε εἰς ἔργον αὐτὰ ποῦ εἶπαμε κατὰ τὴν προηγουμένη ἑμιλίαν. Διὰ τοῦτο καὶ ἐγὼ ρίπτω δοκνα τοὺς σπόρους τῆς διδασκαλίας, διότι τρέφομαι μὲ καλὰς ἐλπίδας ἀπὸ τὸ γεγονός αὐτό. Β Καὶ πραγματικῶς ὁ γεωργός, εἴταν σπείρῃ τοὺς σπόρους μὲ κόπον καὶ δλέτη κατόπιν τὴν γῆν νὰ φέρῃ ἀφθονοὺς καρπούς καὶ νὰ φουρνῶνουν τὰ ἀβέριστα χωράφια, λησμονεῖ δλους τοὺς κόπους ποῦ κατέβαλε καὶ δραστηριοποιεῖται εἰς τὴν συνέχισιν τῆς ἐργασίας μὲ κίνητρον τὸ προσδοκώμενον κέρδος. Καὶ ὁμῶς πόσον πλουσιώτερα καὶ ἐπικερδῆς εἶναι αὕτη ἐδῶ ἡ γεωργία; Διότι ἐκείνη παρέχει τὴν ἀφθονίαν τῶν ὕλικῶν καρπῶν καὶ ἐξασφαλίζει τὴν τροφήν τοῦ σώματος. Ἐνῶ αὕτη ἐδῶ, ἡ ὅποια σπείρει καὶ καλλιιεργεῖ τὴν διδασκαλίαν τῶν θείων λόγων καὶ φέρεῖ ἀφθονα τὰ πνευματικὰ δένδρα, ἐξασφαλίζει τὸν ψυχικὸν πλοῦτον. C τὴν ἀδαπάνητον καὶ ἀλώθητον τροφήν, ἡ ὅποια δὲν διαλύεται ὅτε φθείρεται ἀπὸ τὸν χρόνον, ἀλλὰ συντηρεῖται ἀπὸ μίαν μυστικὴν πρόνοιαν καὶ προσφέρει πνευματικὴν ἀπόλαυσιν. Αὕτη εἶναι ἡ ἰδική μου ἀπόλαυσις τῶν μόχθων μου, αὐτὸς ὁ πνευματικὸς πλοῦτος ποῦ ἐναποτίθεται εἰς τὴν πλήρη ἀγάπης καρδίαν σας. Ὅταν, λοιπὸν, αἰσθάνωμαι, ὅτι ὁ πλοῦτος αὐτὸς αὐξάνει μέσα σας, χαίρω πάντοτε, μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι δὲν ἐρριψα ἀσκοπα τοὺς σπόρους, ὅτι δὲν ὑπέμεινα τοὺς μόχθους μάταια, ὅτι ἐσπείρα εἰς εὐφορον καὶ λιπαρὰν γῆν, κατὰλληλον διὰ καρποφορίαν.

Δ Ἀπὸ ποῦ λοιπὸν συμπεραίνω αὐτὸ τὸ κέρδος; Ἀπὸ ποῦ κρίνω ὅτι οἱ λόγοι μετουσιώνονται εἰς ἔργον; Προφανῶς ἀπὸ τὴν παρούσαν συνάθροισιν, ἀπὸ τὴν προθυμί-

1. Ἦσ. 6, 1.

αν, με την όποιαν έσπεύσατε να καταλάβετε την έκκλησίαν, την μητέρα όλων, από την όλωνόκτιον αυτήν και διαρκή όρθοστασίαν, από το γεγονός ότι μιμείσθε την αγγελικήν χοροστασίαν και όμολογείτε τον κτίστην. ² Ω, θαυμαστά δώρα του Χριστού. Έπάνω εις τον ουρανόν δοξολογούν στρατιαί των άγγέλων. Κάτω, εις τας έκκλησίας χοροστατούν άνθρωποι και μιμούνται την ίδίαν δοξολογίαν. ³ Άνω τα Σεραφείμ ανακράζουν τον τρισάγιον ύμνον. ⁴ Κάτω το πλήθος των ανθρώπων άναπέμπει τον ίδιον ύμνον. ⁵ Και συγκροτείται κοινή πανηγυρίς των έπουρανίων και των επίγειων. Μία εδχαριστία, μία αγαλλίασις μία ευφρόσυνος χοροστασία. Διότι την συνεκρότησεν ή ανέκφραστος συγκατάθεσις του Κυρίου, ⁶ Α την συνεπέλεξε το άγιον Πνεύμα, ή άρμονία των φθόγγων αυτής συνετέθη από την ευαρέσκειαν του Πατρός. Η άρμονική μελωδία προέρχεται άνωθεν και καθώς κινείται από την άγιαν Τριάδα, ώσαν από κάποιο πλήκτρον, αναδίδει την τερπνήν και μακαρίαν μελωδίαν, το άγγελικόν άσμα, την παντοτεινήν συμφωνίαν. Αυτό είναι το τέρμα του θρησκευτικού μας ζήλου, αυτός ο καρπός της συγκεντρώσεως μας. Διά τούτο χαίρω που θλέπω αυτήν την επίδοσιν. Χαίρω που θλέπω την χαράν μέσα εις τας ψυχάς σας, την πνευματικήν χαράν, την σύμφωνον με το θέλημα του Θεού αγαλλίασίν σας. Διότι τίποτε δεν καθιστά τόσο χαρούμενην την φωνήν μας, όσον ή ψυχική ίκανοποίησις, την όποιαν προσφέρει ή φοίτησις μας εις την έκκλησίαν. Πραγματικά εις την έκκλησίαν συντηρείται ή χαρά των χαϊρόντων, εις την έκκλησίαν εύρίσκεται ή ευθυμία, όσων κατέχονται από θλίβην, εις την έκκλησίαν οι λιπούμενοι εύρίσκουν την ευφροσύνην, ⁷ οι καταπονημένοι εύρίσκουν την αναψυχήν, οι κουρασμένοι την ανάπαυσιν. «Έλθετε προς έμέ», λέγει, «όλοι όσοι είσθε κοπιασμένοι και φορτωμένοι από το βάρος της άμαρτίας και των θλίψεων και έγω θα σάς αναπαύσω». ⁸ Τί δύναται να γίνη ποθητότερον από αυτήν την φωνήν; Τί γλυκύτερον από την πρόσκλησιν αυτήν; Ο Κύριος που σέ καλεί εις την έκκλησίαν, σέ καλεί προς εύχρίαν, σέ προτρέπει εις άνάπαυσιν από τούς κόπους, από τούς πόνους σου δημιουργεί κατάστασιν άνέσσεως, διότι ελαφρώνει το βάρος των άμαρτημάτων. Η άπόλαυσις θεραπεύει την μελαγχολίαν

2. Πράξ. Ησ. 6, 3.
8. Ματθ. 11, 28.

και ή χαρά την λύπην. ⁹ Ω, τί άφατος φροντίς, ώ, τί ουρανία πρόσκλησις. ¹⁰ Ας σπεύσωμεν λοιπόν, αγαπητοί, να έπαιξάνωμεν διαρκώς την προθυμίαν μας και να την όλοκληρώνωμεν με την πρέπουσαν εύκοσμίαν και τον άνάλογον στοχασμόν. Και πράγματι, σήμερα θέλω να σάς άναπτύξω αυτό το θέμα, το όποιον φαίνεται ότι είναι ενοχλητικόν, ενώ εις την πραγματικότητα είναι και ευχάριστον και ωφέλιμον. Διότι έτσι κάνουν και οι φιλόσοφοι πατέρες, δεν παρέχουν εις τα τέκνα των μόνον όσα χαρίζουν πρόσκαιρον χαράν, αλλά και όσα προκαλούν λύπην. Και δεν τούς προτρέπουν να πράττουν μόνον όσα είναι προφανώς ωφέλιμα, αλλά και όσα φαίνονται μόν ότι είναι ενοχλητικά, είναι όμως σωτήρια, όταν πραγματώνωνται, ¹¹ και αυτά κυρίως τούς διδάσκουν με μεγάλην επιμέλειαν και άπαιτούν την αίσθησιν των τήρησιν.

Και προτείνωμεν αυτό το θέμα, δια να μη κοπιάζωμεν εδώ άσκοπα, δια να μη αγωνιζώμεθα χωρίς ωφέλειαν την στιγμήν που όπομένομεν την ανάγκην της άγρυπνίας, δια να μη διαλύωνται αι φωναι μας εις τον άέρα και άντηχούν μάλλον προς ζήμιαν παρά προς θρελος. Διότι ούτε ο έμπορος, ο όποιος ταξιδεύει εις μακρινάς χώρας δια τας έμπορικάς του υποθέσεις όπομένων την πνοήν των άνέμων και την τρικυμίαν, θα έδέχετο να όπομείνη δια αυτά ματαιώς, χωρίς κέρδος. Άλλά διασχίζει τα πελάγη, ¹² έ αποτολμά μεγάλους κινδύνους και μεταβαίνει από τόπον εις τόπον, και διέρχεται ολοκληρούς νύκτας άπνους, δια να πλουτίση με το έμπόριον. Διότι, εάν δεν έπιτυχάη αυτό, ¹³ Α και μαζί με το κέρδος χάνει και το κεφάλαιον, δεν είναι δυνατόν ούτε να αποπλεύση ούτε να όπομείνη τούς πολυπλόκους εκείνους κινδύνους.

Έχοντες λοιπόν δια αυτά όπ' όψιν, ας έρχώμεθα εδώ με την πρέπουσαν εύλάβειαν, δια να μη έπιστρέφωμεν εις τα σπίατα μας με προσθέτους άμαρτίας, αντί να έχωμεν έπιτύχει την συχώρησιν αυτών. Τί ζητείται, λοιπόν, και τί άπαιτείται από ημάς; Όταν άναπέμψωμεν τούς βέλους όμνους, να τούς προσφέρωμεν συνεσταλμένοι από φόδον και κοσμημένοι με εύλάβειαν. Και πράγματι, ¹⁴ Β υπάρχουν εδώ μερικοί, οι όποιοι νομίζω, δεν είναι άγνωστοι και εις την ίδικήν σας αγάπην, οι όποιοι καταφρονούν τον Θεόν, τα λόγια του Πνεύματος τα θεωρούν ως κοινά και δι' αυτό εκβάλλουν άτάκτους φωνάς και δεν διαφέρουν καθόλου από τούς μανιόμενους, και δοκούντα με όλων των το σώμα και περιστρέφονται και γενικά έπίδει-

κνύουν τρόπους ξένους πρὸς τὴν πνευματικὴν ἐκείνην στιγμήν. Ἐπιβλέψτε καὶ ταλαίπωρε, ἐνῶ πρέπει νὰ ἀναπέμψῃς τὴν ἀγγελικὴν δοξολογίαν μὲ φόβον καὶ τρόμον, νὰ κάμῃς τὴν ἐξομολόγησιν πρὸς τὸν κτίστην μὲ φόβον, καὶ νὰ ζητῆς ἔτσι συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν σου, οὐ φέρεῖς ἐδῶ τὴν συμπεριφορὰν τῶν ἠθοποιῶν καὶ τῶν χορευτῶν, Ἐπιβλέψτε τὰ χέρια σου μὲ ἀταξίαν καὶ κάμνεις πηδήματα καὶ στριφογυρίζεις δλόκληρον τὸ σῶμα σου. Καὶ πῶς δὲν φοβεῖσαι ὅτε φρίττεις μὲ τὴν ἀπρέπειάν σου ἀπέναντι τῶν ἱερῶν λόγων; Δὲν σκέπτεσαι, ὅτι μεταξὺ μας παριστάται ἁοράτως ὁ Κύριος καὶ ἀναμετρεῖ τὴν κίνησιν τοῦ καθενὸς καὶ ἐξετάζει τὴν συνειδησίην του; Δὲν σκέπτεσαι, ὅτι εἰς αὐτὴν τὴν φρικτὴν τράπεζαν παριστάνται ἄγγελοι καὶ τὴν περιβάλλουν μὲ δόξας; Ἄλλὰ σὺ δὲν τὰ κατανοεῖς αὐτὰ, διότι ἐσκοτίσθη ὁ νοῦς σου ἀπὸ τὰ θεάματα καὶ τὰ ἀκούσματα τῶν θεάτρων, Ἐπιβλέψτε καὶ διὰ τοῦτο ἀναμιγνύεις ὅσα γίνονται ἐκεῖ μὲ τοὺς τύπους τῆς ἐκκλησίας. Διὰ τοῦτο μὲ τὰς ἀνάρθρους κραυγὰς ἐξωτερικεύεις τὴν ἀταξίαν τῆς ψυχῆς σου. Πῶς λοιπὸν θὰ ζητήσῃς συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν σου; Πῶς θὰ ἀποσπάσῃς τὴν εὐσπλαγχνίαν τοῦ Κυρίου, ὅταν προσφέρῃς τὴν δέσιν μὲ τοιαύτην περὶκρόνησιν; Λέγεις «ἐλέησάν με ὁ Θεός» καὶ ἡ συμπεριφορὰ σου εἶναι ξένη πρὸς τὸ ἔλεος. Λέγεις «σῶσον με» καὶ παρουσιάζεις μιαν εἰκόνα ξένην πρὸς τὴν σωτηρίαν. Ποῖαν σχέσιν μὲ τὴν ἰκεσίαν δύναται νὰ ἔχουν τὰ χέρια ποὺ ὑψώνονται συνεχῶς μετέωρα Ἐπιβλέψτε καὶ περιφέρονται ἄτακτα, καθὼς ἐπίσης καὶ δυνατὴ κραυγὴ, ἡ ὁποία ἐξέρχεται μὲ τόσην διαιότητά, ὥστε νὰ φαίνεται ἀναρθρός; Αὐτὰ δὲν τὰ κάμνουν αἱ ἑτέροι τῶν τριῶν ἢ οἱ ἠθοποιοὶ ποὺ φωνάζουν εἰς τὰ θεάτρα; Πῶς, λοιπὸν, τολμᾷς νὰ ἀναμιγνύῃς τὰ παιγνίδια τῶν δαιμόνων μὲ τὴν ἀγγελικὴν αὐτὴν δοξολογίαν; Πῶς δὲν σέβασαι αὐτὴν τὴν φράσιν ποὺ προφέρεις ἐκεῖ, ὅταν λέγῃς «ὑπηρετήσατε τὸν Κύριον μὲ φόβον, διὰ νὰ δοκιμαστέε εἰς τὴν καρδίαν σας τὴν ἀγαλλίαν ποὺ φέρει ἡ εὐλάβεια πρὸς τὸν Θεόν καὶ ὁ φόβος, μὴ τυχόν τὸν παροργίσετε μὲ κάποιαν ἁμαρτίαν σας»;⁹⁸ Ἄ. Αὐτὸ λοιπὸν εἶναι τὸ «ὑπηρετήσατε μὲ φόβον», αὐτὴ ἡ διάχυσιν καὶ αὐτὸ τὸ τέντωμα καὶ τὸ νὰ μὴ γυρῶνται, ὅτε οὐ ὁ ἴδιος περὶ ποίων ὁμιλεῖς μὲ τὴν ἀναρθρὸν κραυγὴν σου; Αὐτὸ ἐκφράζει περιφρόνησιν καὶ ὄχι φόβον, ἀλαζονείαν καὶ ὄχι ταπεινώσιν. Αὐτὸ φανερώ-

4. Παρ. 2, 11.

νε ἀνθρώπους ποὺ παίζουν μᾶλλον, παρὰ ποὺ δοξολογοῦν. Τί σημαίνει λοιπὸν, τὸ «ὑπηρετήσατε τὸν Κύριον μὲ φόβον»; Μὰ, σημαίνει νὰ ἐκπληρώσωμεν δλόκληρον τὴν ἐντολήν καὶ αὐτὸ νὰ τὸ κάμνωμεν μὲ φόβον καὶ συστολήν, νὰ προβάλλωμεν τὰς ἰκεσίας μὲ συντηρημένην καρδίαν καὶ ταπεινωμένον νοῦν. Καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα μὲ τὸ στόμα τοῦ προφήτου δὲν μᾶς παραγγέλλει Ἐπιβλέψτε μόνον νὰ ὑπηρετῶμεν τὸν Κύριον μὲ φόβον, ἀλλὰ καὶ νὰ αἰσθανώμεθα χαρὰν καὶ ἀγαλλίαν μὲ τρόμον». Ἐπειδὴ, δηλαδή ἡ ἐκπλήρωσις τῆς ἐντολῆς συνθίξει νὰ προκαλῆ χαρὰν εἰς αὐτὸν ποὺ ἀσκει τὴν ἀρετὴν, δι' αὐτὸ λέγει, ὅτι πρέπει καὶ αὐτὴ νὰ συνοδεύεται μὲ φόβον καὶ μὲ τρόμον, διὰ νὰ μὴ ὑψιασθῆμεν σύγχυσιν ἀπὸ τὴν ἀφοβίαν καὶ ἀποδοῦν εἰς μάτην οἱ κόποι μας καὶ ἐπὶ πλέον παροργίσωμεν καὶ τὸν Θεόν. Ἄλλὰ πῶς θὰ συμβῆ, θὰ εἴπῃ νὰ χαρῶμεθα μὲ τρόμον; Διότι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ συμβαῖνουν καὶ τὰ δύο ταυτοχρόνως, διότι ὑπάρχει μεταξὺ τῶν μεγάλῃ διαφορά. Διότι χαρὰ εἶναι ἐκπλήρωσις ἐπιθυμιῶν, ἀπόλαυσις τῶν εὐχαριστῶν καὶ λήθη τῶν λυπηρῶν. Ἐνῶ φόβος εἶναι προσέγγισις ἀναμενόμενων κακῶν, Ἐπιβλέψτε ὅπως ἐγείρεται εἰς θεοβαρμένην συνειδησίαν. Πῶς λοιπὸν εἶναι δυνατόν νὰ χαρῶμεθα μὲ φόβον καὶ ὄχι ἀπλῶς μὲ φόβον, ἀλλὰ καὶ μὲ τρόμον, πρᾶγμα ποὺ εἶναι ἐπίστασις τοῦ φόβου καὶ ἐνδειξις μεγάλης ἀγωνίας; Πῶς, λέγει, θὰ συμβῆ αὐτὸ;

Αὐτὸ σοῦ τὸ διδάσκουν τὰ ἴδια τὰ Σεραφεῖμ, τὰ ὁποῖα ἐκτελοῦν πλήρως αὐτὴν τὴν ὑπηρεσίαν. Καὶ πρᾶγματι, ἐκεῖνα ἀπαλαμβάνουν τὴν ἀφανὸν δόξαν τοῦ δημιουργοῦ καὶ ἀτενίζουν τὸ ἀούλητον κάλλος. Δὲν ἐννοῦν τὸ κάλλος ποὺ ὑπάρχει εἰς τὴν φύσιν Ἐπιβλέψτε (τοῦτο τὸ κάλλος εἶναι ἀκατάληπτον καὶ ἀθάτον καὶ ἀμορφόν καὶ εἶναι ἀτοπον νὰ τὸ θεωρῆς τέτοιο), ἀλλὰ τὸ κάλλος ποὺ ἐπιτρέπεται νὰ ἴδωμεν, ὅσοι δύναται νὰ φωτισθοῦν ἀπὸ τὴν ἀκτίνα ἐκείνων. Ἐπειδὴ δηλαδή λειτουργοῦν διαρκῶς περὶ τοῦ βασιλικοῦ θρόνου, διατελοῦν μέσα εἰς διαρκὴ χαρὰν, εἰς αἰώνιον εὐφροσύνην, εἰς ἀκατάπαυστον ἀγαλλίαν καὶ χαῖρον καὶ σκιρτοῦν καὶ δοξολογοῦν ἀκαταπαύστως. Τὸ γεγονός ὅτι ἴστανται ἐνώπιον τῆς δόξης ἐκείνης καὶ φωτίζονται ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀπαστρέπτουσαν ἀγλήν, αὐτὸ εἶναι ἡ χαρὰ των, Ἐπιβλέψτε αὐτὸ καὶ ἡ ἀγαλλίασις, αὐτὸ καὶ ἡ εὐφροσύνη, αὐτὸ καὶ ἡ δόξα. Ἰσως αἰσθάνεσθε κάποιαν ἀπόλαυσιν καὶ σὰς κατέλαβεν ἡ ἐπιθυμία τῆς δόξης ἐκείνης.

Ἄλλά, ἐάν θέλετε ν' ἀκούσετε τὴν συμβουλὴν μου καὶ νὰ κάμνετε τὴν παραύσαν δοξολογίαν μὲ εὐλάβειαν, δὲν θὰ στερηθῆτε ἀπὸ αὐτὴν τὴν χαρὰν. Διότι δοξάζεται ὁ ἴδιος ὁ Κύριος, ὁ ὁποῖος δοξάζεται καὶ εἰς τοὺς οὐρανοὺς, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς. «Διότι», λέγει, «ὁ οὐρανὸς εἶναι γεμάτος, ὅπως καὶ ἡ γῆ, ἀπὸ τῆν δόξαν αὐτοῦ».⁵ Ἄ Πῶς λοιπὸν ἐκεῖνα ποῦ ἀπελάμβανον τὴν εὐφροσύνην, ἀναμιγνύουσιν αὐτὴν μὲ φόβον; Ἄκουσε τί λέγει ὁ προφήτης: «Εἶδον τὸν Κύριον νὰ κάθηται ἐπάνω εἰς ὕψλόν καὶ μετέωρον θρόνον». Ἄ Διὰ ποῖον λόγον, ἀφοῦ εἶπε τὸ «ὕψλόν», προσέθεσε καὶ τὸ «μετέωρον»; Μήπως δὲν ἠδύνατο μὲ τὸ «ὕψλόν» ν' ἀποδώσῃ ἄλλην τὴν ἔνοιαν τοῦ πράγματος καὶ νὰ δείξῃ τὴν ὑπερτάτην ἀξίαν; Διὰτί, λοιπὸν, προσέθεσε τὸ «μετέωρον»; Διὰ νὰ φανερώσῃ τὸ ἀκατάληπτον τοῦ θρόνου. Ἐπειδὴ δηλαδὴ εἰς ἡμᾶς τὸ ὕψλόν μᾶς παρέχει κάποιαν ἔνοιαν συγκρίσεως πρὸς τὰ εὐτελεῆ καὶ τὰ χαμηλά, ὅπως π.χ. ὕψλὰ εἶναι τὰ ὄρη ἐν σχέσει πρὸς τὰς πεδιάδας καὶ τὰς κοιλάδας τῆς γῆς, ἡ ὕψηλός δὲ εἶναι ὁ οὐρανὸς ὁ ὁποῖος ὑψώθη μετέωρος ὑπεράνω ὅλων τῶν γῆινων. Ἄλλὰ τὸ ἐπὶ τὸν μετέωρον μετέχει ἐκείνης τῆς ἀκαταλήπτου φύσεως, τὴν ὁποῖαν δὲν εἶναι δυνατόν οὔτε νὰ ἐνοήσωμεν οὔτε νὰ ἐρημεύσωμεν. Διὰ τοῦτο λέγει «εἶδα τὸν Κύριον νὰ κάθηται ἐπάνω εἰς θρόνον ὕψλόν καὶ μετέωρον». Καὶ τί ἄλλο εἶδες, ὦ προφήτα; Τί εἶδες περὶ αὐτοῦ; «Καὶ τὰ Σεραφεῖμ», λέγει, «ἵσταντο περὶ αὐτοῦ». Τί ἔκαιναν καὶ τί ἔλεγαν; Ποῖαν παρρησίαν ἀπελάμβανον; Καμμίαν παρρησίαν, λέγει, δὲν ἀπελάμβανον, ἀλλὰ ἦσαν γεμάτοι φόβον καὶ κατὰ πληξίν καὶ μὲ τὸ σχῆμα τῶν ἐφανέρων τὸ ἀφανὸν θεός. Διότι μὲ τὰς δύο πτέρυγας κατεκάλυπτον τὰ πρόσωπα, Ἐνὶ ταυτοχρόνως ἠμποδίζον τὴν ἀκτίνα, ἡ ὁποῖα ἐξεπέμπετο ἀπὸ τὸν θρόνον, διότι δὲν ἠδύνατο νὰ ὑπομείνουσιν τὴν ἀπέραντον δόξαν αὐτῆς, καὶ μαζί ὑπεδήλωναν τὴν ἰδικὴν τῶν εὐλάβειαν, τὴν ὁποῖαν αἰσθάνονται πρὸς τὸν Κύριον. Μὲ τοιαύτην χαρὰν χαίρουσιν ἐκεῖνα, μὲ τοιαύτην εὐφροσύνην ἀγάλλονται, καὶ δὲν καλύπτουν μόνον τὰ πρόσωπα, ἀλλὰ καὶ τοὺς πόδας. Διὰ ποῖον λόγον τὸ κάμνουσιν αὐτό; Τὰ μὲν πρόσωπα τὰ καλύπτουν ἐδλόγως, διότι τὸ θέαμα εἶναι φοβερόν, καὶ διότι δὲν δύναται νὰ ἀτενίσουσιν κατὰματα τὴν ἀπρόσιτον δόξαν. Ἄλλὰ τοὺς πόδας διὰτί

5. Ἦσ. 6, 3.
6. Ἦσ. 6, 1.
7. Ἦσ. 6, 2.

τοὺς συγκαλύπτουν; Καὶ θὰ ἦθελα νὰ τὸ ἀφῶσω αὐτὸ διὰ νὰ τὸ εὗρετε σεις, Ἐδ ὥστε νὰ κουρασθῆτε ἐρευνῶντας διὰ τὴν λύσιν του καὶ νὰ ἀγρυπνῆτε περὶ τὴν ἐρευνᾶν τῶν πνευματικῶν θεμάτων. Ἄλλὰ διὰ νὰ μὴ ἀφῶσω τὴν διάνοιάν σας νὰ ἀσχολεῖται μὲ τὴν ἐρευνᾶν αὐτοῦ τοῦ θέματος καὶ γίνω ἔτσι ἀφῶσις νὰ ἀδιαφορῆσατε διὰ τὴν παραίτησιν, εἶναι ἀνάγκη νὰ δώσω ἐγὼ τὴν λύσιν. Διὰτί λοιπὸν κατακαλύπτουν τοὺς πόδας;

Στεῦδον νὰ δεῖξουν ἀπληστον τὴν εὐλάβειάν των πρὸς τὸν δημιουργὸν καὶ προσπαθοῦν νὰ φανερώσουν τὴν μεγάλην ἀγωνίαν των καὶ μὲ τὸ σχῆμα, καὶ μὲ τὴν φωνήν, καὶ μὲ τὴν ὄψιν, καὶ μὲ αὐτὴν τὴν στάσιν. Ἐπειδὴ ὁμοῦ καὶ ἔτσι πάλιν ἀποτυγχάνουν εἰς αὐτὸ τὸ ὁποῖον ἐπιθυμοῦν καὶ εἶναι τὸ ἀρμόζον, ἀφοῦ καλύπτονται πανταχόθεν, Ἐ περικρύπτουν καὶ τὸ μέρος ποῦ ἀπομένει. Ἄρα γὰρ ἐνοήσατε αὐτὸ ποῦ σὰς εἶπα ἢ εἶναι δίκαιον νὰ τὸ ἐπαναλάβω πάλιν; Ἄλλὰ διὰ νὰ γίνῃ τὸ πρᾶγμα σαφέστερον, θὰ προσπαθῶ νὰ τὸ καταστήσω φανερόν ἀπὸ τὰ παραδείγματα ποῦ μᾶς προσφέρει ἡ ζωή. ¹⁰⁰ Ἄ Παρουσιάζεται κάποιος εἰς τὸν ἐπίγειον βασιλεῖα καὶ προσπαθεῖ μὲ ὄλα τὰ μέσα νὰ δεῖξῃ τὴν εὐλάβειάν του πρὸς αὐτόν, ὥστε μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον νὰ ἀποσπάσῃ τὴν μεγάλην του εὐνοίαν. Κάριν αὐτοῦ, λοιπὸν, καὶ μὲ τὴν στάσιν τῆς κεφαλῆς του καὶ μὲ τὸ σταύρωμα τῶν χειρῶν του, καὶ μὲ τὴν ἔνωσιν τῶν ποδιῶν του καὶ μὲ τὴν συστολήν τοῦ ὄλου σώματος μεθοδεύει αὐτὴν τὴν εὐλάβειαν. Τὸ ἴδιον γίνεται καὶ μὲ τὰς ἀσωμάτους ἐκείνας δυνάμεις. Ἐπειδὴ ἔχουν μεγάλην ἐπιθυμίαν νὰ δεῖξουν τὴν εὐλάβειαν πρὸς τὸν κτίστην Ἐ καὶ προσπαθοῦν νὰ τὴν ἐκφράσουσιν μὲ ὄλα τὰ μέσα, ἔπειτα, ἐπειδὴ ἀποτυγχάνουν εἰς τὴν ἐπιθυμίαν των, τὴν ἀδυναμίαν τῆς ἐπιθυμίας των τὴν κρύπτουν μὲ τὴν κάλυψιν. Δι' αὐτὸ περιγράφονται μὲ καλυμμένα τὰ πρόσωπα καὶ τοὺς πόδας. Ἄν καὶ ὑπάρχῃ καὶ μία ἄλλη ἀποφῆς περὶ αὐτοῦ, περισσότερον μυατικῆ. Ὅτι δηλαδὴ δὲν ἔχουν πόδας καὶ πρόσωπον (διότι εἶναι ἀσώματα ὅπως καὶ ἡ θεότης), ἀλλὰ περιγράφονται ἔτσι διὰ νὰ φανῇ, ὅτι εἶναι πλήρως συνεσταλαμένα καὶ ὅτι ὑπηρετοῦν τὸν Κύριον μὲ φόβον καὶ εὐλάβειαν.

Ἐτσι λοιπὸν καὶ ἡμεῖς πρέπει νὰ παρουσιάζωμεθα, ὅταν προσφέρωμεν εἰς αὐτόν τέτοιαν δοξολογίαν, μὲ φόβον καὶ τρόμον καὶ ὡσάν νὰ ἀτενίζωμεν τὸν ἴδιον μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς διανοίας. Διότι παρίσταται ἐδῶ ὁπωσδήποτε ὁ Θεός, Ἐ ὁ ὁποῖος δὲν περιορίζεται εἰς κανένα τὸ

πον, και καταγράφει τὰς φωνὰς δλων μας. Ἔτσι, λοιπόν, ἀν ἀναπέμπωμεν τὸν ὕμνον πρὸς αὐτὸν μὲ συντετριμμένην και ταπεινωμένην καρδίαν, θὰ τὸν καταστήσωμεν εὐ-πρόδεκτον και θὰ τὸν ἀναπέμψωμεν πρὸς τὸν οὐρανὸν ὡς εὐώδης θυμίαμα. «Διότι», λέγει, «ὁ Θεὸς δὲν θὰ ἐξουθενώσῃ καρδίαν ἀνθρώπου, ἢ ὅποια ἔχει συντριβῆ ἀπὸ τὴν μετάνοιαν και ἔχει ταπεινωθῆ».⁸

Ἄλλὰ, θὰ εἰπῆς κάποιος ὁ προφήτης προτρέπει νὰ κάμνωμεν τὴν δοξολογίαν μὲ ἀλαλαγμὸν. «Ἀλαλάξατε μὲ ἱερὸν ἐνθουσιασμὸν πρὸς δόξαν τοῦ Κυρίου οἱ κατακοῦντες ὄλην τὴν γῆν».⁹ Ἄλλὰ ἕνα τέτοιον ἀλαλαγμὸν δὲν τὸν ἀπορρίπτωμεν και ἡμεῖς, ἀλλὰ ἀπορρίπτωμεν τὴν ἀναρθρὸν κραυγὴν. Ὅστε τὴν φωνὴν τῆς δοξολογίας, ἀλλὰ τὴν φωνὴν τῆς ἀταξίας, Ἐ τὰς μεταξὺ σας φιλονικίας, τὰς χεῖρας, αἱ ὅποια ἀνυψῶνται εἰς τὸν ἀέρα ἀσκοπα και τυχαία, τοὺς πόδας ποὺ τριποδίζουσι ὡσάν τῶν Ἰππων, τὰ ἄσκημα και θηλυπρεπῆ ἦθη, τὰ ὅποια εἶναι παιγνίδια αὐτῶν οἱ ὅποιοι περνοῦν τὸν καιρὸν των εἰς τὰ θέατρα και τὰς ἵπποδρομίας. Ἐκεί μεταφέρονται ἐδῶ τὰ ὀλέθρια αὐτὰ παραδείγματα, ἀπὸ ἐκεῖ προέρχονται αἱ ἀνευλαθεῖς και χυδαῖαι αὐταὶ φωναί, ἀπὸ ἐκεῖ αἱ ἀταξίαι τῶν χειρῶν, αἱ ἔριδες, αἱ φιλονικίαι, τὰ ἀνάρμοστα ἦθη.

Τίποτε δὲν σὲ ἐμπράζει νὰ καταφρονῆς τόσο τοὺς λόγους τοῦ Θεοῦ, ὅσον ὁ θαυμασμὸς ἐκείνων τῶν θεαμάτων. Ἐ Διὰ τοῦτο σὰς προέτρεψα πολλὰς φορές, ὅσοι προσέρχεσθε ἐδῶ και ἀπολαμβάνετε τὴν θείαν διδασκαλίαν και μετέχετε εἰς τὴν μυστικὴν αὐτὴν και τρομερὰν θυσίαν, νὰ μὴ πηγαινετε ποτὲ πρὸς ἐκεῖνα τὰ θέατρα και νὰ μὴ ἀναμειγνύετε τὰ θεία μυστήρια μὲ τὰ δαιμονικά. Ἄλλὰ, μερικοὶ ἔχουν περιέλθει εἰς τοιαύτην μανίαν, ὡστε, ἐνῶ ἐξωτερικῶς περιβάλλονται τὸ σχήμα τῆς εὐλαθείας και ἔχουν φθάσει εἰς βαθὺ γήρας, ἐν τούτοις αὐτομολοῦν πρὸς τὰ θεάματα ἐκεῖνα, χωρὶς νὰ δίδουν σημασίαν εἰς τοὺς λόγους μας,¹⁰ Α ὅτε νὰ ἐντρέπωνται τὴν ἡλικίαν των. Ἄλλὰ ὅταν τοὺς προτείνωμεν τοῦτο και τοὺς παραινῶμεν νὰ σεβασθοῦν τὴν λευκὴν κεφαλὴν των και τὴν εὐλάβειαν, ποῖα εἶναι ἡ ψυχρὰ και καταγέλαστος ἀπάντησις των; Ἐκεῖνα ἐκεῖ, λέγουσι, εἶναι παράδειγμα τῆς νίκης εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν και τῶν στεφάνων, και ἀποκομίζωμεν ἀπὸ ἐκεῖ μεγάλην ὠφέλειαν. Τί λέγεις, ὦ ἀν-

8. Παλιμ. 60, 19.
9. Παλιμ. 65, 1.

θρώπε; Ὁ λόγος αὐτὸς εἶναι τετριμμένος και γεμάτος ἀπάτην. Ἐκείναις ἔριδας και φιλονικίας και τοὺς δρκους, οἱ ὅποιοι λαμβάνονται ἀνευ λόγου πρὸς ζημίαν τῶν ἀρκιζομένων; Β Ἡ ἀπὸ τὰς ὕβρεις και τὰς βλασφημίας και τὰ πειράγματα, μὲ τὰ ὅποια περιλούουσι ὁ ἕνας τὸν ἄλλον οἱ θεαταὶ αὐτῶν τῶν θεαμάτων; Ἐκεί, ὅπως δὴ ποτε, δ-χι. Ἄλλὰ μήπως ἀπὸ τὰς ἀτάκτους φωνὰς και τὴν διακρονον κραυγὴν και τὸν ἀναδιδόμενον κοινορτόν, ἀπὸ τοὺς ὠθοῦντας, τοὺς μετερχομένους βίαν, ἀπὸ αὐτοῦ ποὺ κά-νουσι νάζια μπροστὰ εἰς τὰς γυναῖκας, ἀπὸ ὅλα αὐτὰ ἀποκομίζεις ὠφέλειαν;

Και ἐδῶ μὲν τὸν ἴδιον τὸν Δεσπότην τῶν ἀγγέλων τὸν παριστάνουσι ὅλοι οἱ προφῆται και οἱ διδάσκαλοι νὰ κάθεται ἐπάνω εἰς ὄψηλόν και μετέωρον θρόνον και νὰ ἀπονέμῃ εἰς τοὺς ἀξίους τὰ βραβεῖα και τοὺς στεφάνους και διὰ τοὺς ἀναξίους νὰ ἐπιφυλάσῃ τὴν κόλασιν και τὸ πῦρ. C Αὐτὸ δὲ τὸ διαβεβαιώνει και ὁ ἴδιος ὁ Κύριος. Ἐπειτα, καταφρονεῖς αὐτὰ ἐδῶ, εἰς τὰ ὅποια ὑπάρχει και ὁ φόβος τῆς συνειδήσεως και ὁ ἔλεγχος τῶν πράξεων και ἡ ἀγωνία τῶν εὐθυῶν, και ἡ ἀναπότρεπτος τιμωρία; Και διὰ νὰ εὐρῆς μίαν ἀπίθανον δικαιολογίαν διὰ τὸν θαυμασμὸν σου, λέγεις, ὅτι ὠφελεῖσαι ἀπὸ πράγματα. ἀπὸ τὰ ὅποια ὑφίστασαι ἀπαρηγόρητον ζημίαν; Μὴ, σὰς παρακαλῶ και σὰς ἱκετεύω, μὴ προβάλλωμεν προφάσεις ἐν ἀμαρτίαις. Ὅλ' αὐτὰ εἶναι δικαιολογίαι και ἀπάται, ποὺ ζημιώνουσι ἡμᾶς τοὺς ἰδίους. Ἄλλὰ ἀρεκτὰ δι' αὐτὸ. Εἶναι καιρὸς πλέον D νὰ ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν προτέραν παραί-νεσιν και ἀφοῦ εἴπωμεν ὅλην δι' αὐτὴν, νὰ θέσωμεν τὸ κατάλληλον τέλος εἰς τὴν ὁμιλίαν μας.

Και πράγματι, ἐδῶ δὲν εἶναι μόνον ἡ ἀταξία, ἀλλὰ περιφέρεται και ἄλλο θαρύτερον νόσημα. Ποῖον εἶναι αὐτό; Ἐνῶ ἔχετε τὴν πρόθεσιν νὰ ὁμιλήσετε πρὸς τὸν Θεὸν και ἀναπέμπετε πρὸς αὐτὸν τὴν δοξολογίαν, ἀφῆνης ἀφή-νετε αὐτὸν και ἀσπάζει καθένος τὸν πλησίον του και τακτοποιῶν οἰκογενειακὰς των ὑποθέσεις, συζητοῦν τί ἔγι-νε εἰς τὴν ἀγοράν. εἰς τὸν δῆμον, εἰς τὰ θέατρα, εἰς τὸν στρατόν. και πῶς διηυθετήθησαν αὐτὰ, πῶς πασημελήθη-σαν τὰ ἄλλα, και γενικῶς ποῖα ἀπὸ τὰς ὑποθέσεις ἱκα-νοποιεῖ και ποῖα παρουσιάζει ἐλλείψεις. E Καὶ γενικῶς συζητοῦν ἐδῶ δι' ὅλα τὰ θέματα. Δημόσια και ἰδιωτικά. Και ποῖος δύναται νὰ τὰ συγγωρήσῃ αὐτὰ; Και ὅταν συ-ζητῆ κανεὶς μὲ τὸν ἐπίγειον βασιλέα, ὁμιλεῖ μόνον δι' ἐ-

κείνα τὰ θέματα πού θά βελήσῃ ἐκεῖνος καί δι' ὅσα ὑποβάλλει ἐρωτήσεις. Ἐάν δέ τολήσῃ κανεῖς νά θέσῃ, παρά τήν γνώμην ἐκείνου, καί κάποιο ἄλλο θέμα, θά ὑποστῇ τήν ἐσχάτην τιμωρίαν. Καί σὺ, ὁ ὁποῖος ὁμιλεῖς μέ τόν βασιλέα τῶν βασιλέων, ¹⁰² Α τόν ὁποῖον ὑπηρετοῦν μέ φόβον οἱ ἄγγελοι, ἀφήνεις τήν ὁμιλίαν πρὸς αὐτόν καί συζητεῖς διὰ τόν πηλὸν καί τήν σκόνην καί τήν ἀράχνην; Διότι τέτοια εἶναι τὰ παρόντα πρόγματα. Καί πῶς θά ὑπομείνης τήν τιμωρίαν δι' αὐτήν τήν καταφρόνησιν; Ποῖος θά σέ ἀπαλλάξῃ ἀπὸ αὐτῆν τήν τιμωρίαν; Ἀλλά, θά εἰπῆς, ἡ κατάστασις τῶν πραγμάτων εἰς τήν πόλιν εἶναι ἀσχημος καί δι' αὐτὴν κυρίως ὁμιλοῦμεν, διότι εἶναι μεγάλος ὁ ἀγών. Καί ποῖα εἶναι ἡ αἰτία; Ἡ ἀδουλία τῶν ἀρχόντων, θά εἰπῆς. Ὅχι ἡ ἀδουλία τῶν ἀρχόντων, ἀλλά ἡ ἰδική μας ἁμαρτία, ἡ τιμωρία μας διὰ τὰς ἀδικίας. Β Ἐκείνη ἔκανε τὰ πάντα ἄνω κάτω, ἐκείνη εἰσήγαγεν ὅλα τὰ δεινά, ἐκείνη ἐξώπλισε τοὺς πολέμους, ἐκείνη ἐπροκάλεσε τὴν ἥτταν. Ἀπὸ καμμίαν ἄλλην αἰτίαν παρά μόνον ἀπὸ αὐτῆν ἐπλημμύρησε τὸ πλῆθος τῶν θλίψεων. Ὡστε, καί ἂν ἀκόμη εἶναι ἀρχὸν ὁ Ἀβραάμ, καί ἂν εἶναι ὁ Μωϋσῆς, ἢ ὁ Δαυῖδ, ἢ ὁ σοφώτατος Σολομὼν, καί ἂν εἶναι ὁ δικαιοτέρος ἀπὸ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, δὲν ἔχει καμμίαν σημασίαν διὰ τὰς συμφοράς, ἐφ' ὅσον ἡμεῖς ζῶμεν εἰς τὴν ἁμαρτίαν. Πῶς καί κατὰ ποῖον τρόπον; Διότι καί ἂν αὐτὸς ἦταν παρανομώτατος, καί ἦταν ἀπὸ ἐκείνους, πού ἀντιμετωπίζουν τὰ προβλήματα ἀπερισκέπτως, ἡ δική μας ἀπεριοκείψια καί ἀταξία συντελεῖ ὥστε νά ἔχωμεν τέτοιον ἀρχόντα, τὰ ἰδικά μας ἁμαρτήματα ποροξενοῦν συνήθως τὴν πληγὴν. Διότι τὸ νά λαμβάνωμεν ἀρχοντας κατὰ τὰ αἰσθηματά μας δὲν σημαίνει τίποτε ἄλλο παρά τοῦτο, ὅτι δηλαδὴ ἡμαρτήσαμε πρῶτα ἡμεῖς καί ἐλάβομεν τέτοιον ἀρχόντα, εἴτε αὐτὸς εἶναι ἱερωμένος, εἴτε κοσμικός ἀρχων. Ἀλλά, καί ἂν εἶναι πολὺ δίκαιος, καί μάλιστα τόσον πολὺ δίκαιος, ὥστε νά φθάσῃ ἕως τὴν ἀρετὴν τοῦ Μωϋσέως, δὲν θά δυναθῇ ἡ δικαιοσύνη μόνον αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου νά συγκαλύψῃ τὰ ἀμετρα ἁμαρτήματά μας. Καί τοῦτο δύναται νά κατανοήσῃ κανεῖς μέ ἀκριθεῖαν ἀπὸ τόν ἴδιον τόν Μωϋσῆν. Δ ὁποῖος ὑπέστη πολλὰ δεινά ὑπὲρ τοῦ Ἰσραὴλ, ἀπηθύβουε δὲ πρὸς τόν Θεόν ὑπὲρ αὐτοῦ μεγάλην ἱκεσίαν, διὰ νά κληρονομήσῃ τὴν γῆν πού τοῦ ὑπεσχέθη. Ἀλλά ἐπειδὴ μέ τὰς ἁμαρτίας του ὁ λαὸς αὐτὸς ἀπεξενώθη ἀπὸ τὴν κληρονομίαν αὐτῆν, δὲν ἴσχυεν ἡ δέησις αὐτοῦ νά μεταβάλλῃ τὴν δικαίαν ἀπόφασιν

τοῦ Θεοῦ καί ὅλος ὁ λαὸς ἐξουθενώθη εἰς τὴν ἔρημον. Καί ὁμως, ποῖος ἦταν δικαιοτέρος ἀπὸ τόν Μωϋσῆν; Ἡ ποῖος εἶχε μεγαλύτεραν παρρησίαν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ; Λέγεται, ὅτι ἰσχύει ἡ δέησις τοῦ δικαίου, ἀλλά θταν συνακολουθεῖται δηλαδὴ βοηθῆται ἀπὸ τὴν μεταμέλειαν καί τὴν ἐπιστροφήν πρὸς τόν Θεόν ἐκείνων ὑπὲρ τῶν ὁποίων τελείται.¹⁰³ Ἐ πῶς θά δυναθῇ νά βοηθήσῃ ἀνθρώπους μέ ἀμετανόητον χαρακτῆρα, ἀφοῦ οἱ ἴδιοι μέ τὰ ἔργα τῶν ἐμποδίζουν τὴν ἀποτελεσματικότητά τῆς προσευχῆς;

Καί διατὶ λέγομεν, ὅτι συνέθε αὐτό, διότι ἕνας δόλοκλῆρος λαὸς ἡμάρτανε, θταν ἡ ἁμαρτία καί τῶν ὀλίγων ὑπηκόων ἢ πολλὰς φορὰς καί τοῦ ἐνός, ¹⁰³ Α ὑπερακούτιζε τὴν παρρησίαν τῶν ἀκούωνται δικαίως τὴν ἐξουσίαν; Καί τοῦτο πάλιν δύναται νά τὸ ἐνοήσῃ κανεῖς ἀπὸ τόν ἴδιον τόν λαόν τοῦ Ἰσραὴλ, ὁ ὁποῖος ὀδηγούμενος ἀπὸ τόν Μωϋσῆν, θταν εἰσέβαλεν εἰς τὴν χώραν τῶν ἀλλοεθνῶν καί συνῆψε πρὸς αὐτοὺς μάχην, εἶδε μερικὸς ἰδικούς του νά κατέχωνται ἀπὸ μανίαν διὰ τὰς γυναῖκας ἐκείνων καί νά προκαλοῦν γενικὴν σφαγὴν καί ἀφανισμόν. Παρόμοιον συνέθε καί μέ ἕνα άτομον, τόν Ἀχαρ, δηλαδὴ, ὁ ὁποῖος ἀφῆρεσε τὴν πολύχρωμον στολήν ἀπὸ τὸ ἀφιέρωμα καί ἐξῆψε τὴν ὄργην τοῦ Θεοῦ.¹⁰⁴ Ἀλλά Ἰσως μερικοί ἀπὸ τοὺς παρόντας ἀγνοοῦν αὐτὴν τὴν ἱστορίαν. Β Διὰ τοῦτο πρέπει νά εἰπῶ δι' αὐτὴν ὀλίγα καί νά τὴν ὑπενθυμίσω εἰς ὅσους τὴν γνωρίζουν καί νά τὴν μάθουν ὅσοι τὴν ἀγνοοῦν. Αὐτὸς λοιπὸν ὁ Ἀχαρ ἦταν ἕνας ἀπὸ αὐτοὺς πού διέδθησαν τόν Ἰσραὴλ μὲ τόν Ἰησοῦν τοῦ Ναυῆ, ἐκείνον τόν Ἰησοῦν, ὁ ὁποῖος προεκρίθη σάν διάδοχος τοῦ Μωϋσέως μέ τὴν γνώμην τοῦ Θεοῦ, καί εἶχε τὸν τύπον καί τὴν μορφήν τοῦ ἀληθινοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ὅπως δηλαδὴ ἐκεῖνος διεθῆσε τόν λαόν ἀπὸ τὴν ἔρημον εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας διὰ τοῦ Ἰσραὴλ, ἔτσι καί ὁ Σωτὴρ μας ἀπὸ τὴν ἔρημον τῆς ἀγνωσίας καί τῆς εἰδωλολατρίας μᾶς μετέφερεν μέ τὸ σωτήριον θάπτισμα εἰς τὴν οὐράνιον Ἱερουσαλήμ. Γ εἰς τὴν μητέρα τῶν πρωτοτόκων, ὅπου ἔχουν ἐτοιμασθῆ αἱ κατοικίαι τῆς ἀληθινῆς ἀναπαύσεως, ὅπου ὑπάρχει ἡ διατάρακτος καί εἰρηνικὴ ζωὴ. Αὐτὸς, λοιπὸν, μέ τὴν δύναμιν καί τὴν ἐξουσίαν ἐκείνου πού διέταξε, διεθῆσε τόν λαόν καί ἐπέτεθῃ ἐναντίον τῆς ἱεραχούς καί κατὰ τὴν διάρ-

10. Πρὸς Ἰερ. 5, 18.

11. Πρὸς Ἰερ. Ν. 7 ἔξ.

κειαν τῆς θαυμαστῆς ἐκείνης πολιορκίας, ὅταν πλέον ἐπρόκειτο νὰ κρημισθοῦν τὰ τείχη, τί λέγει πρὸς τὸν λαόν; Αὐτὴ ἡ πόλις καὶ ὅλα ὅσα ὑπάρχουν εἰς αὐτὴν θὰ εἶναι ἀφιέρωμα πρὸς τὸν Κύριον Σαδωῶθ, πλὴν τῆς Ραᾶθ¹² τῆς πόρνης, τὴν ὅποιαν θὰ ἀσφαλίσετε καὶ θὰ περιποιηθῆτε. Προσέξαιτε πολὺ καὶ φυλαχθῆτε ἀπὸ τὸ ἀφιέρωμα αὐτό, μὴ τυχὸν ἐπιθυμήσετε καὶ λάβετε κάτι ἀπὸ ὅσα θὰ εἶναι ἀφιερωμένα εἰς τὸν Κύριον καὶ γίνετε αἰτία νὰ καταστραφῶμεν.¹³ Ὅλα λοιπὸν ὅσα εὐρίσκοντο εἰς τὴν πόλιν ἀφιερῶθησαν. Αὐτὸ σημαίνει ἡ λέξις ἀνάθημα. D Νὰ μὴ ἰδιοποιηθῆ λοιπὸν κανεὶς τίποτε ἀπὸ ὅλα αὐτὰ πού ἀφιερῶθησαν εἰς τὸν Θεὸν καὶ μᾶς ἐξαλοβρεύει ἀπὸ τὴν γῆν. Ἡ ἐντολὴ ἦταν ἐπικίνδυνος, διότι ἦταν διατυπωμένη μὲ αὐστηρότητα καὶ ἀπὸ τὸν Θεόν, ὁ ὁποῖος διέτασσε, καὶ ἀπὸ τὸν Ἰησοῦν, ὁ ὁποῖος ἐνομοθέτει. Διὰ τί, πῶς ἦταν δυνατόν νὰ μὴ σημειωθῆ παράβασις τοῦ νόμου αὐτοῦ μέσα εἰς τόσον πλῆθος, ἀφοῦ ὑπῆρχον πολλοί, οἱ ὁποῖοι ἦσαν ἔτοιμοι καὶ συνωθοῦντο διὰ τὴν παράβασιν; Ἡ ἡ ἀσάθεια καὶ ἡ ἰδιοτέλεια τοῦ λαοῦ ἢ τὸ γεγονός ὅτι ὅλοι δὲν ἤκουσαν τὴν δοθεῖσαν ἐντολήν ἢ ἡ ποικιλία τῶν λαφύρων, ἢ ὅποια ἀποτελοῦσε πειρασμὸν καὶ δόλωμα, εὐκόλως ἠδύνατο νὰ παρορμηθῆ πρὸς παράβασιν. E Ἐν ταῦτοις ὁ νόμος ἐτέθη καὶ ἐκράμαθη ὁ κίνδυνος ἐπάνω ἀπὸ τὴν κεφαλὴν τοῦ παραβάτου. Τί συνέβη λοιπὸν ἔπειτα; Κατέπεσαν τὰ τείχη καὶ ὀλόκληρος ἡ πόλις ἔπεσεν εἰς τὰς χεῖρας τῶν πολιορκητῶν. Ἐνῶ λοιπὸν ὅλος ὁ λαὸς ἐπήρει τὴν ἐντολήν αὐτήν, ἡ παράβασις τοῦ ἐνὸς ἀναθεῖ τὴν δογὴν τοῦ Θεοῦ ἐναντίον ὅλου τοῦ πλῆθους.¹⁴ A «Οἱ Ἰσραηλίται διως προέπεσαν εἰς μέγαλο παράπτωμα, διότι κάποιος ἀπὸ αὐτοῦς ἐπήρει καὶ κράτησε διὰ τὸν ἑαυτὸν του ἀπὸ τὰ ἀφιερωμένα εἰς τὸν Κύριον λάφυρα τῆς Ἰεριχούς. Ὁ Ἄχαρ, δηλαδὴ, ὁ υἱὸς τοῦ Χαουμί, ἐκράτησεν ἀπὸ τὰ ἀφιερωθέντα εἰς τὸν Κύριον καὶ ὠργίσθη ὁ Κύριος δογὴν μεγάλης ἐναντίον τῶν υἱῶν τοῦ Ἰσραὴλ»¹⁵ Καὶ ὁμοίως αὐ-

12. Ἦναι ἡ πόρνη γυναῖκα ἀπὸ τὴν Ἰεριχά, ἢ ὅποια ἐκροφεν εἰς τὸ σπῆτι τῆς θεᾶς κατακόσμου τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Νεοῦ καὶ ἐν συνεχείᾳ δοθεῖσα κατὰ τὴν καταστροφὴν τῆς πόλεως καὶ τὴν κατάληξιν αὐτῆς ἀπὸ τοῦ Ἰεραίου. Πιθανὸν νὰ εἶναι ἄλλος ἢ ἡ Ἐκκλησία, δοτὶ ἔπειτα τὸ σπῆτι αὐτῆς ἀνεργαστοῦσα ἀπὸ ἐνὸς κέκλιτο ἔργου, πού ἐκρέμετο ἀπὸ τὸ παράθυρον. Ἔτσι καὶ ἡ Ἐκκλησία, διὰ τὸ ἀμάρταν τοῦ Κυρίου, ἀποσπῆται ἀπὸ τὸ σύνολον ἐκείνου πού θὰ διαφύγουν τὸν αἰώνιον θάνατον. Πρβλ. Ἰηρ. N. 2 καὶ 6 κεφ.

13. Πρβλ. Ἰηρ. N. 6, 17-18.

14. Ἰηρ. N. 7, 1.

τὸς πού περίεπεσαν εἰς παράπτωμα ἦταν ἕνας. Πῶς λοιπὸν παρενόμησαν οἱ υἱοὶ τοῦ Ἰσραὴλ καὶ ὠργίσθη ὁ Κύριος ἐναντίον τῶν υἱῶν τοῦ Ἰσραὴλ; Βλέπεις πῶς ἡ ἀμαρτία τοῦ ἐνὸς ἐπροξένησε τὴν τιμωρίαν ὅλου τοῦ λαοῦ; Πῶς κατέστησε τὸν Θεὸν ἐχθρὸν ὅλου τοῦ πλῆθους; Ὅταν λοιπὸν διεπράχθη ἡ παρανομία καὶ οὐδεὶς τὴν ἐγνώριζε, ἐκτὸς μόνον ἀπὸ τὸν Θεόν, ὁ ὁποῖος γνωρίζει τὰ μυστικά, B ἡ μὲν τιμωρία ἐβράδυνεν, ἐνῶ αὐτὸς πού τὴν διέπραξε, καὶ ἂν ἐνόμιζεν ὅτι ἔμενεν ἀγνωστος, ὁμοίως κατακαίεται ἀπὸ τὴν συνείδησίν του, ὡσάν ἀπὸ φλόγα. Ἐφθασε λοιπὸν καὶ ὁ καιρὸς τῆς ἀπειλῆς, ὁ καιρὸς νὰ φανερωθῆ τὸ ἀμάρτημα. «Καὶ ἔστειλε», λέγει, ὁ Ἰησοῦς ἄνδρας εἰς τὴν Γαὶ ἀπὸ τὴν Ἰεριχά. Καὶ ἀνῆλθον οἱ ἄνδρες αὐτοὶ εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Γαί, περίπου τρεῖς χιλιάδες ἄνδρες, οἱ ὁποῖοι ὁμοίως, καθὼς ἀντίκρουσαν τοὺς ἄνδρας τῆς Γαί, ἐτράπησαν εἰς φυγὴν. Οἱ δὲ ἄνδρες τῆς Γαί ἐφόνησαν τριάντα ἔξ ἀπὸ τοὺς Ἰσραηλίτας, τοὺς δὲ ἄλλους τοὺς κατεδίωξαν ἀπὸ τὴν πύλην τῆς πόλεως καὶ τοὺς συνέτριψαν, καὶ ὁ λαὸς κατελήφθη ἀπὸ πανικὸν καὶ ἡ καρδία του ἐγένεν, ὡσάν τὸ νερό»¹⁶.

C Κοίταξε λοιπὸν τὴν τιμωρίαν μᾶς ἁμαρτίας, κοίταξε πλήγμα ἀπαρηγόρητον. Ἐνας ἡμάρτησε, καὶ ὁ θάνατος καὶ ἡ δειλία ἤπεσαν εἰς ὅλον τὸν λαόν. Τί εἶναι τοῦτο, φιλόγαθε Κύριε; Σὺ εἶσαι ὁ μόνος δίκαιος καὶ αἱ κρίσεις σου εἶναι ὀρθαὶ καὶ δίκαιαι. Σὺ ἀπονέμεις τὸ δίκαιόν εἰς τὸν καθένα κατὰ τὰ ἔργα του. Σὺ εἶπες, φιλόανθρωπε, ὅτι καθένας θὰ ἀποθάνῃ ἀπὸ τὴν ἰδικὴν του ἁμαρτίαν καὶ ὅτι δὲν θὰ τιμωρηθῆ ἄλλος ἀντὶ ἄλλου. Τί λογίς εἶναι λοιπὸν αὐτὴ ἡ δικαία σου ἀπόφασις; Τὰ πάντα σου, Κύριε, εἶναι καλά, καὶ πολὺ καλά μάλιστα, καὶ ὅλα συντελοῦνται πρὸς τὸ συμφέρον μας. Ἡ ἁμαρτία εἶναι, λέγει φθορὰ. Ἄς ἐξουδετερωθῆ, λοιπὸν, μὲ τὴν τιμωρίαν ὅλων D διὰ νὰ μὴ τοὺς φθέρῃ ὅλος, διὰ νὰ ἀποφύγουν τὴν αἰώνιον κόλασιν συνεπέα περισσότερων ἁμαρτιῶν, ἀφοῦ γνωρίσουν πόσον μεγάλην ἀπειλήν ἐγέννησε μία μόνον παράβασις. Καὶ βλέπων, λέγει, ὁ Ἰησοῦς τὴν φυγὴν, τῆς ὁποίας ἡ αἰτία ἦταν ἀγνωστος, ἔσχισε τὰ ἱμάτιά του καὶ ἔπεσε πρηγῆς εἰς τὴν γῆν καὶ ἐπρόφερε τοὺς θρήνους ἐκείνους πού ἀναφέρει ἡ Ἁγία Γραφή.¹⁷ Τί εἶπε λοιπὸν ὁ Κύριος πρὸς αὐτόν; Σῆκαν. Διὰ τί ἔπεσες σὺ πρηγῆς καὶ

15. Ἰηρ. N. 7, 2-4, 5.

16. Πρβλ. Ἰηρ. N. 7, 8-9.

καταπονημένος εις τὴν γῆν; Ὁ λαὸς ἠμάρτησε καὶ παρέβη τὴν ἐντολὴν ἧσαν ἔδωκε πρὸς αὐτούς. Διὰ τοῦτο δὲν θὰ δυνηθοῦν οἱ Ἰσραηλίται νὰ ἀντικροῦσιν καὶ νὰ ἀντισταθοῦν εἰς τοὺς ἐχθρούς των, Ἐ ἕως οὗτος θγῶλετε ἀπὸ ἀνάμεσά σας ἐκεῖνον ποὺ διέπραξε τὸ ἀνάθεμα.¹⁷ Διεκπύχθη, λοιπόν, τοῦτο εἰς τὸν λαὸν καὶ καταγγέλλεται ἀπὸ τὸν Θεὸν αὐτὸς ποὺ διέπραξε τὴν παράδεισιν. Καὶ ἐκεῖνος ὁμολογεῖ. Ἀπεκρίθη, λέγει, ὁ Ἀχάρ καὶ εἶπεν εἰς τὸν Ἰησοῦν: «Ἀληθῶς ἠμάρτησα ἐνώπιον Κυρίου τοῦ Θεοῦ Ἰσραὴλ. Ἔτσι καὶ ἔτσι ἔκαμα. Εἶδα μετὰ ξὺ τῶν λαφύρων ὤρασαν, πολύχρωμον στολὴν, διακόσια δ' ἄραγμα ἀγγυρίου καὶ μίαν ράβδον χρυσῆν, ὁμοίαν πρὸς γλώσσαν, ἀξίας πενήτηντα διδράχμων,¹⁸ Ἄ ἐπεθύμησα αὐτὰ καὶ τὰ πήρα. Ἰδοὺ ὅλα αὐτὰ εἶναι χωμένα εἰς τὴν γῆν, εἰς τὴν σκηνὴν μου.»¹⁹ Ὅλα λοιπὸν τὰ φανερώσει, διότι ἔβλεπεν ὅτι αὐτὸς ποὺ τὸν κατεμήνυσε δὲν ἐφεύδετο καὶ ὅτι ὁ μάρτυς ποὺ τὸν ἤλεγχε ἦταν ὁμοῦς. Κοίταξε τώρα καὶ τὸν ἐπονείδιστον καὶ ὀλέθριον θάνατόν του. Ἐλαβε λοιπὸν ὁ Ἰησοῦς αὐτόν καὶ τὸν ὠδήγησεν εἰς τὴν φάραγγα Ἀχάρ, καὶ τοὺς υἱοὺς του καὶ τὰς θυγατέρας του, καὶ τὰ μοσχάρια του, τὰ ὑποζύγια του καὶ ὅλα τὰ πρόβατά του, τὴν σκηνὴν καὶ ὅλα τὰ ὑπάρχοντά του. Καὶ ὅλοι οἱ Ἰσραηλίται τὰ ἐλιθοβόλησαν καὶ ἐφόνευσαν καὶ αὐτόν με λίθους.²⁰ Ἐ Αὐτὴ ἦταν ἡ ἀνταπόδοσις τῆς παρανομίας, τόσον σκληρὰ εἶναι ἡ τιμωρία τοῦ Θεοῦ.

Ἐχόντες λοιπὸν αὐτὸ ὑπ' ὄψιν, νὰ θεωρῶμεν τὰς θλίψεις μας ὡς τὴν τιμωρίαν διὰ τὰς ἰδικὰς μας ἀμαρτίας καὶ ἐξετάζοντες καθημερινῶς τὰ ἐγκλήματά μας, νὰ μὴ ἀποδιδώμεν τὴν αἰτίαν εἰς ἄλλους, ἀλλὰ εἰς τὸν ἴδιον τὸν ἑαυτὸν μας. Διότι τὰ κηκὰ προέρχονται ὄχι μόνον ἀπὸ τὴν ἀπροσεξίαν τῶν ἀργόντων, ἀλλὰ πολὺ περισσότερον ἀπὸ τὰ ἰδικὰ μας ἀμαρτήματα. Ἔτσι λοιπὸν καθέννας ποὺ ἐρχεται εἰς τὴν ἀναλογιζόμενος τὰ ἰδικὰ του παραπτώματα, ὅτε ἄλλον θὰ κατηγορήσῃ καὶ θὰ ἀναπέμψῃ τὴν παροῦσαν δοξολογίαν μετὰ τὴν πρέπουσαν τάξιν καὶ εὐκοσμίαν. Καὶ ἡ εὐταξία ποὺ ἀπαιτεῖται ἀπὸ ἡμᾶς εἶναι ἡ ἐξῆς. Πρώτον νὰ προσευγώμεθα εἰς τὸν Θεὸν με συντρεπιμένην καρδίαν, ἔπειτα νὰ φανερώμεν C καὶ τὸ ἦθος τῆς καρ-

17. Ἀδ. 7, 10, 19.
18. Ἀδ. 7, 90-91.
19. Ἀδ. 7, 24-25.

δίας μετὰ τὴν ἐξωτερικὴν μας ἐμφάνισιν, μετὰ τὴν στάσιν μας, μετὰ τὴν εὐταξίαν τῶν χειρῶν μας, μετὰ τὴν ἡσυχον καὶ συνεσταλμένην φωνὴν μας. Αὐτὸ, θέβαια, εἶναι εὐκόλον καὶ δυνατόν εἰς τὸν καθένα. Πῶς ὁμοῦς θὰ τὸ ἐπιτύχουν ὅλοι; Ἄς θέσωμεν νόμον διὰ τὸν ἑαυτὸν μας καὶ ἄς ἐπιωμεν, ὅτι ὁ νόμος ἐτέθη πρὸς κοινὴν ὠφέλειαν καὶ, ὅτι ὅλοι πρέπει νὰ μετασχωμεν εἰς αὐτὴν τὴν ὠφέλειαν. Διὰ τοῦτο ἄς κατασιγάσωμεν καὶ τὰς ἀτάκτους φωνὰς καὶ ἄς περιορίσωμεν τὰς κινήσεις τῶν χειρῶν μας, ἐμφανίζοντες αὐτὰς ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ δεμένας, χωρὶς νὰ ὑψώνονται εἰς ἀκόσμητους κινήσεις. Διότι αὐτὸ τὸ μισεῖ καὶ τὸ ἀποστρέφεται ὁ Θεός, Ἐ ὅπως ἀγαπᾷ καὶ ἐπιθυμεῖ τὸν συνεσταλμένον. «Εἰς ποῖον», λέγει, «νὰ ρίψω τὸ δάμα μου, παρὰ εἰς τὸν ταπεινὸν καὶ ἡσυχον καὶ αὐτόν, ὁ ὁποῖος τρέμει τοὺς λόγους μου;»²⁰

Ἄς ἐπιωμεν ὁ ἕνας εἰς τὸν ἄλλον, ὅτι δὲν θέλει ὁ Θεός, ὅταν ἡμεῖς ὁμιλῶμεν μετὰ αὐτόν, νὰ ἀνοίγωμεν μεταξὺ μας συζητήσεις, ὅτε νὰ ἀφίνωμεν τὴν συνομιλίαν μαζί του καὶ νὰ ἀνακινῶμεν συζητήσεις διὰ τὰ παρόντα καὶ νὰ συμφύρωμεν τοὺς μαργαρίτας μετὰ τὸν δόρυρον. Αὐτὸ τὸ θεωρεῖ ὄβριον καὶ ὄχι δοξολογίαν. Καὶ ἂν θελήσῃ κανεὶς νὰ παραβῇ αὐτὴν τὴν ἐντολὴν, νὰ τὸν ἀποστομώσωμεν καὶ νὰ τὸν ἐκδιώξωμεν ὡς ἐπίθουλον τῆς ἰδικῆς μας σωτηρίας, μακρόν, ἔξω ἀπὸ τὸν περίθρονον τῆς ἁγίας ἐκκλησίας. Διότι, ὅταν ἐνεργῶμεν ἔτσι, θὰ ἀποπλύνωμεν εὐκόλως τὰ προηγούμενα ἀμαρτήματά μας Ἐ καὶ θὰ ἔχωμεν μεταξὺ μας τὸν ἴδιον τὸν Κύριον νὰ ὀδηγῇ τὸν χορὸν μετὰ τοὺς ἁγίους ἀγγέλους καὶ νὰ ἀπονέμῃ εἰς τὸν καθένα τοὺς στεφάνους τῆς εὐταξίας. Διότι ὁ Θεός εἶναι φιλόανθρωπος καὶ μεγαλόδοτος καὶ χαίρει διὰ τὴν ἰδικὴν μας σωτηρίαν. Διὰ τοῦτο δὲ τερπόμενος μετὰ τὰ ἰδικὰ μας κατὰ ὑπεσχέθη τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν καὶ ζωὴν ἁσπυλον, καὶ προητοίμασε ὅλα τὰ ἀγαθὰ, διότι ἤθελε νὰ μᾶς ἐγκαταστήσῃ εἰς αὐτὰ. Τὰ ὅποια εἶθε νὰ ἐπιτύχωμεν ὅλοι.²⁰ Ἄ μετὰ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποίου πρέπει ἡ δόξα, τὸ κράτος, ἡ τιμὴ καὶ ἡ προσκύνησις εἰς τὸν Πατέρα καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

20. Ἡ. 66, 2.

ΟΜΙΛΙΑ Β'

ΕΙΣ ΤΟ ΕΒΑΦΙΟΝ ΤΟΥ ΠΡΟΦΗΤΟΥ ΗΣΑΪΟΥ, ΤΟ ΟΠΟΙΟΝ ΛΕΓΕΙ: «ΚΑΙ
 ΕΥΝΗΣΗ ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ ΠΟΥ ΑΠΕΘΑΝΕΝ Ο ΟΖΙΑΣ Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ,
 ΕΙΔΟΝ ΤΟΝ ΚΥΡΙΟΝ ΝΑ ΚΑΘΕΤΑΙ ΕΠΙΝΑΝ ΕΙΣ ΘΡΟΝΟΝ ΓΥΨΑΘΟΝ ΚΑΙ
 ΜΕΤΕΩΡΟΝ». 1 106 Β ΚΑΙ ΟΤΙ ΔΕΝ ΠΡΕΠΕΙ ΟΥΤΕ ΤΑΣ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙ-
 ΑΣ ΟΥΤΕ ΕΝΑ ΓΡΑΜΜΑ ΤΩΝ ΘΕΙΩΝ ΓΡΑΦΩΝ ΚΑ ΠΑΡΑΤΡΕΧΘΕΝΕΝ
 ΧΩΡΙΣ ΝΑ ΕΜΒΑΘΙΣΤΗΜΕΝ ΕΙΣ ΑΥΤΟ.

Χαίρω πού σās ελέπω να συγκεντρώνεσθε διά τήν ἀ-
 κρόασιν τῶν θεῶν λόγων, καί τὸ θεωρῶ αὐτὸ μεγίστην ἀ-
 πόδειξιν τῆς προόδου σας εἰς τήν λατρείαν τοῦ Θεοῦ καί
 τήν εὐσέθειαν. Διότι ὅπως ἡ ὄρεξις διά φαγητόν εἶναι ση-
 μείον σωματικῆς υγείας, ἔτσι καί ὁ πόθος τῶν πνευματι-
 κῶν λόγων εἶναι σημεῖον ψυχικῆς υγείας. Χαίρω λοιπόν δι'
 αὐτό. Φοβοῦμαι ὅμως, μήπως δέν δυνηθῶ νά σας προσ-
 φέρω τίποτε ἀντάξιον τῆς ἐπιθυμίας σας κτῆς. C *Ἔτσι,
 δέδαια, καί ἡ φιλόστοργος μητέρα ὑποφέρῃ, ὅταν δέν δύ-
 νεται νά προσφέρῃ ἀφθονοῦ γάλα εἰς τόν υἱόν της πού
 θηλάζει. Ἄλλά, ἂν καί δέν ἔχη γάλα, τοῦ προσφέρει τόν
 μαστόν της κι' ἐκεῖνος τόν κρατεῖ, τόν σύρει, τόν πιέζει
 καί θερμαίνει μέ τὸ στόμα τοῦ τήν κατεφυγμένην θηλήν
 καί ἐξάγει περισσοτέραν τροφήν ἀπὸ τήν ὑπάρχουσαν κα-
 νονικῶς. Ἡ δὲ μητέρα πονεῖ, καθὼς ταλαιπωροῦνται οἱ
 μαστοὶ της, ἀλλά δέν ἀπωθεῖ τὸ παιδίον. Διότι εἶναι μη-
 τέρα καί προτιμᾷ νά ὑποφέρῃ μάλλον παρά νά λυτήσῃ
 τὸ τέκνον της. Ἐάν λοιπόν αἱ μητέρες εἶναι τόσοσ φιλό-
 στοργοι εἰς τὰ τέκνα των, πολὺ περισσότερον πρέπει ἡ-
 μεῖς νά ἔχωμεν παρομοίαν διάθεσιν πρὸς τήν Ἰδικήν σας
 ἀγάπην. D Διότι αἱ ὠδίνες τοῦ πνεύματος εἶναι ἰσχυρό-
 τεραι ἀπὸ τὰς ὠδίνες τῆς φύσεως. Ὡστε, ἂν καί ἡ πρά-
 πτεα διά σās εἶναι πολὺ πτωχή, ὅμως δέν θά τήν ἀπο-
 κρύψωμεν ἔτσι, ἀλλά θά φέρωμεν εἰς τήν μέσσην, ὅτι ἔχο-
 μεν καί θά σās τὰ παραθέσωμεν. Τώρα, ἐάν αὐτὰ εἶναι μι-
 κρὰ καί εὐτελεῖ, ὅμως τὰ παρόνομεν. Διότι καί ἐκεῖνος, εἰς
 τὸν ὅποιον ὁ κύριος ἐνεπιστάθη τὸ τάλαντον, δέν κατη-
 γορήθη, διότι δέν τοῦ προσέφερε πέντε τάλαντα, ἀλλά ἐ-

1. Ἡσ. 6, 1.

τιμωρήθη, διότι καί αὐτὸ τὸ ἓνα τὸ κατέχωσε. Διότι
 ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ζητεῖται ἀπὸ τὸν Θεόν καί τοὺς ἀνθρώ-
 πους, δέν εἶναι νά καταθέσουν πολλὰ ἢ ὀλίγα, ἀλλά πο-
 τε ἡ εἰσφορά νά μὴ εἶναι κατωτέρα τοῦ δυνατοῦ. E

*Ἠκούσατε προηγουμένως, ὅταν ἠξιώθημεν νά ὁμιλή-
 σωμεν πρὸς τήν ἰδικήν σας ἀγάπην, τότε πού ἀνεγινώ-
 σκομεν τὸν φαλμόν ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἐξεδίωκε τὸν ἁμαρ-
 τολόν ἀπὸ τὸν ἱερὸν περίβολον καί προέτρεπε τοὺς ἀγ-
 γέλους καί τὰς οὐρανίας δυνάμεις νά ὤνουν τὸν Θεόν
 τῶν ὄλων. Θέλετε λοιπόν καί σήμερον νά ἀκούσωμεν αὐ-
 τήν τὴν ἀγγελικὴν μελωδίαν ἱσταμένοι καί ἡμεῖς ἐκεῖ κά-
 που πλησίον; Ἐγὼ νομίζω, ὅτι θέλετε. 107 A Διότι ἐάν
 ἄνθρωποι μιᾶρα, ὅταν στήνουν χορούς εἰς τὴν ἀγοράν
 καί εἰς τὸ θαθὺ σκότος καί παράκαιρα τραγουδοῦν παρ-
 νικά καί χυδαῖα ἄσματα, ἀναστατάουον ὄλην τὴν πόλιν
 καί τὴν κάνουν νά στρέφῃ τὴν προσοχὴν της πρὸς αὐ-
 τοὺς, τότε ἡμεῖς πού ἀνιμνοῦμεν τὸν βασιλέα τῶν ἐπου-
 ρανίων δυνάμεων, τῶν ἐπουρανίων χορῶν, τὸν βασιλέα
 αὐτοῦ τοῦ σύμπαντος, δέν θά συγκεντρωθῶμεν, ὥστε νά
 ἀκούσωμεν τὴν θέλον ἐκείνην καί μακαρίαν φωνήν; Διαφο-
 ρετικά, ποῖαν συγχώρησιν ἠμποροῦμεν νά ἐλπίζωμεν; Καί
 πῶς εἶναι δυνατόν νά ἀκούσωμεν; Θά ἐλπῆ κάποιος; Ἀ-
 φοῦ ἀνέλθωμεν εἰς αὐτὸν τὸν οὐρανόν, ἂν ὄχι σωματικῶς,
 ἀλλὰ ψυχικῶς, ἂν ὄχι μέ τὴν προσωπικὴν παρουσίαν, ὅ-
 μως μέ τὴν διάνοιαν. B Διότι τὸ σῶμα, καθὼς εἶναι γήϊνον
 καί θαρῶ, εἶναι προωρισμένον ἀπὸ τὴν φύσιν νά μὲνη κά-
 τω. Ἐνῶ ἡ ψυχὴ εἶναι λυτρωμένη ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀνάγκην
 καί ἱσταται εὐκόλως εἰς τὰ ὕψηλότατα καί τὰ μετάρσια
 μέρη. Ὡστε, καί ἂν θελήσῃ νά φθάσῃ εἰς αὐτὰς τὰς ἔσχα-
 τιάς τῆς οἰκουμένης καί νά ἀναβῆ εἰς τὸν οὐρανόν, τίποτε
 δέν τὴν ἐμποδίζει. Τόσον ἑλαφρὰ εἶναι τὰ πτερά τῶν οτο-
 χασμῶν, πού τῆς ἔδωσαν ὁ Θεός. Δέν τῆς ἔδωκε δὲ μόνον
 ἑλαφρὰ πτερά, ἀλλὰ τῆς ἔχάρισε καί ὀφθαλμοὺς, οἱ ὁ-
 ποῖοι δέλεον ὀξύτερον ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ σώμα-
 τος. Διότι ἡ ὄρασις μέ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ σώματος, ἂν
 μὲν στρέφεται πρὸς τὴν καθαρὰν ἀτμόσφαιραν, προχωρεῖ
 καί φθάνει εἰς μεγάλην ἀπόστασιν. C Ἄν ὅμως προσπέσῃ
 εἰς μικρὸν ἔστω σῶμα, γυρίζει πάλι πρὸς τὰ ὀπίω, ὡσάν
 νά ἀνεχαιτίσθη ἀπὸ κάποιο ἀντίθετον ρεῦμα. Ἐνῶ οἱ ὀ-
 φθαλμοὶ τῆς ψυχῆς, ἔτε τοίχους συναντήσουν ἔτε τεῖχη,
 ἔτε μεγάλα ὄρη, ἀκόμη καί αὐτὰ τὰ οὐράνια ἄσματα, δ-

2. Πρὸς Ματθ. 26, 24 - 25.

λα τὰ προσηρνοῦν ἐοκάλως.

Ἄλλα ὁμως, ἡ ψυχὴ, παρὰ τὸ γεγονός ὅτι ἔχει τόσην ταχύτητα εἰς τὴν κίνησίν τῆς καὶ βλέπει μὲ τόσην δξύτητα, ἐν τούτοις δὲν εἶναι αὐτάρκης εἰς τὴν κατανόησιν τῶν οὐρανίων, ἀλλὰ ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ ἐκείνων ποῦ θὰ τὴν χειροαγωγήσῃ. Ἄς κάμωμεν λοιπὸν, ὅπως κάμουν αὐτοὶ ποῦ ἐπιθυμοῦν νὰ ἴδουν τὰ βασιλικά παλάτια. Ὁ Τί κάμουν λοιπὸν ἐκεῖνοι; Ἀφοῦ ζητήσουν τὸν κλειδοκράτορα τῶν θυρῶν, προσέρχονται εἰς αὐτὸν καὶ συζητοῦν καὶ τὸν ἰκετεύουσι, πολλὰς φορές τοῦ δίδουσι καὶ χρήματα, ὥστε νὰ τοὺς ἐξυπηρετήσῃ. Ἄς προσέλθωμεν λοιπὸν καὶ ἡμεῖς εἰς ἓνα ἀπὸ αὐτοὺς ποῦ εἶναι ἐπιτετραμμένοι διὰ τὰς οὐρανίους πόλεις καὶ ἃς συζητήσωμεν καὶ ἃς τὸν ἰκετεύσωμεν καὶ ἀντὶ χρημάτων ἃς τοῦ φανερώσωμεν καλὴν θέλησιν καὶ εὐκρινὴ διάθεσιν. Καὶ ἂν ἐκεῖνος λάθῃ αὐτὸν τὸν μισθόν, θὰ μᾶς κρατήσῃ ἀπὸ τὸ χεῖρ καὶ θὰ μᾶς περιφέρῃ παντοῦ καὶ δὲν θὰ μᾶς δεῖξῃ μόνον τὰ ἀνάκτορα, Ἐ ἀλλὰ καὶ τὸν Ἰβιον τὸν βασιλέα καθήμενον, μὲ τὰ στρατεύματά του παρόντα, μὲ τοὺς ἀρχιστρατήγους παρισταμένους, μὲ τὰς μυριάδας τῶν ἀγγελικῶν στρατευμάτων καὶ τὰς χιλιάδας τῶν ἀρχαγγελικῶν. Ὅλα θὰ μᾶς τὰ δεῖξῃ μὲ ἀκρίβειαν, ὅσον ἠμποροῦμεν, θέβαια, νὰ τὰ ἴδωμεν. Ποῖος λοιπὸν εἶναι αὐτός; Ποῖος εἶναι αὐτός εἰς τὸν ὅποιον ἔχει ἀνοτεθῆ ἡ εὐθύνη διὰ τὴν περιοχὴν, εἰς τὴν ὅποιον θέλωμεν τώρα νὰ εἰσελθῶμεν; Εἶναι ὁ Ἰσαίας, ὁ πλέον μεγαλόφωνος ἀπὸ ὅλους τοὺς προφήτας. Εἶναι λοιπὸν ἀνάγκη νὰ συζητήσωμεν μὲ αὐτόν. Ἄλλα ἀκολουθήσατε βαδίζοντες μὲ συγκρατημένον θῆμα καὶ μὲ πολλὴν ἡσυχίαν. Ἄς μὴ εἰσελθῇ κανεὶς φορτωμένος μὲ τὰς διωκτικὰς φροντίδας, κανεὶς ἀλαζών, κανεὶς καταπονημένος. ¹⁰⁸ Ἀ ἀλλὰ ὅλα αὐτὰ νὰ τὰ ἀφήσωμεν ἔξω ἀπὸ τὴν πρώτην θύραν καὶ ἔτσι νὰ εἰσελθῶμεν ὅλοι. Διότι εἰσερχόμεθα εἰς τὰ ἀνάκτορα τῶν οὐρανῶν καὶ βαδίζομεν ἐπάνω εἰς ἀπαστράπτουσα μέρη. Καὶ τὸ ἐσωτερικὸν τῶν εἶναι γεμάτον ἀπὸ ἀπόλυτον σιγῆν καὶ ἀπόρητα μυστήρια.

Ἄλλὰ παρατηρήσατε μὲ προσοχὴν. Διότι ἡ ἀνάγνωσις τῶν Γραφῶν εἶναι ἀποκάλυψις τῶν οὐρανῶν. «Καὶ συνέδη», λέγει, «κατὰ τὸ ἔπος ὅπου ἀπέθανεν ὁ Ὁσίος ὁ βασιλεύς, εἶδον τὸν Κύριον νὰ κάθεται ἐπάνω εἰς ἓνα θρόνον ὑψηλὸν καὶ μετέωρον». ¹⁰⁹ Εἶδες φιλοφροσύνην καλοῦ δούλου; Μᾶς εἰσήγαγεν εὐθέως εἰς τὸν βασιλικὸν θρόνον, ¹¹⁰

8. Ἦσ. 6, 1.

χωρὶς νὰ μᾶς περάσῃ πρώτα ἀπὸ μακροῦς διαδρόμους, ἀλλὰ ταυτοχρόνως ἤνοιξε τὰς πόλεις καὶ μᾶς ἐδείξε ἀντικρὺ τὸν βασιλέα νὰ κάθεται. «Καὶ τὰ Σεραφεῖμ», λέγει, «ἔστησαν περὶ αὐτοῦ εἰς σχῆμα κύκλου. Ἐξ πτέρυγας τὸ ἓν καὶ ἕξ πτέρυγας τὸ ἄλλο. Καὶ μὲ τὰς δύο ἐκάλυπτον τελείως τὸ πρόσωπον, μὲ τὰς ἄλλας δύο τοὺς πόδας καὶ μὲ τὰς ἄλλας δύο ἴπταντο καὶ ἐκραύαζον τὸ ἓν πρὸς τὸ ἄλλο: ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος, Κύριος Σαβαώθ.» ¹¹¹ Ὅντως εἶναι ἅγιος, διότι ἤξίωσε τὴν ἰσκίην μας φύσιν νὰ βλέπῃ τόσα καὶ τέτοια μυστήρια, διότι μᾶς κατέστησε κοινωνὸς τέτοιων μυστικῶν. Μὲ κατέλασε φρίκη καὶ τρόμος κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ὁδοῦ αὐτῆς. Ὁ Καὶ τί τὸ παράδοξον εἶναι, ἂν ἐμὲ, ποῦ εἶμαι ἀπὸ πηλὸν καὶ χῶμα, μὲ κατέλασεν ἐκπλήξις, ἀφοῦ καὶ αὐτὰς τὰς οὐρανίας δυνάμεις κατέχη διὰ παντός μεγαίστη ἐκπλήξις; Διὰ τοῦτο ἀποστρέφουν τὰ πρόσωπά των καὶ προβάλλουν τὰς πτέρυγας ἀντὶ τείχευσι, διότι δὲν ὑποφέρουν τὰς ἀκτίνας ποῦ ἐκπέμπονται ἀπὸ ἐκεῖ, βεβαίως θὰ εἴπῃ κάποιος ἢ εἰκὼν αὐτῆ εἶναι μία ἐκφρασις συγκαταβάσεως. Διότι πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ μὴ τὰς ὑπομένουν, εἰς ἐμὲ τὰ λέγεις αὐτά; Αὐτὰ νὰ τὰ εἴπῃς εἰς ἐκείνους, οἱ ὅποιοι θέλουσι νὰ ἐρευνοῦν μὲ περιέργειαν τὴν μυστικὴν καὶ μακαρίαν φύσιν, οἱ ὅποιοι τολμοῦν τὰ ἀτόλμητα. Τὰ Σεραφεῖμ οὐτε κατὰ συγκατάθεσιν τοῦ Θεοῦ δὲν ἐτόλμησαν νὰ τὸν ἀντικρῶσουν, καὶ ἐτόλμησεν ἄνθρωπος νὰ εἴπῃ, ἢ μάλλον ἐτόλμησεν νὰ σκεφθῇ. Ὁ ὅτι δύναται νὰ ἴδῃ μὲ ἀκρίβειαν καὶ καθαρότητα τὴν ἀπαραβίαστον φύσιν τοῦ Θεοῦ, τὴν ὅποιαν δὲν δύναται νὰ ἀντίσταν οὔτε τὰ χειροῦδεμ; Φοῖρε, οὐρανέ, κλονίσου ἀπὸ τὴν θέσιν σου, γῆ. Διότι αὐτὰ τὰ τολμήματα εἶναι μεγαλύτερα ἀπὸ ἐκεῖνα. Διότι τὰς ἀσεβείας ποῦ ἐπράττον ἐκεῖνοι τότε, τὰς κάμουν καὶ αὐτοὶ τώρα. Διότι προσκυνοῦν τὴν κτίσιν ὁμοίως. Αὐτὸ ποῦ ἐπενόησαν αὐτοὶ τώρα, κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους τῆς ἐποχῆς, ἐκεῖνης δὲν ἐτόλμησεν οὔτε νὰ εἴπῃ, οὔτε νὰ ἀκούσῃ. Τί λέγεις, λοιπὸν; Τὸ φαινόμενον ἦταν μία ἀπλή συγκατάθεσις; Ναί, ἀλλὰ ἦταν συγκατάθεσις τοῦ Θεοῦ. Διότι, ἂν ὁ Δανιὴλ, ποῦ εἶχε μεγάλην παρησῖαν πρὸς τὸν Θεόν, δὲν ὑπέμεινε νὰ ἴδῃ ἀγγελόν, ὁ ὅποιος ἐνεφανίσθη εἰς αὐτόν, Ἐ ἀλλὰ ἔπεσε καὶ ἐξηπλώθη πρηγῆς, διότι διελύθησαν τὰ ὄργανα τῆς ὁράσεώς του μπροστὰ εἰς τὴν δόξαν ἐκείνην, ¹¹² τί τὸ θαυμαστόν, ἂν ἐξεπλάγησαν τὰ Σερα-

4. Ἀβ. 6, 2, 8.

5. Πρβλ. Δαν. 10, 1-9.

φείμ, διότι δὲν ὑπέφεραν νὰ δλέπουν τὴν δόξον ἐκείνην: Διότι δὲν εἶναι τόσο μεγάλη ἡ διαφορά τοῦ Δανιήλ πρὸς τὸν ἄγγελου, ὅση εἶναι τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τὰς δυνάμεις ἐκείνας.

Ἄλλὰ διὰ νὰ μὴ ἐπιμείνωμεν περισσότερο εἰς αὐτὰ τὰ θαύματα καὶ ἐμβάλλωμεν τὴν ψυχὴν σας εἰς θάμβος, 109 Α ἄς ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἱστορίας μας καὶ ἄς τὴν ὀδηγήσωμεν εἰς τὴν κατανόησιν τοῦ θέματος με ταπεινότερας διηγήσεις. «Καὶ συνέβη κατὰ τὸ ἔτος τοῦ ἀπέθανεν ὁ βασιλεὺς Ὀζίας». Ἄξιζει νὰ ἀναζητήσωμεν πρῶτα, διὰ ποῖον λόγον ὁ προφήτης μᾶς προσδιορίζει τὸν χρόνον. Διότι δὲν τὸ κάμνει αὐτὸ ἀσκόπως καὶ ἀνευ λόγου. Διότι τὰ στόματα τῶν προφητῶν εἶναι στόμα τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἓνα τέτοιο στόμα δὲν δύναται νὰ εἰπῇ τίποτε ἀσκόπως. Καὶ ἡμεῖς, λοιπὸν, ἄς μὴ τὰ ἀκούσωμεν ἀπρόσεκτα. Διότι, ἐάν οἱ μεταλλωρῆχοι δὲν παραλείπουν νὰ ἐξάγουν καὶ τὰ μικρὰ ψήγματα, ἀλλὰ, ὅταν συναντήσουν χρυσοφόρον φλέβα, Β ἐξετάζουν ἀκόμη καὶ τὰς μικρὰς ἴνας, πόσον μάλλον πρέπει νὰ κάμνωμεν ἡμεῖς τὸ ἴδιον με τὰς Γραφάς; Καὶ μάλιστα ἐπὶ τῶν μετάλλων ἢ ἀνεύρεσις τῶν ζητούμενων εἶναι πολὺ δύσκολος. Ἐπειδὴ δηλαδὴ καὶ τὰ μέταλλα εἶναι γῆ καὶ ὁ χρυσὸς δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ γῆ, αὐτὴ ἡ ἀνάμιξις τῆς φύσεως τῶν ζητούμενων μετάλλων με τὴν φύσιν τῶν πετρωμάτων τὰ κάμνει ὥστε νὰ μὴ φαίνονται με τοὺς ὀφθαλμούς. Παρ' ὅλα ὅμως αὐτὰ ἐκεῖνοι δὲν ἐγκαταλείπουν τὴν προσπάθειάν των, ἀλλὰ ἐπιμένουν εἰς τὸ ἔργον των με ἀκριβείαν. Καὶ θεοβαίως γνωρίζουν με τὴν ὄρασιν τί εἶναι ἀκριβῶς ἡ γῆ καὶ τί ἀκριβῶς εἶναι ὁ χρυσός. Εἰς τὴν περίπτωσιν ὅμως τῆς Γραφῆς τὸ πρᾶγμα δὲν ἔχει ἔτσι. Διότι ἐδῶ ὁ χρυσὸς δὲν εἶναι ἀναμεμιγμένος με τὴν γῆν, ἀλλὰ εἶναι καθαρὸς χρυσός. C «Τὰ λόγια τοῦ Κυρίου», λέγει, «εἶναι καθαρὰ, ἀγνά, ἀπηλλαγμένα ἀπὸ κάθε ψεύδος, ὅμοια πρὸς τὸν ἄργυρον ποῦ ἐπιπρακτῶθη καὶ ἐχωνεύθη εἰς τὸν κλίβανον τῆς γῆς». Διότι αἱ Γραφαὶ δὲν εἶναι μέταλλα ποῦ ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ κατεργασίαν, ἀλλὰ προσφέρουν ἔτοιμον θησαυρὸν, εἰς ἐκείνους ποῦ ζητοῦν τὸν πλοῦτον, ἀπὸ αὐτάς. Διότι ἀρκεῖ νὰ ἐγκύψουν μόνον καὶ θὰ ἀπέλθουν πλήρεις ἀπὸ κάθε ἀλήθειαν. Ἀρκεῖ μόνον νὰ τὰς ἀνοίξουν καὶ θὰ παρατηρήσουν ἀμέσως τὴν λάμπιν τῶν πολυτίμων λίθων.

Ὅλα αὐτὰ δὲν τὰ εἶπα ἀσκόπως, οὔτε παρτίεινα τὸν

6. Ἐαμ. 11, 7.

λόγον εἰς τὴν τύχην, ἀλλὰ τὸ ἔπραξα διότι ὑπάρχουν μερικοὶ θάναυσοι ἄνθρωποι, οἱ ὅποιοι, ὅταν λάθουν ἀνὰ χεῖρας τὰς βεῖας βιβλίου καὶ εὑρουν μέσα χρονολογίας καὶ κατάλογον ὀνομάτων, D ἀμέσως τὰ προσπερνοῦν καὶ ἀπαντοῦν εἰς θεοὺς τοὺς ἐπικρίνουσιν. Ὄνόματα μόνον εἶναι καὶ δὲν παρέχουν καμμίαν ὠφέλειαν. Τί λέγεις; Ὁ Θεὸς ὁμιλεῖ καὶ σὺ τολμᾷς νὰ εἰπῇς, ὅτι δὲν εἶναι καθόλου χρήσιμα; Διότι, ἐάν εὐρῆς ἀπλήν ἐπιγραφὴν, δὲν θὰ σταματήσης με ἐνδιαφέρον, εἰπέ μου, καὶ δὲν θὰ ἀνερευνηθῆς τὸν πλοῦτον ποῦ περιέχει; Καὶ τί λέγω μόνον χρονολογίας καὶ ὀνόματα καὶ τίτλους; Μάθε πόσην δύναμιν ἔχει καὶ ἐνός μόνον γράμματος ἢ προσθήκη, καὶ παῦσα νὰ καταφρονῆς ὀλόκληρα ὀνόματα. Ὁ πατριάρχης μας Ἄβραάμ (διότι μάλλον ἰδικὸς μας εἶναι αὐτός παρὰ τῶν Ἰουδαίων) εἰς τὴν ἀρχὴν ὀνομάζετο Ἄδράμ, τὸ ὅποιον ἐρμηνεύομενον σημαίνει «περᾶτης». Ἐ Ἀργότερον μετονομασθεὶς Ἄβρααμ ἔγινε πατὴρ ὄλων τῶν ἐθνῶν. Ἔτσι ἡ προσθήκη ἐνός μόνον γράμματος εἰς τὸν δίκαιον τὸν περιέβαλε με τόσον μεγάλο ἀξίωμα. Ὅπως δηλαδὴ οἱ βασιλεῖς ἀπονέμουν εἰς τοὺς ὑπάρχους τῶν χρυσῶ διπλωμάτων, ὡς σύμβολον τῆς ἐξουσίας, ἔτσι καὶ ὁ Θεὸς τότε ἔδωκεν εἰς τὸν δίκαιον ἐκεῖνον τὸ στοιχεῖον ὡς σύμβολον τῆς τιμῆς. 110 Α

Ἄλλὰ περὶ τῶν ὀνομάτων θὰ ὀμιλήσω εἰς ἄλλην περίπτωση. Πόσον μεγάλο εἶναι τὸ κέρδος ἀπὸ τὴν γνώσιν τῶν χρόνων καὶ πόσον μεγάλη ἡ βλάβη ἀπὸ τὴν ἀγνοσίαν, εἶναι ἀναγκαῖο νὰ τὸ ἀναπτύξω καὶ αὐτὸ τὸ θέμα. Καὶ πρῶτον θὰ τὸ ἀποδείξω ἀπὸ τὰ ἴδια τὰ γεγονότα τοῦ βίου. Αἱ διαθήκαι καὶ τὰ συμβόλαια γάμων, τὰ συμβόλαια διὰ τὰ χρέη καὶ τὰ ἄλλα τὰ πάσης φύσεως, ἐάν δὲν ἀναγράφουν ἐπάνω τὴν χρονολογίαν, στεροῦνται παντὸς κύρους. Διότι αὐτὰ εἶναι ποῦ δίδει ἰσχὺν εἰς αὐτὰ, Β αὐτὸ ἀνατρέπει τὰς ἀμφισβητήσεις, αὐτὸ -σὲ ἀπαλλάσσει ἀπὸ τὰ δικαστήρια καὶ τοὺς ἐχθροὺς τοὺς κάμνει φίλους. Διὰ τοῦτο οἱ συντάκται τῶν ἐγγράφων αὐτῶν ἀναγράφουν πρῶτα ἐπάνω - ἐπάνω τὴν χρονολογίαν, ὅπως τοποθετοῦν τὸν λύχον ἐπάνω εἰς τὸν λυχνοστάτην, διὰ νὰ φέγγῃ εἰς δόλους ποῦ εὐρίσκονται κάτω. Καὶ ἂν ἀφαιρέσης ἀπὸ τὰ συμβόλαια τὰ στοιχεῖα τῆς χρονολογίας, εἶναι ὡσάν νὰ ἀφαιρέσης τὸ φῶς καὶ νὰ φέρῃς εἰς ὅλα τὸ σκότος καὶ τὴν παραχρῆν. Διὰ τοῦτο κάθε δοσοληψία, εἴτε πρὸς φίλους

7. Ὁ Ἄβρααμ κατ' ἀρχὴν ὀνόμαζε Ἄδραμ, τὸ ὅποιον σημαίνει «νατὴρ βέου», ἢ καὶ «περᾶτης», τὸ δὲ Ἄβρααμ θηρῶν «πατὴρ πλῆθους».

είτε πρὸς ἐχθρούς, είτε πρὸς ἀνθρώπους τῆς οἰκίας, είτε πρὸς ἐπιτρόπους καὶ οἰκονόμους, ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ αὐτὴν τὴν διασφάλισιν καὶ παντοῦ, εἰς ὅλα τὰ ἐγγράφα σημειώνομεν καὶ τὸ ἔτος, καὶ τὸν μῆνα, καὶ τὴν ἡμέραν.

Ἐάν λοιπὸν τὸ πρᾶγμα ἔχη τὴν ἰσχύιν εἰς τὰς διωτικὰς ὑποθέσεις, εἰς τὰς πνευματικὰς ἔχει ἀκόμη μεγαλύτεραν καὶ χρησιμωτέραν. Διότι τὰς προφητείας αὐτὰς τὰς ἀποδεικνύει προφητείας. Καὶ ἡ προφητεία δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ ἡ προαγγελία τῶν μελλόντων. Ἐκεῖνος λοιπὸν ποῦ ἀγνοεῖ τὰς περιστάσεις καὶ τὸν χρόνον τῶν πραγμάτων ποῦ ἐλέγχεσαν ἢ τῶν γεγονότων ποῦ συνέδησαν, πῶς θὰ δυνηθῆ νὰ ἀποδείξῃ τὸ κύρος τῆς προφητείας εἰς ἐκεῖνον, ὃ ὁποῖος τὸ ἀμφισβητεῖ; Ἀπὸ ἐδῶ προέρχονται αἱ ἐριδες καὶ αἱ νίκαι μεταξὺ ἡμῶν καὶ τῶν εἰδωλολατρῶν, ὅταν ἡμεῖς ἀποφαινόμεθα, ὅτι αἱ ἱσκαί μας ἀλήθειαι εἶναι παλαιότεραι ἀπὸ τὰς ἀλήθειαι ἐκείνων. Ἀπὸ ἐδῶ ἐπίσης προέρχονται καὶ αἱ ἀποδείξεις μας διὰ τὴν ἀλήθειαν εἰς τὸν ἀγῶνα, μὲ τοὺς Ἰουδαίους. Ὡς πρὸς τοὺς ἀθλοῦς καὶ ταλαιπώρους Ἰουδαίους, αἱ ὁποῖαι ἀπὸ τὴν ἀγνοίαν τῶν χρόνων διέπραξαν τὸ μέγιστον σφάλμα. Διότι ἐάν ἦκουον τὸν πατριάρχην, ὃ ὁποῖος ἔλεγεν «δὲν θὰ λείψῃ ἄρχων ἀπὸ τὴν φυλὴν Ἰούδα καὶ ἀρχηγὸς ἀπὸ τοὺς ἀπογόνους τοῦ, μέχρις ὅτου ἔλθῃ ἐκεῖνος εἰς τὰ χεῖρα τοῦ ὁποῖου ἀπέκνεται αἱ ἐξουσίαι»⁸ καὶ ἐάν παρετήρουν μὲ ἀκρίθειαν τὸν χρόνον τῆς παρουσίας, δὲν θὰ ἐξέπιπτον ἀπὸ τὸν Χριστόν. διὰ νὰ περιπέσουν εἰς τὸν Ἀντίχριστον. Πράγμα τὸ ὁποῖον ὑπηνίχθη καὶ ὁ ἴδιος ὁ Χριστός, ὅταν εἶπεν, ὅτι: «Ἐγὼ ἦλθον ἐξ ὀνόματος τοῦ Πατρὸς μου ὡς ἀντιπρόσωπός του. ποῦ φανερῶναι τὸ δνομά του καὶ τὸ θέλημά του, καὶ ἔμωσ δὲν μὲ δέχσαθε καὶ δὲν πιστεύετε εἰς τὴν θεῖαν ἀποστολήν μου. Ἐάν ἔλθῃ ἄλλος, ψευδὴς Μεσσίας, ποῦ θὰ ἐπιδιώκῃ τὸ ἱσκόν του συμφέρον καὶ τὴν δόξαν τοῦ ἱσκού του ὀνόματος, ἐκεῖνον θὰ τὸν ὑποδεχῆτε.»⁹ Εἶδες ποῖον μέγα παράπτωμα ἔπραξεν ἀπὸ τὴν ἀγνοίαν τῶν χρόνων; Μὴ ἀδιαφορήσῃς λοιπὸν διὰ μίαν τὴν ὅσον μεγάλην ἀλήθειαν. Ὅπως δηλαδὴ στοὺς ἀγρούς τὰ ὀρεστικὰ σημεῖα καὶ αἱ στήλαι δὲν ἐπιτρέπουν νὰ συγχέωνται αἱ ἀγροτικαὶ ἰδιοκτησίαι, ἔτσι καὶ αἱ χρονολογίαι δὲν ἄφινουν τὰ γεγονότα νὰ συμπίπτουν, ἀλλὰ μὲ τὸν διαχωρισμὸν τῶν καὶ τὸν προσδιορισμὸν τῆς χρονολογικῆς τῶν τάξεως, μᾶς ἀπαλλάσσουσιν

8. Γεν. 49, 10.
9. Ἰαν. 6, 48.

ἀπὸ μεγάλην ταραχήν.

Ἄξιζει λοιπὸν νὰ σᾶς εἰπῶ ποῖος ἦταν αὐτὸς ὁ Ὀζίας¹¹ καὶ πότε ἐβασίλευσε καὶ ποῖον ὑπῆρξε βασιλεὺς καὶ πόσον χρόνον ἐβασίλευσε καὶ πῶς ἐτελείωσε τὴν ζωὴν του. Ἡ μάλλον πρέπει νὰ σιωπήσω πλέον. Διότι κατ' ἀνάγκη θὰ ἀνοιχθῶ εἰς ἓνα ἄπειρον πέλαγος ἱστοριῶν. Καὶ ὅσοι σκοπεύουν νὰ διασχίσουν ἓνα τέτοιο πέλαγος πρέπει νὰ ἀρχίσουν τὸ ταξίδιον, ὅχι μὲ κουρασμένους ἐπιβάτας, ἀλλὰ μὲ ἀκμαίους. Διὰ τοῦτο ὑπάρχουν εἰς ὅλα τὰ μέρη τῆς θαλάσσης καὶ λιμένες καὶ νῆσοι, διὰ νὰ ἀναπαύεται ἐνδιαμέσους ἐκεῖ καὶ ὁ κυβερνήτης καὶ ὁ ναύτης, ὁ μὲν ἓνας ἀφίνων τὴν κώπην καὶ ὁ ἄλλος ἀπομακρυνόμενος ἀπὸ τὸ τιμόνι. Διὰ τοῦτο ἐσκέφθησαν οἱ ἄνθρωποι νὰ ἰδρῶσιν εἰς ὄλους τοὺς δρόμους πανδοχεῖα καὶ καταλύματα. Β διὰ νὰ ξεκουράζωνται καὶ τὰ ὑπαζύγια καὶ οἱ ὀδοιπόροι. Διὰ τοῦτο καὶ διὰ τὴν διδασκαλίαν ὑπάρχει ἐνδεδειγμένος χρόνος σιωπῆς, ὥστε οὔτε ἡμεῖς νὰ κουραζώμεθα ἀπὸ τὸ πλήθος τῶν λόγων, οὔτε καὶ σᾶς νὰ κουράζωμεν. Αὐτὸν τὸν ἐνδεδειγμένον χρόνον ἔχει ὅτε ὄψιν του καὶ ὁ Σολομῶν, ὅταν λέγει: «Εἶναι καιρὸς σιωπῆς καὶ καιρὸς κατὰ τὸν ὁποῖον ἔχει τὸ δικαίωμα κανεὶς νὰ ὁμιλήσῃ»¹⁰. Ἄς ὑπάρξῃ λοιπὸν εἰς ἡμᾶς καιρὸς σιωπῆς, διὰ νὰ ὑπάρξῃ εἰς τὸν διδάσκαλον καιρὸς νὰ ὁμιλήσῃ. Διότι τὰ ἱσκά μας ὁμοιάζουν μὲ οἶνον, ὃ ὁποῖος προσφάτως ἐλήφθη ἀπὸ τὸ «ὑπολήγιον»¹² ἐνῶ ἡ διδασκαλία αὐτοῦ ὁμοιάζει μὲ οἶνον παλαιόν, ὃ ὁποῖος παρέχει μεγάλην ὠφέλειαν καὶ δύναμιν, εἰς αὐτοὺς ποῦ ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ αὐτά. Ἐ καὶ συνέθη σήμερον αὐτὸ ποῦ λέγει τὸ εὐαγγέλιον. Μετὰ τὸν κατώτερον οἶνον προσφέρεται ὁ καλύτερος.¹³ Καὶ ὅπως ἐκεῖνον τὸν οἶνον δὲν τὸν παρήγαγε ἄμπελος, ἀλλὰ τὸν ἔκαμε ἡ δύναμις τοῦ Χριστοῦ, ἔτσι καὶ τὸν λόγον αὐτὸν δὲν τὸν παράγει ἀνθρωπίνη δύνανσις, ἀλλὰ ἡ χάρις τοῦ Πνεύματος. Ἐπειδὴ λοιπὸν τὰ νάματα ἐνῶ ἄβυσσον καὶ πνευματικὰ, ἄς τὰ δεχθῶμεν μὲ ζῆλον, ἄς τὰ τηρήσωμεν μὲ ἀσφάλειαν, ὥστε νὰ ἀρδευόμεθα διορκῶς ἀπὸ αὐτά καὶ νὰ φέρωμεν ὅμοιον τὸν καρπὸν εἰς τὸν Θεόν, ὃ ὁποῖος ἐχάρισεν αὐτά. Ὡς εἰς αὐτὸν ἀνήκει κάθε δόξα, καὶ τιμὴ μᾶζι μὲ τὸν μονογενῆ αὐτοῦ Υἱὸν καὶ τὸ πανάγιον Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

10. Ἐκκλ. 3, 7.

11. Πρόκειται διὰ τὸ δοχεῖον ποῦ ἐδέχθη εἰς τὸ κατῆγε καὶ χάρις ὁ χυρὸς τῶν σκευαίων, διὰ νὰ καταστῇ ἐπιλεκτότερον ἢ μακροτέρου.

12. Πρβλ. Ἰωάν. 2, 10.

ΟΜΙΛΙΑ Γ'

ΕΙΣ ΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟΝ ΒΙΒΑΙΟΝ ΤΩΝ ΠΑΡΑΒΕΒΗΘΕΝΩΝ, ΟΠΟΥ ΔΕΥΤΕΡΑΙ: ΥΠΕΡΦΘΑΝΚΕΘΗ Η ΚΑΡΑΙΑ ΤΟΥ ΟΥΖΙΟΥ.¹ ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΑΠΕΙΝΟΦΡΟΣΙΝΗΣ. ΚΑΙ ΟΤΙ ΔΕΝ ΠΡΕΠΗ Ο ΕΝΑΡΤΟΣ ΝΑ ΕΧΗ ΥΠΕΡΒΟΛΙΚΗΝ ΠΕΠΟΙΘΗΣΙΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΕΛΥΤΟΝ ΤΟΥ. ΚΑΙ ΠΟΛΟΝ ΜΕΓΑΛΟ ΚΑΚΟΝ ΕΙΝΑΙ Η ΑΛΑΖΟΝΕΙΑ.

¹¹¹ Ἐ Εὐλογητός ὁ Θεός, καὶ ἐπὶ τῆς ἰδικῆς μας γενεᾶς ἀνεφάνησαν μάστιγες καὶ ἠξιώθημεν καὶ ἡμεῖς νὰ ἴδωμεν ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι ἐσφάζοντο ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ, ἀνθρώπους οἱ ὅποιοι ἔσταζον ἅγιον αἷμα ποὺ ποτίζει ὅλην τὴν ἐκκλησίαν, οἱ ὅποιοι στάζουν αἷμα, φοβερὸν μὲν εἰς τοὺς δαίμονας, ποθητὸν δὲ εἰς τοὺς ἀγγέλους, εἰς ἡμᾶς δὲ σωτήριον. ἠξιώθημεν νὰ ἴδωμεν ἀνθρώπους νὰ πολεμοῦν ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας, νὰ νικοῦν, νὰ στεφανιώνονται. ¹¹² Α Καὶ δὲν ἠξιώθημεν μόνον νὰ ἴδωμεν, ἀλλὰ νὰ δεχθῶμεν καὶ τὰ ἴδια τὰ σώματα τῶν ἀθλητῶν καὶ νὰ ἔγωμεν τώρα πλησίον μας τοὺς στεφανωμένους νικητὰς. Ἀλλὰ τὸν λόγον διὰ τοὺς μάρτυρας θὰ τὸν ἀφήσωμεν τώρα εἰς τὸν ζηλωτὴν τῶν μαρτύρων, τὸν κοινὸν μας διδάσκαλον.² Ἐγὼ δὲ θὰ σᾶς διηγηθῶ τὴν ἱστορίαν τοῦ Ὁζίου, διὰ νὰ ἐξοφλήσω ἓνα παλαιὸν χρέος καὶ νὰ σᾶς ἀπαλλάξω ἀπὸ τὴν πολύχρονον ἀδημονίαν τῆς ἀκροάσεως. Διότι ἀνυπομονεῖ, τὸ γνωρίζω καλά, ὁ καθένας ἀπὸ σᾶς νὰ ἀκούσῃ τὴν ἱστορίαν ἐκείνην. Καὶ αὐτὴν τὴν ἀδημονίαν τὴν πορέτεινα ἐγὼ, ὄχι διότι ἤθελα νὰ ἐπιτείνω τὸν πόνον σας, Β ἀλλὰ διότι ἐπεδίωκα νὰ ἀδελφίσω τὴν ἐπιθυμίαν σας, ὥστε ἡ τράπεζα ποὺ σᾶς παραθέτω νὰ σᾶς φωνῇ γλυκυτάτῃ. Διότι οἱ πλοῦσοι μάγειροι, ἂν οἱ συνδαιτυμόνες τῶν εἶναι χορτάτοι, δύναται νὰ διεγείρουν τὴν ὄρεξιν τῶν μὲ πολυτελεῖ ἐδέσματα. Τὴν τράπεζαν ὁμως τῶν πτωχῶν τίποτε δὲν τὴν κἀνει νὰ φαίνεται τόσοσιν λαμπρά, ὅσον τὸ νὰ ἐπιτύχη κανεὶς τοὺς συνδαιτυμόνας του πεινασμένους.

1. Β' Παρ. 26, 16, πρὸς. καὶ Δ' Βασίλ. 15, ἔνθα σὺτος ἀναφέρεται ὡς Ἄλκιος.

2. Ἐνοεῖ τὸν ἐπίσκοπον Ἀντιοχείας Φιλπιανόν, περὶ τοῦ ἵποκρίτου ἀκάνανεν λόγον εἰς προγενεστέρῃς ὁμιλίαις.

Ποῖος εἶναι λοιπὸν, ὁ Ὁζίας, καὶ ποῖων ἦταν ἀπόγονος καὶ ποῖων βασιλεὺς, καὶ πόσον χρόνον ἐβασίλευσε, καὶ ποῖα ἐνάρετα ἔργα ἔπραξε καὶ ποῖα σφάλματα, καὶ πῶς ἐτερμάτισε τὸν θῆλον του; C Ὅλα αὐτὰ θὰ τὰ εἰπῶ τώρα πρὸς σᾶς, ἢ μάλλον ὅσα εἶναι δυνατὸν νὰ εἰπῶ, ὥστε νὰ μὴ παραφορτώσω τὸ μυαλὸ σας μὲ τὴν μακρὴν διήγησιν. Πρᾶγμα ποὺ γίνεται καὶ μὲ τὸ φῶς τοῦ λύχνου. Πραγματικά, ἂν ἐπιστάξης ἐκεῖ εἰς τὴν θραυλλίδα στογῶνα-σταγῶνα τὸ λάδι, τότε θίδεις τὴν ἀνάλογον τροφήν εἰς τὸ πῦρ. Ἄν ὁμως τὸ χύσης ὅλον μαζί τὸ λάδι, τότε σθῆνεις καὶ τὴν ὑπάρχουσαν φλόγα. Αὐτὸς λοιπὸν ὁ Ὁζίας ἦταν ἀπόγονος τοῦ Δαυὶδ καὶ ἦταν βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων. Ἐβασίλευσε δὲ πενήντα δύο ἔτη. Εἰς τὴν ἀρχὴν ἐκυβερνοῦσε μὲ ἐπιτυχίαν, ἀργότερον ὁμως ἔπεσαν εἰς τὴν ἁμαρτίαν. Διότι, ἀφοῦ ὑπερεξέτιμησε τὴν ἀξίαν του, εἰσῆλθεν εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἱερωσύνης. D Τόσον μεγάλο κακὸν εἶναι ἡ ἀλαζονεῖα. Καὶ πραγματικά, πείθει τὸν καθένα νὰ ἀγνοῇ τὸν ἑαυτὸν του καὶ ὕστερ' ἀπὸ πολλοὺς μόχθους καταστρέφει τὸν θησαυρὸν τῆς ἀρετῆς. Καὶ τὰ μὲν ἀλλὰ κακὰ συνήθως μᾶς νικοῦν, ὅταν ἀμελοῦμεν, ἐνῶ αὐτὴ γεννᾶται, ἐνῶ ζῶμεν εἰς τὴν ἀρετὴν. Διότι τίποτε δὲν συνηθίζει τόσοσιν νὰ γενῆ τὴν ἀλαζονεῖαν, ὅσον ἡ ἀγαθὴ συνείδησις, ἂν δὲν προσέχωμεν. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς, ὁ ὁποῖος ἐγνώριζεν, ὅτι μετὰ τὰ κατωρθώματα ἐμφανίζεται μῆσα μας αὐτὸ τὸ πάθος, ἔλεγεν εἰς τοὺς μαθητὰς: E «Ὅταν κάμετε ὅλα ὅσα σᾶς διέταξεν ὁ Θεὸς διὰ τῶν ἐντολῶν του, πρέπει νὰ λέγετε, ὅτι εἰμεθα δοῦλοι ἀχρηστοί.»³ Ὅταν δηλαδὴ τὸ ἔθρησον πρόκειται νὰ εἰσέλθῃ μῆσα σας, τότε, λέγει, νὰ τοῦ κλείετε τὴν θύραν μὲ τὰς λέξεις αὐτάς. Καὶ δὲν τοὺς εἶπε, ὅταν τὰ κάμετε ὅλα εἰσθε ἀχρηστοί, ἀλλὰ νὰ λέγετε ὅτι «εἰμεθα ἀχρηστοί». Λέγε το, μὴ φοβηθῆς, ἐγὼ δὲν θὰ ἀποφασίσω μὲ γνώμονα τὴν ἰδικὴν σου κρίσιν. Ἄν δηλαδὴ οὐ εἶπῃς τὸν ἑαυτὸν σου ἀχρηστον, ἐγὼ σὲ στεφανώσω ὡς χρήσιμον. Ἔτσι καὶ ἄλλοῦ λέγει: «Λέγε σὺ πρῶτος τὰς ἀνομίας σου, διὰ νὰ δικαιωθῆς.»⁴ ¹¹³ Α Εἰς τὰ κοσμικὰ δικαστήρια μετὰ τὴν κατηγορίαν καὶ τὴν ὁμολογίαν τῶν ἁμαρτημάτων ἀναμένει τὸν κατηγορούμενον ὁ θάνατος. Ἐνῶ εἰς τὸ θεῖον δικαστήριον μετὰ τὴν κατηγορίαν ἐπακολουθεῖ ὁ στέφανος. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Σολομὼν ἔλεγε: Μὴ παριστάνῃς τὸν ἑαυ-

3. Λουκ. 17, 10.

4. Ἦσ. 48, 26.

τόν σου δίκαιον ενώπιον τοῦ Κυρίου.⁶ Μά ὁ Ὁσίος δὲν ἤκουσε τίποτε ἀπὸ αὐτά, ἀλλὰ εἰσέβαλεν εἰς τὸν ναόν καὶ ἤθελε νὰ θυμιάσῃ, καὶ δὲν ἠνείχετο τὴν ἀπαγόρευσιν τοῦ ἱερέως. Τί ἔκαμε λοιπὸν ὁ Θεός; Τοῦ ἐστειλε λέπρον εἰς τὸ μέτωπον, διὰ νὰ τιμωρήσῃ τὸ ἀναίσχυντον πρόσωπον καὶ διὰ νὰ τὸν διδάξῃ, ὅτι τὸ δικαστήριον εἶναι θεῖον καὶ ὅτι ὁ πόλεμος δὲν ἦταν μετ' ἀνθρώπου. Αὐτὰ εἶναι τὰ σχετικὰ μετ' τὸν Ὁσίον. Β' Ἀλλὰ ὡς διεξέλωμεν τὴν ἱστορίαν ἀπὸ τὴν ἀρχὴν. Διότι δι' αὐτὸ ἀκριδῶς σὰς διηγήθη ἕκ τῶν προτέρων ὅλα αὐτὰ συντόμως, ὥστε, ὅταν ἀκούσετε τὴν Γραφήν νὰ τὰ διηγῆται αὐτά, νὰ τὰ παρακολουθεῖτε μετ' ἀκριθείαν. Ἀλλὰ προσέχετε. «Καὶ ἔπραξε», λέγει, «ὁ Ὁσίος τὸ ὀρθὸν καὶ εὐάρεστον ενώπιον τοῦ Κυρίου.»⁷ Μὲ τοὺς λόγους αὐτοὺς ἡ Γραφή ἐπιβεβαιώνει τὴν μεγάλην του ἀρετὴν. Διότι δὲν ἔπραττε μόνον τὸ ὀρθόν, ἀλλὰ καὶ τὸ ἔπραττεν ενώπιον τοῦ Κυρίου, ὄχι πρὸς ἐπίδειξιν ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἐκείνοι μεταξὺ τῶν Ἰουδαίων ποὺ ἐσάλπιζον πρὶν ἀπὸ τὴν ἐλεημοσύνην, ποὺ ἠφάνιζαν τὰ πρόσωπά των κατὰ τὰς νηστείας, Ἐ τοῦ ἔκαμναν τὴν προσευχὴν των εἰς τὰ σταυροδρόμια.⁸ Καὶ τί δύναται νὰ εἶναι ὀβλιώτερον ἀπὸ ὅλα αὐτά, ἀφοῦ τοὺς μὲν μόχθους τοὺς ὀπομένους, ἀλλὰ χάνουν κάθε ἀμοιβήν;

Τί κάμνεις, ὦ ἄνθρωπε; Εἰς ἄλλον πρόκειται νὰ λογοδοτήσῃς διὰ τὰς πράξεις σου, καὶ ἄλλον καλεῖς μάρτυρα τῶν πράξεών σου; Ἔχεις ἄλλον δικαστὴν καὶ ἐγκασιδῆς ἄλλον θεατὴν; Δὲν βλέπεις τοὺς ἠνιόχους, οἱ ὅποιοι κατὰ τὰς ἱπποδρομίας, ἐνῷ ὅλη ἡ πόλις κάθεται ἐπάνω εἰς τὰς κερκίδας, αὐτοὶ παρατρέχουν ὅλον τὸ μέρος τοῦ σταδίου D καὶ προσπαθοῦν νὰ καταστρέψουν τὰ ὄργανα τῶν ἀντιπάλων εἰς ἐκεῖνο τὸ σημεῖον, ὅπου θὰ ἴδωσιν, ὅτι κάθεται ὁ βασιλεὺς, καὶ ἀπὸ τῶσα μᾶτια θεωροῦν περισσότερον ἀξιόπιστον μόνον ἓνα ὀφθαλμὸν; Σὺ ὁμοῦς ὁ ὅποιος βλέπεις τὸν βασιλέα τῶν ἰσίων τῶν ἀγγέλων νὰ εἶναι ἀγνωσθῆς εἰς τοὺς ἰδικούς σου δρόμους, ἀφήνεις ἐκεῖνον καὶ καταφεύγεις, εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν ὁμοδούλων σου; Καὶ διὰ τοῦτο ἀκριδῶς ὕστερα ἀπὸ τοὺς μυρίους ἀγῶνας σου ἀναγωρεύεις ἀστεφάνωτος, ὕστερ' ἀπὸ πολλοὺς ἰδρώτας ἀπέργασαι πρὸς τὸν ἀγνωσθῆτην χωρὶς βραβεΐα; Ἀλλὰ ὁ Ὁσίος δὲν ἦταν τέτοιος, ἀλλὰ ἔκαμνε

6. Πρὸς. Ἐκκλ. 7, 15-18.
7. Πρὸς. Παρλ. 26, 4.
8. Πρὸς. Ματθ. 6, 3, 5 καὶ 16.

τὸ ὀρθόν καὶ τὸ εὐάρεστον ἐνώπιον τοῦ Κυρίου. Ε Πῶς λοιπὸν, ἐνῷ ἔζη μετ' τὴν προσοχὴν, ὀπτεκελισθῆ καὶ κατέπεσεν; Αὐτὸ ἀκριδῶς καὶ ἐγὼ θαυμάζω καὶ διερωτῶμαι, ἢ μᾶλλον τὸ πρᾶγμα δὲν εἶναι ἀξιῶν ἀπαρίας. Διότι ἦταν ἄνθρωπος, ἓνα ἄν, τὸ ὅποιον διολισθαίνει ἐκδόλως πρὸς τὴν ἁμαρτίαν καὶ ρέπει ἐντόμως πρὸς τὴν κακίαν. Καὶ δὲν εἶναι μόνον αὐτὸ τὸ δύσκολον, ἀλλὰ εἶναι καὶ διότι μᾶς προσέταξεν ὁ Θεὸς νὰ βαδίζωμεν τὴν στενὴν ὁδὸν ποὺ εἶναι γεμάτη θλίψεις καὶ περιβάλλεται ἀπὸ κρηνοῦς καὶ μετὰ τὰς δύο πλευράς της.⁹ Ὄταν λοιπὸν συνυπάρξουν καὶ ἡ εὐκολία τῆς θελήσεως καὶ ἡ δυσκολία τῆς ὁδοῦ, νὰ μὴ θαυμάζῃς πλέον διὰ τὰ παραπτώματα. Διότι ὅπως οἱ σχοινοβάται εἰς τὰ θέατρα ἂν δὲν προσέξουν ὀλίγον, θὰ ἀνατραποῦν καὶ θὰ πέσουν εἰς τὴν ὀρχήστραν καὶ θὰ συντριβοῦν, ἔτσι καὶ ὅσοι βαδίζουν τὴν ὁδὸν αὐτὴν, ἂν ἀδιαφορήσουν ὀλίγον, κατακρημνίζονται. Καὶ πραγματικὰ ἡ ὁδὸς αὐτὴ εἶναι στενωτέρα ἀπὸ τὸ σχοινίον ἐκεῖνο καὶ ἀπτόμος καὶ ἀνηφορικὴ καὶ πολὺ ὕψηλοτέρα ἀπὸ αὐτό. Β Διότι τελειώνει ἐπάνω εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ τότε γίνεται περισσότερον ἐπικίνδυνος ἢ διάβασις της, ὅταν φθάσωμεν ἐπάνω εἰς τὴν κόρυφην. Διότι ὅσοι ἴστανται πολὺ ὕψηλά δοκιμάζουσιν μεγάλον τρόμον καὶ μία μόνον ἀσφάλεια ἀπομένει εἰς αὐτοὺς, νὰ μὴ σκύψουν κάτω, νὰ μὴ κοιτάξουν πρὸς τὴν γῆν. Διότι ἀπὸ τῶσον ὕψος προκαλεῖται μεγάλη ὀκοταδίνη. Διὰ τοῦτο ὁ προφήτης συνεχῶς μᾶς φωνάζει καὶ μᾶς λέγει: «Εἰς τὸ τέλος μὴ καταστρέψῃς τὴν ψυχὴν μου.» Ὄταν ἡ ψυχὴ μας ἀδιαφορῇ, νὰ τὴν ἀνακαλῆ εἰς τὴν ἐγρήγορσιν, καὶ ὅταν πρόκειται νὰ καταπέσῃ, νὰ τὴν συγκρατῇ καὶ τὴν κατευθύνῃ. Διότι εἰς τὴν ἀρχὴν δὲν χρειάζεμεθα μεγάλην παρηγορίαν. Διὰ τὸ τέλος πάντων; Διότι κάθε ἄνθρωπος, καὶ ἂν εἶναι κωθόστατος, ὅταν πρόκειται νὰ προχωρήσῃ εἰς ἓνα ἔργον, Ἐ εἰς τὴν ἀρχὴν ἐπιδεικνύει μέγαν ζήλον, ἐπειδὴ καὶ τὸ ἐνδιαφέρον του εἶναι ἄκμαϊον καὶ ἡ δύναμις του εἶναι ἀκόμη ρωμαλέα. καὶ προχρεῖ μετ' εὐκολίαν εἰς τὸ ἔργον. Ὄταν ὁμοῦς διανύσωμεν τὸ μεγαλύτερον μέρος, τῆς ὁδοῦ καὶ ἡ προθυμία μας μαρνανθῇ, καὶ ἡ δύναμις μας ἐξαντληθῇ καὶ πρόκειται νὰ καταπέσωμεν, τότε ἐρχεται εἰς τὴν κατάλληλον στιγμὴν συμπαροσάτης μας ὁ προφήτης καὶ μᾶς ἀπλώνει τοὺς λόγους του αὐτοῦ, σὺν μίαν

9. Ψαλμ. 56, 1.

δοκτηρίαν, όταν μᾶς λέγει: «Εἰς τὸ τέλος μὴ καταστρέψῃς τὴν ψυχὴν σου».

Καὶ πραγματικά, ὁ διάβολος τότε ὁρμᾷ μὲ μεγαλύτερον σφοδρότητα. Καί, ὅπως οἱ πειραταὶ τοῦ πλέου ἐπὶ τὴν θάλασσαν, δὲν ἐπιτίθενται ἐπὶ τὰ πλοία, όταν αὐτὰ ἐξέρχονται ἀπὸ τὸν λιμένα D (διότι ποῖον ὄφελος ἔχουν νὰ θυθίσουν κενὸν τὸ σκάφος;), ἀλλὰ, όταν ἐπανέρχονται κατὰφορτα, τότε θέτουν ἐπὶ ἐφαρμογὴν ὅλα τὰ τεχνάσματά των, ἕτσι καὶ ὁ πονηρὸς ἐκεῖνος δαίμων, όταν ἴδῃ τοὺς ἀνθρώπους νὰ ἔχουν συναγάγει πολλὰ, νηστείαν, προσευχάς, ἐλεημοσύνην, σωφροσύνην καὶ ἄλλην ἓν γένη τὴν ἀρετὴν, όταν ἴδῃ τὸν πλοῖόν μας γεμιστὸν ἀπὸ τοὺς πολυτίμους λίθους τῆς εὐσεβείας, τότε ἐπιτίθεται καὶ ἀπὸ παντοῦ ὑπονομεύει τὸν θησαυρόν, ὥστε νὰ θυθίσῃ τὸ σκάφος πλησίον ἐπὶ τὴν εἰσοδὸν τοῦ λιμένος καὶ νὰ τοὺς στελεῖη πλέον γυμνοὺς ἐπὶ ἐκεῖνον τὸν λιμένα. E. Διὰ τοῦτο ὁ προφήτης μᾶς παρακαλεῖ ὄλους καὶ μᾶς λέγει: «Εἰς τὸ τέλος μὴ διαφθείρῃς τὴν ψυχὴν σου». Καὶ πράγματι, μετὰ τὴν πτώσιν αὐτοῦ τοῦ εἰδους, ἡ ἀνθρώπις εἶναι δύσκολος. «Διότι όταν ἓνας πάρῃ τὸν κατήφορον καὶ ὀλισθήσῃ ἐπὶ θάλασσαν κακῶν, ἀναίσχυντος πλέον καὶ πτωχόμενος, καταφρονεῖ τοὺς πάντας».9 Καὶ ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος πίπτει ἐπὶ τὴν ἀρχὴν, τὸν συγχωροῦμεν ὅλοι διὰ τὴν ἀπειρίαν του. Ἐκεῖνον ὁμοίως, ὁ ὁποῖος ὑπεσκελίσθη ὑστερον ἀπὸ πολλοὺς δρόμους.10 Ἀ δὲν τὸν θεωρεῖ κανεὶς εὐκόλως ὅτιον συγγνώμης ἢ δικαιολογίας. Διότι ἡ πτώσις τότε φαίνεται, ὅτι προέχεται ἀπὸ ἀδιαφορίας. Καὶ δὲν εἶναι μόνον τοῦτο τὸ δεινόν, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν πτώσιν αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων σκανδαλίζονται καὶ παλλοῖ, ὥστε καὶ ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀποψὴν τὸ ἁμάρτημα γίνεται ἀσυγχώρητον.

Ἐχόντες λοιπὸν ὅλα αὐτὰ ὅπ' ὄψιν μας, ἅς ἀκούωμεν τὸν προφήτην καὶ ἐπὶ τὸ τέλος ἅς μὴ διαφείρωμεν τὴν ψυχὴν μας. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἰεζεκιὴλ ἐφώνησε καὶ ἔλεγεν: Ἐάν κανεὶς ὑπάσῃ δίκαιος ἐπὶ τὴν ζωὴν του ἔπειτα δὲ μεταπέσῃ ἐπὶ τὴν ἁμαρτίαν, δὲν θὰ λογαριασθοῦν ὑπὲρ αὐτοῦ αἱ δίκαιαι πράξεις, ἀλλὰ θὰ ἀποθάνῃ ὡς ἁμαρτωλός.11 B. Πραγματικά καὶ αὐτὸς φοβεῖται διὰ τὸ τέλος. Καὶ ὅχι μόνον μὲ τὸν τρόπον αὐτόν, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν ἀντιθέτων ἀποδεικνύεται ἡ μεγάλη ἰσχύς τοῦ πράγματος. Διότι ἂν κανεὶς εἶναι ἁμαρτωλός, λέγει «καὶ ἔπειτα μετα-

9. Παροιμ. 18, 9.
10. Πρῶλ. 14, 8, 20.

δληθῆ καὶ γίνῃ δίκαιος, δὲν θὰ λογαριασθοῦν αἱ ἁμαρτίαι αὐτοῦ καὶ θὰ λήσῃ ἐπὶ τὴν δικαιοσύνην του.12 Βλέπει καὶ ἐδῶ, ὅτι φροντίζει πολὺ διὰ τὸ τέλος. Διὰ νὰ μὴ χαθῆ λοιπὸν καὶ ὁ δίκαιος ἀπὸ ἀδιαφορίας, διότι ἐπέδειξε μεγάλην πεποιθῆσιν ἐπὶ τὴν δικαιοσύνην του, τὸν φοβεῖται μὲ τὸ τέλος. Καὶ διὰ νὰ μὴ μένη διαρκῶς ἐπὶ τὴν πτώσιν καὶ ὁ ἁμαρτωλός, ἀπελπισμένος ἀπὸ τὰ παραπτώματά του, τὸν ἀνορθώνει μὲ τὸ τέλος. C. Ἡμάρτησες, λέγει, πολὺ, ἀλλὰ μὴ ἀπελπίζεσαι. Διότι ὑπάρχει ἐπάνοδος, ἐάν δείξῃς τὸ τέλος ἀντίθετον ἀπὸ τὴν ἀρχὴν. Πάλι πρὸς τὸν δίκαιον λέγει. Κατάρβωσες πολλὰ, ἀλλὰ μὴ ἐπαναπαυθῆς. Διότι συμβαίνει καὶ νὰ πάσῃς, ἂν δὲν ἐπιδεκνῆς ἕως τὸ τέλος τὸν ἴδιον ζῆλον. Εἶδες πῶς ἀφῆρεσε τοῦ μὲν ἑνὸς τὴν ἀδιαφορίαν, τοῦ δὲ ἄλλου τὴν ἀπόγνωσιν;

Ὁ Ὅριος δὲν ἤκουσε τίποτε ἀπὸ αὐτὰ. Δι' αὐτὸ καὶ κατέπεσε, ἀπὸ ἐπανάπαυσιν, κατὰ ἓνα τρόπον ἐπικίνδυνον καὶ ἀνεπανόρθωτον. Διότι κάθε πτώσις δὲν μᾶς προκαλεῖ τὸ ἴδιον τραῦμα, ἀλλὰ ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας ἄλλαι μὲν ἐπισύρουν τὴν κατάρκισιν μόνον, ἐνῶ ἄλλαι δέχονται αὐστηροτάτην τιμωρίαν. D. Ὁ Παῦλος ἔπειτα ὡς ἐξῆς ἐκέλευσε, οἱ ὁποῖοι ἐπὶ τὰ κοινὰ δεῖπνα δὲν ἀνέμενον τοὺς ἀδελφούς των: «Ἡ παραγγελία αὐτὴ τοῦ πρόκειται νὰ σὲς κάμω, δὲν εἶναι πρὸς ἔπαινόν σας.13 Βλέπεις ὅτι τὸ ἁμάρτημα φθάνει ἕως τὴν κατάρκισιν, καὶ ἔχει τιμωρίαν τὴν μομφὴν. Ἀλλὰ δὲν κάμνει τὸ ἴδιον, όταν ὁμιλῇ περὶ πορνείας. Ἀλλὰ τί κάμνει; «Ἐάν λοιπὸν κανεὶς καταστρέφῃ τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ, θὰ καταστρέψῃ τοῦτον ὁ Θεός».14 Ἐδῶ δὲν ὑπάρχει μομφή, οὔτε καταδική, ἀλλὰ ἡ βαρύτερα τιμωρία. Γνωρίζεις καὶ ὁ Σολομὸν διαφορὰς, ἁμαρτημάτων. Συγκρίνων τὴν κλοπὴν μὲ τὴν μοιχείαν λέγει τὰ ἐξῆς: «Δὲν εἶναι καθόλου παρόμοιον νὰ συλληφθῆ κανεὶς τὴν ὄραν ποῦ κλέπτει, διότι κλέπτει, ἐπειδὴ πεινᾷ, διὰ νὰ χορτάσῃ τὴν κοιλίαν του. E. Ὁ μοιχὸς δὲμος, ἐξ αἰτίας τῆς ἀφροσύνης του, ἐτοιμάζει καὶ ἐπιφέρει καταστροφὴν ἐπὶ τὴν ζωὴν του.15 Ἀμάρτημα, λέγει, εἶναι καὶ τὸ ἓνα καὶ τὸ ἄλλο, ἀλλὰ τὸ μὲν ἓνα εἶναι μικρότερον, ἐνῶ τὸ ἄλλο εἶναι μεγαλύτερον. Διότι ὁ ἓνας ἔχει τὴν δικαιολογίαν τῆς πτωχείας, ἐνῶ αὐτὸς ἐδῶ στερεῖται ἀπὸ

11. Πρῶλ. 14, 8, 21.
12. Α' Κορινθ. 11, 17.
13. Α' Κορινθ. 8, 17.
14. Παροιμ. 9, 30, 32.

κάθε δικαιολογίαν. Ἄλλα, θά εἰπῆ κάποιος ἔχει καὶ αὐτὸς τὴν ἐπιθυμίαν ποὺ προέρχεται ἀπὸ τὴν φυσικὴν ἀνάγκην. ¹¹⁶ Α Ἄλλα ἡ σύζυγός του δὲν τὸ ἐπιτρέπει, ἀλλὰ εἶναι κοντὰ του καὶ τοῦ στερεῖ κάθε δικαιολογίαν. Διότι δι' αὐτὸ ὑπάρχει ὁ γάμος καὶ ἡ νόμιμος ἀπόλαυσις, διὰ τὴν μὴ δύναται ὁ ἄνδρας νὰ προσάλλῃ καμμίαν τοιαύτην δικαιολογίαν. Διὰ τοῦτο τοῦ ἐδόθη δοῆθὸς ἡ γυναῖκα διὰ νὰ καταστέλλῃ τὴν φύσιν, δταν μαίνεται, διὰ νὰ κατευνάσῃ τὰ κύματα τῆς ἐπιθυμίας.

Ὅπως λοιπὸν ὁ κυβερνήτης, ἂν ναυαγήσῃ μὲ τὸ πλοῖόν του εἰς τὸν λιμένα, δὲν δύναται νὰ τυχῇ καμμιᾶς συγγνώμης, ἔτσι καὶ ὁ ἄνθρωπος μετὰ τὴν ἀσφάλειαν ποὺ τοῦ προσφέρει ὁ γάμος, ἂν ὑπονομεύῃ τὸν γάμον ἄλλου ἢ κοιτάξῃ μὲ ἐπιθυμίαν ὁποιαδήποτε ἄλλην γυναῖκα, δὲν δύναται νὰ ἔχῃ κάποιαν δικαιολογίαν οὔτε μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων οὔτε πλησίον τοῦ Θεοῦ, καὶ ἂν ἐπικαλῆται ἀπειροὺς φορές τὴν φυσικὴν ἀπόλαυσιν. Β Ἡ μάλλον ποῖα ἀπόλαυσις δύναται νὰ προέλθῃ ἐκεῖ ὅπου ὑπάρχει φόβος καὶ ἀγωνία καὶ κίνδυνος καὶ προσδοκία τῶσαν δεινῶν, ὅπου ὑπάρχουν δικαστήρια καὶ εὐθυναί, καὶ θυμὸς τοῦ δικαστοῦ, καὶ ξίφος καὶ δῆμιος, καὶ δάραθρον καὶ τιμωρία; Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς τρέμει καὶ φοβεῖται τὰ πάντα, τὰς σκιάς, τοὺς τοίχους, τοὺς ἴδιους τοὺς λίθους, ὡσάν νὰ εἶχαν φωνήν. Ὑποβλέπει καὶ υποπτέεται τοὺς πάντας, τοὺς ἀνθρώπους τῆς οἰκίας του, τοὺς γείτονας τοὺς φίλους, τοὺς ἐχθρούς, ἐκείνους ποὺ τὰ γνωρίζουν ὅλα, ἐκείνους ποὺ δὲν γνωρίζουν τίποτε. Μᾶλλον ἂν θέλῃς, ἂς κάμωμεν μίαν ἀφαίρεσιν καὶ ἂς δεχθῶμεν, ὅτι δὲν γνωρίζει κανεὶς τὰ ἀνδραγαθήματά του παρὰ μόνον αὐτὸς καὶ ἡ γυνὴ μετὰ τῆς ὁποίας πορνεύεται. Γ Πῶς θὰ ὑποφέρῃ τὸν ἔλεγγον τῆς συνειδήσεως, ἡ ὁποία θὰ τὸν ἀκολουθῇ παντοῦ ὡς σὺστηρὸς κατήγορος; Ὅπως λοιπὸν κανεὶς δὲν δύναται νὰ κρυφθῇ ἀπὸ τὸν ἑαυτόν του, ἔτσι δὲν δύναται νὰ ἀποφύγῃ οὔτε τὴν ἀπόφασιν τοῦ δικαστηρίου ἐκείνου. Αὐτὸ τὸ δικαστήριον δὲν διαφθείρεται μὲ χρήματα, δὲν ὑποχωρεῖ μπροστὰ στὴν κολακείαν. Διότι εἶναι θεῖον καὶ εἶναι ἀπὸ τὸν Θεὸν ἐγκατεστημένον εἰς τὰς ψυχὰς μας. Πραγματικὰ. «Ὁ μοιχὸς ἐξ αἰτίας τῆς ἀφροσύνης του ἐτοιμάζει καὶ ἐπιφέρει καταστροφὴν εἰς τὴν ζωὴν του.» ¹¹⁷ Ἄλλα καὶ ὁ κλέπτης δὲν διαφεύγει τὴν τιμωρίαν, ἀλλὰ τιμωρεῖται, τιμωρεῖται ὁμοῦς ἐπιεικέστερον. Διότι αἱ συγκρίσεις

15. Ἐν. 2. 6, 92.

δὲν ὀδηγοῦν τὰ συγκρινόμενα εἰς τὴν ἀντίθετον κατηγορίαν. Δ ἄλλὰ καθὼς ἐπιτρέπουν νὰ μένουν αὐτὰ καθένα εἰς τὴν ἰδικὴν του ποιότητα, εἰσάγουσιν ἀπλῶς τὴν ἐπιεικειαν καὶ τὴν αὐστηρότητα. Ἔως δὲν κατευνασθεῖτε αὐτὰ τοῦ εἶπα. Εἶναι ἀνάγκη λοιπὸν νὰ τὸ διατυπώσω σαφέστερον.

Ὁ γάμος εἶναι καλὸν πρᾶγμα, ἀλλὰ ἀνωτέρα εἶναι ἡ παρθενία. Δὲν εἶναι ὁμοῦς κακὸν ὁ γάμος, ἐπειδὴ ἡ παρθενία εἶναι ἀνωτέρα, ἀλλὰ εἶναι ἀπλῶς κατώτερος ἀπὸ ἐκείνην, εἶναι ὁμοῦς καὶ αὐτὸς καλόν. Ἔτσι καὶ ἐδῶ. Εἶναι κακὸν ἡ κλοπὴ, ἀλλὰ κατώτερον ἀπὸ τὴν πορνείαν, ὁμοῦς εἶναι κακὸν καὶ ἡ κλοπὴ. Εἶδες διαφορὰς ἀμαρτημάτων; Ἄς ἴδωμεν λοιπὸν ποῖαν ἀμαρτίαν ἔπραξεν αὐτός. «Ὑπερφανεύθη», λέγει, «ἡ καρδία του.» ¹¹⁸ Ἐ δύσκολον τὸ τραῦμα, διότι εἶναι ἀλαζονεία καὶ ἡ ἀλαζονεία εἶναι πηγὴ ὄλων τῶν κακῶν. Καὶ διὰ νὰ κατανοήσῃς τὴν κακίαν τοῦ νοσήματος αὐτοῦ, ἄκουσε τὸ ἔξης. Τὰ μὲν ἄλλα ἀμαρτήματα στρέφονται γύρω ἀπὸ τὴν ἰδικὴν μας φύσιν, ἐνῷ ἡ ὑπερφανεία ἀσώματον δύναμιν τὴν ἀπέσπασεν ἀπὸ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν κατέβαλε. Διότι τὸν διάβολον, ὁ ὁποῖος προηγουμένως δὲν ἦταν διάβολος, αὐτὸ τὸν ἔκαμε νὰ εἶναι διάβολος. ¹¹⁷ Α Ἄς φέρωμεν λοιπὸν μάρτυρα περὶ αὐτοῦ τὸν Ἡσαΐαν, ὁ ὁποῖος λέγει: Θὰ ἀναβῶ εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ θὰ γίνω ὁμοῖος μὲ τὸν Ὑψίστον. ¹¹⁸ Ὅσοι δὲν ἀποδέχονται εὐχαριστίας τὰς ἀλλαγίας, θὰ ἀπορρίψουν τὴν μαρτυρίαν μας. Ἄν ὁμοῦς στήσωμεν τὸν Παῦλον ὡς κατήγορον αὐτοῦ, οὐδεὶς πλέον θὰ φέρῃ ἀντιρρήσεις. Τί ἔγραφε λοιπὸν ὁ Παῦλος πρὸς τὸν Τιμόθεον; Ὅτι ἐκείνον ὁ ὁποῖος πρᾶφατος ἀπεδέχθη τὸ κήρυγμα, δὲν πρέπει νὰ τὸν προωθῶμεν εἰς τὸ μέγα ἄξιωμα τῆς ἐπισκοπῆς. Καὶ τὸ εἶπε ὡς ἔξης: «Πρέπει νὰ μὴ εἶναι νεοκατήχητος καὶ νεοφουτευμένος εἰς τὸν πνευματικὸν ἀμπελῶνα τοῦ Κυρίου. Δὲν πρέπει δὲ νὰ εἶναι νεοκατήχητος, διὰ νὰ μὴ ὑπερφανεύθῃ καὶ πέσῃ εἰς τὴν αὐτὴν ἐξ ὑπερφανείας καταδίκην, ποὺ ἔπασσε καὶ ὁ διάβολος.» ¹¹⁹ Διὰ νὰ μὴ πάθῃ, λέγει, τὰ ἴδια μὲ αὐτόν, διαπράττων τὰ ἴδια ἀμαρτήματα.

Β Καὶ δὲν εἶναι μόνον ἀπὸ ἐδῶ φανερόν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ὅσα συνεβούλευσεν ὁ πονηρὸς ἐκεῖνος δαίμων εἰς τὸν πρωτόπλαστον. Ὅπως δηλαδὴ οἱ ἀγαθοὶ συνηθίζουσι νὰ

16. Β' Παρὰλ. 26, 16.

17. Πρβλ. Ἦσ. 14, 14.

18. Α' Τιμόθ. 3, 6.

συμβουλεύουν τους άλλους να πράττουν εκείνα, χάρις εις τὰ ὅποια αὐτοὶ ἔγιναν ἀγαθοί, κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον καὶ οἱ κακοὶ συνηθίζουν νὰ εἰσηγούνται εἰς τοὺς ἄλλους ἐκεῖνα, μὲ τὰ ὅποια αὐτοὶ ἔγιναν φαῦλοι, εἶναι καὶ τοῦτο ἓνα εἶδος κακίας καὶ θεωροῦν τὴν ἀπώλειαν τῶν ἄλλων ὡς παρηγορίαν τῆς ἰδικῆς των τιμωρίας· Τὶ συνεβούλευσε λοιπὸν ὁ διάβολος εἰς τὸν Ἄδὰμ; Νὰ φαντασθῇ τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἀνώτερον ἀπὸ τὴν ἰδικήν του φύσιν καὶ νὰ ἐλπίσῃ νὰ γίνῃ ἴσος πρὸς τὸν Θεόν.¹⁹ Ὁ Ἐάν, λέγει, αὐτὸ ἐμὲ μὲ ἐξεβίωξεν ἀπὸ τὸν αὐρανόν, πολὺ περισσότερον αὐτὰ τὸ ἴδιον θὰ ἐκδιώξῃ αὐτὸν ἀπὸ τὸν Παράδεισον. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Σολομὼν ἔλεγεν: «Ὁ Κύριος ἀντιτάσσεται πρὸς τοὺς ὑπερηφάνους».²⁰ Δὲν εἶπεν, ὅτι ὁ Θεὸς ἀφήνει τοὺς ὑπερηφάνους, τοὺς ἐγκαταλείπει καὶ τοὺς στερεῖ τὴν βοήθειάν του, ἀλλὰ εἶπεν «ἀντιτάσσεται». Ὅχι ὅτι ἐχρειάζετο πορτάξιν στρατοῦ καὶ μάχην πρὸς τὸν ὑπερήφανον. Διότι δὲν ὑπάρχει πρᾶγμα περισσότερον ἀδύνατον ἀπὸ τὸν ὑπερήφανον ἄνθρωπον. Ὅπως δηλαδὴ ὁ ἄνθρωπος ποῦ ἔλασεν τὴν δρασίαν του εἶναι ἐκτεθειμένος εἰς τὰς ἀδικοπραγίας ὄλων, ἔτσι καὶ ὁ ὑπερήφανος, ὁ ὅποιος δὲν γνωρίζει τὸν Κύριον (ἰδίᾳ ἀρχὴ τῆς ὑπερηφανείας, λέγει, εἶναι ἡ ἀγνοία τοῦ Κυρίου).²¹ Ὁ καὶ εἶνε εὐδάλωτος ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, ἀφοῦ ἐξέπεσεν ἀπὸ τὸ φῶς ἐκείνου. Καὶ ἰσχυρὸς νὰ ἦταν, δὲν θὰ ἐχρειάζετο ὁ Θεὸς νὰ συνάψῃ μάχην πρὸς αὐτόν. Διότι αὐτὸς, εἰς τὸν ὅποιον ἤρκεσεν ἡ δούλησις νὰ δημιουργήσῃ τὰ πάντα, πολὺ περισσότερον ἀρκεῖ διὰ τὸν ἀφανισμὸν αὐτῶν. Διὰ ποῖον λόγον τότε λέγει «ἀντιτάσσεται»; Διὰ νὰ δείξῃ τὴν μεγάλην του ἀπέχθειαν πρὸς τὸν ὑπερήφανον. Ὅτι εἶναι δύσκολον τὸ τραῦμα τῆς ὑπερηφανείας, εἶναι φανερόν καὶ ἐξ αὐτοῦ καὶ ἀπὸ ἄλλα σημεῖα. Καὶ ἂν θέλετε ὡς μάθωμεν καὶ ἀπὸ ἄλλου τὴν αἰτίαν, ὅπῃ τὴν ὅποιαν προέρχεται αὐτῇ ἡ πληγὴ. Ἐ Διότι ἡ Γραφή, ὅταν πρόκειται νὰ κατηγορήσῃ κάποιον, συνηθίζει νὰ μὴ ἀναφέρῃ μόνον τὴν κατηγορίαν, ἀλλὰ νὰ μᾶς διδάσκῃ καὶ τὴν αἰτίαν τῆς ἁμαρτίας. Καὶ τὸ κάμνει αὐτὸ διὰ νὰ καταστήσῃ ἀσφαλεστέρους τοὺς ὄντας, ὥστε νὰ μὴ περιπέσουν καὶ αὐτοὶ εἰς τὰ ἴδια ἁμαρτήματα. Ἔτσι καὶ οἱ ἰατροὶ, ὅταν ἐπισκέπτονται τοὺς ἀρρώστους, πρὶν ἀπὸ τὴν νόσον ἀναζητοῦν τὴν πηγὴν τῆς, ὥστε νὰ καταπολεμήσουν τὸ κακὸν ἀπὸ τὴν ρίζαν του.

19. Πρὸς Γεν. 8 ἐξ.

20. Παροιμ. 3, 34 καὶ Α' Πέτρ. 5, 5, Ίακ. 4, 6.

21. Πρὸς Ἐκκλ. 10 ἐξ.

ζαν του. Διότι ἐκεῖνος ποῦ ἀποκόπτει μόνον τοὺς δλαστοὺς καὶ ἀφήνει τὴν ρίζαν, δὲν κάμνει τίποτε ἄλλο παρὰ ματαιοπονεῖ.²² Α

Ποῦ ἀνέφερε, λοιπὸν, ἡ Γραφή καὶ τὴν ἁμαρτίαν καὶ τὴν αἰτίαν τῆς ἁμαρτίας; Κατηγορεῖ τοὺς ἀνθρώπους ποῦ ἔζησαν πρὶν ἀπὸ τὸν κατακλισμὸν δι' ἀναρμόστους ἐπιμιξίας. Καὶ ἄκουσε πῶς διατυπώνει τὴν κατηγορίαν. «Οἱ ἄνθρωποι τοῦ Θεοῦ, ἰδόντες ὅτι αἱ γυναῖκες τοῦ διεφθαρμένου κόσμου ἦσαν ὡραῖαι, κατὰ τρόπον δὲ σαρκικῶν σκεπτόμενοι καὶ ἐλκυόμενοι ἀπὸ τὴν ἐξωτερικὴν ἐμφάνισιν, ἐξέλεξαν καὶ ἔλαβον συζύγους ἀπὸ τὰς θυγατέρας τῶν διεφθαρμένων ἀνθρώπων».²³ Τί λοιπὸν; Τὸ κάλλος ὑπῆρξεν αἰτίον τῆς ἁμαρτίας; Μὴ γένοιτο. Διότι εἶναι ἔργον τῆς σοφίας τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἓνα ἔργον τοῦ Θεοῦ δὲν δύναται ποτὲ νὰ γίνῃ αἰτίον κακίας. Ἄλλὰ μήπως τὸ ἐξιδαν; Ὅστε τοῦτο. Διότι καὶ τοῦτο εἶναι ἔργον τῆς φύσεως. Ἄλλὰ τότε τί; Ἐ Τὸ ὅτι ἐκαίτασαν καὶ εἶβαν κακῶς. Αὐτὸ εἶναι ἔργον διεφθαρμένης θελήσεως. Διὰ τοῦτο καὶ κάποιος σοφὸς μᾶς συμβουλεῖ καὶ μᾶς λέγει: «Μὴ περιεργάζεσθαι ξένον κάλλος».²⁴ Δὲν εἶπε «μὴ κοιτάξῃς». Διότι συμβαίνει νὰ γίνεταὶ αὐτὸ καὶ αὐτομάτως. Ὅταν λέγῃ «μὴ περιεργάζεσθαι», ἐννοεῖ τὴν κατανόησιν ἀπὸ προσεκτικῆν παρατήρησιν καὶ ἐρευνᾶν, τὴν περιέργον παρατήρησιν, τὴν πονηρὰν παρατήρησιν καὶ μελέτην, ποῦ προέρχεται ἀπὸ ψυχὴν διεφθαρμένην καὶ φλεγομένην ἀπὸ ἐπιθυμίαν. Καὶ ποῖα δάδαθ, θὰ εἰπῇ εἶναι δυνατὸν νὰ προέλθῃ ἀπὸ αὐτό; «Ἀπὸ αὐτοῦ, λέγει, ἐξάπτεται ἡ ἀγάπη ὡς πῦρ».²⁵ Ὅπως δηλοῦθ τὸ πῦρ, ὅταν ἀρπάξῃ κάποιο χόρτον ἢ καλὰμην, Ὁ δὲν περιμένει νὰ περάσῃ γρόνος, ἀλλὰ ἀμέσως μαζὶ μὲ τὸ ἄνωμα τῆς ὄλης ἀναδίδει καὶ λαμπρὰν φλόγα, ἔτσι καὶ ἡ φλόγα τῆς ἐπιθυμίας ποῦ ὑπάρχει μέσα μας, ὅταν μὲ τὴν δρασίαν ἀτενίσωμεν ἓνα ὡραῖον πρόσωπον καὶ ἐντὶ κάλλος λαμπρὸν, ἀμέσως καλεῖ τὴν ψυχὴν. Μὴ ἀποδλέψῃς λοιπὸν εἰς τὴν πρόσκαιρον ἡδονὴν, ποῦ ἀρχίζει ἀπὸ τὴν παρατήρησιν. Ἀλλὰ σκέψου τὸν διαρκῆ ψυχικὸν πόνον ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν. Διότι ἐκεῖνη ἀνοίγει τὸ τραῦμα καὶ χάνεται συνήθως. Ἐνφ τὸ τραῦμα δὲν χάνεται, ἀλλὰ μένει καὶ πολλὰς φορές μᾶς καταστρέφει. Καὶ ὅπως ἀκριδῶς ἡ ἔλαφος ποῦ ἐπλήγη μὲ τὸ

22. Γεν. 8, 9.

23. Σοφ. Σατ. 9, 8.

24. Ἐν. α. 9, 8.

θέλος εις κείριον μέρος τοῦ σώματος, καὶ ἂν διαφύγη τὰς χεῖρας τῶν κυνηγῶν, Δ δὲν ἔχει πλέον κανένα κέρδος, ἔτσι καὶ ἡ ψυχὴ ποῦ ἐπλήγη μὲ τὸ θέλος τῆς ἐπιθυμίας ἀπὸ ἀκόλαστον καὶ περιέργων παρατήρησιν, καὶ ἂν ἀφήσῃ τὸ θέλος καὶ ἀπέλθῃ, αὐτὴ καταστρέφεται καὶ χάνεται καὶ ἐλέπει παντοῦ τὸν ἐχθρὸν νὰ τὴν ἀκολουθῇ.

Ἄλλὰ, καθὼς ἔλεγα, (διότι δὲν πρέπει νὰ ἐπιτρέπω- μεν μεγάλας παρεκδόσεις) ἡ Γραφὴ συνηθίζει νὰ ἀναφέ- ρῃ καὶ τὰ ἁμαρτήματα καὶ τὰς αἰτίας αὐτῶν. Ἄκουσε, λοιπὸν, τί λέγει καὶ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν διὰ τὸν Ὁζιαν. Δὲν μᾶς εἶπε μόνον, ὅτι ὑπερῆφανεύθη ἡ καρ- δια του, ἀλλὰ προσέθεσε καὶ ἀπὸ ποῖαν αἰτίαν ἔγινε αὐτό. Ἄπὸ ποῖαν αἰτίαν λοιπὸν ὑπερῆφανεύθη; Ε "Ὅταν ἔγινε ἰσχυρὸς, λέγει, ὑπερῆφανεύθη ἡ καρδία του. Δὲν ὑπέφερε τὸ μέγεθος τῆς ἐξουσίας του, ἀλλὰ ὅπως προκαλεῖται φλεγμονὴ ἀπὸ τὴν πολυφαγίαν, ἀπὸ τὴν φλεγμονὴν δὲ γεννᾶται πυρετὸς καὶ ἔπειτα ἀπὸ τὸν πυρετὸν πολλὰς φορὰς ἐπέρχεται ὁ θάνατος, ἔτσι καὶ ἐδῶ, ἀπὸ τὴν ἀφθο- νίαν τῶν πραγμάτων προήλθεν ἡ ἀλαζονεία. Αὐτὸ δηλα- δὴ ποῦ εἰς τὰ σώματα εἶναι ἡ φλεγμονή, εἶναι ἡ ἀλαζονεία εἰς τὰς ψυχάς. Ἐπειτα ἀπὸ τὴν ἀλαζονείαν ἐγεννήθη ἡ ἐπιθυμία ἀναμώστων πραγμάτων.

119 Α "Ὁλ' αὐτὰ τὰ ἀναπτύσσουσα ἐν ἐκτάσει διχί ἄ- νευ λόγου, ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ νομίζετε, ὅτι εἶναι ἀξιοζήλευ- τοι, οὔτε νὰ τοὺς μακαρίζετε, αὐτοὺς ποὺ ἀσκοῦν ἐξου- σίαν, ἀφοῦ γνωρίζετε πλέον πόσον ἐπισφαλές εἶναι τὸ πρᾶγμα. Καὶ διὰ νὰ μὴ θεωρῆτε δυστυχεῖς αὐτοὺς ποὺ πένονται καὶ ταλαιπωροῦνται, ἔχοντες ὑπ' ὄψιν διὰ ἀπὸ τὰς καταστάσεις αὐτὰς προέρχεται περισσοτέρα ἀσφά- λεια. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ προφήτης ἐφώνησε καὶ ἔλεγε: «Ἐδερ- γητικὸν καὶ σωτήριον ὑπῆρξε δι' ἐμὲ τὸ γεγονός, ὅτι διὰ τῆς πατρικῆς σου παιδαγωγίας καὶ τῶν θλίψεων μὲ ἐτα- πείνωσες».²⁵ Πρόσεχε τώρα νὰ ἰδῆς πόσον κακὸν προήλ- θεν ἀπὸ τὴν ἔπαρσιν. «Ἐπερῆφανεύθη ἡ καρδία του, ὥ- στε νὰ δδηγήσῃ αὐτὸν εἰς τὴν καταστροφὴν».²⁶ λέγει. Τί σημαίνει «ὥστε νὰ δδηγήσῃ αὐτὸν εἰς τὴν καταστροφὴν»; Ἄπὸ τὰς πονηρὰς σκέψεις ἄλλαι μὲν δὲν εἰσέρχονται: κα- θόλου εἰς τὴν ψυχὴν μας, ἂν περιφραχθῶμεν μὲ πολλὴν ἀ- σφάλειαν. Β "Ἄλλαι γεννῶνται μὲν μέσα, ἀλλὰ θλαστάνουσι, ὅταν ἡμεῖς ἀδιαφοροῦμεν. Ἄν ὁμοῦς προληφθῶν,

25. Ψαλμ. 118, 71.

26. Β' Παρλ. 28, 16.

πνίγονται ἁμέσως καὶ καταχώνονται. Ἄλλαι καὶ γεννῶ- νται, καὶ ἀξέανονται καὶ προβαίνουν εἰς πονηρὰς πράξεις καὶ καταστρέφουσι ὅλην τὴν ὑγίαν τῆς ψυχῆς μας, ὅταν ἐπιδειξώμεν μεγάλην ἀδιαφορίαν. Αὐτὸ λοιπὸν ἔννοεῖ, ὅ- ταν λέγει «ὑπερῆφανεύθη ἡ καρδία αὐτοῦ». Καὶ δὲν ἔμεινε μέσα ἡ ἔπαρσις οὔτε κατετινίγη, ἀλλὰ ἐπήδησεν ἔξω καὶ μετουσιώθη εἰς κακὰ ἔργα καὶ κατέστρεψεν ὅλην τὴν ἀρε- τὴν αὐτοῦ. Τὸ ἱβανικὸν λοιπὸν εἶναι νὰ μὴ δεχθῶμεν κα- θόλου τὴν πονηρὸν σκέψιν, πρᾶγμα τὸ ὅποιον ἔλεγε καὶ ὁ προφήτης: C «Κύριε, δὲν ὑψώθη ἀπὸ κενοδοξίαν καὶ ὑπερῆφάνειαν ἡ καρδία μου».²⁷ Δὲν εἶπε ὑψώθη μὲν, ἀλλὰ τὴν κατέστειλε, ἀλλὰ εἶπε δὲν ὑψώθη καθόλου εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, ἐφύλαξε τὴν ψυχὴν μου διὰ παντὸς ἀπάτητον ἀπὸ τὴν κακίαν.

Τὸ μὲν ἱβανικὸν εἶναι αὐτό. Τὸ ἐπόμενον εἰς τὴν σει- ράν εἶναι νὰ ἀπακρούσῃς ἁμέσως τὰς σκέψεις ποὺ εἰσῆλ- θον εἰς τὴν ψυχὴν καὶ νὰ μὴ ἐπιτρέψῃς νὰ παραμείνουν μέσα, ὥστε νὰ μὴ τὴν μετατρέψουν εἰς λειβάδι τῆς κακίας. Ἐὰν δὲ ἀμελήσωμεν καὶ μέχρις αὐτοῦ τοῦ σημείου, ὑπάρ- χει πάλι, ἐξ αἰτίας τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ, παρηγο- ρία καὶ αὐτῆς τῆς ἀδιαφορίας καὶ ἔχουν ἐτοιμασθῆ διὰ τὰ τραύματα αὐτὰ πολλὰ φάρμακα Δ ἀπὸ τὴν μεγάλην ἐκείνην καὶ θραστον καλωσύνην τοῦ Θεοῦ. Ἄλλὰ ἐμπρὸς λοιπὸν, ἂς τερματίσωμεν τὸν λόγον, διὰ νὰ μὴ συμβῆ τῶ- ρα ἐκεῖνο ποὺ ἐφοβήθημεν εἰς τὴν ἀρχὴν. νὰ καταστρέ- ψῃ δηλαδὴ τὴν μνήμην τὸ μέγεθος τῆς διδασκαλίας. Δι' αὐτὸ εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀνακεφαλαιώσωμεν συντόμως αὐτὰ ποὺ εἴπαμε. Διότι ἔτσι κάμνουν καὶ αἱ μητέρες. Ὅταν δη- λαδὴ τοποθετοῦν εἰς τὸν παιδικὸν κόλπον ἡ ὀπωρικὰ ἢ ἔρηρος καρπούς ἢ ἄλλο παρόμοιον, διὰ νὰ μὴ πέσῃ κάτι ἀπὸ τὰ δῶρα τοὺς ἀπὸ ἀδιαφορίαν τῶν παιδιῶν, περι- κλείνουν ἀπὸ παντοῦ τὸ ἐνδύμα τους καὶ δι' ἀσφάλειαν τὸ δένουν μὲ ζώνην. Ε Τὸ ἴδιον ἂς κάμωμεν καὶ ἡμεῖς, ἂς συνοψίσωμεν πλέον τὸν λόγον, ὁ ὅποιος ἐξετάθῃ, καὶ ἂς τὸν ἐμπιστευθῶμεν εἰς τὴν φύλαξιν τῆς μνήμης.

Ἦκούσατε, ὅτι δὲν πρέπει νὰ πράττωμεν τίποτε πρὸς ἐπίδειξιν καὶ πόσον μεγάλο κακὸν εἶναι ἡ ἀδιαφορία, πῶς κατορθώνει νὰ ὑποσκελίσῃ εὐκόλως καὶ ἐκεῖνον ποὺ ζῆ ἐνάρετον βίον. Ἐμάθατε πόσον ἐγρήγορσιν πρέπει νὰ ἔχωμεν καὶ πρὸ παντὸς κατὰ τὰ τέλη τοῦ βίου μας καὶ πῶς δὲν πρέπει νὰ ἀπελπίζεται κανεὶς διὰ τὰ παραπτώ-

27. Ψαλμ. 130, 1.

ματά του, όταν αλλάσση διαγωγήν διὰ τῆς μετανοίας, οὔτε νὰ επαναπαύεται διὰ τὰ κατορθώματά του, όταν ἐδιαφορήσῃ.¹²⁰ Α Συνεζητήσαμεν διὰ τὴν διαφορὰν τῶν ἀμαρτημάτων, ὅτι δεν πρέπει νὰ χάσκωμεν μπροστά εἰς τὰ ὡραία σώματα καὶ ἐδειξάμεν πόσον μεγάλο κακὸν προέρχεται ἀπὸ αὐτὰ. Ἐνθυμείσθε ὅσα σὰς εἶπα διὰ τὴν ἀλαζονείαν καὶ τὰ ἄλλα διὰ τὰς πονηρὰς σκεψαίς. Ὅλα αὐτὰ νὰ τὰ κρατήσωμεν εἰς τὸν νοῦν καὶ νὰ ἀναχωρήσωμεν εἰς τὴν οἰκίαν μας. Ἡ μᾶλλον νὰ τὰ φυλάξωμεν αὐτὰ καὶ νὰ δεχθῶμεν καὶ τὴν τελειότεραν παραινέσιν τοῦ καλοῦ διδασκάλου. Διότι τὰ ἰδικά μας, ὅποια καὶ ἂν εἶναι, ἔχουν τὰ δείγματα τῆς νεότητος. Ἐνῶ οἱ λόγοι ἐκείνου εἶναι κοσμημένοι μὲ παλαιὰν σοφίαν.²⁰ Καὶ τὰ μὲν ἰδικά μας ὁμοιάζουσιν πρὸς ρυάκιον τὸ ὅποιον τρέχει καὶ κελαρύζει. Β Ἐνῶ οἱ λόγοι ἐκείνου ὁμοιάζουσιν μὲ πηγὴν ποῦ ἀναβλύζει ποταμούς ποῦ τρέχουσιν ἡσυχῶς, ὡσάν νὰ μιμοῦνται τὴν ῥοὴν μᾶλλον τοῦ ἐλαίου παρὰ ὕδατος.

²⁰ Ὅς δεχθῶμεν λοιπὸν τὰ νάματα, διὰ νὰ γίνον μετὰ μας, πηγὴ ὕδατος, τὸ ὅποιον ἀναπηδᾷ εἰς αἰώνιον ζωὴν.²¹ Τὴν ὅποιαν εἶθε νὰ ἐπιτύχωμεν ὀλοι μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποίου τιμὴ καὶ δόξα καὶ δύναμις εἰς τὸν Πατέρα, μαζί καὶ τὸ ὄγιον καὶ ἀγαθὸν Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

²⁰ Ἀναφέρεται εἰς τὸν ἐπίσκοπον Θλαβιανόν. Ἦρα καὶ σμ. 2 τοῦ παρόντος λόγου.

²¹ Πρὸλ. Ἰωάν. 4, 14.

ΟΜΙΛΙΑ Δ'

¹²⁰ C Εἰς τὸ ἐδάφιον τοῦ προφήτου Ἡσαΐου ποῦ λέγει: «ΧΥΝΕΒΗ ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ ΠΟΙ ΑΠΕΘΑΝΕΝ Ο ΟΖΙΑΣ Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ, ΕΙΔΟΝ ΤΟΝ ΚΥΡΙΟΝ ΝΑ ΚΑΘΕΤΑΙ ΕΠΑΝΩ ΕΙΣ ΘΡΟΝΟΝ ΓΥΝΑΧΟΝ ΚΑΙ ΜΕΤΕΒΡΟΝ.»¹ ΚΑΙ ΕΠΙΛΗΘΟΣ ΤΗΣ ΠΟΛΕΟΣ ΤΗΣ ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ. ΚΑΙ ΘΕΙΑ ΑΠΟΔΕΙΞΙΣ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΕΚΕΙΝΩΝ ΠΟΙ ΕΜΠΟΙΟΙΣΤΟΝ ΤΟΝ ΓΑΜΟΝ.

Τὸ θέατρόν μας σήμερον εἶναι λαμπρόν καὶ ἡ συγκέντρωσίς μας χαρούμενος. Ποία εἶναι ἄρα γε ἡ αἰτία; Δ Ὁ σημερινὸς θερισμὸς εἶναι καρπὸς τῆς χθεσινῆς σπορᾶς, χθὲς ἐφύτευσάμεν καὶ σήμερον τρυγῶμεν. Διότι δεν καλλιεργοῦμεν ἀνυχοῦν γῆν, διὰ νὰ βραδύνη ἡ καρποφορία, ἀλλὰ λογικὰς ψυχὰς. Δὲν εἶναι ἐδῶ ἡ φύσις ποῦ βραδύνει, ἀλλὰ ἡ χάρις ποῦ ἐπιταχύνει. Ὁ λαὸς μας εἶναι κόσμος καὶ τὸ πλῆθος φιλήκοον. Χθὲς ἐκλήθησαν εἰς τὴν πνευματικὴν ἀθλήσιν καὶ σήμερον στεφανώνονται. Ὁ καρπὸς τῆς χθεσινῆς παραινέσεως εἶναι ἡ σημερινὴ ὕπακοή. Διὰ τοῦτο καὶ ἐγὼ ρίπτω μὲ προθυμίαν τοὺς σπόρους, διότι βλέπω τὴν γῆν καθαρὰν, δὲν βλέπω πούθεν ἀγκάθια νὰ τὴν ἀποπνήγῃ, οὔτε δρόμον ποῦ πατεῖται, οὔτε ἀγονοὺ πέτραν, Ε ἀλλὰ θαυτὸ καὶ λαμπρόν χωράφι ποῦ δέχεται τὸν σπόρον καὶ ταυτοχρόνως μᾶς παρέχει τὸν στάχυν. Αὐτὰ τὰ λέγω πάντοτε καὶ δὲν θὰ παύσω νὰ τὰ λέγω. Ὅτι τὸ ἐγκώμιον τῆς ἰδικῆς μας πόλεως δὲν εἶναι ὅτι ἔχει σύγκλητον, οὔτε διότι δυνάμεθα νὰ ἀριθμῶμεν τοὺς ὑπάτους οὔτε διότι ἔχει πολλοὺς ἀνδριάντας, οὔτε διὰ τὴν ἀφθονίαν τῶν ἐμπορευμάτων. οὔτε διότι ἔχει κατάλληλον θέσιν, ἀλλὰ διότι ἔχει πληθυσμὸν φιλήκοον καὶ ναοὺς τοῦ Θεοῦ γεμάτους.¹²¹ Α καὶ ἡ ἐκκλησία κάθε ἡμέραν καὶ περισσότερον χαίρεται τὸν λόγον ποῦ ρέει καὶ τὸν πόθον ποῦ ποτὲ δὲν χορταίνεται. Διότι ἡ πόλις δὲν θαυμάζεται ἀπὸ τὰ κτίρια, ἀλλὰ ἀπὸ τοὺς κατοικοὺς τῶν κτιρίων. Μὴ μοῦ λέγῃς, ὅτι ἡ πόλις τῶν Ῥωμαίων εἶναι μεγάλη εἰς ἔκτασιν, ἀλλὰ δεῖξε μου ἐκεῖ ἕνα λαὸν τῶσον φιλήκοον. Διότι καὶ τὰ Σόδομα εἶχαν πύργους καὶ ἡ καλύθη εἶχε τὸν Ἄβραάμ. Ἀλλὰ ἦλθαν οἱ ἄγγελοι καὶ τὰ μὲν

1. Ἦσ. 6, 1.

Σόδομα τὰ προσέπρασσαν, κατέλυσαν ὁμῶς εἰς τὴν καλύδην. Διότι δὲν ἐζήτουν παυτελεῖς οικίας, ἀλλὰ περιήρχοντο καὶ ἐζήτουν ἀρετὴν καὶ κάλλος ψυχῆς. Ἐπίσης καὶ ἡ ἔρημος ἐκράτει τὸν Ἰωάννην, ἐνῶ ἡ πόλις εἶχε τὸν Ἡρώδη. Διὰ τοῦτο ἡ ἔρημος ἦταν εὐγενεστέρα ἀπὸ τὴν πόλιν. Β Τί σημαίνουν δὲ αὐτὰ; Διότι ἡ προφητεία δὲν ἐγκεῖται εἰς τὰ κτίσματα. Αὐτὰ οὖν τὰ λέγω, διὰ νὰ μὴ ἐγκωμιάσωμεν ποτὲ μίαν πόλιν, ἢ ὅποια καταλύεται ἀπὸ τὰ ἦθη. Τί μοῦ λέγετε οἰκοδομήματα καὶ κίονας; Αὐτὰ καταλύονται μαζί με τὸν παρόντα θίον. Εἰσελθε εἰς τὴν ἐκκλησίαν διὰ νὰ ἴθης τὴν εὐγένειαν τῆς πόλεως. Εἰσελθε διὰ νὰ ἴθης πτωχοῦς, οἱ ὅποιοι παραμένουν ἐκεῖ ἀπὸ τὸ μεσανύκτιον μέχρι τῆς ἡμέρας, βλέπε ἱεράς ὀλονυκτίους ἀγρυπνίας, ποὺ συνεδέθησαν καὶ μετὰ τὴν ἡμέραν καὶ τὴν νύκτα, διότι οἱ ἄνθρωποι δὲν φοβοῦνται οὔτε κατὰ τὴν νύκτα, οὔτε κατὰ τὴν ἡμέραν τὴν τυραννίαν τοῦ ὄπνου οὔτε τὴν ἀνάγκην τῆς πτωχείας. Μεγάλῃ πόλιν καὶ μητρόπολιν τῆς οἰκουμένης. Ὁ Πόσοι ἐπίσκοποι, πόσοι διδάσκαλοι ἦλθαν ἐδῶ καὶ ἀναχωροῦν ἀποκομίζοντες μαθήματα ἀπὸ τὸν λαόν, καὶ τὸν νόμον, ὃ ὁποῖος ἐδῶ εἶναι ἐμφυτός, ἐτοιμάζονται νὰ τὸν μεταφυτεύσουν; Ἐὰν μοῦ λέγῃς δι' ἀξιώματα καὶ πλοῦτον χρωμάτων, τότε ἐπαινεῖς τὸ δένδρον ἀπὸ τὰ φύλλα καὶ ὄχι ἀπὸ τὸν καρπόν.

Αὐτὰ τὰ λέγω ὄχι διὰ νὰ κολακεύω τὴν ἀγαπῆν σας, ἀλλὰ διὰ νὰ διακηρύξω τὴν ἀρετὴν σας. Ἐγὼ εἰμαι μακάριος ἐξ αἰτίας σας, οὐκ εἶθε μακάριοι διὰ τὸν ἑαυτὸν σας. «Μακάριος εἶναι αὐτὸς ποὺ ὁμιλεῖ εἰς ὅσα ἄνθρώπων ποὺ τὸν ἀκούουν.»² Ἔτσι ἔγινε μακάριος ἐγὼ. «Μακάριοι εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ μετὰ σφοδρὸν ἐσωτερικὸν πόθον σὺν πεινασμένοι καὶ διψασμένοι ἐπιθυμοῦν τὴν δικαιοσύνην καὶ τελειότητα.»³ Ὁ Ἐἴθετε πῶς ἐγίνατε σεῖς μακάριοι διὰ τοῦ ἑαυτοῦ σας; Μακάριος εἶναι ὁ ἄνθρωπος ποὺ ἀγαπᾷ μετὰ πάθος τοὺς πνευματικὸς λόγους. Αὐτὸ μᾶς διακρίνει ἀπὸ τὰ ἄλογα ζῶα. Ὁχι δεδαίως ἢ μορφή τοῦ σώματος, οὔτε ἡ διατροφή, οὔτε τὸ ὅτι πίνουμεν, οὔτε τὸ ὅτι δόσκομεν καὶ ζῶμεν. Διότι ὅλα αὐτὰ εἶναι κοινὰ εἰς ἡμᾶς καὶ εἰς τὰ ἄλογα ζῶα. Ἀλλὰ ὡς πρὸς τί διαφέρει ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τὰ ζῶα; Ὡς πρὸς τὸν λόγον. Διὰ τοῦτο ὁ ἄνθρωπος εἶναι λογικὸν ζῶον. Ὅπως δηλαδὴ πρέφου-

2. Πρὸς Γεν. 18 εἰ.
3. Σοφ. Σαπρ. 26, 9.
4. Ματθ. 5, 8.

ται τὰ σώματα, ἔτσι πρέφεται καὶ ἡ ψυχὴ. Ἀλλὰ τὸ μὲν σῶμα πρέφεται μετὰ ἄρτον, ἐνῶ ἡ ψυχὴ πρέφεται μετὰ λόγον.⁴ Ε Ἄν λοιπὸν ἴθης ἄνθρωπον νὰ τρώγῃ λίθον, θὰ διερωτηθῆς, ἂν εἶναι πράγματι ἄνθρωπος. Ἔτσι ἂν ἴθης κάποιον νὰ μὴ πρέφεται μετὰ τὸν λόγον, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἀλογίαν, θὰ εἰπῆς, ὅτι αὐτὸς ἔχασε καὶ τὴν ἀνθρώπινον ἰδιότητα.¹²² Α Διότι ἡ ἀνατροφή δεικνύει τὴν εὐγένειαν τοῦ ἀνθρώπου.

Ἀφοῦ λοιπὸν τὸ θέατρόν μας ἐγέμισε, καὶ πάλιν ἡ θάλασσα ἢ τρικυμιώδης καὶ γαληνιαία, πάλιν τὸ πέλαγος τὸ ταροχώδες καὶ ἦσυχον, ἐμπρὸς λοιπὸν, ὃς σύρωμεν τὸ πλοῖον, ἀφοῦ ἀπλώσωμεν τὴν γλώσσαν ἀντὶ ἰστίων καὶ καλέσωμεν τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος, ἀντὶ τοῦ ζεφύρου καὶ ἔχοντες σὺν κυβερνήτην τὸν σταυρὸν ἀντὶ λαθῆς καὶ πηδαλίου. Ἡ θάλασσα δεδαίως ἔχει ἀλμυρὰ ὕδατα, ἐνῶ ἐδῶ ὑπάρχει ὕδωρ ζωντανόν. Ἐκεῖ ὑπάρχουν ἄλογα ζῶα, ἐδῶ ὁμῶς λογικὰ ψυχὰ. Ἐκεῖ πλέουν ἀπὸ τὴν θάλασσαν πρὸς τὴν γῆν, ἔδῶ ὁμῶς οἱ πλείοντες ἀπὸ τὴν γῆν προσορμίζονται εἰς τὸν οὐρανόν. Ἐκεῖ ὑπάρχουν πλοῖα, ἐδῶ ὑπάρχουν πνευματικὰ ἄλογα. Ἐκεῖ μέσα εἰς τὸ πλοῖον ὑπάρχουν σάνιδες, ἐνῶ ἐδῶ ὑπάρχουν συγκροτήματα ἄλογων. Ἐκεῖ ὑπάρχει πανί, ἐδῶ ὑπάρχει γλώσσα, ἐκεῖ ἀδρα ζεφύρου, ἐδῶ παρουσία Πνεύματος. Ἐκεῖ ὁ κυβερνήτης εἶναι ἄνθρωπος, ἐδῶ κυβερνήτης εἶναι ὁ Χριστός. Διὰ τοῦτο τὸ πλοῖον κλυδωνίζεται, ἀλλὰ δὲν καταδύεται. Ἡδύνατο δεδαίως νὰ ταξιδεύσῃ μετὰ γαλήνην, ἀλλὰ δὲν τὸ ἐπέτρεψεν ὁ κυβερνήτης, διὰ νὰ ἴθης καὶ τὴν ὁμοιοσύνην τῶν ταξιδιωτῶν καὶ νὰ κατανοήσῃ σαφῶς τὴν σύνεσιν τοῦ κυβερνήτου.

Ε Ἄς ἀκούσουν οἱ εἰδωλολάτραι, ἄς ἀκούσουν οἱ Ἰουδαῖοι τὰ κατορθώματά μας καὶ τὴν ὀφηλὴν ὅσων τῆς ἐκκλησίας. Ἀπὸ πόσους ἐπολεμήθη ἡ ἐκκλησία καὶ ποτὲ δὲν ἐνίκηθη; Πόσοι τύραννοι; Πόσοι στρατηγοὶ; Πόσοι βασιλεῖς; Ἀδγουστος, Τιθέριος, Γάιος, Κλαύδιος, Νέρων, ἄνθρωποι μαρμαρωμένοι, δυνατοὶ τόσοσὺν παλὺ τὴν ἐπολέμησαν τὴν νεαρὴν ἀκόμη ἐκκλησίαν, ἀλλὰ δὲν τὴν ἐξερρίψαν. Ἀλλὰ ὅσοι οἱ πολέμιοι τῆς ἔχουν σιγήσει καὶ παρεδῶθησαν εἰς τὴν λήθην, ἐνῶ ἡ ἐκκλησία ποὺ ἐπολε-

5. Χαρακτηριστικὸν εἶναι ἐν προκειμένῳ καὶ τὸ χωρίον τοῦ Πλάτωνος: «Πρέφεται δὲ, ὃ ἄνθρωπος ψυχὴν εἶναι. Καθῆμαι δὲ τῶν, ὅτι ἔχεται, δηλαδὴ, Σοκράτην, μετὰ τὴν πρέφεται ἡ ψυχὴ. Μετὰ τὰ μαθήματα ἀπὸ τῆς ἡλικίας 318 c.

μήτη, ὠψώθη ἐπάνω καὶ ἀπὸ τὸν οὐρανόν. Μὴ κοιτάξῃς τοῦτο, ὅτι δηλαδὴ ἡ Ἐκκλησία ἴσταται εἰς τὴν γῆν, ἀλλὰ νὰ σκεφθῆς ὅτι πολιτεύεται εἰς τὸν οὐρανόν. Δ' Ἀπὸ ποῦ γίνεται φανερόν αὐτό; Τὸ ἀποδεικνύουν τὰ ἴδια τὰ πράγματα. Ἐπολεμήθησαν ἑνδεκα μαθηταὶ καὶ τοὺς ἐπολέμει δολόκληρος ἡ οἰκουμένη. Καὶ αὐτοὶ ποῦ ἐπολεμήθησαν, ἐνίκησαν, ἐνῶ αὐτοὶ ποῦ τοὺς ἐπολέμησαν ἐφρονεύθησαν. Τὰ πρόβατα ἐνίκησαν τοὺς λύκους. Εἶδες ποιμένα νὰ στέλλῃ τὰ πρόβατα ἐν μέσῳ τῶν λύκων, ὥστε οὔτε διὰ τῆς φυγῆς νὰ κατορθώσουν νὰ σωθοῦν; Ποῖος ποιμὴν τὸ κάμνει αὐτό; Ἄλλ' αὐτὸ τὸ ἔκαμεν ὁ Χριστὸς διὰ νὰ σοῦ δείξῃ, ὅτι τὰ κατορθώματα δὲν γίνονται σύμφωνα μετὰ τὴν λογικὴν ἀκολουθίαν τῶν πραγμάτων, ἀλλὰ πέραν ἀπὸ κάθε φυσικὴν ἀναγκαιότητα. Διότι ἡ Ἐκκλησία ἔχει ριζωθῆ στερεώτερα καὶ ἀπὸ τὸν οὐρανόν. Ε' Ἀλλὰ ἴσως ὁ εἰδωλολάτρης μετὰ κατακρίνη δι' ἔπαρσιν. Ἄλλὰ ἄς ἀναμείνῃ τὴν ἀπόδειξιν τῶν ἰδίων τῶν πραγμάτων καὶ ἄς μάρτυρῇ τὴν ἰσχὺν τῆς ἀληθείας αὐτῆς, ὅτι δηλαδὴ εἶναι εὐκολώτερον νὰ σθεσθῇ ὁ ἥλιος παρὰ νὰ ἀφανισθῇ ἡ ἐκκλησία.

Ἄλλὰ, θὰ εἶπῃ κάποιος, ποῖος τὰ διακηρύσσει αὐτά; Αὐτὸς ποῦ τὴν ἐθεμελίωσεν. «Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ ποῦ σᾶς φαίνονται τόσον μόνιμα καὶ στερεά, θὰ περάσουν καὶ θὰ ἐκλείψουν, οἱ λόγοι μου δὲν θὰ περάσουν, ἀλλὰ θὰ ἐπαληθεύσουν ἐπακριδῶς.» Αὐτὰ δὲν τὰ εἶπε μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐπαλήθευσε. Διότι τὴν ἐθεμελίωσεν, ὥστε νὰ εἶναι μεγαλύτερα καὶ ἀπὸ τὸν οὐρανόν; Διότι ἡ ἐκκλησία εἶναι πολυτιμότερα ἀπὸ τὸν οὐρανόν. Διότι ἔγινεν ὁ οὐρανός; Ἔγινε διὰ τὴν ἐκκλησίαν καὶ ὄχι ἡ ἐκκλησία διὰ τὸν οὐρανόν. ¹²³ Α' Ὁ οὐρανὸς ἔγινε διὰ τὸν ἄνθρωπον, καὶ ὄχι ὁ ἄνθρωπος διὰ τὸν οὐρανόν. Καὶ αὐτὸ εἶναι φανερόν ἀπὸ ἐκεῖνα ποῦ ἔκαμε ὁ ἴδιος. Πραγματικὰ δὲν περιεβλήθη οὐράνιον σῶμα ὁ Χριστὸς, ἄλλὰ διὰ νὰ μὴ παρατείνωμεν τὸν λόγον καὶ ἀναχωρήσωμεν σήμερον πάλιν χρεώσται (γνωρίζετε θεοβαίως ἐκεῖνα ποῦ σᾶς ὑπεσχέθημεν χθές), ἄς ἐτοιμάσωμεν τὴν σποράν. Διότι τὴν ἀνάβαλον δι' ἐκείνους οἱ ὁποῖοι τότε ἔλειπον. Ἀφοῦ δὲν αὐτοὶ τώρα ἔκαμαν τὸ καθῆκον των καὶ μετὰ τὴν παρουσίαν των μᾶς ἐγάρρισαν τράπεζαν βασιλικήν, ἐμπρός ἄς παραθέσωμεν τὰ φαγητὰ, φαγητὰ ὄχι παλαιά. Β' Διότι ἂν καὶ εἶναι χθεσινὰ, δὲν γίνονται ὁμοῦ παλαιά. Διότι; Διότι

6. Παρ. Ματθ. 10, 16.
7. Ματθ. 24, 25.

δὲν εἶναι κρέατα διὰ νὰ φεραθοῦν, ἀλλὰ εἶναι σκέψεις ποῦ εὐρίσκονται εἰς διαρκῆ ἀνθρῶν. Τὰ κρέατα θεοβαίως φείρονται. Διότι εἶναι σῶμα. Ἐνῶ αἱ σκέψεις μένουσιν καὶ καθίστανται περισσότερο ἐδώδεις.

Τί ἦσαν λοιπὸν αὐτὰ ποῦ εἶπαμε χθές; Διότι ἡμεῖς καὶ χθὲς ἀπελαύσαμε τράπεζαν καὶ δοσι ζῆμιον μέχρι τέλους δὲν ἐζημιώθησαν. «Καὶ συνέθη κατὰ τὸ ἔτος ποῦ ἀπέθανεν ὁ βασιλεὺς Ὀζίας, εἶδα τὸν Κύριον νὰ κάθεται ἐπάνω εἰς ὕψηλόν θρόνον καὶ μετέωρον» Ποῖος τὰ λέγει αὐτά; Ὁ Ἡσαΐας, ὁ ὁποῖος εἶδε τὰ Σεραφεῖμ, ὁ ὁποῖος εἶχε νυμφευθῆ, καὶ δὲν ἔχασε τὴν προφητικὴν χάριν. Ο' Καὶ ἐπροσέξατε τὸν προφήτην καὶ ἠκούσατε σήμερον τὸν προφήτην. «Ἐξέλθε, σὺ καὶ ὁ Ἰασοὺδ ὁ υἱὸς σου.» Εἶναι ἀνάγκη νὰ μὴ προσπεράσωμεν καὶ αὐτά. «Ἐξέλθε σὺ καὶ ὁ υἱὸς σου». Εἶχε υἱὸν ὁ προφήτης; Λοιπὸν, ἀφοῦ εἶχε υἱόν, εἶχε καὶ γυναῖκα, διὰ νὰ μάρτυρῇ, ὅτι ὁ γάμος δὲν εἶναι κακὸν πράγμα, ἀλλὰ ἐκεῖνο ποῦ εἶναι κακὸν εἶναι ἡ πορνεία. Ἀλλὰ ἐπειδὴ συζητοῦμεν μετὰ πολλοὺς καὶ τοὺς λέγομεν. Διότι δὲν ἔζη ὀρθῶς, διότι δὲν κάμνεις εἶον ἐνάρετον; Πῶς δύναμαι νὰ τὸ πράξω αὐτό, λέγει, ἐάν δὲν ἀποστραφῶ τὴν γυναῖκα, ἐάν δὲν ἀποστραφῶ τὰ τέκνα, ἐάν δὲν ἀποστραφῶ τὰς διωτικὰς μερίδας; Διότι; Μήπως ὁ γάμος εἶναι κώλυμα; Δ' Ἡ γυναῖκα σου ἐδόθη ὡς δοῦλός σου, ὄχι ὡς ἐχθρός σου. Ὁ προφήτης δὲν εἶχε γυναῖκα; Καὶ ὁ γάμος δὲν ἀπέτελεσε κώλυμα διὰ τὸ Πνεῦμα. Ἄλλὰ καὶ συνέθη μετὰ τὴν γυναῖκα καὶ προφήτης ἦταν. Ὁ Μωϋσῆς δὲν εἶχε γυναῖκα; Καὶ δὲν ἔλαβε τὸν θρόνον καὶ τὸν ἀέρα μετέβαλε, καὶ μετὰ τὸν Θεὸν συγκομιλεῖ, καὶ θεόπαιπτον ὄργην παρημπόδισεν. Ὁ Ἀβραάμ δὲν εἶχε γυναῖκα; Καὶ δὲν ἔγινε πατὴρ τῶν ἐθνῶν καὶ τῆς ἐκκλησίας. Καὶ εἶχε υἱὸν τὸν Ἰσαάκ, ὁ ὁποῖος ὑπῆρξεν αἰτία κατορθωμάτων. Ε' Δὲν προσέφερεν εἰς τὸν Θεόν τὸ παιδίον, τὸν καρπὸν τοῦ γάμου; Δὲν ὑπῆρξε καὶ πατὴρ καὶ φιλόθεος; Δὲν συνέθη νὰ τὸν ἴδωμεν νὰ γίνεται ἱερεὺς καὶ νὰ θυσιάσῃ τὸ ἴδιον τὸ σπλάγγνον του; Ἱερεὺς καὶ πατὴρ; Νὰ ἴδωμεν τὴν φύσιν νὰ νικάται καὶ τὴν εὐλάβειαν νὰ νικᾷ; Νὰ καταπατῶνται τὰ σπλάγγνα καὶ νὰ ὑπερτεροῦν τὰ εὐσεβῆ κατορθώματα; Τὸν πατέρα νὰ ἀποροφῆται καὶ τὸν φιλόθεον νὰ στεφανώνεται; Δὲν τὸν εἶδες νὰ εἶναι μαζὶ καὶ φιλόθεκος καὶ φιλόθεος; Μήπως τὸν ἠμπόδισε καθόλου

8. Ἡσ. 6, 1.
9. Αὐτ. 7, 3.

ὁ γάμος; Καί τί ἔγινε μέ τήν μητέρα τῶν Μακκαδαίων; Δέν ἦτο γυναῖκα; ¹²⁴ Α Δέν ἔδωκε ἐπτά παῖδας εἰς τόν χαρόν τῶν ἀγίων; Δέν τοὺς εἶδε ποῦ ἐμαρτύρησαν; Δέν ἐστάθη ἀσάλευτος ὡς ἄνθρωπος; Δέν παρίστατο μάρτυς εἰς τὸ μαρτύριον καθενὸς ἐξ αὐτῶν, καὶ ὑπῆρξε μητέρα μαρτύρων, καὶ ἐπτά φορές ἐμαρτύρησεν; Διότι καθὼς ἐκεῖνοι ἔδασανίζοντο, ἔδέχτο αὐτὴ τὴν πληγὴν. Διότι δέν ἐδέχτο ἀπάσης τὰ γινόμενα. Διότι ἦταν μητέρα καὶ ἡ ἐμφυτος ὀρμὴ τῆς φύσεως ἀπεδείκνυε τὴν ἰσικὴν τῆς δυνάμειν. Ἄλλὰ ὅπως ἡ θάλασσα καταπαύει τὴν μανίαν τῆς, ἔτσι καὶ ἡ φύσις ἐξεγειρομένη, συγκρατεῖται ἀπὸ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ. Β Πῶς τοὺς ἠλεῖψε; Πῶς τοὺς ἔθρεψε; Πῶς προσέφερον εἰς τὸν Θεόν ἐπτά ναοὺς, χρυσοὺς ἀνδριάντας, ἢ μάλλον πολυτιμότερους καὶ ἀπὸ τὸν χρυσόν;¹⁰

Πρόσεχε διὰ νὰ κατανοήσῃς, ὅτι ὁ χρυσὸς δέν εἶναι, ὅπως εἶναι ἡ ψυχὴ τῶν μαρτύρων. Ἰσχυρὸς ὁ τύραννος καὶ ἀνεχώρει ἠττημένος ἀπὸ μίαν γυναῖκα. Ἐκεῖνος ἐπολιόρκει μέ ὄπλα καὶ αὐτὴ ἐνίκη μέ τὴν δύναμιν τῆς ψυχῆς. Ἐκεῖνος ἀναψε κάμινον, καὶ αὐτὴ τὴν ἀρετὴν τοῦ πνεύματος. Ἐκεῖνος ἐκίνει στρατόν, καὶ αὐτὴ ἀρμένιζε πρὸς τοὺς ἀγγέλους. Ἐβλεπε κάτω τὸν τύραννον καὶ ἐσκέπτετο τὸν βασιλέα τῶν οὐρανῶν. Ἐβλεπε τὰς θασάνους κάτω καὶ ἐμέτρα τὰ θραβεῖα εἰς τοὺς οὐρανοὺς. Ἐβλεπε τὴν παρουσίαν τιμωρίας καὶ ἐσκέπτετο τὴν μελλοντικὴν ἀθανασίαν. Ὁ Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγε. «Ὅσονδήποτε θάρεια καὶ ἂν εἶναι αἱ θλίψεις, θά τὰς ἀισθανώμεθα ὡς ἐλαφράς, ἀρκεῖ νὰ μὴ καρφώνωμεν τὸ δάκρυμα μας πρὸς ἐκεῖνα ποῦ δέν θλίπονται, μᾶς ἀναμένοντες ὅμως μετὰ θάνατον». ¹¹ Μήπως ὑπῆρξε καθόλου κώλυμα ὁ γάμος; Καὶ ὁ Πέτρος πάλιν, τὸ θεμέλιον τῆς ἐκκλησίας, ὁ μανιώδης ἐραστής τοῦ Χριστοῦ καὶ ἀπαίδευτος εἰς τὸν λόγον, ὁ ὁποῖος ἐνίκησε καὶ ῥήτορας, ὁ ἀμαθὴς ποῦ ἔφαρξε τὰ στόματα καὶ φιλοσόφων, ὁ ὁποῖος διέλυσε τὴν ἑλληνικὴν σοφίαν ὡς ἰσὸν ἀράχνης, ὁ ὁποῖος διέτρεξε τὴν οἰκουμένην, ἐσαγγέλευσε τὴν θάλασσαν καὶ ἠλίευσε τὴν οἰκουμένην, δέν εἶχε καὶ ἀτόξ γυναῖκα; Β Ναι, εἶχεν. Ὅτι πραγματικὰ εἶχεν, ἀκουσε τὸν εὐαγγελιστὴν ποῦ τὸ λέγει. Τί λέγει; Εἰσήλθεν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν πενθερὰν τοῦ Πέτρον, ἡ

10. Πρὸλ. Β' Μαρκ. 7 εἰ.
11. Β' Κορινθ. 4, 18.

ὅποια κατήχτο ἀπὸ πυρετόν.¹² Ὅπου ὅμως ὑπάρχει πενθερὰ ἐκεῖ ὑπάρχει καὶ σύζυγος, ἐκεῖ ὑπάρχει καὶ γάμος. Τί ἦταν δὲ ὁ Φίλιππος; Δέν εἶχε τέσσαρες κόρες. Ὅπου ὅμως ὑπάρχουν τέσσαρες κόρες, ἐκεῖ ὑπάρχει γυναῖκα καὶ γάμος.¹³ Καὶ ὁ Χριστός; Ἐγεννήθη μὲν ἀπὸ παρθένου, ἀλλὰ ἐπῆγεν εἰς γάμον καὶ προσέφερε καὶ δῶρον. «Δέν ἔχουν», λέγει, «οἶνον». ¹⁴ Καὶ ἔκαμε τὸ ὕδωρ οἶνον τιμῶν τῶν γάμων μέ τὴν παρθενίαν, ἐπεικῶν τὸ πρᾶγμα μέ τὴν δωρεάν. Διὰ νὰ μὴ ἀπεχθάνεσαι τὸν γάμον, ἀλλὰ νὰ μισῆς τὴν πορνείαν. Ἐ Μὲ τὸν ἰσικόν μου κίνδυνον ἐγὼ ἐγγυώμαι τὴν σωτηρίαν σου, καὶ ἂν ἔχῃς γυναῖκα. «Πρόσεχε λοιπὸν τὸν ἑαυτὸν σου».¹⁵

Ἐάν εἶναι καλὴ ἡ γυναῖκα, εἶναι δοθὸς σου. Τί θὰ γίνῃ ὅμως, ἂν δέν εἶναι καλὴ; Νὰ τὴν κάμῃς καλὴν. Μήπως δέν ὑπῆρξαν καὶ καλαὶ καὶ κακαὶ γυναῖκες, διὰ νὰ μὴ ἔχῃς δικαιολογίαν; Ἦταν ποταπὴ ἡ σύζυγος τοῦ Ἰωβ; Ἦταν ὅμως καλὴ ἡ Σάρρα. Θά σοῦ δείξω μίαν γυναῖκα φαύλην καὶ πονηράν. ¹²⁵ Α Δέν ἔβλαψε τὸν ἄνδρα τῆς ἡ σύζυγος τοῦ Ἰωβ. Ἦταν πονηρὰ καὶ φαύλη καὶ τὸν συνεβούλευσε νὰ βλασφημήσῃ. Ἄλλὰ τί συνέδῃ; Ἔσασε τὸν πύργον; Κατέβαλε τὸν ἀδάμαντα; Ἐνίκησε τὸν δράκον; Ἐπληξε τὸν στρατιώτην; Ἐτρόπησε τὸ σκάφος; Ἐξερρίζωσε τὸ δένδρον; Τίποτε ἀπὸ ὅλα αὐτὰ. Ἄλλὰ ἀπειναντίας ἐκεῖνη ἀπέτυχε καὶ ὁ πύργος ἔγινε σταθερώτερος. Αὐτὴ ἐσῆκωσε τὰ κύματα, καὶ τὸ πλοῖον δέν ἐδυθίζετο, ἀλλὰ ἔπλεε μέ ὄριον ἀνεμῶν. Ὁ καρπὸς τοῦ ἐτρυνήθη καὶ τὸ δένδρον ἔμεινε ἀσάλευτον. Τὰ φύλλα ἔπεσαν καὶ ἡ ρίζα ἔμεινε ἀσάλευτος. Ὅλα αὐτὰ τὰ λέγω διὰ νὰ μὴ προσασίξεται κανεὶς τὴν κακίαν τῆς γυνακός. Εἶναι φαύλη; Β Διόρθωσέ τὴν. Ἄλλὰ, λέγει, αὐτὴ μὲ ἐξεδίωξε ἀπὸ τὸν Παράδεισον. Ἄλλὰ καὶ σὲ ἀνεθίβασεν εἰς τοὺς οὐρανοὺς. Ἡ ἴδια μὲν φύσις ἦταν καὶ εἰς τὰς δύο περιπτώσεις, ἀλλὰ ἡ διάθεσις ὑπῆρξε διαφορετικὴ. Ἄλλὰ τοῦ Ἰωβ ἡ γυναῖκα ἦταν φαύλη; Ἦταν ὅμως ἡ Σωάννα καλὴ. Ἄλλὰ ἡ Αἰγυπτία ἦταν ἀκόλαστος; Ἦταν ὅμως ἡ Σάρρα καμία. Εἶδες τὴν μίαν; Βλέπε καὶ τὴν ἄλλην. Διότι καὶ μεταξὺ τῶν ἀνδρῶν ἄλλοι εἶναι φαῦλοι καὶ ἄλλοι εἶναι σπουδαῖοι. Ὁ Ἰωσήφ ἦταν καλός, ἐνῶ οἱ πρεσβύτεροι ἦσαν ἀκόλαστοι. Εἶδες, ὅτι ὑπάρχει παντοῦ ἀρετὴ καὶ κα-

12. Πρὸλ. Μάρκ. 1, 80.
13. Πρὸλ. Πράξ. 21, 8-9.
14. Ἰωβ. 2, 8.
15. Δευτ. 15, 9.

κία, ἡ ὁποία δὲν κρίνεται ἀπὸ τὸ φύλλον τοῦ ἀνθρώπου ἀλλὰ ἀπὸ τὴν διάθεσιν τοῦ καθενός. Ἔφησε λοιπὸν τὰς προφάσεις. C Ἄλλὰ δεσπεύομεν εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ χρέους καὶ τὴν σπορὰν μας.

«Καὶ συνέθη κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο πού ἀπέθανεν ὁ βασιλεὺς Ὁζίας». Πρόκειται νὰ ἀμιλήσω διὰ ποῖον λόγον ὁ προφήτης σημειώνει τὸν χρόνον. Διότι χθὲς ἀνεζητοῦμεν νὰ εὐρωμεν, διατὶ τέλος πάντων ἐνῷ ὅλοι οἱ προφῆται ἀνιστοροῦν τὸν χρόνον τῆς ζωῆς τῶν βασιλέων, καὶ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν ἡ συνήθεια αὕτη κατελύθη. Καὶ δὲν λέγει κατὰ τὰς ἡμέρας τοῦ Ὁζίου, ἀλλὰ κατὰ τὸν θάνατον τοῦ Ὁζίου. Εἰς αὐτὸ τὸ ἐρώτημα θέλω νὰ ἀπαντήσω σήμερον. Ἄν καὶ εἶναι μεγάλη ἡ ζήτησις, εἶναι ὅμως μεγαλύτερα ἡ δρόσος τοῦ λόγου. Ἄν καὶ τὸ σῶμα κάμπτεται ἀπὸ τὸν κάματον, ἡ ψυχὴ ὅμως εἶναι ἀκμαία καὶ εὐφραίνεται. D Μὴ μοῦ ἀναφέρῃς ζήτησιν καὶ ἰδῶτα. Ἐάν ἰδῶσῃς εἰς τὸ σῶμα, καθαρῖεις τὴν ψυχὴν σου. Οἱ τρεῖς παῖδες ἦσαν εἰς τὴν κάμινον καὶ δὲν ἔπαθον τίποτε, ἀλλὰ ἀπειναντίας ἡ κάμινος ἐγένετο δροσερά. Ὅταν σκεφθῆς τὸν ἰδῶτα, σκέψου καὶ τὸν μισθὸν καὶ τὴν ἀνταμοιβήν. Καὶ πραγματικῶς, ὁ κολυμβητὴς διὰ τίποτε ἄλλο παρὰ μόνον διὰ μαργαρίτας, πού εἶναι αἰτία τῶν πολέμων τοῦ μῦθου νὰ κατέλθῃ εἰς τὸ βάθος τῶν ὕδατων. Καὶ δὲν κατηγορῶ τὴν ὄλην, ἀλλὰ τὸν ἀπληστον νοῦν. Καὶ σὺ δὲν ὀπιομένεις τὴν ζήτησιν αὐτὴν τὸν ἰδῶτα, προκειμένου νὰ λάθῃς θησαυρὸν ἀπέραντον καὶ νὰ φυτεύσῃς ἀμπελον εἰς τὴν ψυχὴν σου: Δὲν βλέπεις αὐτοὺς πού κάθονται εἰς τὸ βέατρον E πῶς ἰδρώνουν καὶ δέχονται τὰς ἀκτίνας τοῦ ἡλίου καὶ μὲ γυμνὴν κεφαλὴν, καὶ τοῦτο διὰ νὰ γίνουσι αἰχμάλωτοι τοῦ θανάτου καὶ δοῦλοι τῆς πόρνῃς; Ἐκεῖνοι κωράζονται διὰ τὴν ἀπόλειαν των καὶ σὺ διὰ τὴν σωτηρίαν σου παραλύεις; Εἶσαι ἀθλητὴς καὶ στρατιώτης. 126 A Ποῖος λοιπὸν εἶναι ἐκεῖνος ὁ Ὁζίας καὶ διατὶ ὁ προφήτης ἀνέφερε αὐτὸν τὸν θάνατόν του; Αὐτὸς λοιπὸν ὁ Ὁζίας ἦταν βασιλεὺς καὶ ἦταν δίκαιος ἄνθρωπος καὶ διεκρίνετο διὰ τὰς ἐναρέτους πράξεις. Ἄλλὰ ἀργότερον ἐφθασεν εἰς ἑπάρσιν, εἰς τὴν ἑπάρσιν, τὴν μητέρα τῶν κακῶν, εἰς τὴν ἀλαστονείαν, πού εἶναι γεμάτη θορυβώδη ἐπίθειν, ἐφθασεν εἰς τὴν ὑπερηφάνειαν, τὴν ἀπόλειαν τοῦ διαδόλου. Διότι τίποτε δὲν εἶναι χειρότερον ἀπὸ τὴν ἑπάρσιν. Διὰ τοῦτο καὶ δολοκλήρον τὸν χρεοσίνδον λόγον τὸν κατηναλώσαμε εἰς αὐτὸ τὸ θέμα, διὰ νὰ καταδικάσωμεν τὴν ἑπάρσιν καὶ νὰ διδάξωμεν τὴν ταπεινοφροσύνην.

Θέλεις νὰ σοῦ εἰπῶ πόσον ἀγαθὸν εἶναι ἡ ταπεινοφροσύνη καὶ πόσον κακὸν ἡ ἑπάρσις; B Ὁ ἁμαρτωλὸς ἐνίκησε τὸν δίκαιον, δηλαδὴ ὁ τελώνης τὸν Φαρισαῖον, καὶ οἱ λόγοι ἐνίκησαν τὰ ἔργα. Πῶς οἱ λόγοι; Ὁ τελώνης λέγει: «Ἦ Κύριε καὶ Θεέ, εὐσπλαγχνίσου με καὶ συγχώρησέ με τὸν ἁμαρτωλόν.» 17 Ὁ Φαρισαῖος λέγει: «Δὲν εἶμαι σὺν τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις, ἀρπαξὴ ἢ πλεονέκτης. Ἡροτεύω δύο φορές τὴν ἑβδομάδα, δίδω τὸ δέκατον ἀπὸ ὅλα τὰ ὑπάρχοντά μου.» 18 Ὁ Φαρισαῖος ἐβείξεν ἔργα δικαιοσύνης. Ὁ τελώνης εἶπε λόγους ταπεινοφροσύνης, καὶ οἱ λόγοι ἐνίκησαν τὰ ἔργα καὶ ὁ τάσος θησαυρὸς ἄδειασε, ἐνῷ ἡ τόσον μεγάλη πενία μετεβλήθη εἰς πλοῦτον. Ἦλθον δύο πλοῖα μὲ φορτίον. Εἰσῆλθον καὶ τὰ δύο εἰς τὸν λιμένα. Ἀλλὰ ὁ τελώνης προσωρμίσθη καλῶς εἰς τὸν λιμένα, C ἐνῷ ὁ Φαρισαῖος ἐναυάγησε, διὰ νὰ μάθῃς πόσον μεγάλο κακὸν εἶναι ἡ ἑπάρσις. Εἶσαι δίκαιος; Μὴ ταπεινώσῃς τὸν ἀδελφόν σου. Κοσμεῖσαι μὲ κατορθώματα; Μὴ ἀνείδισῃς τὸν πλησίον σου καὶ ἀκρωτηριάσῃς τὸν ἑταῖόν σου. Ὅσον μέγας εἶσαι, τόσον περισσότερον ταπεινωθεὶς τὸν ἑαυτὸν σου. Καὶ πρόσχε πολὺ αὐτὸ πού λέγεται, ἀγαπητέ μου. Μᾶλλον ὁ δίκαιος ὀφείλει νὰ φοβῆται τὴν ἑπάρσιν παρὰ ὁ ἁμαρτωλός. Αὐτὸ τὸ εἶπα καὶ χθὲς, τὸ λέγω καὶ σήμερον δι' ἐκεῖνους πού ἀπουσίαζον χθὲς. Διότι ὁ ἁμαρτωλὸς ἔχει κατ' ἀνάγκην ταπεινὴν συνείδησιν, D ἐνῷ ὁ δίκαιος ἐπαίρεται διὰ τὰ κατορθώματά του. Ὅπως ἀκριβῶς συμβαίνει καὶ μὲ τὰ πλοῖα, ὅσοι ἔχουν κενὸν τὸ πλοῖόν δὲν φοβοῦνται ἐφοδὸν τῶν πειρατῶν, διότι αὐτοὶ δὲν ἔρχονται νὰ δουλιάξουν. Ἐνα πλοῖον, πού δὲν περιέχει τίποτε. Ἐνῷ ὅσοι ἔχουν πλοῖον γεμάτων μὲ φορτίον, αὐτοὶ φοβοῦνται τοὺς πειρατάς. Διότι ὁ πειρατὴς πηγαίνει ἐκεῖ ὅπου ὑπάρχει χρυσός, ὅπου ὑπάρχει ἀργυρος, ὅπου ὑπάρχουν πολυτιμίαι λίθοι. Ἔτσι καὶ ὁ διάβολος δὲν προσβάλλει εὐκόλως τὸν ἁμαρτωλόν. ἀλλὰ τὸν δίκαιον, ὅπου ὑπάρχει πολὺς πλοῦτος. Ἐπειδὴ πολλὰς φορές ἡ ἑπάρσις προσέρχεται ἀπὸ ἐπιβουλήν τοῦ διαδόλου, δι' αὐτὸ εἶναι ἀνάγκη νὰ εἴμεθα νηφάλιοι. Ὅσον μέγας εἶσαι, τόσον ταπεινωθεὶς τὸν ἑαυτὸν σου. E Ὅταν ἀναβῆς εἰς τὸ ὕψος, τότε ἔχεις ἀνάγκην νὰ ασφαλισθῆς διὰ νὰ μὴ πέσῃς. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν λέγει: «Ὅταν κάμετε ὅλα ὅσα οἶς διέταξεν ὁ Θεὸς διὰ τῶν ἐντολῶν

16. Λουκ. 18, 18.
17. Λόγ. 18, 11-13.

του, πρέπει να λέγετε, ότι εμμεθα δοῦλοι ἀχρηστοί.¹⁸ Τί ὑπερφηανεύσαι, ἀφοῦ εἶσαι ἄνθρωπος, πλασμένος ἀπὸ χώμα, ὁμοούσιος πρὸς τὴν τέφρα καὶ εἰς τὴν φύσιν καὶ εἰς τὸ μυαλὸ καὶ εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν ἔργων; Σήμερον εἶσαι πλούσιος, αἴριον πτωχός. Σήμερον εἶσαι υγιής, αἴριον ἀσθενής. Σήμερον χαίρεσαι, αἴριον λυτεῖσαι. Σήμερον εὐρίσκεισαι εἰς τὴν δόξαν σου, αἴριον περιέρχεσαι εἰς τὴν ἀτιμίαν.^{12*} Ἄ Σήμερον εἶσαι νέος, αἴριον γηράς. Μήπως τίποτε ἀπὸ τὰ ἀνθρώπινα εἶναι σταθερόν, ἀλλὰ διαμιμῶνται τὴν ραῖν τοῦ ρεύματος τοῦ ποταμοῦ; Διότι συγχρόνως ἐμφανίζονται καὶ μᾶς ἐγκαταλείπουν ταχύτερον καὶ ἀπὸ σκιδν. Διὰ τί λοιπὸν ὑπερφηανεύσαι, ἄνθρωπε, σὺ ὁ κρινός, ἡ ἐνοσάρκως τῆς ματαιότητος; «Πραγματικά, ὁ ἄνθρωπος εἶναι ὁμοίος πρὸς τὴν ματαιότητα».¹⁹ «Αἱ ἡμέραι του εἶναι ὡσάν τὸ χόρτον».²⁰ «Τὸ χόρτον ξηραίνεται καὶ τὸ ἄνθος του πίπτει».²¹ Ἀὐτὰ τὰ λέγω ὄχι δὲ ἀ νὰ ἐκμηδενίσω τὴν οὐσίαν τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ διὰ νὰ χαλιναγωγίσω τὴν ἔπαρσιν. Διότι ὁ ἄνθρωπος εἶναι μέγα πρᾶγμα, καὶ ὁ ἄνθρωπος ὁ ἐλεήμων εἶναι πρᾶγμα πολῦτιμον.

Β Ἄλλὰ αὐτὸς ὁ Ὀζίας ποῦ ἦταν βασιλεὺς καὶ ἐφόρει διάδημα, ἐπειδὴ ἦταν δίκαιος, κάποτε ὑπερφηανεύθη καὶ μὲ τὴν ἰδέαν αὐτὴν καὶ ἕνα ἀσῶμα ἀνωτερότητος εἰσηλθὼν εἰς τὸν ναόν. Καὶ τί λέγει ἡ Γραφή; «Καὶ χωρὶς νὰ ἔχη ἱερατικὸν ἀξίωμα, εἰσηλθε παρανόμως εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων καὶ εἶπεν ὅτι θέλει νὰ προσφέρῃ θυμίαμα»²² Ἐνῶ εἶναι βασιλεὺς σφετερίζεται τὴν ἀρχὴν τῆς ἱερωσύνης. Θέλω, λέγει, νὰ θυμιάσω, ἐπειδὴ εἶμαι δίκαιος. Ἄλλὰ μείνε εἰς τὰ ὄρια τῶν ἀρμοδιοτήτων σου, Ἄλλαι αἱ δικαιοδοσίαι τῆς βασιλείας καὶ ἄλλαι τῆς ἱερωσύνης, καὶ αὐτὴ εἶναι μεγαλύτερα ἀπὸ ἐκείνην. Διότι δὲν ἀναγνωρίζεται κανεὶς ὡς βασιλεὺς ἀπὸ τὰ φαινόμενα, οὕτε δελεῖται νὰ κρινεταὶ ὁ βασιλεὺς ἀπὸ τῶν πολυτίμων λίθων ποὺ εἶναι κολλημένοι ἐπάνω του ἢ ἀπὸ τὰ ἄλλα χρυσαφικά ποῦ φέρει. C Εἰς αὐτὸν ἔλαξε ἡ ἐξουσία νὰ διοικῆ τὰ ἐπίγεια. Ἐνῶ ὁ θεσμός τῆς ἱερωσύνης κατάνεται ἀπὸ τὸν οὐρανόν. Καὶ ὅποιονδήποτε ἁμάρτημα θὰ θέσετε καὶ θὰ τὸ διακηρύξετε ὡς ἀσυγχώρητον ἐπὶ τῆς γῆς, θὰ εἶναι δεμένον καὶ

18. Λουκ. 17, 10.
19. Ψαλμ. 148, 4.
20. Ψαλμ. 102, 15.
21. Ἦσ. 40, 7.
22. Β' Παρλ. 26, 16.

ἀσυγχώρητον καὶ εἰς τοὺς οὐρανοὺς.²³ Ὁ βασιλεὺς εἶναι ἐμπιστευμένος διὰ τὰ ἐπίγεια, ἐγὼ δὲ τὰ οὐράνια. Καὶ ὅταν λέγω ἐγὼ, ἔνωθ' τὸν ἱερέα. Μὴ διαβάλης λοιπὸν τῆς ἱερωσύνης, ἂν ἴδῃς ἱερέα ἀνάξιοι: Διότι δὲν πρέπει νὰ διαβάλης τὸ πρᾶγμα, ἀλλὰ ἐκείνου ὁ ὁποῖος χρησιμοποιεῖ κακῶς τὸ καλόν. Διότι καὶ ὁ Ἰούδας ὑπῆρξε προδότης, ἀλλ' αὐτὸ δὲν ἀποτελεῖ κατηγορίαν τῆς ἀποστολῆς ἀλλὰ τοῦ μυαλοῦ του. Πραγματικά δὲν προήλθε τὸ ἐγκλημα ἀπὸ τὴν ἱερωσύνην, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν κακὴν του διάθεσιν.

D Καὶ οὐ λοιπὸν μὴ καταφέρεσαι ἐναντίον τοῦ χαρίσματος τῆς ἱερωσύνης, ἀλλὰ ἐναντίον τοῦ ἱερέως ὁ ὁποῖος ἔκαμε κακὴν χρῆσιν τοῦ καλοῦ. Καὶ ὅταν κανεὶς συζητῆ μαζί σου καὶ σοῦ λέγῃ, «εἶδες τὸν τάδε χριστιανόν;», νὰ τοῦ ἀπαντήσης: «Ἐγὼ δὲν συζητῶ μαζί σου διὰ πρόσωπα, ἀλλὰ διὰ πράγματα». Διότι πόσοι ἱερεῖς ἔγιναν δῆμιοι καὶ ἀντιφαρμάκων ἔδωσαν δηλητήρια; Καὶ ὁμοῦ δὲν διαβάλλω τὴν τέχνην, ἀλλὰ αὐτὸν ποῦ χρησιμοποιεῖ κακῶς τὴν τέχνην. Πόσοι ναῦται κατεπόντισαν πλοία; Καὶ ὁμοῦ δὲν πταίει ἡ ναυτιλία, ἀλλὰ ἡ κακὴ γνώμη ἐκείνων. Καὶ ἂν εἶναι ἕνας χριστιανὸς φαῦλος, μὴ κατηγορῆς τὸ δόγμα καὶ τὴν ἱερωσύνην, ἀλλὰ αὐτὸν ποῦ κάμνει κακὴν χρῆσιν τοῦ καλοῦ. Εἰς τὸν βασιλεῖα ἐνεπιστεύθησαν σώματα εἰς τὸν ἱερέα ψυχάς. Ἐ Ὁ βασιλεὺς χαρίζεται ὑπόλοιπα χρημάτων, ὁ ἱερεὺς συγχωρεῖ ὑπόλοιπα ἁμαρτιῶν. Ἐκεῖνος ἀναγκάζει, αὐτὸς προτρέπει. Ἐκεῖνος ἐνεργεῖ μὲ τὴν ἀνάγκην, αὐτὸς μὲ τὴν σκέψιν. Ἐκεῖνος ἔχει ὀλικά ὄπλα, αὐτὸς ἔχει ὄπλα πνευματικά. Ἐκεῖνος πολεμεῖ πρὸς τοὺς σαρκάρους, ἐγὼ πολεμῶ πρὸς τοὺς δαίμονας. Εἶναι μεγαλύτερα αὐτὴ ἡ ἐξουσία. Διὰ τοῦτο ὁ βασιλεὺς ὀδηγεῖ τὴν κεφαλὴν του κάτω ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ ἱερέως καὶ παντοῦ εἰς τὴν Παλαιὰ Διαθήκην οἱ ἱερεῖς ἔχρουν τοὺς βασιλεῖς. Ἄλλὰ ἐκεῖνος ὁ βασιλεὺς ἐξεπέρασε τὸν χώρον τῆς δικαιοδοσίας του, ὑπερέβη τὰ ὄρια τῆς ἐξουσίας του καὶ ἐπεχείρησε νὰ προσέβῃ καὶ ἄλλας ἀρμοδιοτήτας.²⁴ Ἄ καὶ εἰσηλθὼν εἰς τὸ ἱερόν ὡς αὐθέντης μὲ σκοπὸν νὰ θυμιάσῃ. Τί τοῦ εἶπε λοιπὸν ὁ ἱερεὺς; Δὲν σοῦ εἶναι ἐπιτρεπτόν νὰ θυμιάσης, Ὀζία.²⁵ Κοίταζε παρρησίαν, φρόνημα ἀδούλευτον, γλώσσαν ποῦ ἐγγίζει τὸν οὐρανόν, ἐλευθερίαν ἀκατάβλητον, τὸ σῶμα του ἦταν σῶμα ἀνθρώπου καὶ τὸ φρέ-

23. Πρβλ. Ματθ. 16, 19.
24. Πρβλ. Β' Παρλ. 26, 16.

Πραγματικά, πάντοτε ὁ Θεός, όταν ἀμαρτήσῃ ἡ ψυχὴ, τιμωρεῖ τὸ σῶμα. Ἔτσι ἔκαμε καὶ μετὰ τὸν Κάιν. Ἡ ψυχὴ ἠμάρτησε καὶ διέπραξε φόνον, καὶ τὸ σῶμα του παρέλυσε. Καὶ πολὺ φυσικὰ. Διὰ τὴν «Θά εὐρίσκειται συνεχῶς εἰς κατάστασιν στεναγμῶν καὶ τρώμων, καὶ σὺν καταδωκόμενος θὰ περιπλανᾶσαι ἐπάνω εἰς τὴν γῆν αὐτήν».⁹⁹ Καὶ περιήρχετο ὁ Κάιν καὶ συνέζητε μετὰ δλους, κρουγάζων μετὰ τὴν σιγὴν, διαπαιδαγωγῶν τοὺς ἄλλους μετὰ τὴν ἀφωνίαν του. Ἡ γλῶσσα ἐσίωπα καὶ ἐκραιγάζον τὰ μέλη καὶ ἔλεγεν εἰς δλους διὰ ποῖον λόγον στενάζει, διὰ ποῖον λόγον τρέμει. Τὸν ἀδελφόν μου ἐφόνευσα, διέπραξα φόνον. Ἀργότερον ὁ Μωϋσῆς αὐτὸ τὸ ἔλεγε μετὰ γράμματα. Ὁ ἐκεῖνος περιήρχετο καὶ τὸ ἔλεγε εἰς δλους μετὰ ἔργα. «Οὐ φωνεύοις».¹⁰⁰ Εἶδες σῶμα πού σιωπᾷ καὶ πρᾶγμα πού φωνάζει; Εἶδες νόμον ἐμφυγον νὰ περιφέρεται; Εἶδες στήλην νὰ περιφέρεται; Εἶδες ἐπιβολὴν τιμωρίας; Εἶδες τιμωρίαν πού γίνεται αἰτία διαπαιδαγωγώσεως; Εἶδες πού ἠμάρτησεν ἡ ψυχὴ καὶ ἐτιμωρήθη ἡ σὰρξ; Καὶ πολὺ φυσικὰ Ἔτσι καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ Ζαχαρίου, ἠμάρτησεν ἡ ψυχὴ καὶ ἐδέθη ἡ γλῶσσα.¹⁰¹ Ἐκεῖνος λοιπὸν ὁ Ζαχαρίας πού ἐβγαλε τὴν φωνὴν ἐτιμωρεῖτο μετὰ τὴν ἀχρηστεύσασιν τῆς γλώσσης· καὶ ὁ Ὁσίας ἐγένετο λέπραν εἰς τὸ μέτωπον ἐπειδὴ ἠμάρτησε, διὰ νὰ παραδειγματισθῇ ἐκεῖνος. Καὶ ἐξήρχετο ὁ βασιλεὺς γινόμενος παράδειγμα εἰς δλους. Ἐ καὶ ἐκαθαρίσθη ὁ ναὸς καὶ ἐξεδιώχθη χωρὶς νὰ τὸν ὠθῇ κανεὶς καὶ ἐνὸς ἤθελε νὰ προσοικειωθῇ καὶ τὴν ἱερουσόνην, ἔλασε καὶ ἐκεῖνο ὅπου εἶχεν. Καὶ ἐξῆλθεν ἀπὸ τὸν ναόν. Τὰ παλαιὰ χρόνια ὄπισθε νόμος νὰ ἐκδιώκεται ὁ λέπρὸς ἐξω ἀπὸ τὴν πόλιν. Τώρα ζῆμος δὲν ἴσχυε πλέον. Διὰ τὴν Διότι ὁ Θεὸς ἐφρόντιζε τότε τοὺς ἀνοώτους ὡσὺν νὰ ἦσαν παιδία καὶ τότε ἡ λέπρα ἦταν ἀσθένεια τοῦ σώματος, ἐνὸς τῶρα ζητεῖται ἡ λέπρα τῆς ψυχῆς. Ἐξήρχετο λοιπὸν ὁ βασιλεὺς λέπρὸς καὶ δὲν τὸν ἐξεδιώκουν ἀπὸ τὴν πόλιν, ¹³⁰ Α διότι ἐσέβοντο τὸ στέμμα του καὶ τὴν βασιλείαν, ἀλλὰ ἐκάθητο πάλι παραδείων τὸν νόμον. Τί ἔκανε λοιπὸν ὁ Θεός; Ὁργίσθη ἐναντίον τῶν Ἰουδαίων καὶ τοὺς ἔστειλε τὴν προφητείαν. Ὅλα λοιπὸν αὐτὰ διὰ τὴν ρῆσιν τοῦ προφήτου τὰ εἶπα, διὰ νὰ ἐκπληρώσω τὸ χρέος μου.

99. Γεν. 4, 12.

100. Ἐξέσθ. 20, 15.

101. Πρὸλ. Λουκ. 1, 20.

Ἄλλὰ ἄς ἐλθῶμεν εἰς τὸ θέμα μας. Ἐξῆλθεν ὁ βασιλεὺς ἀπὸ τὸν ναόν μετὰ τὰ ἐξανθήματα τῆς λέπρας. Ἐνὸς λοιπὸν, κατὰ τὴν συνήθειαν, ἔπρεπε νὰ τὸν ἐκδιώξουν καὶ ἀπὸ τὴν πόλιν ὡς ἀκάθαρτον, ὁ λαὸς τὸν ἀνέχετο νὰ μένη μέσα καὶ δὲν πράττει τίποτε ἀπὸ ἐκεῖνα, πού ὄφειλε νὰ πράξῃ ὅτε μικρὸν ὅτε μεγάλο, πού νὰ δευκνήτῃ τὴν παρηρσίαν του. Β Ἐπειδὴ λοιπὸν ὁ λαὸς τὸν ἄφησε, ὁ Θεὸς ἀποστρέφεται τοὺς Ἰουδαίους καὶ παύει τὸ χάρισμα τῆς προφητείας. Καὶ πολὺ εὐλόγως. Ἐπειδὴ ἀθέτησαν τὸν νόμον του καὶ ἐφοθήθησαν νὰ ἐκδιώξουν τὸν ἀκάθαρτον, κατέπαυσε τὸ προφητικὸν χάρισμα. Ὁ προφητικὸς λόγος κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἦταν σπάνιος, δὲν ὄπισθε προφητικὴ ρῆσις.¹³¹ Δηλαδή ὁ Θεὸς δὲν συνέζητε μετὰ αὐτοὺς διὰ μέσου τῶν προφητῶν. Διότι τὸ πνεῦμα διὰ τοῦ ὁποῖου ὁμιλοῦν, δὲν τοὺς ἐνέπνεε τότε, ἐπειδὴ εἶχον εἰς τὴν πόλιν τὸν ἀκάθαρτον. Καὶ ἐπὶ τῶν ἀκαθάρτων δὲν ἐνῆργει ἡ χάρις τοῦ Πνεύματος. Διὰ τοῦτο δὲν παρίστατο, δὲν ἐφαίνετο εἰς τοὺς προφήτας, ἀλλὰ σιωπᾷ καὶ κρύπτεται. C Διὰ νὰ γίνῃ περισσότερο σαφὲς αὐτὸ πού λέγω, θὰ χρησιμοποιήσω ἕνα παράδειγμα. Ὅπως, δηλαδή, ἕνας ἄνθρωπος, πού περιβάλλει κάποιον μετὰ σπαργίνην, εἰς μίαν στιγμὴν πού τὸν ἐλύπησε σφόδρα διὰ κάτι, τοῦ λέγει, δὲν θέλω νὰ σὲ βλέπω πλέον, δὲν σοῦ ὁμιλῶ, ἔτσι ἔκαμε καὶ ὁ Θεὸς τότε. Ἐπειδὴ δηλαδή τοῦ ἐξῆψαν τὴν ἀργίην, διότι δὲν ἐξεδιώκον τὸν Ὁσίαν, τοὺς λέγει: Δὲν ὁμιλῶ πλέον εἰς τοὺς προφήτας σας, δὲν στέλω πλέον τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος. Κοίταξε τιμωρίαν γεμάτην ἐπιεικειαν. Διότι δὲν ἐξαπέλυσε κεραυνούς, δὲν κατέσεισε τὴν πόλιν ἐκ θεμελιῶν. Ἄλλὰ τί ἔκαμεν; Δὲν θέλετε τὴν ἐκδίκησίν μου; λέγει. Καὶ ἐγὼ δὲν ὁμιλῶ πρὸς σᾶς. D Μήπως δὲν ἠδυνάμην μόνος μου νὰ τὸν ἐκδιώξω; Ἄλλὰ ἠθέλησα τὸ ἔργον αὐτὸ νὰ τὸ ἀφήσω εἰς σᾶς. Δὲν θέλετε νὰ τὸ πράξετε; Καὶ ἐγὼ δὲν ὁμιλῶ μαζί σας, ὅτε κινῶ τὴν ψυχὴν τῶν προφητῶν. Δὲν ἐνεργεῖ ἡ χάρις τοῦ Πνεύματος, ὄπισθε σιωπῆ, ἐπεκράτει ἔχθρα μεταξὺ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων. Ὅταν, λοιπὸν, ἀργότερα ἐκεῖνος ἀπέθανε, ἔλαβε τέλος πλέον καὶ τὸ θέμα τῶν ἀκαθάρτων.

Εἶχε λοιπὸν πολὺν χρόνον ὁ προφήτης πού δὲν ἐπροφήτευε καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς σιωπῆς του κατελύθη ἡ ὄργη τοῦ Θεοῦ καὶ ἐπανῆλθεν ἡ προφητεία. Συνεπῶς, ὁ προφήτης κατ' ἀνάγκην σημεῖωνε τὸν χρόνον καὶ λέγει:

131. Ἐβραϊκ. Α' Ἐβραϊκ. 3, 1.

«Και συνέβη κατά τὸν χρόνον ποῦ ἀπέθανεν ὁ βασιλεὺς Ὁζίας, Ἐ εἶδον τὸν Κύριον νὰ κάθηται ἐπάνω εἰς ἕνα θρόνον ὕψηλον καὶ μετέωρον». Ὅταν ἀπέθανε, τότε εἶδον τὸν Κύριον. Διότι προηγουμένως δὲν τὸν εἶδον, ἐπειδὴ ἦταν ὠργισμένος ἐναντίον μας. Ἦλθε δηλαδὴ ὁ θάνατος τοῦ ἀκαθάρτου καὶ ἔλυσε τὴν ὄργην.¹³¹ Α Διὰ τοῦτο, ἐνῶ παντοῦ ἀναφέρεται εἰς τὴν ζωὴν τῶν βασιλέων, ἐδῶ ἀνέφερε τὸν θάνατον τοῦ Ὁζίου· Συνέβη, λέγει, ἐπὶ ἔτος ἐκεῖνο ποῦ ἀπέθανεν ὁ βασιλεὺς Ὁζίας, καὶ εἶδον τὸν Κύριον νὰ κάθηται ἐπάνω εἰς ἕνα θρόνον ὕψηλον καὶ μετέωρον». Ἀλλὰ πάλιν εἶναι δυνατὸν καὶ ἐδῶ νὰ ἴδωμεν τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ. Ἀπέθανεν ὁ ἀκάθαρτος καὶ συνεφιλιώθη ὁ Θεὸς μετὰ τοὺς ἀνθρώπους. Διατί ἔγινε αὐτὸ, χωρὶς νὰ ὑπάρχουν ἐνάρετα ἔργα, ἀλλὰ μετὰ τὸν θάνατον ἐκείνου; Διότι εἶναι φιλόανθρωπος καὶ δὲν τὰ λεπτολογεῖ αὐτά. Ἐνα ἐξήτει μόνον ὁ φιλόανθρωπος καὶ καλὸς Θεός, νὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ τὴν πόλιν ὁ ἀκάθαρτος.

Τώρα ποῦ γνωρίζομεν λοιπὸν ὅλα αὐτά, ἄς διώξωμεν μακρὰν τὴν ἑπαροίαν, Β ἄς ἀσπασθῶμεν τὴν ταπεινοφροσύνην καὶ ἄς ἀναπέμφωμεν τὴν καθιερωμένην δόξαν εἰς τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱὸν καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ Ε΄

ΕἰΣ ΤΟ ΡΗΤΟΝ ΤΟΥ ΠΡΟΦΗΤΟΥ ΗΣΑΪΑ ΠΟΥ ΛΕΓΕΙ: «ΣΥΝΕΒΗ ΚΑΤΑ ΤΟ ἔΤΟΣ ΕΚΕΙΝΟ ΠΟΥ ΑΠΕΘΑΝΕΝ Ὁ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΟΖΙΑΣ, Εἶδον τὸν Κύριον»,¹ ΚΑΙ Ἡ ΑΠΟΔΕΙΞΙΣ ὍΤΙ ΔΙΚΑΙΩΣ ΠΡΟΣΕΒΑΘΗ ΑΠΟ ΔΕΗΡΑΝ Ὁ ΟΖΙΑΣ, ΔΙΟΤΙ ΠΡΟΣΕΦΕΡΕ ΘΥΜΙΑΜΑ ΧΩΡΙΣ ΝΑ ΕἶΝΑΙ ΑΡΜΟΔΙΟΣ ΠΡΟΣ ΤΟΤΟ, ΠΡΑΓΜΑ 131 C ΠΟΥ ΣΗΠΤΗΡΕΤΑΙ ΜΟΝΟΝ ΕἰΣ ΤΟΥΣ ἹΕΡΕΙΣ, ΟΧΙ ΕἰΣ ΤΟΥΣ ΒΑΣΙΛΕΙΣ.

Ἐλα λοιπὸν, ἄς δλοκληρώσωμεν τὴν ἱστορίαν τοῦ Ὁζίου καὶ ἄς θέσωμεν τώρα τὴν ὄροφὴν εἰς τὴν διήγησιν διὰ νὰ μὴ γίνωμεν καταγέλαστοι, ὅπως ἐκεῖνος ποῦ ἀναφέρουν εἰς τὰ εὐαγγέλια, ὁ ὁποῖος ἐπεχείρησε νὰ οικοδομήσῃ τὸν πύργον, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθη. Μήπως κανεὶς περαστικός ἐπῆρ καὶ δι' ἡμᾶς ποτέ: «Ὁ ἀνθρώπος αὐτὸς ἤρχισε νὰ οικοδομῇ καὶ δὲν ἠδυνήθη νὰ τελειώσῃ τὴν οικοδομήν».² Δ Διὰ νὰ γίνον ἁμῶς σαφέστερα τὰ λεγόμενα, εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐπαναλάβω ὀλίγα ἀπὸ τὰ προηγουμένα, διὰ νὰ μὴ εἰσέλθῃ χωρὶς κεφαλὴν εἰς τὸ πνευματικὸν θέατρον ὁ λόγος μας, ἀλλὰ, ἀφοῦ λάβῃ τὴν φυσιογνωμίαν του, νὰ καταστῇ γνώριμος εἰς τοὺς θεατὰς. Τὰ ἴδια αὐτὰ λόγια θὰ εἶναι ὑπόμνησις, δι' ἐκείνους ποῦ τὰ ἤκουσαν καὶ διδασκαλία δι' αὐτοὺς ποῦ δὲν τὰ ἤκουσαν.

Εἶπαμε, λοιπὸν, προηγουμένως πῶς ὁ Ὁζίας ἦταν εὐσεβής, πῶς ἔγινε κατόπιν φαῦλος καὶ ἀπὸ ποῖαν αἰτίαν καὶ μέχρι ποίου βαθμοῦ κατωλισθήσεν εἰς τὴν ἑπαροίαν. Σήμερον εἶναι ἀνάγκη νὰ εἴπωμεν πῶς εἰσῆλθεν εἰς τὸ ἱερόν, Ἐ πῶς ἐπεχείρησε νὰ προσφέρῃ θυμίαμα, πῶς τὸν ἠμπόδισεν ὁ ἱερεὺς, πῶς δὲν ὑπεχώρησεν ἐκεῖνος, πῶς ἐπέσυρε τὴν ὄργην τοῦ Θεοῦ, πῶς ἀπέθανε λεπρὸς καὶ διὰ ποῖον λόγον ὁ προφήτης παρέλειψε νὰ ἀναφέρῃ τὴν ζωὴν του καὶ ἐμνημόνευσε μόνον τὸν θάνατον του, λέγων τὰ ἑξῆς: «Κατὰ τὸ ἔτος ποῦ ἀπέθανεν ὁ βασιλεὺς Ὁζίας». Αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ σημεῖον ἀπέτελεσε τὴν ἀφετηρίαν τῶν ὁμιλιῶν μας. Ἀλλὰ δώσατε μεγαλυτέραν προσοχὴν. «Καὶ συνέβη», λέγει, «ὅσα, ὅταν αὐτὸς ἀπέκτεθην αὐτὴν τὴν

1. Ἡσ. ε. 1.
2. Λουκ. 14, 30.

ισχύον, υπερηφανεύθη ἡ καρδία του μέχρι ποῦ τὸν ὠδήγησεν εἰς τὴν καταστροφὴν. Καὶ ἠμάρτησεν ἐνώπιον Κυρίου τοῦ Θεοῦ.³ 132 Α Κατὰ ποῖον τρόπον ἠμάρτησε; «Εἰσῆλθε», λέγει, «παρανόμως, χωρὶς νὰ ἔχη ἱερατικὸν ἀξίωμα, εἰς τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ διὰ νὰ προσφέρῃ θυμίαμα εἰς τὸ θυσιαστήριον τῶν θυμιμάτων». Τί τόλμη καὶ τί ἀναίσχυνηταί! Ἐτόλμησε νὰ παραδίαση αὐτὰ τὰ ἱερά ἄδυτα, ἐπάτησε τὰ ἅγια τῶν ἁγίων, ἓνα μέρος ποῦ ἦταν ἄδατον δι' ὄλους, πλὴν τοῦ ἀρχιερέως. Αὐτὸ τὸ μέρος ἐπεχείρησε νὰ τὸ δεθλώσῃ. Τέτοια εἶναι ἡ ψυχὴ ποῦ φθάνει εἰς τὴν ἀλαστονείαν. Ἄπαξ καὶ χάση τὴν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας, ἡ μαγία τῆς δὲν σταματᾷ πουθενά, ἀλλὰ, καθὼς χαλαρώνει τὰ ἴνια τῆς σωτηρίας, ἀγεται καὶ φέρεται ἀπὸ τὰς ἀλόγους ἐπιθυμίας καί, ὡσάν ἀτίθασον ἄλογο, Β ποῦ ἀπέβαλε τὸν χαλινὸν ἀπὸ τὸ στόμα καὶ ἔρριψε κάτω ἀπὸ τὴν ράχιν του τὸν ἀναδάτην τρέχει γρηγορώτερα ἀπὸ τοῦ σφοδρότερον ἄνεμον καὶ προκαλεῖ τὸν τρόμον εἰς τοὺς διαδάτας, οἱ ὅποιοι ἄλοιοι παραμερίζουν καὶ κανεὶς δὲν τολμᾷ νὰ τὸ σταματήσῃ. Ἔτσι καὶ ἡ ψυχὴ, ἀφοῦ ἀπέβαλε τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ ποῦ τὴν χαλιναγωγεῖ καὶ ἀπέρριψε ὅλην τὴν λογικὴν ποῦ τὴν κατευθύνει, ἀλωνίζει τὸν χώρον τῆς κακίας, ἕως οὗ φθάσῃ εἰς τὰ θάραθρα τῆς ἀπωλείας καὶ κατακρημνισθῇ ἐκεῖ τὴν σωτηρίαν τῆς. Δι' αὐτὸ πρέπει συνεχῶς νὰ τὴν συγκρατῶμεν καὶ μὲ τὴν εὐσέβειαν, ὡσάν μὲ κάποιον χαλινόν, νὰ ἀναχαλιζώμεν τὴν ὀρμὴν τῆς. Πράγμα ποῦ δὲν τὸ ἔκομεν ὁ Ὁσίος, ἀλλὰ παρεδίασε τὴν ἀρχὴν ποῦ εἶναι ἀνωτέρα ὄλων. C Διότι ἡ ἱερωσύνη εἶναι ἐξουσία περισσότερον σεβαστὴ καὶ ἀνωτέρα ἀπὸ τὴν βασιλείαν. Μὴ μοῦ ἀναφέρῃς τὴν ἀλουργίδα, μήτε τὸ διάδημα, μήτε τὰ χρυσὰ ἱμάτια. Σκιά εἶναι ὅλα αὐτὰ καὶ εὐτελέστερα ἀπὸ τὰ ἑαρνὰ ἄνεθ. Διότι «κάθε δόξα», λέγει, «τοῦ ἀνθρώπου εἶναι καὶ ἄνεθος χρότου»⁴ ἀκόμα καὶ αὐτὴ ἡ βασιλικὴ. Μὴ μοῦ λέγῃς, λοιπόν, αὐτὰ, ἀλλὰ, ἕαν θέλῃς νὰ ἴδῃς τὴν διαφορὰν τοῦ ἱερέως ἀπὸ τὸν βασιλέα, ἐξέτασε τὸ μέτρον τῆς ἐξουσίας, ποῦ δίδεται εἰς τὸν καθένα τῶν καὶ θὰ ἴδῃς, ὅτι ὁ ἱερεὺς κἀθηται ὕψηλότερον ἀπὸ τὸν βασιλέα.

Διότι, ἂν καὶ μᾶς φαίνεται ἀξιοσέβαστος ὁ βασιλικὸς θρόνος ἀπὸ τοὺς πολυτίμους λίθους, μὲ τοὺς ὁποίους εἴ-

3. Β' Παρ. 26, 16.

4. Ἐνθ. ἄν.

5. Ἐκ. 40, 6.

ναι στολισμένους D καὶ ἀπὸ τὸ χρυσάφι ποῦ τὸν περιζώνει, ὅμως ὁ κληρὸς του εἶναι νὰ διοικῇ τὰ ἐπίγεια καὶ δὲν ἔχει τίποτε περισσότερον ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἐξουσίαν. Ἐνθὶ ὁ θρόνος τῆς ἱερωσύνης εἶναι ἐγκατεστημένος εἰς τοὺς οὐρανοὺς καὶ ἔχει ἐξουσίαν νὰ διοικῇ τὰ οὐράνια. Ποῖος τὰ λέγει αὐτὰ; Ὁ ἴδιος ὁ βασιλεὺς τῶν οὐρανῶν. «Ὅποια-δήποτε ἁμαρτήματα», λέγει, «δέσσετε καὶ τὰ διακρηρῆτε ἀσυγχώρητα ἐπὶ τῆς γῆς, θὰ εἶναι δεμένα καὶ ἀσυγχώρητα εἰς τοὺς οὐρανοὺς. Καὶ ὅποιαδήποτε ἁμαρτήματα λύσετε διὰ συγχώρησης ἐπὶ τῆς γῆς, θὰ εἶναι συγχωρημένα καὶ εἰς τοὺς οὐρανοὺς». Τί, λοιπόν, δύναται νὰ συγκρηθῇ μὲ αὐτὴν τὴν τιμὴν; Ὁ οὐρανὸς λαμβάνει τὴν ἀρχὴν τῆς κρίσεως ἀπὸ τὴν γῆν. Ἐπειδὴ ὁ κριτὴς κάβεται εἰς τὴν γῆν, ὁ Κύριος ἀκολουθεῖ τὸν δούλον. E καὶ ἐκεῖνα ποῦ δικάζει αὐτὸς κάτω, τὰ ἐπικυρώνει ἐκεῖνος ἐπάνω. Καὶ μέσος μεταξὺ τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως Ἰσταται ὁ ἱερεὺς, ὁ ὁποῖος φέρει πρὸς ἡμᾶς τὰς ἐκτεργεσίας ἀπὸ ἐκεῖ καὶ μεταφέρει ἐκεῖ τὰς ἰκεσίας μας, ὥστε μᾶς συμπιλιώνει μὲ τὸν Θεόν, ὅταν εἶναι ὀργισμένος καὶ μᾶς ἀποσπᾷ ἀπὸ τὰς χεῖρας του, ὅταν εἰμεθα ἔνοχοι. Διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς θέτει καὶ αὐτὴν τὴν κεφαλὴν τοῦ βασιλέως κάτω ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ ἱερέως διὰ νὰ μᾶς διδάξῃ, ὅτι αὐτὸς ὁ ἄρχων εἶναι μεγαλύτερος ἀπὸ ἐκεῖνον. 133 Α Διότι τὸ κατώτερον εὐλογεῖται ἀπὸ τὸ ἀνώτερον. Ἄλλὰ διὰ τὴν ἱερωσύνην καὶ διὰ τὸ μέγεθος τῆς ἀξίας τῆς θὰ ὁμιλήσωμεν εἰς ἄλλην περίστασιν. Τώρα ἄς ἴδωμεν ἀμέσως τὸ μέγεθος τῆς ἀξίας τοῦ βασιλέως ἢ μᾶλλον τοῦ τυράννου. Εἰσῆλθεν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Κυρίου καὶ εἰσῆλθεν ὀπίσω του καὶ ὁ ἱερεὺς Ἀζαρίας. Ἄρα γε μήπως ἔλεγα κακῶς, ὅτι ὁ ἱερεὺς εἶναι ἀνώτερος ἀπὸ τὸν βασιλέα; Ὁχι, διότι εἰσῆλθε μὲ τόσην σφοδρότητα, ὅχι διὰ νὰ ἐκδιώξῃ ἓνα βασιλέα, ἀλλὰ ἓνα δραπετὴν καὶ ἀχάριστον δούλον, ὡσάν γενναῖος σκύλος ἐπετέθη εἰς τὸ ἀκάθαρτον θηρίον, διὰ νὰ τὰ ἀπομακρύνῃ B ἀπὸ τὸ σπῆτι τοῦ Κυρίου του.

Εἶδες ψυχὴν ἱερέως γεμάτην ἀπὸ μεγάλης παρηρησίαν καὶ ἀπὸ ὕψηλὸν φρόνημα; Δὲν ὑπελόγησε τὸ θάρος τῆς ἐξουσίας του, δὲν ἐσκέφθη τί σημαίνει νὰ συγκρατήσῃς ψυχὴν μεθυσμένην ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν. Δὲν ἤκουσε τὸν Σολομῶντα ποῦ λέγει: «Ἦ ἀπειλὴ τοῦ βασιλέως εἶναι ὁμοία μὲ τὸν θρυχηθῆναι τοῦ λέοντος»⁵ Ἄλλὰ, ἀπο-

6. Ματθ. 18, 19.

7. Παρ. 19, 12.

ελέφας πρὸς τὸν ἀληθινὸν βασιλέα τῶν οὐρανῶν καὶ ἀναλογισθεὶς τὸ θῆμα ἐκεῖνο καὶ τὰς εὐθύναις, ὤρμησε πρὸς τὸν τύραννον ὠχυρωμένος με αὐτὰς τὰς σκέψεις. Διότι ἐγνώριζεν, ἐγνώριζε καλά, ὅτι ἡ ἀπειλή τοῦ βασιλέως ἦταν ὁμοία πρὸς τὴν ὄργην τοῦ λέοντος δι' ἐκείνους, οἱ ὅποιοι θάλεπαν πρὸς τὴν γῆν. Δι' ἀνθρώπων ὁμοίως, ὁ ὅποιος εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν τὸν οὐρανὸν καὶ ἦταν προητοιμασμένος νὰ ἀφήσῃ τὴν ψυχὴν του μέσα εἰς τὰ ἄβυστα παρὰ νὰ ἐγκαταλείψῃ τοὺς ἱεροὺς νόμους νὰ ὑβρίζονται ἐκεῖνος ἦταν εὐτελέστερος καὶ ἀπὸ τὸν τελευταῖον σκύλον. Διότι τίποτε δὲν εἶναι ἀσθενέστερον ἀπὸ τὸν παραδότην τῶν θείων νόμων. Ὅπως πάλι τίποτε δὲν εἶναι ἰσχυρότερον ἀπὸ ἐκεῖνον ποὺ ὑπερασπίζεται τοὺς θεῖους νόμους. «Διότι ἐκεῖνος ποὺ ἐπιμένει συστηματικῶς νὰ κἀνῃ τὴν ἁμαρτίαν καὶ δὲν μετανοεῖ διὰ νὰ ἐγκαλιπθῇ τὴν ἀλήθειαν, εἶναι δούλος καὶ αἰχμάλωτος τῆς ἁμαρτίας»,⁸ ἀκόμη καὶ ἂν ἔχη μυρίους στεφάνους εἰς τὴν κεφαλὴν του. Ἐνῶ ἀπειναστὴς αὐτὸς ποὺ πράττει τὸ δίκαιον ἔχει μεγαλύτεραν ἀξίαν καὶ ἀπὸ αὐτὸν τὸν βασιλέα καὶ ἄς εἶναι ὁ τελευταῖος ἀπὸ τοῦ θανάτου.

Ἐν αὐτῷ ἐσκέφθη μέσα τοῦ ὁ γενναῖος ἐκεῖνος καὶ ἐσηλθὲν ἐναντίον τοῦ βασιλέως. Ἄς εἰσελθῶμεν λοιπὸν μαζί του καὶ ἡμεῖς, ἂν νομίζετε, διὰ νὰ ἴδωμεν τί λέγει πρὸς τὸν βασιλέα. Διότι εἶναι δυνατόν. Καὶ δὲν εἶναι μικρὰ ὠφέλεια νὰ ἴδωμεν τὸν βασιλέα ἐλεγχόμενον ἀπὸ τὸν ἱερέα. Τί λέγει λοιπὸν ὁ ἱερεὺς: «Δὲν εἶναι ἰδικόν σου καθῆκον οὐτε καὶ δικαίωμα σου, Ὁ Κύριε, νὰ προσφέρῃς θυμίαμα εἰς τὸν Κύριον.»⁹ Δὲν τὸν ὠνόμασε βασιλέα, οὐτε τὸν ἐκάλεσαν ἀπὸ τὴ θυσία τοῦ ἀξιώματός του, διότι ἐπρόφρασαν ὁ ἴδιος καὶ ἐξῆλθε ἀπὸ τὴν τιμὴν αὐτὴν. Εἶδες παρρησίαν ἱερέως; Μάθε τώρα καὶ τὴν πραότητα του. Ἐ Διότι δὲν πρέπει νὰ ἔχωμεν μόνον παρρησίαν, ὅταν πρόκειται νὰ ἐλέγχωμεν, ἀλλὰ πρέπει νὰ ἔχωμεν καὶ πραότητα μεγαλυτέραν ἀπὸ τὴν παρρησίαν. Διότι οἱ ἁμαρτάνοντες κανένα ἄνθρωπον δὲν ἀποστρέφονται τόσο, ὅσον ἐκεῖνον ποὺ πρόκειται νὰ τοὺς ἐλέγξῃ. Καὶ ἐπιθυμοῦν νὰ εἰδῶν μίαν πρόφασιν διὰ νὰ στριχθοῦν, ὥστε ν' ἀποφύγουν τὴν ἐπιτίμησιν. Πρέπει λοιπὸν νὰ τοὺς συγκρατῶμεν με τὴν πραότητα καὶ τὴν ἐπιείκειαν. Διότι ὄχι μόνον ὅταν ὁμιλῇ, ἀλλὰ καὶ με τὴν παρουσίαν του εἶναι θαρρὺς ὁ ἄνθρωπος

8. Ἰωάν. 8, 54.

9. Β' Παρ. 28, 18.

αὐτὸς εἰς τοὺς ἁμαρτάνοντας. ¹⁰ Α «Εἶναι θαρρὺς καὶ ἀνυπόφορος», λέγει, «καὶ τοῦ τὸν βλέπομεν μόνον». Διὰ τοῦτο πρέπει νὰ ἐπιδεικνύωμεν μεγάλην πραότητα.

Διὰ τοῦτο καὶ ὁ προφητικὸς λόγος ἔφερε μπροστὰ εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς μας καὶ αὐτὸν ποὺ ἠμάρτησε καὶ αὐτὸν ποὺ ἐπρόκειτο νὰ τὸν ἀνακαλέσῃ εἰς τὴν τάξιν. Καὶ πράγματι: οἱ σοφοὶ μεταξύ τῶν ἱατρῶν, ὅταν πρόκειται νὰ ἐχειρήσουν ἄρρωστα μέλη ἢ νὰ ἐξαγάγουν λίθους ποὺ ἔχουν σφηνωθῇ εἰς τοὺς πόρους τοῦ σώματος ἢ νὰ θεραπεύσουν ἄλλην νόσον τοῦ ἀνθρώπινου σώματος, δὲν τὰ κάμνουν ἀποσύροντες τὸν ἄρρωστον εἰς τὴν γωνίαν, ἀλλὰ τὸν φέρουν εἰς τὸ μέσον τῆς ἀγορᾶς καὶ ἐνώπιον τοῦ παρισταμένου πλήθους ἐνεργοῦν τὴν χειρουργικὴν ἐπέμβασιν. Καὶ τὸ κάμνουν αὐτὸ, ὄχι διὰ νὰ διακοιμῶσιν τὰς ἀνθρώπινους συμφορὰς, Ἐ ἀλλὰ διὰ νὰ παρηθῶσιν τοὺς ἀνθρώπους, ὥστε καθένας νὰ φροντίζῃ ἀγρότηως διὰ τὴν ὄρειαν του. Τὸ ἴδιον κάμνει καὶ ἡ Γραφή. Ὅταν εὖρη κάποιον ποὺ ἁμαρτάνει, με ὕψηλὴν φωνὴν τὸν προβάλλει διὰ νὰ τὸν θεραπεύσῃ, ὄχι εἰς τὸ μέσον τῆς ἀγορᾶς, ἀλλὰ εἰς τὸ μέσον τῆς γῆς. Καὶ με θαυμάσιον τὴν αἰκουμένην ὁλόκληρον, ἐπιδεικνύει τὴν θεραπείαν καὶ μᾶς διδάσκει νὰ φροντίζωμεν με ἀσφάλειαν διὰ τὴν ἰδικὴν μας σωτηρίαν. Ἄς ἴδωμεν, λοιπὸν, πῶς ἐπεχειρεῖ τότε ὁ ἱερεὺς νὰ τὸν διορθώσῃ.

Δὲν τοῦ εἶπεν: Ὁ μισρὲ καὶ μιρῶντατε, ἀνέτρεψες τὰ πάντα καὶ ἐπέφερες πλήρη σύγχυσιν, ἐξέπεσες εἰς τὸ ἴσχατον σημεῖον τῆς ἀσεβείας; Ὅτε τοῦ ἀπηύθυνε μακρὸν κατηγορητήριον. Ἐ Ἄλλὰ ὅπως οἱ χειρουργοὶ φροντίζουν νὰ κάμουν συντόμως τὴν τομὴν, ὥστε με τὴν ταχύτητα τῆς τομῆς νὰ ἐξουδετερώσῃ τὴν αἰσθησὶν τοῦ πόνου, ἔτσι καὶ αὐτὸς με τὴν συντομίαν ἠμείωσε τὴν ἐξαισθησὶν τῆς ὀργῆς τοῦ βασιλέως. Διότι αὐτὸ ποὺ εἶναι ἡ τομὴ διὰ τοὺς ἀσθενεῖς, εἶναι διὰ τοὺς ἁμαρτάνοντας ὁ ἐλεγχος. Καὶ τὴν μὲν ἐπιείκειαν, πλὴν τῶν ἄλλων, τὴν δεῖκνυε εἰς ἡμᾶς καὶ με τὴν συντομίαν. Ἄν θέλῃς νὰ ἴδωμεν καὶ τοὺς ἴδιους τοὺς λόγους καὶ ποῦ ἀκριβῶς ἐκρυψε τὸν αἰσθηρὸν, ἀκουσε: «Δὲν εἶναι ἰδικόν σου καθῆκον οὐτε καὶ δικαίωμα σου, Ὁ Κύριε, νὰ προσφέρῃς θυμίαμα εἰς τὸν ναὸν τοῦ Κυρίου. Αὐτὸ εἶναι καθῆκον καὶ δικαίωμα τῶν ἱερέων, τῶν ἀπογόνων τοῦ Ἀαρῶν, οἱ ὅποιοι εἶναι καθι-

10. Σαρ. Σολομ. 2, 14.

ρωμένοι διά να προσφέρουν τό θυμίαμα.¹¹ Ἐδῶ τοῦ κατέφερε τό πλῆγμα. Καί πῶς; Θά σᾶς τό εἰπῶ ἐγώ. Διατί δέν εἶπε ἀπλῶς «τῶν ἱερέων», ἀλλά προσέθεσε καί τόν Ἀαρών; Ὁ Αὐτός ὑπῆρξε πρῶτος ἀρχιερεὺς καί ἀντεμετώπισε κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ τό ἐξῆς θρασυ ἐγχείρημα. Ὁ Δαθάν, δηλαδὴ, καί ὁ Κορέ καί ὁ Ἀβεϊρών ἐστασίασαν ἐναντίον τοῦ μαζὶ καί με μερικοὺς ἄλλους καί ἤθελαν νὰ ἱερατεύσουν αὐτοί. Ἀλλὰ ἄλλους μὲν ἠνοιχθῆ ἡ γῆ καί τοὺς κατέπιε, ἄλλους τοὺς κατέκασε πῦρ ποὺ κατέπεσεν ἀνωθεν.¹² Θέλων λοιπὸν νὰ τοῦ ὑπενθυμίσῃ αὐτὴν τὴν ἱστορίαν, ἐμνημόνευσε τὸν Ἀαρών, ὁ ὁποῖος ἠδικήθη τότε, ὥστε νὰ παραπέμψῃ τὴν σκεψὶν τοῦ εἰς τὴν συμφωρὰν τῶν στασιασῶν. Πλὴν ὁμως, δέν ἔφερε κανένα ἀποτέλεσμα. Ἐ Ὅχι ἐξ αἰτίας τοῦ ἱερέως, ἀλλὰ ἐξ αἰτίας τῆς θρασυτήτος τοῦ βασιλέως. Ἐνῶ ἔπρεπε νὰ ἐπαινέσῃ τὸν ἱερέα, νὰ τοῦ ἐκφράσῃ τὴν ἐδγκωμοσύνην τοῦ διὰ τὴν συμβουλήν, ἐκεῖνος ὠργίσθη, λέγει, καί κατέστησε βαρύτεραν τὴν πληγὴν. Δέν εἶναι τόσοσιν κακὸν ἡ ἁμαρτία, ὅσον εἶναι ἡ ἀναισχυντία μετὰ τὴν ἁμαρτίαν. Ἀλλὰ ὁ Δαυτὶς δέν ἀντέδρασε ἔτσι. Ἀλλὰ πῶς; Μετὰ τὴν κατηγορίαν ποῦ τοῦ ἀπήγγειλε ὁ Ναθάν διὰ τὴν Βηρσαβέ, εἶπε: ¹³ Α «Ἡμάρτησα ἐνώπιον τοῦ Κυρίου».¹⁴

Εἶδες συντετριμμένη καρδίαν; Εἶδες ταπεινωμένη ψυχὴν; Εἶδες ὅτι καί τὰ παραπτώματα τῶν ἁγίων εἶναι λαμπρά; Ὅπως τὰ ὠραία σώματα καί κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἀρρώστιας διατηροῦν αἰσθητὰ τὰ ἴχνη τῆς ὠραιότητος, ἔτσι καί αἱ ψυχὰι τῶν ἁγίων καί εἰς αὐτὰ τὰ παραπτώματα τῶν φέρουν τὰ σύμβολα τῆς ἀρετῆς τῶν. Καί ἐκεῖνος μὲν κατηγορεῖτο ἀπὸ τὸν προφήτην εἰς τὸ μέσον τῶν ἀνακτῶρων τοῦ, παρουσία πολλῶν. Ἐνῶ αὐτὸς ἐδῶ κατηγορεῖτο μέσα εἰς τὰ ὄδον, καί ὁ ἐλεγχος ἠσκεῖτο ἀνευ μαρτύρων. Ἀλλὰ οὔτε ἔτσι ἠνέχθη τὴν ἐπιτίμησιν. Τί ἐγινε λοιπὸν; Ἐμεινεν ἀνιάτος; Β Καθόλου, χάρις εἰς τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ. Καί συνέθη, ὅπως μὲ τὴν περιπτῶσιν τοῦ σεληνιαζομένου, τότε ποῦ οἱ μαθηταὶ δέν ἠδυνήθησαν νὰ ἐκδιώξουν ἀπὸ μέσα τοῦ τὸν δαίμονα, καί εἶπε ὁ Χριστός: «Φέρετέ τον ἐδῶ εἰς ἐμέ».¹⁴ Ἐτσι καί τώρα. Καθὼς ὁ ἱερεὺς δέν ἠδυνήθη νὰ ἀποβάλλῃ ἀπὸ μέσα

11. Β' Παρλ. 26, 18.

12. Ἀριθμ. 16 ἐξ. Ψαλμ. 106, 16-18.

13. Β' Βασιλ. 12, 18.

14. Ματθ. 17, 17.

τοῦ τὴν ἁμαρτίαν, βαρύτεραν ἀπὸ οἰονδήποτε δαίμονα, ἀναλαμβάνει τὸν ἀσθενῆ ὁ ἴδιος ὁ Θεός. Καί τί κάμνει; Τοῦ στέλλει λέπρα εἰς τὸ μέτωπόν του. «Συνέθη», λέγει, «τὴν στιγμὴν ποῦ αὐτὸς ἠπειλήσε τὸν ἱερέα, καί ἐξήνθησε λέπρα εἰς τὸ μέτωπόν του»¹⁵ καί ἐξήρχετο πλέον, ὅπως αὐτοὶ ποῦ ὠδηγοῦντο εἰς τὴν ἀγχόνην καί κρατοῦν εἰς τὸ στόμα τὸ σχοινί, σὰν σύμβολον τῆς καταδικῆς τῶν. C Ἐτσι λοιπὸν καί αὐτὸς ἔφερεν εἰς τὸ μέτωπόν του τὸ σύμβολον τῆς ἀτιμίας, χωρὶς νὰ τὸν σύρουσιν ἄλλοι, ἀλλὰ ἀντὶ δὴμίων τὸν ἔσυρε ἡ ἴδια ἡ λέπρα ποῦ εἶχε εἰς τὴν κεφαλὴν του.

Εἰσῆλθε διὰ νὰ λάβῃ ἱερωσύνην καί ἔχασε καί αὐτὴν τὴν βασιλείαν. Εἰσῆλθε διὰ νὰ γίνῃ σεβαστότερος καί ἔγινε μικρότερος. Καί πράγματι, ἦταν πλέον ἀτιμότερος καί ἀπὸ τὸν τελευταῖον ἰδιώτην, διότι ἦταν ἀκάθαρτος. Τόσον μεγάλο κακὸν εἶναι νὰ μὴ περιορίζεται κανεὶς εἰς τὰ μέτρα τῶν ἀγαθῶν ποῦ μᾶς ἐδῶθησαν ἀπὸ τὸν Θεόν, εἴτε περὶ τιμῆς πρόκειται, εἴτε περὶ γνώσεως. Δέν ἐλέγεις αὐτὴν τὴν θάλασσαν πόσον ἀνυπόφορος εἶναι διὰ τὴν διακρίσιν τῆς, ἀπὸ τί κύματα συνταράσσεται; Ὁ Ἀλλὰ ὁμως, καθὼς τινάσσεται εἰς μέγα ὄψος καί κορυφοῦται μὲ φοδερὸν θυμὸν, σταν φθάσῃ εἰς τὸ ὄριον ποῦ ἐτέθη εἰς αὐτὴν ἀπὸ τὸν Θεόν, τότε διαλύει τὰ κύματα εἰς ἀφορὸς καί ἐπανέρχεται πάλι εἰς τὴν θέσιν τῆς. Καί ὁμως τί ἄλλο εἶναι ἀσθενέστερον ἀπὸ τὴν ἄμνησιν; Ἀλλὰ δέν εἶναι ἐκεῖνο ποῦ τὴν ἐμποδίζει, ἀλλὰ ὁ φόβος ἐκεῖνου ποῦ καθορίζει τὰ ὄρια. Ἐάν αὐτὸ δέν σὲ σωφρονίξῃ, τότε δὲ σὲ διδῶξῃ ἡ ἱστορία τοῦ Ὀζίου, τὴν ὁποῖαν τώρα σᾶς ἀνέπτυξα.

Ἀλλὰ, ἀφοῦ εἶδαμε τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ καί τὴν ἀνταξίαν τιμωρίαν, ἔλα νὰ ἀποδείξωμεν τώρα καί τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ καί τὴν μεγάλην του ἐπιείκειαν. Διότι δέν πρέπει νὰ ἐμφανίζωμεν μὲ τὸν λόγον μόνον τὴν ὀργὴν, ἀλλὰ καί τὴν καλωσύνην, Ἐ ὥστε οὔτε εἰς ἀπόγνωσιν νὰ ριπώμεν τοὺς ἀκρατούς, οὔτε εἰς ἀδιαφορίαν. Ἐτσι κάμνει καί ὁ Παῦλος καί συνθέτει τὴν παραίνεσιν καί μὲ τὰ δύο αὐτὰ στοιχεῖα, λέγων τὰ ἐξῆς: «Πρόσθετε καί καίταξε καλὰ ποῖαν ἀναθότητα καί ποῖαν ἀμειλικτον ἀσπηρότητα ἔδειξεν ὁ Θεός».¹⁶ Καί τοῦτο διὰ νὰ ἀνορθώσῃ αὐτὸν ποῦ ἔπεσε, καί μὲ φόβον καί μὲ τὰς καλὰς ἐλπίδας. Εἶδες

15. Β' Παρλ. 26, 19.

16. Ρωμ. 11, 22.

τὴν ἀοσιμότητα τοῦ Θεοῦ; Ἰδὲ τώρα καὶ τὴν καλωσύνην του. ¹⁷ Ἄ Πῶς θὰ ἴδωμεν, λοιπόν, τὴν καλωσύνην; Ἄν μᾶλλον ποῖας τιμωρίας ἦταν ἄξιος ὁ Ὀΐσις. Ποῖας λοιπόν ἦταν ἄξιος; Εὐθύς ὡς ἐπάτησε τὰ ἱερά πρόθυμα μὲ τὴν ἀναισχυντίαν, ἦταν ἄξιος μυρίων κεραυνῶν καὶ τοῦ ἐσχάτου κολασμοῦ. Διότι, εἰς ἐκεῖνοι πού πρῶτοι ἀπετόλμουσαν παρομοίαν πράξιν, δηλαδὴ οἱ περὶ τὸν Δαθάν, Κορέ καὶ Ἀδειρων, ἔλαβαν τέτοιαν τιμωρίαν, πολὺ περισσότερον ἔπρεπε νὰ τιμωρηθῇ ἔτσι αὐτός, ὁ ὁποῖος δὲν ἐσωφρονίσθη κἄν ἀπὸ τὰς συμφορᾶς ἐκείνων. ¹⁸ Ἀλλὰ ὁ Θεὸς δὲν τὸ ἔκαμε αὐτὸ, ἀλλὰ προηγουμένως τοῦ προσέφερε διὰ τοῦ ἱερέως λόγους γεμάτους ἀπὸ μεγάλην ἐπιείκειαν. Ἐ Καὶ αὐτὰ πού ὁ Χριστὸς παρήνεσε τοὺς ἀνθρώπους νὰ κἀνουν, ὅταν ἁμαρτάνουν μεταξύ των, τοῦτο ἔκαμε ὁ Θεὸς πρὸς τὸν ἄνθρωπον αὐτόν. «Ἐάν σοῦ πταίσῃ εἰς κάτι ὁ ἀδελφός σου», λέγει, «πήγαινε καὶ ὑπόδειξέ του τὸ πταισμόν του αὐτό, ἰδιαιτέρως μεταξύ σοῦ καὶ αὐτοῦ, χωρὶς νὰ εἶναι παρὼν κανένας ἄλλος». ¹⁹ Ἔτσι καὶ ὁ Θεὸς ἤλεγξε αὐτόν τὸν βασιλεῖα. Καὶ ὁ μὲν Χριστὸς λέγει: «Ἐάν δὲν σὲ ἀκούσῃ, μὴ τὸν θεωρῆς πλέον ὡς ἀληθινὸν μέλος τῆς χριστιανικῆς κοινωνίας, ἀλλὰ ἔχε τον καθὼς τὸν εἰδωλολάτρη καὶ τὸν τελώνην». ²⁰ Ἀλλὰ ὁ Θεὸς ἀπὸ φιλανθρωπίαν παρέδωκε τοὺς ἰδίους του νόμους, οὔτε καὶ ἔτσι τὸν ἀπέκοψε, οὔτε, ἐνῶ παρήκουσε καὶ ἠγανάκτησεν τὸν ἀπέβαλε, ἀλλὰ πάλιν τὸν πλησιάζει καὶ τὸν τιμωρεῖ μὲ ἕνα τρόπον πού ἀποσκοπεῖ μᾶλλον εἰς τὴν διάρθρωσίν του παρὰ εἰς τὴν τιμωρίαν. Ἐ Διότι δὲν ἐξαπέλυσεν ἀπὸ τὸν οὐρανὸν κεραυνόν, οὔτε κατέκαυσε τὴν ἀναισχυντόν κεφαλὴν του, ἀλλὰ τὸν ἐτίμωρησε μόνον μὲ τὴν λέπραν.

Αὐτὴ ὑπῆρξεν ἡ ἱστορία τοῦ Ὀΐσιου. Ἐγὼ θὰ προσθέσω κάτι ἀκόμη καὶ θὰ σταματήσω. Τί εἶναι αὐτό; Ἐκεῖνο πού ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ἐθέσαμε πρὸς διερεύνησιν. Διατί εἰς τὰ κοσμικὰ γεγονότα καὶ εἰς τὰς προφητείας, ἐνῶ ὅλοι συνηθίζου νὰ σημειώουσαν τὸν χρόνον τῆς ζωῆς τῶν βασιλέων, αὐτὸς ὁ προφήτης παρέλειψεν αὐτὸ καὶ ἀναφέρει τὸν χρόνον τοῦ θανάτου τοῦ Ὀΐσιου λέγων τὰ ἑξῆς: «Καὶ συνέβη κατὰ τὸ ἔτος πού ἀπέθανεν ὁ βασιλεὺς Ὀΐσις». Καὶ ὁμοίως ἠδύνατο νὰ εἰπῇ «κατὰ τὸν χρόνον πού ἐ-

17. Πρὸς σημείωσιν 12 τῆς παραβολῆς ἑμίλιας.

18. Ματθ. 18, 16.

19. Ἀδ. 18, 16-17.

βασιλεὺς», Ἐ ὅπως συνηθίζον ὅλοι οἱ προφῆται. Ἀλλὰ δὲν τὸ ἔκαμε. Διὰ ποῖον λοιπόν λόγον δὲν τὸ ἔκαμε; Ὑπῆρχε παλαιὸς νόμος νὰ ἐκδιώκεται ἔξω ἀπὸ τὴν πόλιν ὁ λεπρός, ὥστε καὶ οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως νὰ ζοῦν καλύτερα καὶ ὁ ἴδιος ὁ λεπρὸς νὰ μὴ ἀποτελῇ πρόχειρον ἀφορμὴν πειραγμάτων καὶ γλευσασμοῦ εἰς ἐκείνους πού θέλουσαν νὰ ὑφρίζουν, ἀλλὰ, μένον ἔξω ἀπὸ τὴν πόλιν νὰ ἔχη τὴν ἐρημίαν ὡς παραπέτασμα τῆς συμφορᾶς του. Τοῦτο ἔπρεπε νὰ ὑπομείνῃ καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτός μετὰ τὴν λέπραν. Ἀλλὰ δὲν τὸ ὑπέμεινε, Ἐ διότι οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως τὸν ἐσεβάσθησαν διὰ τὸ ἀξίωμα του, καὶ διέμενε εἰς τὴν οἰκίαν του κρυφίως.

Τὸ γεγονός αὐτὸ ἐξώργισε τὸν Θεόν, ὥστε κατέπαυσε τὴν προφητείαν. Καὶ ἔγινεν ὁ,τι συνέβη κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Ἠλί: «Ὁ προφητικὸς λόγος κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἦταν σπάνιος, δὲν ὑπῆρχε δὲ καὶ προφητεία δι' ὁραμάτων, ἢ ὅποια νὰ διατάσῃ τὰ θέοντα καὶ νὰ ξεχωρίσῃ ρητῶς τὸ ὁρθόν ἀπὸ τοῦ ψευδοῦς». ²⁰ Σὺ δὲ κάμε μου τὴν χάριν καὶ πρόσχε νὰ ἴδῃς καὶ ἐδῶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ. Διότι δὲν κατέστρεψε τὴν πόλιν, οὔτε ἠράνισε τοὺς κατοίκους τῆς. Ἀλλὰ ἔκαμε αὐτὸ πού κἀνουν οἱ φίλοι πρὸς τοὺς ἰσοτίμους των φίλους, ὅταν ἔχουν κάτι δίκαιον νὰ τοὺς κατηγορήσουν καὶ τὸ παρασιωποῦν. Τὸ ἴδιον ἔκαμε καὶ ὁ Θεὸς πρὸς τὸ ἔθνος, ὃν καὶ ἦταν ἄξιον μεγαλύτερας τιμωρίας. ²¹ Ἄ Διότι ἐγὼ μὲν ἐξεδίωξα αὐτόν, λέγει, ἀπὸ τὸν ναόν, σεις δὲ δὲν τὸν ἐκδιώκετε οὔτε ἀπὸ τὴν πόλιν; Ἐγὼ τὸν ἔβασα μὲ τὴν λέπραν καὶ σὰς τὸν παρέδωσα ἰδιώτην, σεις δὲ οὔτε τότε δὲν ἐδέχθητε ὑπέρτεροί του, ἀλλὰ δὲν ἠμπορέσατε νὰ ἐκδιώξετε ἀπὸ τὴν πόλιν αὐτόν, ὁ ὁποῖος κατεδικάσθη ἀπὸ ἐμέ; Αὐτὸ δεθαίως ποῖος βασιλεὺς θὰ τὸ ἠείχετο μὲ πράγματα καὶ δὲν θὰ ἀνέτρεπεν ἐκ δαθρῶν τὴν πόλιν, ὅταν ἔδωκεν ὁ,τι παρέμεινε εἰς τὴν πόλιν ὁ διαταχθεὶς νὰ ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ τὰ ὅρια τῆς πόλεως; Ἀλλὰ ὁ Θεὸς δὲν ἔκαμε αὐτό. Διότι ἦταν Θεὸς καὶ ὄχι ἄνθρωπος. Ὅταν ὁμοίως ἀπέθανε, μαζί μὲ τὴν ζωὴν ἐκείνου κατέπαυσε καὶ τὴν ὄργην του πρὸς αὐτούς καὶ ἤνοιξε τὰς θύρας τῆς προφητείας Ἐ καὶ ἐπανῆλθε πάλιν πρὸς αὐτούς. Σὺ δὲ μελέτησε τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τὸν τρόπον τῆς συμφιλίωσης. Ἐάν ἐξετάσῃ κανεὶς τὸ πρᾶγμα μὲ πνεῦμα ἀοσιμῆς δικαιοσύνης, οὔτε τότε ἔπρεπε νὰ συμφιλιωθῇ. Διὰ ποῖον λό-

20. Α' Βασίλ. 3, 1.

γον; Διότι ἡ ἀποβολή τοῦ Ὁξίου τελικῶς ἀπὸ τὴν πόλιν δὲν ὑπῆρξε ἰδικόν των κατέρρωμα. Διότι δὲν τὸν ἀπεμάκρυναν αὐτοὶ θιαίως, ἀλλὰ τὸν ἐξεδίωξαν ἀπὸ τὴν πόλιν ὁ θάνατος ποῦ ἐπῆλθε κατὰ φυσικὴν ἀναγκαιότητα. Ἀλλὰ ὁ Θεὸς δὲν λεπτολογεῖ τὰ πράγματα ποῦ σχετίζονται μετ' ἡμᾶς μέχρι αὐτοῦ τοῦ σημείου, ἀλλὰ ζητεῖ ἕνα μόνον, μίαν εὐκαιρίαν νὰ συμπιλωθῇ πρὸς ἡμᾶς. Δι' ἄλλα αὐτά, ἄς εὐχαριστήσωμεν αὐτὸν, ἄς δοξάσωμεν τὴν ἀπειρον φιλοανθρωπίαν του, Ἐ τῆς ὁποίας εἶδε ὅλοι νὰ φανώμεν ἄξιοι μετὰ τὴν χάριν καὶ τοὺς οἰκτιρισμοὺς τοῦ μονογενοῦς αὐτοῦ Υἱοῦ καὶ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποίου βόξα, δύναμις καὶ τιμὴ εἰς τὸν Πατέρα, μαζί καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΣΤ'

ΕΙΣ ΤΑ ΣΕΡΑΦΕΙΜ

Μόλις ἐπὶ τέλους διεπλεύσαμεν τὸ πέλαγος τοῦ Ὁξίου. Καὶ ἀργήσαμε νὰ τὸ διαπλεύσωμεν, ὄχι διότι ἡ ὁδὸς ἦταν μακρὰ, ¹³⁷ ὁ ἀλλὰ διότι οἱ συμπλέοντες εἰσθε φιλομαθεῖς. Ἔτσι καὶ ἕνας κυβερνήτης σκάφους, ποῦ εἶχει ἐπιβάτας φιλατίμους, οἱ ὁποῖοι ἐπιθυμοῦν νὰ ἴδουν ξένας πόλεις, δὲν διανύει τὴν ὁδὸν ἐντὸς μιᾶς ἡμέρας, ἔστω καὶ ἂν εἶναι τὸ διάστημα μιᾶς ἡμέρας ταξίδι, ἀλλὰ ἀναγκάζεται νὰ χρονотριβῇ περισσότερο προσορμίζων τὸ σκάφος εἰς κάθε λιμένα, καὶ ἐπιτρέπει νὰ εἰσέρχωνται οἱ ἐπιβάται εἰς κάθε πόλιν, ὥστε νὰ ἰκανοποιῇ ἕνα μέρος τῆς ἐπιθυμίας των. Τὸ ἴδιον ἐκάμαμε καὶ ἡμεῖς, χωρὶς νὰ πλέωμεν εἰς νήσους, ὅτε νὰ ἐπιδεικνύωμεν ἐπίνεια καὶ λιμένας καὶ πόλεις, ἀλλὰ τὴν ἀρετὴν τῶν ἀγαθῶν ἀνθρώπων Ἐ καὶ τὴν ἀδιαφορίαν τῶν ἁμαρτωλῶν, τὴν ἀναισχυρίαν τοῦ βασιλέως καὶ τὴν παρρησίαν τοῦ ἱερέως, τὴν ὀργὴν καὶ τὴν φιλοανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ, ποῦ ἐξεδηλώθησαν καὶ τὰ δύο πρὸς διάρθρωσιν καὶ διαπαρδαγωγίαν. Ἀφοῦ λοιπὸν ἐφθάσαμεν εἰς τὴν βασιλικὴν πόλιν, ἄς μὴ δραδύνωμεν, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἀνάλογον σεμνότητα, ὡς ἄνθρωποι ποῦ πρόκειται νὰ εἰσέλθωμεν εἰς πόλιν, ἄς ἀναδῶμεν εἰς τὴν ἄνω μητρόπολιν, τὴν Ἱερουσαλήμ, τὴν μητέρα ὅλων μας, τὴν ἐλευθέραν, ¹³⁸ Ἄ ὅπου εἶναι τὰ Σεραφεῖμ, ὅπου τὰ Χειρουδίμ, ὅπου εἶναι αἱ χιλιάδες τῶν ἀρχαγγέλων, αἱ μυριάδες τῶν ἀγγέλων, ὅπου εἶναι ὁ βασιλικὸς θρόνος. Ἄς μὴ παραστῇ λοιπὸν κανεὶς δέδηλος, κανεὶς μιαρὰς. Διότι θ' ἀναπτύξωμεν μυστικὰ θέματα. Ἄς μὴ παραστῇ λοιπὸν κανεὶς ἀκάθαρτος καὶ ἀνάξιος τῆς ἀκροάσεως αὐτῆς. Ἡ μὲλλον ἄς παραστῇ καὶ ὁ δέβυλος καὶ ὁ μιαρὰς, ἀλλὰ νὰ εἰσέλθῃ, ἀφοῦ ἀφήσῃ ἀπέξω κάθε εἶδους ἀκαθαρσίαν καὶ πονηρίαν. Διότι καὶ ἐκεῖνον μετὰ τὰ ρυπαρὰ ἱμάτια διὰ τοῦτο τὸν ἀπεμάκρυνε ἀπὸ τὸν νυμφῶνα καὶ τὴν νυμφικὴν παστάδα ὁ πατὴρ τοῦ γαμβροῦ, ὄχι ἀκριβῶς ἐπειδὴ εἶχε ρυπαρὰ ἱμάτια, ἀλλὰ ἐπειδὴ εἰσῆλθε μετὰ αὐτὰ εἰς τὸν γάμον. Ἐ Διότι δὲν τοῦ εἶπε, «διὰ τὸ δὲν ἔχεις ἔνδυμα γάμου;», ἀλλὰ τοῦ εἶπε, «διὰ τὸ εἰσῆλθες ἔτσι, χωρὶς νὰ ἔχῃς

ένδυμα γάμου;»¹ Ἰσασο, τοῦ λέγει, εἰς τοὺς δρόμους καὶ ἐξητιάνευες, ἀλλὰ ἡ πενία σου δὲν μὲ ἠμποδίσε νὰ σὲ προσκαλέσω, δὲν σὲ ἀπεστράφην διὰ τὴν ἀσημότητά σου, ἀλλὰ σὲ ἀπῆλλαξα ἀπὸ ἄλλην αὐτὴν τὴν εὐτελειαν καὶ σὲ εἰσήγαγον εἰς τὸν ἱερὸν νυμφῶνα καὶ σὲ ἔκρινα ἄξιον νὰ μετάσχης εἰς βασιλικά δαίτνια καὶ ἄξιον ὑψηλῆς τιμῆς, σὲ, ὁ ὁποῖος ἦσουν ἄξιος τῆς ἐσχάτης τιμωρίας. Χὺ δμως, οὐτε μὲ τὰς εὐεργεσίας ἐγίνες καλύτερος, ἀλλὰ παρέμενες εἰς τὴν συνηθισμένην σου κακίαν καὶ προσέβαλες τὸν γάμον, καθὼς καὶ τὸν γαμπρόν. Ὁ Φύγε, λοιπόν, καὶ λάβε τὴν ἄξιαν τιμωρίαν διὰ τὴν ἀναισθησίαν σου αὐτῇ. Ἐὰν σκεφθῇ λοιπὸν καθεὶς ἀπὸ ἡμῶν καὶ ἂς προσέξῃ μήπως ἀκούσῃ αὐτὴν τὴν φωνὴν καὶ, ἀφοῦ ἀποβάλλῃ κάθε σκέψιν ἀνάξιαν τῆς πνευματικῆς διδασκαλίας, τότε νὰ μετάσχη εἰς τὴν ἱερὰν τράπεζαν. «Καὶ συνέδη», λέγει, «κατὰ τὸ ἔτος ποῦ ἀπέθανεν ὁ βασιλεὺς Ὀζίας, εἶδον τὸν Κύριον νὰ κάθηται ἐπάνω εἰς θρόνον ὑψηλὸν καὶ μετέωρον»² Πῶς τὸν εἶδε, δὲν γνωρίζω. Διότι ἀνέφερε, ὅτι εἶδε, ἀλλὰ ἀπεσιώπησε τὸ πῶς τὸν εἶδε. Δέχομαι αὐτὰ ποῦ εἶπε καὶ δὲν ἐπιζητῶ μὲ περιέργειαν νὰ μάθω ὅσα ἀπεσιωπήθησαν. Κατανῶ αὐτὰ ποῦ ἀπεκαλύφθησαν, ἀλλὰ δὲν περιεργάζομαι ὅσα ἔμειναν συγκαλυμμένα. Διότι δι' αὐτὸ ἔχουν συγκαλυφθῆ. Ὁ Ἡ διήγησις τῶν Γραφῶν εἶναι χρυσὸς πέπλος, χρυσὸ τὸ στήθον, χρυσὸ καὶ τὸ ὄφραδι. Δὲν παρῆσάγω εἰς αὐτὸν τὰ νήματα τῆς ἀράχνης. Γνωρίζω τὴν ἀδυναμίαν τῶν ἰδικῶν μου λογισμῶν. «Μὴ μετακινήσῃς τὰ παλαιότατα σύνορα τῶν ἀγρῶν, τὰ ὅποια ἔθεσαν οἱ πρόγονοί σου»³ Δὲν εἶναι ἀσφαλές νὰ μετακινήσῃς τὰ ὄρια. Καὶ πῶς θὰ μετακινήσωμεν τὰ ὄρια, τὰ ὅποια ἔθεσαν ὁ Θεός; Θέλεις νὰ μάθῃς πῶς εἶδε τὸν Θεόν; Γίνε καὶ σὺ προφήτης. Καὶ πῶς εἶναι δυνατόν, θὰ εἰπῇ κάποιος νὰ γίνῃ αὐτό, ἀφοῦ ἔχω γυναῖκα καὶ φροντίζω διὰ τὴν ἀνατροφὴν τῶν τέκνων μου; Εἶναι δυνατόν, ἀγαπητέ μου, ἂν θέλῃς. Διότι καὶ αὐτὸς εἶχε γυναῖκα καὶ ἴητο πατὴρ δύο τέκνων, ἀλλὰ τίποτε ἀπὸ αὐτὰ δὲν τὸν ἠμποδίσε νὰ γίνῃ προφήτης. Ἐ Διότι ὁ γάμος δὲν ἀποτελεῖ ἔμπόδιον νὰ ταξιδεύσωμεν πρὸς τὸν οὐρανόν. Διότι, ἐάν ἀπετελεῖ ἔμπόδιον καὶ ἐπρόκειτο ἡ γυναῖκα νὰ μᾶς ὑπονομεύῃ δὲν θὰ τὴν ἐδημιούργει ἐξ ἀρχῆς ὁ Θεὸς καὶ δὲν θὰ τὴν ἀνόμαζε δοῦλόν του. Θὰ ἤθελα ὁμως νὰ εἰπῶ τί εἶναι τέλος πάντων

1. Μαθ. 22, 12.
2. Ἠο. 6, 1.
3. Παροιμ. 23, 28.

αὐτὸ τὸ «ἐκάθητο ὁ Θεός». Διότι ὁ Θεὸς δὲν κάθηται. Διότι ἡ ἔννοια αὐτῆ ἀφορᾷ τὰ σώματα καὶ τὸ θεῖον εἶναι ἀσώματον.

139 Α Ἦθελα νὰ σᾶς εἰπῶ τί εἶναι τέλος πάντων ὁ θρόνος τοῦ Θεοῦ. Διότι ὁ Θεὸς δὲν περιορίζεται καὶ δὲν περικλείεται εἰς θρόνον. Ἀφοῦ τὸ θεῖον δὲν δύναται νὰ περιγραφῆ. Ἀλλὰ φοβοῦμαι μήπως ἐνδιατρίβω εἰς τὴν διδασκαλίαν αὐτῶν τῶν θεμάτων, προσδώσω τὴν ἐξόφλησιν τοῦ χρέους μου. Καὶ πράγματι, σᾶς βλέπω δάουλους νὰ περιμένετε μὲ τὸ στόμα ἀνοικτὸν τὴν διήγησιν διὰ τὰ Σεραφεῖμ, καὶ ἔχι μόνον σήμερον, ἀλλὰ ἤδη ἀπὸ τὴν πρώτῃν ἡμέραν. Δι' αὐτὸ ὁ λόγος, καθὼς διακόπτει τὸ πλῆθος τῶν νοημάτων ποῦ συναντᾷ εἰς τὴν μεγάλην ρήμην του, ὡσὸν πλῆθος ἀνθρώπων, σπεύδει πρὸς τὴν ἐξηγησιν ἐκείνων. «Καὶ τὰ Σεραφεῖμ Ἰσταντο περίξ αὐτοῦ εἰς σχῆμα κύκλου»⁴ Ἰδοὺ τὰ Σεραφεῖμ, ποῦ ἀπὸ τῶσον καιρὸν ὄλοι ἐπεθυμεῖτε νὰ τὰ ἴδῃτε. Κοιτάξετέ τα λοιπόν, Ἐ καὶ ἱκανοποιήσατε τὴν ἐπιθυμίαν σας, ἀλλὰ χωρὶς θόρυβον, οὕτε μὲ δεβιασμένην σκέψιν, πράγμα ποῦ γίνεται κατὰ τὴν εἰσοδὸν τῶν βασιλέων. Ἐκεῖ δεβαίως τὸ πρᾶγμα συμβαίνει εὐλόγως. Διότι οἱ δορυφόροι δὲν περιμένουν, ὥστε οἱ θεαταὶ νὰ τὰ ἴδουν δια, ἀλλὰ πρὶν φανοῦν καλῶς δια εἰς αὐτούς, τοὺς ἀναγκάζουν νὰ ἐπιστεύσουν. Ἐδῶ ὁμως δὲν συμβαίνει ἔτσι. Ἀλλὰ ὁ λόγος σταματᾷ καὶ μᾶς ἐπιτρέπει τὴν θέαν. Ἔως ὅτου διατρέξετε ὅσα εἶναι δυνατόν νὰ διατρέξετε. «Καὶ τὰ Σεραφεῖμ Ἰσταντο περίξ αὐτοῦ εἰς σχῆμα κύκλου». Πρῶτον, λοιπόν, νὰ μᾶς διδάξῃ τὴν οὐσίαν τοῦ ἀξιωματοῦ τῶν Σεραφεῖμ, μᾶς ἐβίβαξε τὴν ἀξίαν των ἀπὸ τὸν τόπον, ἀπὸ τὸ γεγονός δηλαδὴ ὅτι Ἰσταντο πλησίον. Ὁ Διότι δὲν μᾶς εἶπε πρῶτον τί εἶναι τὰ Σεραφεῖμ, ἀλλὰ μᾶς εἶπε ποῦ Ἰσταντο. Πραγματικὰ, τοῦτο ἔχει μεγαλύτεραν ἀξίαν ἀπὸ ἐκεῖνο. Πῶς; Διότι δὲν εἶναι τῶσον τοῦτο τὸ στοιχεῖον, τὸ ὅτι εἶναι δηλαδὴ Σεραφεῖμ, ποῦ ἀποδεικνύει τὰς δυνάμεις ἐκείνας μεγάλας, ὅσον τὸ γεγονός ὅτι Ἰστανται πλησίον τοῦ βασιλικοῦ θρόνου. Καὶ πραγματικὰ, καὶ ἡμεῖς θεωροῦμεν ἐπισημότερους τῶν δορυφῶρων ἐκείνους, ποῦ ἀκολουθοῦν ἐφιπποὶ πλησίον τοῦ βασιλικοῦ ὀχήματος. Ἐτσι καὶ ἀπὸ τὰς δαυμάτους δυνάμεις ἐκεῖναι εἶναι λαμπρότεραι, ὅσαι εὐρίσκονται πλησιέστερον πρὸς τὸν θρόνον. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ προφήτης παρέλειψε νὰ ὀμιλήσῃ πρῶτον διὰ τὴν ἀξίαν ποῦ ἀπορ-

4. Ἠο. 6, 2.

ρεί, από την φύσιν των και μᾶς ἀμίλησε διὰ τὴν ὑπεροχὴν των, ποῦ ἀπορρεῖ ἀπὸ τὸν τόπον, Ἰ διότι ἐγνώριζεν, ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ μεγαλύτερος στολισμὸς των και αὐτὸ εἶναι τὸ κάλλος αὐτῶν τῶν ὑπάρξεων. Καὶ πραγματικά, τοῦτο εἶναι ἡ δόξα και ἡ τιμὴ και ἡ ἀσφάλεια, τὸ νὰ φαίνονται δηλαδὴ περὶ τοῦ θρόνου ἐκεῖνου. Ταῦτα ἡμπορεῖτε νὰ τὸ ἴθητε και εἰς τοὺς ἀγγέλους. Διότι ὁ Χριστὸς, θέλων ν' ἀποδείξῃ αὐτοὺς μεγάλους, δὲν εἶπεν, ὅτι εἶναι ἄγγελοι, ἀλλὰ αὐτὸ τὸ ἀπεισιώπησε και εἶπε: «Διότι οἱ φύλακες των ἄγγελοι ἀποτελοῦν εἰς τὸν οὐρανὸν τὸ ἄμεσον περιβάλλον και βλέπουν πάντοτε τὸ πρόσωπον τοῦ Πατρὸς μου ποῦ εὐρίσκεται εἰς τοὺς οὐρανοὺς». Ὁπως δηλαδὴ ἐκεῖ σημαντικώτερον και ἀπὸ τὴν ἀγγελικὴν φύσιν εἶναι τὸ ὅτι βλέπουν τὸ πρόσωπον τοῦ Πατρὸς, εἶται σημαντικώτερον ἀπὸ τὴν οὐσίαν των Σεραφεῖμ εἶναι τὸ γεγονὸς, ὅτι ἴστανται περὶ τοῦ θρόνου και ἔχουν αὐτὸν εἰς τὸ μέσον. Ἄλλὰ αὐτὸ τὸ μέγα δύνασαι νὰ λάθῃ; και σὺ, ἂν θέλῃς. Ἐ διότι δὲν εὐρίσκεται μόνον ἐν μέσῳ των Σεραφεῖμ, ἀλλὰ και ἐν μέσῳ ἡμῶν τῶν ἰδίων, ἂν θέλωμεν. «Διότι ὅπου εἶναι δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι δι' ἐμὲ και διὰ σκοποῦς συμφώνους πρὸς τὸ θέλημά μου, ἐκεῖ εἶμαι και ἐγὼ μεταξὺ των, διὰ νὰ εἰσακούω, ἐμπνέω, ὡδηγῶ και φυλάσσω αὐτούς». Καὶ «ὁ Κύριος εἶναι πλησίον, συμπαραστέτης και βοηθός, εἰς ὅλους ἐκεῖνους, ποῦ εἶναι συντετριμμένοι ψυχικῶς ἀπὸ τὰς θλίψεις και θά σῶσῃ αὐτούς, οἱ ὅποιοι ἔχουν ἀποκτήσει τὸ ταπεινὸν φρόνημα». Διὰ τοῦτο και ὁ Παῦλος φωνάζει: «Πρὸς τὰ ἄνω διευθύνετε και προσηλώσατε τὰς σκέψεις σας, ἐκεῖ ὅπου εἶναι ὁ Χριστὸς καθήμενος εἰς τὰ δεξιὰ τοῦ Πατρὸς». 140 Α Εἶδες πῶς μᾶς ἔσθησε μὲ τὸ Σεραφεῖμ και μᾶς ἔφερε πλησίον τοῦ βασιλικοῦ θρόνου; Ἐπειτα λέγει: «Ἐξ πτέρυγες εἰς τὸ ἕνα και ἕξ εἰς τὸ ἄλλο». Τί μᾶς φανερώνουν αὐταὶ αἱ ἕξ πτέρυγες; Μᾶς φανερώνουν ὅτι αἱ ὑπάρξεις αὐταὶ χαρακτηρίζονται ἀπὸ τὸ ὑψηλὸν και μετέωρον και ἑλαφρὸν και ταχύ. Διὰ τοῦτο και ὁ Γαβριὴλ κατέχεται πτερωτός, ὅχι διότι ἡ ἀσώματος ἐκεῖνη δύναμις ἔχει πτερά, ἀλλὰ διὰ νὰ φανῇ ὅτι κατήλθεν ἀπὸ ὑψηλότατα μέρη και κατέφθασεν, ἀφοῦ ἄφησε τὴν οὐράνιον διαμονὴν του. Τί ὀποδηλῶνει

5. Ματθ. 18, 10.
6. Ἐβθ. ἀν. 18, 20.
7. Ψαλμ. 88, 18.
8. Κολαπ. 3, 3.
9. Ἦο. 6, 2.

δὲ και ὁ ἀριθμὸς των πτερῶν; Ἐδῶ δὲν χρειάζεται ἡ ἰδική μας ἐρμηνεία, διότι τὴν ἐξήγησιν τὴν εἶδει ὁ ἴδιος ὁ λόγος, ὁ ὁποῖος μᾶς ἐξηγεῖ τὴν χρῆσιν των. Β «Μὲ τὰς δύο», λέγει «ἐκάλυπτον τὰ πρόσωπα αὐτῶν». 10 Καὶ εὐλόγως, διότι τὰς χρησιμοποιοῦν εἰς διπλοῦν φράγμα, μὲ τὸ ὅποιον προστατεύουν τοὺς ὀφθαλμούς των, διότι δὲν δύνανται νὰ ὑπομείνουν τὴν λάμψιν, ἡ ὁποία ἐκπηδᾷ ἀπὸ τὴν δόξαν ἐκεῖνην». Καὶ μὲ τὰς ἄλλας δύο ἐκάλυπτον τοὺς πόδας», ἴσως διὰ τὴν ἴδιαν ἐκπληξίν. Διότι και ἡμεῖς συνηθίζομεν, ὅταν μᾶς καταλάβῃ κάποιον θάμβος, νὰ καλύπτωμεν ἀπὸ παντοῦ τὸ σῶμα. Καὶ τί λέγω τὸ σῶμα, εἶται και αὐτὴ ἡ ψυχὴ παθαίνει τὸ ἴδιον εἰς στιγμὰς υπερβολικῶν ἀποκαλύψεων και, ἀφοῦ περιορίσῃ τὰς ἐνεργείας της, ἀποσύρεται εἰς τὸ βάθος τοῦ σώματος, Ἐ τὸ ὅποιον χρησιμοποιεῖ ὡς περιδῆμα διὰ νὰ προστατευθῇ ἀπὸ παντοῦ; Ἄλλὰ, ὅταν ἀκούῃς δι' ἐκπληξίν και θάμβος, μὴ νομίζῃς ὅτι κατεῖχοντο ἀπὸ καρμίων δυσάρεστον αγωνίαν. Διότι μαζί μὲ τὴν ἐκπληξίν αὐτὴν εἶναι ἀνάμικτος και κάποια ἀπέραντος ἡδονή.

Μὲ τὰς δύο ἄλλας ἴπταντο. Καὶ τοῦτο εἶναι σημεῖον, ὅτι συνεχῶς ἐπιθυμοῦν τὰ ὑψηλά και ποτὲ δὲν βλέπουν πρὸς τὰ κάτω. «Καὶ ἔκραζεν ὁ ἕνας πρὸς τὸν ἄλλον, ἄγιος, ἄγιος». Καὶ ἡ κραυγὴ πάλιν εἶναι δι' ἡμᾶς μέγιστον δείγμα θαυμασμοῦ. Διότι δὲν ὕμνου ἄπλως, ἀλλὰ ὕμνου μὲ ἰσχυρὰν κραυγὴν. Καὶ δὲν ὕμνου ἄπλως μὲ κραυγὴν, ἀλλὰ τὸ κάμνον αὐτὸ διαρκῶς. Ἰ Διότι τὸ λαμπρὰ σώματα, ὅταν εἶναι υπερβολικῶς λαμπρά, τότε μόνον συνήθισον νὰ μᾶς ἐκπλήττουν. ὅταν τὰ βλέπωμεν διὰ πρώτην φοράν. Ὅταν ὁμως τὰ ἴδωμεν πολλὰς φορές, ἡ ἐκπληξὶς καταλύεται ἀπὸ τὴν συνήθειαν, καθὼς ἐσυνήθισον οἱ ὀφθαλμοὶ μας εἰς τὴν θέαν των σωμάτων αὐτῶν. Διὰ τοῦτο και ὅταν ἴδωμεν βασιλικὴν εἰκόνα, ποῦ ἀπιερῶθῃ προσφάτως και λάμπει ἀπὸ τὰ χρώματα, ἐκπληττόμεθα. Ὅστερα δὲ ἀπὸ μίαν ἢ και δευτέραν ἡμέραν δὲν θαυμάζομεν πλέον. Ἐ Καὶ τί καταφεύγω εἰς τὸ παράδειγμα τῆς βασιλικῆς εἰκόνας, ἀφοῦ τὸ ἴδιον παθαίνομεν και μὲ τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου, λαμπρότερον σῶμα ἀπὸ τὰς ὁποίας δὲν ὑπάρχει: Ἐταὶ ἐπὶ ὄλων των σωμάτων ἡ συνήθεια ἐξαφανίζει τὸν θαυμασμόν. Ἄλλὰ μὲ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ δὲν συμβαίνει τὸ ἴδιον, ἀλλὰ ἐντελῶς τὸ ἀντίθετον.

10. Αὐτῶν.
11. Ἐβθ. ἀν. στ. 8.

Ὅσον, δηλαδή αἱ δυνάμεις αὐταὶ ἀντικρούζουν τὴν δόξαν ἐκείνην, τόσον περισσότερο ἐκπλήττονται καὶ ἐπιτείνουν τὸν θαυμασμόν.¹⁴¹ Α Διὰ τοῦτο ἀπὸ τότε ποῦ ὑπάρχουν μέχρι τώρα, καθὼς βλέπουν τὴν δόξαν ἐκείνην, ποτέ δὲν ἔπαυσαν νὰ δοῦν μετ' ἐκπλήξεως. Ἀλλὰ αὐτὸ ποῦ δοκιμάζομεν ἡμεῖς εἰς μίαν στιγμὴν, ὅταν ἴδωμεν μίαν ἀστραπὴν, αἱ δυνάμεις ἐκεῖναι τὸ ὑπομένουν διαρκῶς καὶ κατέχονται ἀκαταπαύστως ἀπὸ ἕνα εὐχάριστον θαυμασμόν. Καὶ πραγματικὰ, δὲν κρᾶζουν μόνον, ἀλλὰ κρᾶζουν ὁ ἕνας πρὸς τὸν ἄλλον, πρῶγμα ποῦ ἀποτελεῖ σημεῖον τῆς ἰσχυρᾶς ἐκπλήξεως. Ἔτσι καὶ ἡμεῖς, ὅταν ἐκαστὴ βροντὴ ἢ σεισμεὶ ἡ γῆ, δὲν ἀνατηδῶμεν μόνον καὶ φωνάζομεν, ἀλλὰ καὶ καταφεύγομεν πολλοὶ μαζὶ εἰς τὰς οἰκίας. Τὸ ἴδιον κάμνουν καὶ τὰ Σεραφεῖμ. Καὶ διὰ τοῦτο τὸ ἕνα πρὸς τὸ ἄλλο κρᾶζει: Β Ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος.

Ἄρα γε ἀνεγκωρίσατε τὴν φωνὴν αὐτὴν; Ἄρα γε εἶναι ἰδική μας φωνὴ ἢ τῶν Σεραφεῖμ; Εἶναι καὶ ἰδική μας καὶ τῶν Σεραφεῖμ, χάρις εἰς τὸν Χριστόν, ὁ ὁποῖος κατεριψέ τον μεσότοιχον τοῦ φραγμοῦ καὶ εἰρηνοποίησεν ὅλα ὅσα εἶναι εἰς τοὺς οὐρανοὺς καὶ εἰς τὴν γῆν καὶ τὰ ἕκαμε ἕνα καὶ τὰ δύο.¹⁴² Διότι παλαιότερον ὁ ὕμνος αὐτὸς ἐψάλλετο μόνον εἰς τοὺς οὐρανοὺς. Ὅταν ὁμοῦ ὁ Κύριος ἠξιώθη νὰ κατελθῆ εἰς τὴν γῆν, ἔφερε πρὸς ἡμᾶς καὶ αὐτὴν τὴν μελωδίαν. Γ Διὰ τοῦτο καὶ ὁ μέγας αὐτὸς ἀρχιερεὺς, ὅταν ἐστάθη εἰς τὴν ἁγίαν αὐτὴν τράπεζαν, προσέφερε τὴν λογικὴν λατρίαν καὶ θυσιάζων τὴν ἀναίμακτον θυσίαν, δὲν μᾶς καλεῖ ἀπλῶς εἰς τὸν ὕμνον αὐτόν, ἀλλὰ, ἀφοῦ πρῶτα ὠνόμασε τὰ Χερουβεῖμ, καὶ ἕκαμε μνησάντων Σεραφεῖμ, τότε μᾶς προτρέπει ὅλους νὰ ἀναπέμψωμεν τὴν τρομερὰν αὐτὴν κραυγὴν, ἀνασφύρων τὴν διάνοιάν μας ἀπὸ τὴν γῆν πρὸς τὸν οὐρανὸν μετὰ τὴν μνησάντων τῶν συγχορευτῶν ἀγγέλων, ὡσάν νὰ φωνάζῃ σχεδὸν πρὸς τὸν καθένα ἀπὸ ἡμᾶς καὶ νὰ λέγῃ: Ψάλλεις μαζὶ μετὰ Σεραφεῖμ, στάσου μαζὶ μετὰ Σεραφεῖμ, ἄνοιξε τὰς πτέρυγας μαζὶ μετὰ ἐκεῖνα, πέταξε μαζὶ μετὰ ἐκεῖνα περὶ τοῦ βασιλικοῦ θρόνου. Δ Καὶ τί θαυμαστόν, ἐάν ἐστάθῃς μαζὶ μετὰ Σεραφεῖμ, ἀφοῦ ὁ Θεὸς σου ἐπέτρεψε νὰ λαμβάνῃς ἐλευθέρως ἐκεῖνα ποῦ δὲν ἐτόλμησαν τὰ Σεραφεῖμ νὰ τὰ ψαύσουν; «Ἀπεστάλη», λέγει, «πρὸς ἐμὲ ἕνα ἀπὸ τὰ Σεραφεῖμ καὶ ἐκράτει ἀναμμένο κάρβουνο ποῦ τὸ ἔλασε μετὰ τὴν λαβίδα

19. Πρβλ. Ἐφεσ. 2, 14.

ἀπὸ τὸ θυσιαστήριον».¹⁴³ Ἐκεῖνο τὸ θυσιαστήριον ἀποτελεῖ ἀντίτυπον καὶ εἰκόνα τοῦτου τοῦ θυσιαστηρίου. Ἐκεῖνο τὸ πῦρ ἀποτελεῖ ἀντίτυπον τοῦτου τοῦ πνευματικοῦ πυρός. Ἀλλὰ τὰ Σεραφεῖμ δὲν ἐτόλμησαν νὰ τὸ ψαύσουν μετὰ τὴν χεῖρα, ἀλλὰ μετὰ τὴν λαβίδα. Ἐνῶ σὺ τὸ λαμβάνεις μετὰ τὴν χεῖρα. Ἄν λοιπὸν, ἀποδότης πρὸς τὴν ἀξίαν τῶν προκειμένων ἀγαθῶν, Ἐ θὰ ἴδῃς ὅτι αὐτὰ εἶναι πολὺ μεγαλύτερα καὶ ἀπὸ τὴν ἐπαφὴν μετὰ τὰ Σεραφεῖμ. Ἐάν δὲ ἐνοήσης τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου σου, βλέπεις ὅτι ἡ χάρις τῶν προκειμένων ἀγαθῶν δὲν ἐντρέπεται νὰ κατέλθῃ πρὸς τὴν ἰδικήν μας εὐτέλειαν.

Ὅλα αὐτὰ ἔχον ὑπ' ὄψιν σου, ἄνθρωπε, καὶ ἀναλογιζόμενος τὸ μέγεθος τῆς δωρεᾶς, ἀναστήσου ἐπὶ τέλους καὶ, ἀφοῦ ἀπομακρυνθῆς ἀπὸ τὴν γῆν, νὰ ἀναβῆς πρὸς τὸν οὐρανόν. Ἀλλὰ σὲ ἔλκει τὸ σῶμα καὶ σὲ πιέζει πρὸς τὰ κάτω; Ἀλλὰ ἰδοὺ, ἔρχονται αἱ νηστεῖαι ποῦ καθιστοῦν ἑλαφρὰ τὰ πτερά τῆς ψυχῆς καὶ τὸ φορτίον τῆς σαρκὸς τὸ κάμνουν, ὥστε νὰ εἶναι ἑλαφρὸν, ἄκομα καὶ ἂν παραλάβου ἕνα σῶμα βαρύτερον καὶ ἀπὸ μολύβι.¹⁴⁴ Α Ἀλλὰ ἄς ἀφήσωμεν τὸν λόγον διὰ τὴν νηστείαν καὶ ἄς κινησωμεν τὸν λόγον διὰ τὰ μυστήρια, χάριν τῶν ὁποίων ἔχουν καθιερωθῆ καὶ αἱ νηστεῖαι. Ὅπως, δηλαδή, σκοπὸς τῶν ἀθλημάτων κατὰ τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας ἦταν ὁ στέφανος, ἔτσι καὶ τῆς νηστείας σκοπὸς εἶναι ἡ καθαρὰ κοινωνία μετὰ τοῦ Θεοῦ. Διότι, ἐάν δὲν τὸ ἐπιτύχωμεν αὐτὸ μετὰ τὰς ἡμέρας τῆς νηστείας, θὰ ἔχωμεν καταπονήσει ματαίως τὸν ἑαυτὸν μας, διότι θὰ ἀναχωρήσωμεν ἀπὸ τὸν στίβον τῆς νηστείας ἀστεφάνωτοι καὶ χωρὶς βραβεῖα. Διὰ τοῦτο καὶ οἱ πατέρες μας παρέτειναν τὸ στάδιον τῆς νηστείας, παρέχοντες εἰς ἡμᾶς προθεσίαν νὰ μετανοήσωμεν, ὥστε ἀφοῦ καθαρῶμεν καὶ ἀποπλυθῶμεν, τότε νὰ προσέλθωμεν. Β Διὰ τοῦτο καὶ ὁ ἴδιος φωνάζω ἀπὸ τώρα μετὰ καθαρὰν φωνὴν καὶ σὰς διαδεδοτῶ καὶ σὰς ἰκετεύω καὶ σὰς παρακαλῶ νὰ προσέρχεσθε εἰς τὴν ἱερὰν αὐτὴν τράπεζαν ἀσπιλοὶ καὶ μετὰ καθαρὰν τὴν συνείδησιν. Διότι ἄλλως αὐτὸ δὲν εἶναι προσέλευσις, οὔτε μετάληψις, ἀλλὰ καταδικὴ καὶ κόλασις καὶ προσθήκη τιμωρίας.

Ἄς μὴ πλησιάζῃ, λοιπὸν, κανεὶς ἁμαρτωλὸς ἢ μάλλον ὅχι κανεὶς ἁμαρτωλὸς, διότι τότε ἀποκλείω τὸν ἴδιον τὸν ἑαυτὸν μου ἀπὸ τὴν θείαν τράπεζαν. Ἀλλὰ νὰ μὴ προσέλθῃ κανεὶς ποῦ παραμένει ἁμαρτωλὸς. Γ Διὰ τοῦτο

18. Ἐφ. 6, 6.

προλέγω από τώρα, ώστε, όταν φθάση ή ημέρα τών δαιμονικών δεινών και ἔλθῃ ἡ ἱερά ἐκείνη ἑσπέρα, νά μή δύναται κανείς νά λέγῃ, ὅτι εἰσῆλθεν ἀπαράσκευος και γυμνός και ὅτι ἔπρεπε ἀπό μακροῦ νά εἶχεν ἐνημερωθῇ δι' αὐτά. Καί ὅτι ἐάν αὐτά τά ἤκουε πρό πολλοῦ, ὅπωςδήποτε θά μετεβάλλετο, θά εἶχε πρῶτα καθαρή και ἔτσι θά προσήρχετο. Διά νά μή δύναται λοιπὸν κανείς νά προσφασίξεται αὐτά, ἀπό τώρα σῶς προειδοποιῶ και σῶς παρακαλῶ νά ἐπιδείξετε μεγάλην μετάνοιαν. Γνωρίζω, ὅτι ὅλοι εἴμεθα ἔνοχοι ἁμαρτιῶν και ὅτι κανείς δέν δύναται νά καυχήσῃ, ὅτι ἔχει ἀγνήν τήν καρδίαν του. Ἀλλά τό φοβερόν δέν εἶναι αὐτό, ὅτι δηλαδή δέν ἔχομεν καθάραν καρδίαν, ἀλλά εἶναι τό ὅτι, Ἐνῶ δέν ἔχομεν καθάραν καρδίαν, δέν προσερχόμεθα εἰς αὐτόν, ὁ ὁποῖος δύναται νά τήν κάμῃ καθάραν. Διότι δύναται, ἐάν θέλῃ. Μᾶλλον δέ θέλει, περισσότερον ἀπό ὅσον θέλομεν ἡμεῖς, νά εἴμεθα καθαροί, ἀλλά περιμένει νά λάθῃ ἀπό ἡμᾶς μίαν μικράν ἀφορμήν, διά νά μᾶς στεφανώσῃ με παρρησίαν. Ποῖος ὑπῆρξε περισσότερον ἁμαρτωλός ἀπό τόν τελώνην; Ἀλλά ἐπειδή εἶπε μόνον «Κύριε και Θεέ μου εὐσπλαγχνίσου και συγχώρησέ με τόν ἁμαρτωλόν»¹⁴ κατήλθε δικαιωμένος περισσότερον ἀπό τόν Φαρισαῖον. Καί ὅμως πόσῃ δυνάμει εἶπεν ἡ λέξις ἐκείνη; Καί ὅμως, δέν τόν ἐκαθάρισεν ἡ λέξις, ἔδωκεν ἡ διάθεσις μέ τήν ὁποῖαν εἶπε και τήν λέξιν ἐκείνην. Ἡ μάλλον οὔτε μόνον ἡ διάθεσις, ἀλλά, πρὶν ἀπό αὐτήν, ἡ φιλανθρωπία τοῦ Θεοῦ.

Πές μου, σέ παρακαλῶ, ποῖον κατόρθωμα, ποῖος κόπος, ποῖος ἰδρώτας εἶναι διά τόν ἁμαρτωλόν νά πείσῃ τόν ἑαυτὸν του, ὅτι εἶναι ἁμαρτωλός και νά τό ὁμολογήσῃ αὐτό ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ; Βλέπεις, ὅτι δέν ἔλεγα μεταίως, ὅτι θέλει νά λάθῃ ἀπό ἡμᾶς μίαν μικράν μόνον πρόφασιν και προσφέρει αὐτός τό πᾶν διά τήν σωτηρίαν μας; ¹⁴³ Ἀ ἄς μετανοήσωμεν λοιπὸν, ἄς κλαύσωμεν, ἄς θρηνησωμεν. Πολλὰς φορές χάνει κανείς τήν θυγατέρα του και διέρχεται τόν περισσότερον χρόνον τῆς ζωῆς του μέ θρήνους και ὄδυμους. Ἡμεῖς ἐχάσαμεν ψυχὴν και δέν θρηνοῦμεν; Ἐξεπίσσωμεν ἀπό τήν σωτηρίαν και δέν ὀδοῦμεθα; Καί τί ὁμιλῶ διά ψυχὴν και σωτηρίαν; Παρωγίσσαμεν ἔνα τόσον πρᾶον και ἡμερον δεσπότην και δέν κρουπτόμεθα μέσα εἰς τήν γῆν; Διότι εἰς τήν ἀγάπην του δι' ἡμᾶς δέν ὑπερβαίνει μόνον ἕνα δεσπότην κηθεμονικόν, ἀλλά και τόν φιλόστοργον πατέρα και τήν φιλότεκνον μητέρα.

14. Λουκ. 18, 13.

«Μήπως», λέγει, εἴθε λημονήσῃ ποτέ μία μητέρα τόν υἱόν της ἢ δέν θά λυπηθῇ τά τέκνα της; Β Ἀκόμη και ἂν ἡ γυναῖκα λημονήσῃ τό παιδί της, ἐγώ ὅμως δέν θά σέ λημονήσω ποτέ, λέγει ὁ Κύριος.¹⁵ Ἡ διαβεβαίωσις αὐτῆ εἶναι πιστευτή και χωρίς ἀπόδειξιν. Διότι εἶναι διαβεβαίωσις τοῦ Θεοῦ. Ἐν τούτοις, ἐμπρός ἄς παρᾶσωμεν και τήν ἀπόδειξιν ἀπό τά ἴδια τά πρόγματα. Ὅταν κάποτε ἡ Ρεβέκα διέταξε τόν υἱόν της νά πράξῃ τήν ἀπάτην ἐκείνην διά νά ὑποκλέψῃ τὰς εὐλογίας, τόν ἐκάλυψε καλῶς ἀπό παντοῦ και ἔθεσε εἰς τό πρόσωπόν του τό προσωπίδιον τοῦ ἀδελφοῦ του. Ὅταν εἶδε, ὅτι και πάλιν ὁ υἱός της δέν εἶχε θάρρος, εἰς τήν ἐπιθυμίαν της νά τοῦ ἀποβάλλῃ ὄλον τόν φόβον, τοῦ λέγει: «Ἄς πέσῃ ἐπάνω μου ἡ κατάρα σου αὐτή, τέκνον».¹⁶ Ὁ λόγος αὐτός ἦταν πραγματικά λόγος μητρός και μάλιστα μητρός, ἡ ὁποία ἐφλέγετο διά τόν υἱόν της. Ὁ ἄλλο ὁ Χριστός δέν τό εἶπε μόνον αὐτό, ἀλλά και τό ἔκαμε. Δέν ὑπεσχέθη μόνον, ἀλλά και τό ἀπέδειξεν ἐμπράκτως. Καί ὁ Παῦλος φωνάζει και λέγει: «ἀπό τήν κατάραν δέ αὐτῆν τοῦ νόμου μᾶς ἐξηγόρασεν ὁ Χριστός και ὡς λύτρα διά τήν ἔξαγοράν μας αὐτήν κατέβαλε τό ὅτι ἐγινε χάριν ἡμῶν καταραμένος».¹⁷ Αὐτόν λοιπὸν θά ἐξοργίσωμεν; Πές μου. Καί δέν εἶναι μία τοιαύτη πράξις δουρύτερα και ἀπό αὐτήν τήν κόλασιν, τόν ἀτελείωτον σκώληκα και τό ἀσθεστον πῦρ;

Ὅταν, λοιπὸν, πρόκειται νά προσέλθῃς εἰς τήν ἱεράν τράπεζαν, νόμιζε ὅτι παρίσταται ἐκεῖ και ὁ βασιλεὺς τῶν ὄλων. Διότι πραγματικά εἶναι ἐκεῖ παρὼν και γνωρίζει τήν σκέψιν καθενός Ἐ και βλέπει ποῖος προσέρχεται μέ τήν προσήκουσαν ἀγιωσύνην και ποῖος μέ δεδαυμένην συνειδήσιν, μέ ἀκαθάρτους και ρυπαροὺς λογισμοὺς, μέ μισαράς πράξεις. Καί ἂν εἶρη κάποιον εἰς αὐτήν τήν κατάστασιν, κατ' ἀρχὴν τόν παραδίδει εἰς τό δικαστήριον τῆς συνειδήσεως. Ἐπειτα, ἀφοῦ τόν παραλάβῃ ἐκεῖνος και τόν τιμώρησῃ σκληρὰ μέ τὰς τύψεις, ἂν τόν καταστήσῃ καλύτερον, τόν προσδέχεται πάλιν. Ἄν ὅμως μείνῃ ἀδιδόρθωτος, τότε πλέον ἐμπέπτει εἰς τὰς χεῖρας αὐτοῦ ὡς ἀχάριστος και πονηρός. Πόσον μέγα εἶναι αὐτά, ἀκουσέ το ἀπό τόν Παῦλον τοῦ τό λέγει: Ἐ «Εἶναι φοβερόν νά πέσῃ κανείς μέσα εἰς τὰ χεῖρα τοῦ Θεοῦ, πού δέν εἶναι νεκράς

15. Ἠσ. 49, 15.
16. Γεν. 27, 18.
17. Γαλ. 3, 13.

οὐκ ἔστιν εἰδωλὸν, ἀλλὰ ζῆ πάντοτε». ¹⁸ Γνωρίζω ὅτι αἱ λέξεις αὐταὶ θαγκώνουν, ἀλλὰ τί νὰ κάμω; Ἐάν δὲν ἐπιθέσω πικρὰ φάρμακα, τὰ τραύματα δὲν θὰ θεραπευθοῦν. Ἄν ὁμως ἐπιθέσω πικρὰ φάρμακα, οἱ σὲν ὑπομένετε τὸν πόνον. Ἄληθῶς εὐρίσκομαι εἰς ἀδιέξοδον. Ἄλλὰ εἶναι ἀνάγκη πλέον νὰ συγκρατήσω τὴν χεῖρα μου. Καὶ πράγματι, ἐλέχθησαν ἀρκετὰ, ὥστε νὰ διορθώσουν αὐτοὺς πού τὰ προσέχουν. ¹⁴⁴ Ἄλλὰ διὰ νὰ μὴ εἶναι μόνον διὰ σὰς χρήσιμα, ἀλλὰ διὰ νὰ γίνουσι χρήσιμα εἰς ἄλλους με τὴν ἰδικὴν σὰς παρέμβασιν καὶ συμβολήν, ἄς τὰ ἀνακαταλάωμεν πάλι ὅλα αὐτὰ.

Ἐμιλήσαμεν διὰ τὰ Σεραφεῖμ, ἐδείξαμεν πόσον μεγάλην ἀξίαν ἔχει τὸ γεγονός ὅτι ἱστανται πλησίον τοῦ βασιλικοῦ θρόνου καὶ ὅτι τὴν ἀξίαν αὐτὴν δύναται νὰ τὴν ἀποκτήσουν καὶ οἱ ἄνθρωποι. Ἐμιλήσαμε διὰ τὰς πτέρυγας καὶ διὰ τὴν ἀπρόσιτον δύναμιν τοῦ Θεοῦ καὶ διὰ τὴν συγκρατήσιν του πρὸς ἡμᾶς. Ἐπροσθέσαμε τὴν αἰτίαν τῆς κραυγῆς καὶ τοῦ διαρκοῦς θαυμασμοῦ καὶ πὼς μέσα εἰς τὴν ἀκατάπαυστον θέαν, ἅκατάπαυστος εἶναι καὶ ἡ δοξολογία τῶν Σεραφεῖμ. Σὰς ὑπενομούσαμεν εἰς ποῖον χορὸν μετέσχουμεν καὶ μαζί με ποίους ἀνυμνήσαμεν τὸν κοινὸν Θεοπότην. Ἐπροσθέσαμεν κατόπιν τοὺς λόγους περὶ μετανοίας. Καὶ τέλος ἀπεδείξαμεν πόσον κακὸν εἶναι νὰ προσερχώμεθα εἰς τὰ μυστήρια με πονηρὰν συνείδησιν, καὶ πὼς δὲν εἶναι δυνατόν νὰ διαφύγῃ ὁποιος μὲνι ἀδιόρθωτος. Ὅλα αὐτὰ ἄς τὰ μαθαίνη καὶ ἡ γυναῖκα ἀπὸ τὸν ἄνδρα τῆς καὶ τὸ παιδί ἀπὸ τὸν πατέρα, καὶ ὁ δοῦλος ἀπὸ τὸν Κύριον, καὶ ὁ γείτων ἀπὸ τὸν γείτονα, καὶ ὁ φίλος ἀπὸ τὸν φίλον, ἢ μάλλον νὰ τὰ συζητῶμεν αὐτὰ καὶ με τοὺς ἐχθροὺς μας. Διότι ἡμεῖς εἴμεθα ὑπεύθυνοι καὶ διὰ τὴν σωτηρίαν ἐκείνων. Ὅτι ἐάν διατασσώμεθα νὰ σηκώωμεν τὰ ὑποζύγια των, ὅταν πίπτουν, καὶ ὅσα πλινθῖνται χαμένα νὰ τὰ σώσωμεν καὶ νὰ τὰ ἀποδώσωμεν, ¹⁹ πολὺ περισσότερον πρέπει νὰ ἐπαναφέρωμεν τὴν ψυχὴν αὐτῶν πού πλανᾶται καὶ νὰ τὴν ἀνορθώσωμεν ἀπὸ τὴν πτώσιν. Ἄν ἔτσι ρυθίζωμεν τὰς ὑποθέσεις μας καὶ τὰς ὑποθέσεις τῶν πλησίων, θὰ δυνηθῶμεν με παρησίαν νὰ σταθῶμεν ἔμπροσ εἰς τὸ θῆμα τοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποῦ δόξα, τιμὴ καὶ δύναμις εἰς τὸν Πατέρα, μαζί καὶ εἰς τὸ ἅγιον καὶ ζωοποιόν Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

¹⁸. Ἐβρ. 10, 31.

¹⁹. Πωλ. Ἐφῶν. 23, 5.

Α ΕΙΣ ΤΟ ΡΗΤΟΝ ΤΟΥ ΠΡΟΦΗΤΟΥ ΙΕΡΕΜΙΟΥ:

ἜΡΥΠΕ, ἢ ΟΔΟΣ ΤΟΥ ἈΝΘΡΩΠΟΥ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΞΟΡΣΙΑΝ ΤΟΥ, ΔΕΝ ΘΑ ΒΑΣΙΣΘΗ ΟΥΤΕ ΘΑ ΚΑΤΟΡΘΩΣΗ Ὁ ἈΝΘΡΩΠΟΣ ΤΗΝ ΠΟΡΕΙΑΝ ΤΟΥ.¹

Τῆς αἰσθητῆς οδοῦ καὶ τῆς λεωφόρου ὅλα μέρη εἶναι ἐπιπέδα καὶ λεία, ὅλα ὁμως εἶναι ἀνηφορικὰ καὶ τραχύτερα. Ἔτσι καὶ τῶν βείων Γραφῶν ὅλα μὲν χωρὶς εἶναι ὁμῶς εὐληπτα, ὅλα ὁμως χρειάζονται μεγαλυτέραν ἐπεξεργασίαν καὶ κόπον. Ἄλλὰ, ὅταν βαδίζωμεν ἕρπον ἰσόπεδον καὶ ὁμαλόν, ἅ δὲν χρειάζεται καὶ μεγάλη προσοχή. Ὅταν ὁμως ὁ δρόμος πού βαδίζωμεν εἶναι ἀποκρημνὸς καὶ στενὸς καὶ ὀδηγῆ πρὸς τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους καὶ ἔχη κρημνοὺς ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο, τότε χρειάζεται ἡ ψυχὴ μας νὰ εἶναι νηφάλιος καὶ ἀγρυπνος, διότι ἡ τραχύτης τοῦ τόπου δὲν ἐπιτρέπει νὰ ἀμελῶμεν. ¹⁵⁸ Ἄ Διότι καὶ ὀλίγον νὰ μὴ προσέξῃ, ἂν ὀλισθήσῃ μόνον ὁ πούς, κατακρημνίζεται ὀλόκληρον τὸ σῶμα, καὶ ἂν κύβη πρὸς τὸ φαρᾶνι κάτω, καταλαμβάνεται ἀπὸ σκοτοδίνην καὶ κατακρημνίζεται.

Τὸ ἴδιον συμβαίνει καὶ με τὰς θείας Γραφάς. Ἄλλα μὲν χωρὶς αὐτῶν εἶναι εὐκόλα καὶ εὐληπτα καὶ εἶναι δυνατόν νὰ τὰ διεξέλθῃ κανεὶς χωρὶς κόπον, ὅλα ὁμως εἶναι τραχύτερα καὶ ἀνηφορικὰ καὶ δὲν εἶναι ἐξ Ἰσοῦ εὐκόλον νὰ τὰ διασῆς. Δι' αὐτὸ πρέπει ὅλοι νὰ εἴμεθα νηφάλιοι καὶ ἀγρυπνοὶ, ὅταν διεξερχώμεθα τοιαῦτα χωρὶς, ὥστε νὰ μὴ διατρέξωμεν τὸν ἔσχατον κίνδυνον. Διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς ἄλλοτε μὲν σὰς ἐκγυμνάσωμεν εἰς τὰ εὐκολώτερα, ἅ ἄλλοτε δὲ σὰς ὀδηγοῦμεν εἰς τὰ δυσκολώτερα, διὰ νὰ σὰς ἐνακουφίσωμεν ἀπὸ τὸν κόπον καὶ σὰς ἀποδάλωμεν τὴν ἀδιαφορίαν. Ὅπως δηλαδὴ αὐτοὶ πού ζοῦν εἰς διαρκεῖς ἀνίσεις, γίνονται μαλακώτεροι, ἔτσι καὶ ἐκεῖνοι πού διαρκῶς σῦρονται πρὸς τὰς σκληρὰς δοκιμασίας, ἀπελπιζοῦνται κουρασμένοι ἀπὸ τὸν μόχθον. Πρέπει λοιπὸν τὸ εἶδος τῆς διδασκαλίας νὰ εἶναι ἀνάμικτον καὶ νὰ μετερχώμεθα πότε τὸ ἓνα καὶ πότε τὸ ἄλλο, ὥστε οὔτε νὰ γίνεταί πέ-

1. Ἰερμ. 10, 23.

ραν του μέτρου κωφά ή διάνοιά μας, ούτε πάλι με την υπερβολική ένταση να διαρραγή και να εξουθενωθή από τον κόπον. Διά τούτο, όταν παλαιότερον ωμίλησα διά τον Παύλον και τον Πέτρον C και διά την αμφισβήτησιν που ηγέρθη μεταξύ των εις την Αντιόχειαν και απέδειξα, ότι αυτή ή φαινομενική μάχη ήτο χρησιμωτέρα από οίανδήποτε ειρήνην και, αφού σας ώδήγησα εις τον ανηφορικών και τραχύν αυτόν δρόμον, όταν σας είδα κουρασμένους, την επομένην ημέραν σας έχρησαύγισα εις άλλο θέμα ευκολώτερον, σας ανέπτυξα δηλαδή τά εγκώμια του μακαρίου Εδοσταθίου και έπειτα διεξήλθον τον έπαινον του γενναίου μάρτυρος Ρωμανού, όποτε και τό θέσμα ήτο λαμπρότερον και ζωηρότερα τά χειροκροτήματα και μεγαλύτερος ό θόρυβος.

Όπως δηλαδή ένας άνθρωπος κουρασμένος, D όταν εισέλθη εις ένα λειμώνα, χαίρειται και διασκεδάσει, καθώς δεν βλέπει τίποτε τραχύ και επίπονον, αλλά μεγάλην άνακούφισιν και τέρψιν και ψυχαγωγίαν. Αυτό τό αίσθημα έδοκιμάζετε και σας τότε. Διότι από τους κόπους και τάς δυσκολίας της ακροάσεως εκείνης, ώσάν να εισήλθατε εις λειμώνα ήκούσατε τά εγκώμια των μαρτύρων και έδοκιμάσατε μεγάλην άνακούφισιν και τέρψιν. Διότι εκεί δεν υπήρχον λαθαί και αντίλαθαί, ούτε παλαιστικά φάσεις με λαθάς και διαφυγάς, αλλά ό λόγος χωρίς αντίλογον, έλευθερος ήγωνίζετο μόνος του. Διά τούτο ήτο και λαμπρότερος και πνευματικώτερος και έκέρδισε πολλούς έπαίνους. Ε Διότι ή ψυχή των ακροατών, όταν παρακολουθή με άνεσιν τά λεγόμενα, αισθάνεται άνακούφισιν και διεγείρεται περισσότερο ή έπιθυμία διά τον έπαινον του όμιλητού. Αφού λοιπόν σας άνενώσωμεν αρκετά αυτάς τάς ημέρας, που δεν επεχειρήσαμεν να αναπτύξωμεν προς την Ιδικήν σας αγάπην τίποτε τό επίπονον και δύσκολον, εμπρός λοιπόν σημερον ως σας ώδηγήσωμεν πάλιν εις την παλαιάν άσκησιν, εις τά επίπονα χωρία της Γραφής που έχουν ανάγκην από μεγάλην προσοχήν.¹⁵⁹ Α όχι διά να σας συντρίψωμεν από την κόπασιν, αλλά διά να σας γυμνάσωμεν, ώστε να δύνασθε να διαβαίνετε και αυτά τά μέρη με ασφάλειαν.

Όπως λοιπόν τότε εις την άρχήν ένοιζετο, ότι υπήρχε μία φιλονεικία και μάχη μεταξύ των άποστόλων, όταν όμως άνέβημεν εκείνους τους σκοπέλους, είδομεν έκει επάνω τον καρπόν του Πνεύματος, την αγάπην, την χαράν, την ειρήνην και ό κόπος μας δεν υπήρξε περιττός

και μάταιος, αλλά κατέληξεν εις χαράν έτσι και σημερον έλπίζω με τάς Ιδικάς σας εύχάς, να διανοώμεν την όδόν που έχομεν εμπρός μας με καρτερίαν και μεγάλην όπομονήν, Ε και δυνηθώμεν να ανασώμεν και εις την κορυφήν αυτήν, θα τά εδρωμεν εκεί όλα επίπεδα και όμαλά και επκλινη.

Ποιον λοιπόν είναι τό θέμα μας σημερον; Τό χωρίον του προφήτου που άνεγνώσθη. «Κύριε, ή όδός του ανθρώπου δεν είναι εις την Ιδικήν του έξουσίαν, δεν θα εοδίση ό άνθρωπος οδτε θα κατορθώση την πορείαν του». Τό μεν προς εξέτασιν θέμα είναι αυτό. Σεις δε, όπως τότε έδειξατε μεγάλην προθυμίαν, έτσι και τώρα έντεινάτε την προσοχήν σας. Διότι τούτο τό ζήτημα δεν είναι κατώτερον εκείνου, αλλά χρειάζεται μάλιστα και μεγαλυτέραν φροντίδα. Διατί λοιπόν; Διότι ή φαινομενική εκείνη διαφορά μεταξύ του Παύλου και του Πέτρου, ή όποια δεν ήτο οδσιαστική, δεν ήτο γνωστή εις τους πολλούς, C δι' αυτό και ήτο εδλογον να μη προσενηθή μεγάλη θλάση από την άγνοϊαν. Ένώ αυτή έδώ ή ρήσις περιφέρεται παντού, εις τάς οικίας, εις τάς αγοράς, εις τους άγρούς, εις τάς πόλεις, εις την ερηόν και την θάλασσαν και τάς νήσους. Και όπου και αν μεταβής, θα άκούσης πολλούς να λέγουν αυτά. Λέγει λοιπόν ή Γραφή: «ή όδός του ανθρώπου δεν είναι εις την έξουσίαν του». Καί δεν έμελέτησαν αυτήν μόνον την ρήσιν, αλλά συνδυάζουν με την ρήσιν αυτήν και άλλας παρομοίας, ότι π.χ. «τό έλεος του Θεου δεν εξαρτάται τελείως και άπόκλειστικώς από τον θέλοντα οδδε από τον επιδιώκοντα τό έλεος τούτου άνθρώπου».¹⁶⁰ Έπειτα πάλιν: «Εάν ό ίδιος ό Κύριος δεν ευδοκήση εις την άνωκοδομήσιν ενός σ'κου, ματαιώς έκοπίσασαν οι οικοδομούντες αυτόν».¹⁶¹ Αυτό δε τό κάμουν διά να προσβάλουν τάς θείας Γραφάς ως προκάλυμμα της άδιαφορίας των, και επχειρούν με τους λόγους αυτούς D να όπνομεύσουν την σωτηρίαν και την έλπίδα μας. Διότι επκαλούμενοι τάς ρήσεις αυτές δεν επιδιώκουν τίποτε άλλο παρόν' άποδείξουν, ότι τίποτε δεν εξαρτάται από ήμεις. Καί έτσι αφανίζονται όλα τά δόγματά μας. Ματαιώς έδόθη ή υπόσχεσις της βασιλείας των ούρανών, ματαιώς ή άπειλή της κόλασεως, ματαιώς οι νόμοι και αι τιμωρίαί και οι κόλασμοί και αι συμβουλαί.

1. Ρομ. 9, 16.
2. Ψαλμ. 136, 1.

Και τί να συμβουλευθή κανείς ένα ποῦ δὲν ἔχει καμμίαν ἐξουσίαν; Τί να ὑποσχεθῆ κανείς εἰς ἓνα ἄνθρωπον ἀπειταρημένον ἀπὸ κάθε ἐξουσίαν; Οὐτε ὁ ἐνάρετος εἶναι ἄξιος ἐπαίνου, οὔτε ὅποιος ἡμάρτησεν εἶναι ἄξιος τιμωρίας καὶ κολάσεως, ἂν αἱ πράξεις μας δὲν προέρχονται ἀπὸ τὴν ἐλευθέραν βούλησίν μας. Εἴ ἔάν δὲ τὸ πιστεύσουσιν αὐτὸ οἱ ἄνθρωποι κανείς πλεον δὲν θὰ ἀγωνισθῆ διὰ τὴν ἀρετὴν, κανείς δὲν θὰ προσπαθῆσῃ ν' ἀποφύγῃ τὴν κακίαν. Τώρα ἔάν κάθε ἡμέραν διδάσκωμεν περὶ κολάσεως, ὁμιλοῦμεν περὶ βασιλείας καὶ προβάλλωμεν τὰς φοβεράς τιμωρίας καὶ τὰ βραβεῖα ποῦ ὑπερβαίνουν τὴν ἀνθρωπίνην διάνοιαν, ἂν συμβουλευόμεν, παροτρύνωμεν καὶ καταβάλλωμεν κάθε προσπάθειαν, ¹⁶⁰ Α με δυσκολίαν μερικὸν ὑπομένουσιν τοὺς μόχθους διὰ τὴν ἀρετὴν, με δυσκολίαν ἀποφεύγουσιν τὴν ἡδονὴν τῶν ἁμαρτημάτων. Ἄν ἀποκόψῃς καὶ αὐτὴν τὴν ἱεράν συγκύραν, δὲν θὰ θυβισθῆ ὀλόκληρον τὸ σκάφος καὶ θὰ γαθοῦν ὄλοι εἰς τὸν θυθὸν καὶ θὰ ἔχωμεν κάθε ἡμέραν πολλὰ ναυάγια; Διότι ὁ διάβολος, τίποτε ἄλλο δὲν ἐπεδίωξε με θέρμην ἔσον να πείσῃ τὴν ἀνθρωπίνην ψυχὴν δι' αὐτὸ, ὅτι δηλαδὴ οὔτε ὁταν ἁμαρτάνῃ ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἄξιος τιμωρίας, οὔτε διὰ τὴν ἀσκησὴν τῆς ἀρετῆς εἶναι ἄξιος ἐπαίνων καὶ στεφάνων, Β διὰ τὴν λύση τὰς χεῖρας τῶν ζηλωτῶν καὶ σῆσι τὴν προθυμίαν τῶν διὰ τὴν ἀρετὴν, καὶ να ἐπιτείνῃ τὴν ὀλιγωρίαν καὶ αὐξήσῃ τὴν ἀδιαφορίαν τῶν εὐαλατῶν ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν. Δι' αὐτὸ πρέπει να δώσωμεν μεγάλην προσοχὴν εἰς τὰ λεγόμενα. Διότι ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο ὑπάρχει κρημνὸς καὶ ὄθος, ἂν δὲν ἀναγνώσωμεν με ἀγρυπνον διάνοιαν τὴν οἴσιν. Διότι τί να εἴπωμεν; Ὅτι ἐψεύσθη ὁ προφήτης; Ἄλλα αὐτὸ εἶναι ἐπικίνδυνον, διότι δὲν ψεύδεται ἓνας προφήτης, ἐφ' ὅσον λέγει τοὺς λόγους τοῦ Θεοῦ. Ἄλλα δὲν ἐψεύσθη ὁ προφήτης; Λοιπὸν αἱ πράξεις μας δὲν ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὴν ἐλευθέραν μας βούλησιν; C Ἄλλα καὶ τὰ πρακτέα εἶναι εἰς τὴν ἐξουσίαν μας καὶ ὁ προφήτης δὲν ἐψεύσθη. Καὶ θὰ τὰ ἀποδείξωμεν καὶ τὰ δύο αὐτὰ, ἂν δώσετε προσοχὴν. Δι' αὐτὸν ἀκριθῶς τὸν λόγον οὗς ἔδειξα τὸν κρημνὸν ποῦ ὑπάρχει καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη, διὰ τὴν διανύσωμεν τὸν δρόμον μας με ἀγρυπνον προσοχὴν.

Ἄς μὴ ἐξετάσωμεν λοιπὸν μόνον τὸ χωρίον «ἡ ὁδὸς τοῦ ἀνθρώπου δὲν εἶναι εἰς τὴν ἐξουσίαν του», ἀλλὰ καὶ ἄλλα τὰ παρεπόμενα, καὶ διὰ τοῖους ἔχει λεχθῆ, καὶ ἀπὸ τοῖον, καὶ πρὸς τοῖον, καὶ διατί, καὶ πότε, καὶ πῶς. Διό-

τι δὲν ἀρκεῖ να λέγωμεν, ὅτι εἶναι χωρίον τῶν Γραφῶν οὐτε να ἀποσπῶμεν ἀπλῶς φράσεις, να κατασπαράσωμεν τὰ μέλη τοῦ σώματος τῶν θεοπνεύστων Γραφῶν, να τὰ λαμβάνωμεν γυμνά καὶ ἀσύνδετα ἀπὸ τὰς περιστάσεις, D με τὰς ὁποίας εἶναι ὀργανικῶς συνδεδεμένα καὶ να ἔχωμεν ἔτσι τὴν δυνατὴτητα καὶ ἐλευθερίαν να τὰ παραποιώμεν. Διότι με τὴν τακτικὴν αὐτὴν πολλὰ παρεφθαρμένα δόγματα ἔχουν εἰσαχθῆ εἰς τὸν βίον μας, με τὸ να πείθῃ ὁ διάβολος τοὺς κωθροὺς τὴν σκέψιν να ἀπαγγέλλουσιν κατὰ τρόπον διεστραμμένον τὰ κείμενα τῶν Γραφῶν ἢ να ἐπισκοτιζοῦσιν τὴν ἀλήθειαν με τὴν προσθήκην ἢ τὴν ἀφαίρεσιν ἐνοιῶν. Δὲν εἶναι λοιπὸν ἀρετὸν να εἴπωμεν, ὅτι κείναι εἰς τὴν Γραφήν, ἀλλὰ πρέπει να ἀναγνώσωμεν ὅλα τὰ συμφραζόμενα. Διότι, ἔάν πρόκειται να διακόψωμεν τὴν μεταξὺ τῶν συνέχειαν καὶ συγγένειαν, θὰ προσέλθουσιν ἔτσι πολλὰ ἁμαρτωλά καὶ ὄποια δόγματα. Διότι πράγματι ἀναγράφεται εἰς τὴν Γραφήν Ε «δὲν ὑπάρχει Θεός» καὶ ὅτι «ἀπέστρεψε τὸ πρόσωπόν του διὰ τὴν μὴ βλεπῆ ἔως τὸ τέλος» καὶ ὅτι «δὲν θὰ ἀναζητήσῃ ὁ Θεός». Λοιπὸν; Εἰπέ μου, Δὲν ὑπάρχει Θεός; Οὐτε ἐποπτεύει τὰ πράγματα ἐπὶ τῆς γῆς; Καὶ ποῖος θὰ ἀνεχθῆ να τὸ εἴπῃ αὐτὸ ἢ να τὸ ἀκούσῃ. Καὶ διμὸς ἀναγράφεται εἰς τὴν Γραφήν. Ἄλλα μόθε πῶς ἀναγράφεται. «Εἶπε», λέγει, «ὁ σκοτισμένος ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν μωρὸς καὶ ἀσεβὴς ἄνθρωπος ἀπὸ μέσα του, σύμφωνα με τὴν ἐπιθυμίαν τῆς ἁμαρτωλῆς καρδίας του: Δὲν ὑπάρχει Θεός». Δὲν εἶναι λοιπὸν ἡ γνώμη καὶ τὸ συμπέρασμα τῆς Γραφῆς, ἀλλὰ τῆς σκοτισμένης ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν διανοίας τοῦ ἄφρονος. Δὲν διετύπωσεν ἐδῶ ἡ Γραφή τὴν εἰδικὴν τῆς γνώμην, ἀλλὰ καταγγέλλει τὸν διαλογισμὸν ἄλλου, ¹⁶¹ Α Καὶ πάλιν: «Ἔως πότε θὰ ἐξοργίζῃ ὁ ἀσεβὴς τὸν Θεόν; Διότι εἶπεν ἀπὸ μέσα του, δὲν θὰ τὸν ἀναζητήσῃ. Ἀπέστρεψε τὸ πρόσωπόν του διὰ τὴν μὴ βλεπῆ ἔως τὸ τέλος». Καὶ ἐδῶ πάλιν ἐκθέτει τὴν σκέψιν ἀνθρώπου ἀσεβοῦς καὶ διεφθαρμένου. Ἔτσι συνηθίζουσιν καὶ οἱ ἱστροὶ να ἀναφέρουσιν τὰ ἁμαρτήματα τῶν ἀνθρώπων ποῦ παραπατοῦσιν καὶ εὐρίσκουσι ἐκτός ἑαυτῶν. Ὁταν συζητοῦν με τοὺς ὁγιεῖς, διὰ να τοὺς καταστήσουσιν περισσώτερον ἀσφαλεῖς.

Ἐπειδὴ λοιπὸν ὕγια τῆς ψυχῆς εἶναι ἡ εὐσέβεια καὶ λεχάτη ὕσος εἶναι να μὴ γνωρίζῃ τὸν Θεόν, δι' αὐτὸ

δ. «Εἶπεν ἄφρον ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ: οὐκ ἔστι Θεός (Ψαλμ. 13, 1).
ε. Ψαλμ. 9, 32.

αναφέρει τους λόγους των άσεβών, όχι διά να ακούωμεν άπλώς, αλλά διά να προφυλασσώμεθα. Β. Λέγει ή Γραφή τί είπεν ο άφρων, διά να γίνης ού φρόνιμος και να μη δεχθής τους λόγους του. Λέγει τί είπεν ο άσεβής, διά να αποφύγησιν ού την άσέβειαν. Όχι μόνον λοιπόν δέν πρέπει να αποσπώμεν την φράσιν από την συνέχειάν της, αλλά και να την προφέρωμεν ορθώς και να μη προσθέτωμεν τίποτε. Διότι πολλοί περιφέρουν έδώ και εκεί και μερικά άλλα χωρία των Γραφών και τά αναγινώσκουν με διαστραφάς. Κείται λ.χ. εις την Γραφήν: «Εάν φλέγεται από επιθυμίαν, έλθέ εις γάμον». Άλλά πουθενά αυτό δέν είναι ακριβώς έτσι γεγραμμένον. Άλλά πώς λέγεται; Πρόσεξε: «Λέγω δε εις τους αγάμους και εις τας χήρας, ότι είναι καλόν εις αυτούς, εάν μείνουν, όπως μένω και εγώ, δηλαδή αγαμοί. Εάν όμως δέν εγκρατευώνται, άς έλθουν εις γάμον. Διότι είναι προτιμότερον να έλθη κανείς εις γάμον παρά να καίεται από την φλόγα της επιθυμίας». C Δέν είναι λοιπόν τό ίδιον, θά είπης, με τό «εάν φλέγεται από επιθυμίαν, έλθέ εις γάμον». Εάν ήτο τό ίδιον με τό «εάν φλέγεται από επιθυμίαν, έλθέ εις γάμον», τότε δέν έπρεπε αυτοί να εγκαταλείψουν την ορθήν απαγγελίαν της Γραφής, και να προβαίνουν εις διαστραφάς και να προφέρουν τά νοήματα της Γραφής με ίδικάς των λέξεις. Ημείς όμως βλέπομεν, ότι υπάρχει και μεγάλη διαφορά. Διότι, αν είπης άπλως, «εάν φλέγεται από επιθυμίαν, έλθέ εις γάμον», τότε δίδεις την άδειαν εις όλους, όσοι έπροτίμησαν την παρθενίαν, όπότεν ένοχληθούν από την επιθυμίαν, να διαλύσουν την συνθήκην που συνήψαν προς τον Θεόν και να αυτομαλήσουν εις τον γάμον και να λησιμονήσουν την προηγουμένη των υπόσχεσιν.

D Εάν δέ μάθης προς ποίους απευθύνεται ο Παύλος, ότι δηλαδή δέν απευθύνεται προς όλους γενικώς, αλλά προς εκείνους οι οποίοι ούδέποτε έδεσμεύθησαν με την υπόσχεσιν της παρθενίας, τότε θα δυνηθής να απορρίψης αυτήν την επιβλαβή και άλέθριον έλευθερίαν. Τό λέγω αυτό. Λέγει, εις τους αγάμους και τας χήρας, όχι εις εκείνας που υπεσχήθησαν να μείνουν εις την χηρείαν, αλλά εις εκείνας που δέν άπεφάσισαν ούτε τοῦτο ούτε τό άλλο, αλλά εδούσκονται κατά κάποιον τρόπον εις τό μεταίχμιον της γνώμης διά να άποφασίσουν εις τό ένα ή τό άλ-

6. Α' Κορινθ. 7, 8-9.

λο. Επί παραδειγματι, έχασε μία γυναίκα τον άνδρα της, λέγει. Δέν έχει άποφασίσει ακόμη μέσα της τελειωτικώς, αν πρέπει να προτιμήσιν την χηρείαν ή να ύπανθρευθί δεύτερον άνδρα. Αὐτήν λοιπόν, λέγει, συμβουλεύω, ότι είναι καλόν να μείνη έτσι. Εάν όμως δέν δύναται να φέρη αυτό τό φορτίον, τότε άς έλθη εις νέον γάμον. Ε ΑΙ γυναίκες όμως, αι όποίαι τό άπεφάσισαν ήδη και ώμολόγησαν να ύπομείνουν έως τό τέλος την χηρείαν και συνήψαν συνθήκας προς τον Θεόν, δι' αυτάς άρνείται ότι έχουν την έξουσίαν να έλθουν εις δεύτερον γάμον. Διά τοῦτο, όταν γράφη προς τον Τιμόθεον δι' αυτάς, εκφράζεται ως εξής: «Τας νεωτέρας όμως χήρας μη τας δέχουσαι. Διότι, όταν ο έρωσ και ο πάθος της σαρκικής ζωής ψυχράνη την αγάπην των προς τον Χριστόν, θέλουν να έλθουν εις γάμον. Αυτάι έχουν κατάκρισιν και καταδικην, διότι κατεφρόνησαν την πρώτην των υπόσχεσιν, ότι θα παρέμεινον πιστάι και άφωσιωμέναι εις τον Χριστόν». 162 Α Βλέπεις έδώ πως τας καταδικάζει και τας τιμωρεί και λέγει, ότι είναι υπάιτια της καταδικής και της κατακρίσεως, διότι ήθέτησαν την συμφωνίαν των με τον Θεόν και κατεπάτησαν την υπόσχεσίν των; 163 Ωστε είναι φανερόν από αυτό, ότι εκείνο τό ρητόν δέν έλέγχη διά τας γυναίκας, που έδεσμεύθησαν με υπόσχεσιν, διά τοῦτο δέν πρέπει άπλώς να τό προφέρωμεν, αλλά πρέπει να γνωρίζωμεν και τά πρόσωπα εις τά όποια αναφέρονται αι Γραφαί.

Περιφέρουν πάλιν μίαν άλλην ρήσιν, χωρίς να διαστρέφουν την σύνθεσιν αυτής, αλλά προσθέτουν άλλο που δέν αναγράφεται. Διότι τέτοια είναι ή πανουργία του διαβόλου, να εισάγη όλέθρια δόγματα με την προσθήκην ή την άφαιρέσιν ή την διαστραφήν ή την μεταβολήν των κειμένων. Β Ποίον είναι λοιπόν αυτό τό χωρίον; «Ιδικόν μου είναι τό άργύριον, Ιδικόν μου είναι τό χρυσίον και θα τό δώσω εις όποιον θελήσω εγώ». 164 Από την ρήσιν αυτήν τό μόν παῶν μέρος αναγράφεται εις την Γραφήν, τό δεύτερον όμως όχι, αλλά από κάπου άλλου προσετέθη έδώ. Διότι τό «Ιδικόν μου είναι τό άργύριον, Ιδικόν μου είναι τό χρυσίον» τό είπεν ο προφήτης. Ενώ τό «και θα τό δώσω εις όποιον θελήσω εγώ» δέν αναγράφεται, αλλά περιφέρεται έδώ και εκεί έξ αιτίας της άμαθειας των πολλών. Και ποια ελάβη προέρχεται από αυτό; Πολλοί μα-

7. Α' Τιμ. 5, 11-12.

8. Άγγ. 9, 8.

ροί και άπατεώνες και ακόλαστοι, που δεν είναι άξιοι ούτε αυτόν τον ήλιον να ίδουν, ούτε να ζούν ούτε να αναπνέουν έχουν μεγάλη πλούτη, C διότι ανατρέπουν τα πάντα, άρπάζουν τας οικίας των χηρών, λυμάλινονται τα όρρα, να, καταπιέζουν τους αδυνάτους. Θέλων λοιπόν ο διάβολος να πείση τους ανθρώπους, δι' κάθε πλούτος προέρχεται άνωθεν και είναι δώρον του Θεού, διά να προσάψη μεγάλην διασφμηίαν εις τον Κύριον εκ του γεγονότος τούτου, έλαθε την ρήσιν της Γραφής, η οποία λέγει «ιδικόν μου είναι το άργύριον, ιδικόν μου είναι το χρυσίον» και προσέθεσε και την φράσιν «και θα τα δώσω εις όποιον θελήσω εγώ». D Ένώ ο προφήτης Άγγαίος δεν λέγει αυτό. Άλλά, όταν οι Ιουδαίοι έπανηλθον από την γην των βαβυλωνίων και έπρόκειτο να άνεγείρουν τον ναόν και να τον επαναφέρουν εις την προηγουμένη μεγαλοπρέπειαν, επειδή εδρίσκοντο εις άμηχανίαν, καθώς τους περιέβαλλον έχθροί, όπρηχε μεγάλη πτωχεία, και δεν έφαινετο από πουθενά βοήθεια, ήθελε να τους έμπνεύση αγαθός έλπίδας και να τους πείση να έχουν θάρρος διά την έκδοσιν και τους έπτε εξ όνόματος του Θεού. «Ιδικόν μου είναι το άργύριον, ιδικόν μου είναι το χρυσίον και η σημερινή δόξα του ναού τούτου θα είναι μεγαλύτερα από την δόξαν του προηγουμένου».⁹

Και τί σχέσιν έχει αυτό με το προκείμενον, θα έπτη κανείς; E Διότι δεν πρέπει να άρπάζωμεν άπλώς τας ρήσεις των Γραφών, ούτε να τας άποσπώμεν από τα παρεπόμενα, ούτε να τας άποκόπτωμεν από το συγκεκριμένον περιστατικόν εις το όποιον αναφέρονται, ούτε να λαμβάνωμεν τας λέξεις γυμνάς από την έννοιαν που τους προσδίδουσι τα συμφραζόμενα και να συκοφαντώμεν και να παραβλάπτωμεν τα δόγματα; Διότι πως δεν είναι άστοπον, εις τα κοσμικά δικαστήρια, όταν δικαιώμεθα διά διαφόρους υποθέσεις, ¹⁰ A να προσκομιζώμεν όλα τα τεκμήρια που σχετίζονται με τον τόπον, τον χρόνον, τας κατηγορίας και τα πρόσωπα και να φέρωμεν άπειρα άλλα στοιχεία διά να δικαιωθώμεν, και έδώ που οι άγωνες είναι διά την αιώνιον ζωήν, να χρησιμοποιώμεν όπως-δπως τα χωρία των Γραφών; Διότι και τον βασιλικόν νόμον κανείς δεν θα τον αναγνώση άπλώς και ως έτυχε, αλλά αν δεν αναφέρει πρώτα τον χρόνον, έπειτα τον νομοθέτην και αν δεν τον ανακοινώση όλον με άπόλυτον πιστότητα, τιμω-

9. Άγγ. 2, 8-9.

ρείται με την εσχάτην των ποινών. Ήμεις δε που δεν αναγινώσκομεν νόμον ανθρώπων, αλλά τον νόμον που έχει θεϊαν προέλευσιν, τήσση άμέλειαν και άδιαφορίαν θα επιδείξωμεν, ώστε και μέρη και μέλη να κακοποιώμεν; B Και ποίος θα τα δικαιολογήση και θα τα συγχωρήση αυτά;

¹¹ Ιως παρέτεινα τον λόγον περισσότερον από το επιβεβλημένον μέτρον. Άλλά δεν το έπραξα άνευ λόγου, αλλά διά να σής άπομακρύνω από μίαν άμαρτωλών συνήθειαν. Άς μη άποκαμψωμεν λοιπόν έως βίου εύρωμεν το τέλος. Διότι δι' αυτό γεννήθημεν, όχι διά να φάγωμεν και να πλώμεν και να ενδυθώμεν, αλλά διά να άποφύγωμεν την κακίαν, να πρατηήσωμεν την άρετήν έγκαλιπούμενοι την θεϊαν φιλοσοφίαν. Ότι, πράγματι, δεν γεννήθημεν διά να φάγωμεν και να πλώμεν, αλλά δι' άλλα πολύ μεγαλύτερα και καλύτερα, άκουσε το Θεόν, ο όποιος αναφέρει και την αιτίαν, διά την όποιαν έδημιούργησε τον άνθρωπον. C Διότι όταν έπλασε τον άνθρωπον, ειπεν: «ας δημιουργήσωμεν τον άνθρωπον σύμφωνα με την ιδικήν μας εικόνα, και να έχη την δυνατότητα να όμοιάση με ημάς».¹²

Και γινόμεθα όμοιοι προς τον Θεόν, όχι τρώγοντες, πίνοντες και ενδυόμενοι. Διότι ο Θεός ούτε τρώγει, ούτε πίνει, ούτε ενδύεται. Άλλά γινόμεθα όμοιοι προς τον Θεόν, εάν άσκώμεν την δικαιοσύνην, εάν επιδεικνύωμεν φιλανθρωπίαν, εάν εμμεθα αγαθοί και δικαιοί, αν έλεούμεν τους πτωχούς, αν επιδιώκωμεν κάθε άρετήν. Διότι το φαγητόν και το ποτό είναι κοινόν εις ημάς και εις όλα τα ζώα D και ως προς αυτό δεν εμμεθα καθόλου καλύτεροι από εκείνα. Άλλά από που κρίνεται η ύπεροχή μας; Άπό το γεγονός δι' έπλάσθημεν λοιπόν να όμιλώμεν διά την άρετήν, αλλά άφού φέρομεν ενώπιόν μας την προφητικήν αυτήν ρήσιν, ως την διερευνήσωμεν λεπτομερώς, και ως μάθωμεν ποίος την ειπε, και διά ποίους, και πότε, και προς ποίον και εις ποίαν κατάστασιν πραγμάτων και έξετάζοντες όλα γενικώς όσα συντελοούν εις την διεκρίνησιν.

Αυτός λοιπόν που την ειπεν, είναι ο προφήτης Ιερεμίας, ίκετεύων τον Θεόν όχι διά τον εαυτόν του. E Άλλά διά τους Ιουδαίους τους άγνώμονας, τους άναισθήτους, τους άδισσώτους από την άμαρτίαν, οι όποιοι έπαυτε να τιμωρηθούν με την εσχάτην τιμωρίαν, διά τους όποιους ο

10. Γεν. 1, 26.

Θεός του είπε: «Μὴ προσεύχουαι δι' αὐτὸν τὸν λαόν, διότι δὲν θὰ σὲ εἰσακούσω».¹¹ Καὶ μερκοὶ λέγουσι, ὅτι αὐτὸ ἐλέγη διὰ τὸν Νοβουχοδονόσσα. Ὅταν δηλαδὴ ὁ θάρσαρος ἐπρόκειτο νὰ ἐκστρατεύσῃ ἐναντίον των καὶ νὰ ἀφανίσῃ τὴν πόλιν καὶ νὰ ἀπέλθῃ ἀφοῦ λάθῃ αἰχμαλώτους, ἐπειδὴ ἤθελε νὰ τοὺς πείσῃ ὄλους, ¹⁶⁴ Α ὅτι ὁ θάρσαρος δὲν κυριεύει τὴν πόλιν μετὰ τὴν ἰσικὴν τοῦ δυνάμει, ἀλλὰ ἐξ αἰτίας τῶν ἁμαρτημάτων αὐτῶν τῶν ἰσικῶν, διότι τὸν πόλεμον τὸν κατευθύνει ὁ Θεὸς καὶ ὁδηγεῖ τὸν θάρσαρον εἰς τὴν ἰσικὴν τοῦ πόλιν, λέγει: «Γνωρίζω, Κύριε, ὅτι ἡ ὁδὸς αὐτὴ δὲν εἶναι ἔργον ἀνθρώπου, οὐτε ὁ ἄνθρωπος θὰ διανύσῃ καὶ θὰ φέρῃ εἰς πέρας τὸν δρόμον του». Κι' αὐτὸ σημαίνει: Ἡ ὁδὸς αὐτὴ, τὴν ὅποιαν διαίξει τώρα ὁ θάρσαρος ἐκστρατεύων ἐναντίον μας, δὲν προέρχεται ἀπὸ αὐτὸν οὔτε θὰ ἐπιτύχῃ ἐκεῖνος αὐτὸν τὸν πόλεμον καὶ τὴν νίκην, ἀν οὐ δὲν μᾶς παρέδιδες εἰς τὰς χεῖρας ἐκείνων, δὲν θὰ μᾶς ἐνέκα καὶ δὲν θὰ μᾶς ὑπέτασαν. Β Διὰ τοῦτο, λέγει, σὲ παρακαλῶ καὶ σὲ ἱκετεύω, ὁφού τὸ ἀπεφάσις, ἡ τιμωρία νὰ ἐπιβλήθῃ μετὰ κάποιο μετρον. Τιμώρησέ μας, ἀλλὰ μὲ δικαίαν κρίσιν καὶ ὄχι ὑπὸ τὸ κράτος τῆς ὀργῆς.

Ἀλλὰ ἐπειδὴ μερκοὶ ἔχουν ἀντιρρήσεις εἰς αὐτὴν τὴν ἐρμηνείαν καὶ ἰσχυρίζονται ὅτι αὐτὰ δὲν ἐλέγησαν διὰ τὸν θάρσαρον, ἀλλὰ γενικῶς διὰ κάθε ἀνθρώπον, εἶναι ἀνάγκη νὰ δώσωμεν τὴν μάχην καὶ πρὸς αὐτούς. Τί ἔχομεν λοιπὸν ν' ἀπαντήσωμεν εἰς αὐτούς; Ὅτι παρακάλει δι' ἀνθρώπους τοῦ ἡμάρτησαν, διὰ τοὺς ὁποίους πολλὰς φορές ἡμπούσθη νὰ παρακαλέσῃ. Διὰ τοῦτο προετοιμάζει τὴν πόλιν πρῶτα νὰ θρηνησῇ. Ἐπειδὴ δηλαδὴ τοῦ ἐλέγε συνεχῶς C «μὴ παρακαλῆς δι' αὐτούς», εἰσάγει πρῶτα αὐτὴν, ποῦ εἶχε ἀνάγκην φιλανθρωπίας, διὰ νὰ λάθῃ ἀπὸ ἐκεῖ κάποιαν ἀφορμὴν καὶ εὐλογον πρόφασιν διὰ τὴν ὑπὲρ αὐτῶν ἱκεσίαν πρὸς τὸν Θεόν, καὶ πρὸς αὐτὴν ἀποτείνει τὸν λόγον καὶ λέγει: «Ἀλοιμόμον εἰς τὸ σὺντριμμά σου. Τὸ πλῆγμα σου εἶναι ὀδυνηρόν».¹² Ἐπειτα ἐκείνη λέγει: «Πράγματι αὐτὸ εἶναι: τὸ τραῦμα μου, ἡ σκηνὴ μου ἐχάθη, τὰ παραπετάσματά μου διεσπάρθησαν, οἱ υἱοὶ μου καὶ τὰ πρόβατά μου ἐξῆλθον ἔξω ἀπὸ ἐμέ καὶ δὲν ὑπάρχουν. Οἱ ποιμένες μου ἔγιναν ἄφρονες καὶ δὲν ἐπεζήτησαν καὶ δὲν παρακάλεσαν τὸν Κύριον. Ἀκούεται βοὴ σεισμοῦ

11. Ἰερ. 7, 16.
12. Ἰερ. 30, 19.

μεγάλου ποῦ ἔρχεται ἀπὸ βορρᾶ, διὰ νὰ ἀφανίσῃ τὰς πόλεις τοῦ Ἰούδα καὶ τὴν φυλετὴν τῶν στρουθίων».¹³ D Ἐπειτα, ἀφοῦ ἐκείνη ἐβρήκῃ τὴν ἰσικὴν τῆς συμφορᾶς, λέγει: «Κύριε, δὲν εἶναι εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἀνθρώπου ὁ δρόμος του». Τί σημαίνει λοιπὸν; Ἐπειδὴ θρηνεῖ, εἰσάγει εἰς τὴν αἰκουμένην ἀλλόθριον δόγμα, καὶ ἀραιεῖ ἀπὸ ἡμᾶς τὴν ἐξουσίαν καὶ λέγει, ὅτι τὰ πρακτῆρα δὲν ἐξαρτῶνται ἀπὸ ἡμᾶς; Καθόλου, ἀλλὰ εἰς τὸν θῆνον ἐπάνω ὁμιλεῖ ὁρθῶς. Ἀφοῦ δηλαδὴ εἶπε, ὅτι «δὲν εἶναι εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἀνθρώπου ὁ δρόμος του», δὲν ἐσιώπησε, ἀλλὰ προσέθεσεν: «Ὅσπερ ὁ ἄνθρωπος θὰ πορευθῇ καὶ θὰ φέρῃ εἰς πέρας τὸν δρόμον του». Πράγμα, τὸ ὅποιον σημαίνει, ὅτι τὸ πᾶν δὲν ἐξαρτᾶται μόνον ἀπὸ ἡμᾶς, ἀλλὰ ἐν μέρει μὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἡμᾶς, ἐν μέρει δὲ ἀπὸ τὸν Θεόν. E Τὸ νὰ προτιμώσωμεν δηλαδὴ τὰ κάλλιστα καὶ νὰ θελήσωμεν καὶ νὰ ἐπιδιώξωμεν καὶ νὰ ὑπομεινώμεν ὄλους τοὺς μόνους, εἶναι ἔργον τῆς ἰσικῆς μας ἐλευθερίας θουλήσεως. Νὰ τὰ φέρωμεν ὅμως δια αὐτὰ εἰς πέρας καὶ νὰ μὴ ἐπιτρέψωμεν νὰ ἀποτύχωμεν, καὶ νὰ φθάσωμεν εἰς τὰ τέρμα αὐτῶν τῶν κατορθωμάτων. αὐτὸ εἶναι ἔργον τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ. Διότι ἐμοιόμοσθ πρὸς ἡμᾶς τὴν ἀρετὴν ὁ Θεὸς καὶ οὔτε ὅσπερ τὸ πᾶν νὰ ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἡμᾶς διὰ νὰ μὴ ἐκτραπῶμεν εἰς ἔσπασιν, οὔτε ὁ ἴδιος ἀνέλαβε τὸ πᾶν, διὰ νὰ μὴ πέσωμεν εἰς τὴν ἀδυστολίαν.¹⁶⁵ A Ἀλλὰ ἀφοῦ ὅσπερ ὀλίγον μέρος νὰ ἐξαρτηθῇ ἀπὸ τοὺς ἰσικούς μας κόπους, τὸ περισσότερο κατορθῶναι ὁ ἴδιος. Ὅτι πράγματι, ἐὰν τὸ πᾶν ἐξηρτᾶτο ἀπὸ ἡμᾶς, θὰ ὠδήγει πολλοὺς εἰς τὴν ἀλαστολείαν καὶ τὸν ἐκτραχηλισμὸν, ὡς ἀκούσαμεν τί λέγει ὁ Φαρισσαῖος, εἰς πόσῃν ἀλαστολείαν ὤκηθη, πόσον μεγαλόστατος ἦτο καὶ ἔθεσε τὸν ἑαυτὸν τοῦ ὑψηλότερον ἀπὸ ἅπην τὴν αἰκουμένην. Διὰ τοῦτο δὲν ὅσπερ τὸ πᾶν εἰς τὴν ἐξουσίαν μας, ἀλλὰ ἐπέταξε ἕνα μέρος νὰ ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἡμᾶς, διὰ νὰ εἶσθ ἐπρόσωπον πρόφασιν νὰ μᾶς στεφανώσῃ, δικαίως. Καὶ τοῦτο ἐφανέρωσε μετὰ τὴν πασσαθλήν ἐκείνην. κατὰ τὴν ὅποιαν λέγει, ὅτι εὗρεν ἀνθρώπους κατὰ τὴν ἐνδεκάτην ὥραν καὶ τοὺς ἔστειλε νὰ ἐργασθοῦν εἰς τὸν ἀμπελώνα. B Ἀλλὰ τὴν ἐνδεκάτην ὥραν πόσον ἠδυνήθησαν νὰ ἐργασθοῦν; Ὅμως ἦτο ἀρκετὸν διὰ τὸν Θεὸν καὶ τὸ μικρὸν αὐτὸ χρονικὸν διάστημα διὰ νὰ ἀποδώσῃ εἰς αὐτοὺς ὀλόκληρον τὸν μισθὸν των. Καὶ διὰ νὰ μάθῃς, ὅτι ὁ προφήτης

13. Ἰερ. 10, 20-22.

ὀμιλεῖ τὴν ἀλήθειαν καὶ δὲν ἀφαιρεῖ ἀπὸ ἡμᾶς τὴν ἐξουσίαν, ἀλλὰ φιλοσοφεῖ ἐδῶ διὰ τὴν ἔκθασιν τῶν πραγμάτων, ἀκουσε τὴν συνέχαιαν. Ἄφου δηλαδὴ εἶπεν ὅτι «δὲν εἶναι εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἀνθρώπου ὁ δρόμος του» ἀμέσως προσθέτει: «Τιμώρησέ μας, Κύριε, ἀλλὰ μὲ δικαίαν κρίσιν καὶ ὄχι ὑπὸ τὸ κράτος τῆς ὀργῆς».¹⁴ Ἐάν ὁμως δὲν ἐξηριτάτο τίποτε ἀπὸ ἡμᾶς, θὰ ἦτο περιττὸν νὰ εἶπη: «Τιμώρησέ μας, ἀλλὰ μὲ δικαίαν κρίσιν».

Ἐ Πράγματι, τί θὰ ἦτο ἀδικώτερον ἀπὸ τὴν τιμωρίαν ἐκείνων ποὺ δὲν εἶναι ὑπαύθινοι διὰ τὰς πράξεις των, ἀπὸ τὴν τιμωρίαν ἀνθρώπων, τῶν ὁποίων ὁ δρόμος καὶ ἡ ζωὴ δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς ἰδίους; Ὡστε, ὅταν παρουσιάζεται νὰ παρακαλῆ τὸν Θεὸν νὰ μὴ εἶναι σφοδρότερα ἢ τιμωρία των, δὲν δεικνύει τίποτε ἄλλο παρὰ τοῦτο, ὅτι δηλαδὴ εἶναι ἄξιοι νὰ τιμωρηθοῦν. Αὐτὸ ὁμως ἀποτελεῖ ἀκριδῶς τὸ αὐτεξούσιον τοῦ ἀνθρώπου. Διότι ἐάν δὲν ἦσαν ἐλεύθεροι νὰ ἐνεργοῦν, δὲν ἔπρεπε νὰ ζητῆ νὰ εἶναι ἠπιώτερα ἢ τιμωρία των, ἢ ἀλλὰ νὰ μὴ τιμωρηθοῦν καθόλου. Μᾶλλον δὲν ἐχρειάζετο κἄν παράκλησις. Διότι ὁ Θεὸς δὲν χρειάζεται παράκλησιν νὰ μὴ τιμωρήσῃ τοὺς ἀνευθύνους. Καὶ τί λέγει ὁ Θεός, ἀφου ὅστε ὁ νοσηρὸς ἀνθρώπος δὲν χρειάζεται. Ὅταν λοιπὸν ὁ προφήτης φαίνεται νὰ παρακαλῆ τὸν Θεὸν χάριν τῶν Ἰουδαίων, εἶναι φανερόν ὅτι τὸν παρακαλεῖ διότι εἶχον ἁμαρτήσῃ. Ἡ ἁμαρτία ὁμως ἐμφανίζεται τότε, ὅταν ἡμεῖς εἴμεθα κύριοι νὰ μὴ παραδῶμεν τὸν νόμον καὶ τὸν παραβῶμεν. Ὡστε ἀπὸ παντοῦ συνάγεται, ὅτι τὰ κατορθώματά μας ἐξαρτῶνται ἐν μέρει ἀπὸ ἡμᾶς καὶ ἐν μέρει ἀπὸ τὸν Θεόν. Ἐ Αὐτὴν τὴν σημασίαν ἔχει καὶ τὸ ρητὸν ἐκτὸς εἰσεως τοῦ Θεοῦ δὲν ἐξαρτᾶται τελείως καὶ ἀποκλειστικῶς ἀπὸ τὸν θέλοντα ὅστε ἀπὸ τὸν ἐπιδιώκοντα αὐτὸ ἀνθρώπον, ἀλλὰ ἀπὸ τὸν ἐλεοῦντα Θεόν».¹⁵ Καὶ διὰ ποῖον λόγον λέγει «ἐπιδιώκω», διὰ ποῖον λόγον «θέλω», ἐάν τὸ πᾶν δὲν εἶναι εἰς τὴν ἐξουσίαν μου; Τὸ λέγει, ὥστε μὲ τὴν θέλησιν καὶ τὴν ἐπιδιώξιν νὰ ἀποσπάσῃ τὴν συμπαράστασιν καὶ τὴν εὐνοίαν τοῦ Θεοῦ, ὥστε νὰ συμπράξῃ καὶ αὐτός, νὰ δώσῃ χεῖρα βοηθείας διὰ νὰ εὐδομήσῃ ἢ ἐπιδιώξῃ. Ἐάν αὐτὸ τὸ ἀποκόψῃς καὶ παύσῃς νὰ θέλῃς καὶ νὰ ἐπιδιώκῃς, ὅστε ὁ Θεὸς θὰ ἀπλώσῃ τὸ χεῖρι του, ἀλλὰ θὰ σταθῇ μακρὰν καὶ αὐτός. Ἄπὸ ποῦ γίνεται φανερόν αὐτό; ¹⁶⁶

14. Ἰερ. 10, 24.

15. Ρωμ. 9, 16.

Α Ἄκουσε τί λέγει εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ: «Πόσας φορές ἠθέλησα νὰ συμμαζεύσω τὰ παιδιὰ σου καὶ δὲν βελήσατε.»¹⁶ Καὶ συνεχίζει: «Ἰδοὺ ἐγκαταλείπεται ἡ κατοικία σας ἔρημος.»¹⁷ Βλέπεις πῶς τοὺς ἐγκατέλειψεν ὁ Θεός, ἐπειδὴ δὲν ἠθέλησαν;

Διὰ τοῦτο εἶναι ἀνάγκη καὶ νὰ θέλωμεν καὶ νὰ ἐπιδιώκωμεν, διὰ νὰ ἀποσπάσωμεν τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ. Αὐτὸ ἐννοεῖ καὶ ὁ προφήτης, ὅταν λέγῃ, ὅτι ἡ αἰσία ἔκθασις τῶν πραγμάτων δὲν εἶναι εἰς τὴν ἐξουσίαν μας, ἀλλὰ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἐκλογὴ ὁμως εὐρίσκεται εἰς τὴν ἐλευθέραν βούλησιν μας. Ἐάν λοιπὸν ἡ αἰσία ἔκθασις τῶν ὑποθέσεων μας ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, θὰ εἴπη, τότε καὶ ἂν δὲν κατορθώσω κάτι, δὲν εἶναι δίκαιον νὰ δεχθῶ καμμίαν κατηγορίαν. Ὅταν δηλαδὴ πράξω τὸ πᾶν ποὺ ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἐμὲ ἢ καὶ θέλω καὶ ἐκλέξω καὶ ἐνεργήσω μὲ ἔργα, ἀλλὰ ὁ Κύριος, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐξαρτᾶται ἡ ἔκθασις, δὲν συμπράξῃ καὶ δὲν δώσῃ χεῖρα βοηθείας, τότε εἶμαι ἀπηλλομέμενος ἀπὸ κάθε κατηγορίαν. Ἄλλὰ δὲν εἶναι ἔτσι, δὲν εἶναι ἔτσι τὸ πρᾶγμα. Διότι εἶναι ἀδύνατον, ἐφ' ὅσον ἡμεῖς ἠθέλησαμεν καὶ ἐξελέξαμεν καὶ ἐξεβλήσωμεν ὅλην μας τὴν καλὴν διάθεσιν, νὰ μᾶς ἐγκαταλείψῃ ὁ Θεός. Διότι ἐάν παραινή καὶ συμβουλεύῃ ἐκείνους ποὺ δὲν θέλουν νὰ θελήσωμεν, πολὺ περισσότερο δὲν ἐγκαταλείπη αὐτοὺς ποὺ ἐβηλώνουν μόνοι των τὴν ἀγαθὴν των προαίρεσιν, δὲν τοὺς ἐγκαταλείπει. «Ῥίψατε τὸ βλέμμα σας», λέγει, εἰς τὰς παλαιὰς γενεάς καὶ κοιτάξατε νὰ ἴδῃτε, ποῖος ἤλπισε εἰς τὸν Κύριον καὶ κατησχόνθη; Ἐ Ἡ ποῖος ἔμεινε πιστός εἰς τὰς ἐντολάς αὐτοῦ καὶ τὸν κατεφρόνησεν;»¹⁸ Καὶ ὁ Παῦλος πάλι λέγει: «Ἡ ἐλπίς εἰς τὸν Θεὸν δὲν ντροπιάζει καὶ δὲν διαψεύδει αὐτὸν ποὺ τὴν ἔχει.»¹⁹ Εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴ φθάσῃ εἰς τὸ τέλος ἐκεῖνος ποὺ ἐλπίζει εἰς τὸν Θεόν μὲ ὅλην του τὴν διάνοιαν καὶ πράττει πᾶν ὅτι ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν του. Καὶ πάλιν λέγει ὁ Παῦλος: «Ὅσον διὰ τοὺς πειρασμούς ποὺ ἐνδέχεται νὰ σᾶς εὐρουν εἰς τὸ μέλλον, μὴ λησμονεῖτε, ὅτι εἶναι ἄξιος πάσης ἐμπιστοσύνης ὁ Θεός, ὁ ὁποῖος σύμφωνα μὲ τὰς ὑποσχέσεις του, δὲν θὰ σᾶς ἀφήσῃ νὰ πειρασθῆτε παραπάνω ἀπὸ τὴν δύναμιν σας, ἀλλὰ μαζί μὲ τὸν πειρασμὸν θὰ φέρῃ καὶ τὸ

16. Ματθ. 23, 37.

17. Ματθ. 23, 38.

18. 2α Κορ. Σειρά 2, 10.

19. Ρωμ. 8, 5.

τέλος του πειρασμού, ώστε να δύνασθε να τον υπομείνετε.²⁰ Διά τούτο και ένας σοφός άνθρωπος παραινεί και λέγει: «Εάν προσέρχεται να αντιμετωπίσης τόν Κύριον, εταίμασε τήν ψυχήν σου να αντιμετωπίση κινδύνους. Ὁρῶσε τήν καρδίαν σου και υπομίμειν D και μη ἐπιδείξης διασόντην εἰς ἐποχὴν καταφοράς. Προσκολλησού εἰς αὐτόν και μη ἀπομακρυνθῆς ἀπό αὐτόν.»²¹ Καί ἄλλος πάλι λόγος μᾶς παραινεί: «Ἐκεῖνος πού εἰς τὰς δοκιμασίας θά δείξη ὑπομονήν μέχρι τέλους, αὐτός θά σωθῆ.»²² Ὅλοι δὲ αὐταὶ εἶναι κανόνες και νόμοι καὶ δόγματα, ἀμετακίνητα. Καὶ πρέπει αὐτὸ νὰ ἐμπεδωθῆ εἰς τήν ψυχήν μας, ὅτι εἶναι ἀδύνατον ἕνας πού ἐπιδεικνύει προθυμίαν και φροντίζει διὰ τήν σωτηρίαν του, και πράττει πᾶν ὅ,τι ἐξαρτᾶται ἀπό τόν ἑαυτόν του, νὰ ἐγκαταλειφθῆ ποτέ ἀπό τόν Θεόν. Δέν ἀκούεις τί λέγει εἰς τόν Πέτρον; «Σίμων, Σίμων, ἰσοῦ δ σατανᾶς πόσας φορές ἐζήτησε νὰ σᾶς τάρῃ και σᾶς κλονίσῃ, ὅπως κοσκνίζεται και σείεται τὸ σιτάρι μέσα εἰς τὸ κόσκινον. Ἐγὼ ὅμως προσμυχήθην ὡς σου και παρεκάλεισα νὰ μὴ χάσῃς τήν πίστιν σου.»²³

Ἐ Ὅταν δηλαδὴ ὁ Θεὸς ἴδῃ, ὅτι τὸ φορτίον εἶναι μεγαλύτερον ἀπὸ τὰς δυνάμεις μας, ἀπλώνει τήν χεῖράν του και ἐλαφρύνει τόν κίνδυνον. Ὅταν ὅμως ἴδῃ, ὅτι προδίδομεν τήν σωτηρίαν μας μετὰ τὴν ἰσκήν μας ἀδιαφορίαν και ἀμέλειαν και ὅτι δέν θέλομεν νὰ σωθῶμεν, τότε μᾶς ἀφίνει και μᾶς ἐγκαταλείπει. Διότι δέν μᾶς πιέζει, ὅτε μᾶς ἀναγκάζει, και αὐτὸ πού ἔκαμεν κατὰ τὴν διδασκαλίαν του, τὸ ἴδιον γίνεται και ἐδῶ. Ὅπως δηλαδὴ ἐκεῖ, αὐτοὺς πού δέν ἤθελον νὰ ἀκούσουν, ἀλλὰ ἀπεμακρόνουντο, δέν τοὺς ἔσυρεν ὅτε τοὺς ἐβίαζε, και εἰς αὐτοὺς πού ἔμενον και ἤκουον μετὰ προσοχὴν¹⁶⁷ Ἄ διέλυε τὰς ἀσφαείας και ἐφάνερωνε τὰ αἰνιγματικά σημεῖα, εἶται και εἰς αὐτὰ τὰ πρᾶγματα. Τοὺς μὲν ἀναλήγτους και αὐτοὺς πού δέν θέλουν οἱ ἴδιοι, δέν τοὺς ἐξαναγκάζει ὅτε τοὺς πιέζει, ἐνῶ ἐκείνους οἱ ὅποιοι ἔχουν ὄλην τὴν καλὴν διάθεσιν τοὺς σύρει πρὸς τὸ μέρος του μετὰ σφοδρότητα. Διά τούτο και ὁ Πέτρος λέγει: «Ἀληθῶς καταλαβαίνω, ὅτι εἰς κάθε ἔθνος ὅποιος φοβεῖται τόν Θεόν και πολιτεύεται εἰς τόν βίον του μετὰ δικαιοσύνην εἶναι δεκτός ἀπὸ αὐτόν και

20. Ἀ' Κορινθ. 10, 13.
21. Σοφ. Σειράχ 2, 1-3.
22. Ματθ. 10, 22.
23. Λουκ. 22, 31-32.

δύναται νὰ ἀρέσῃ εἰς αὐτόν.»²⁴ Τὸ ἴδιον μᾶς προτρέπει και ὁ προφήτης πού λέγει: «Εάν ἔχετε θέλησιν και μετὰ ἀκούσατε, θά φάγετε τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς. Β' Εάν ὅμως δέν θέλετε και δέν μετὰ ἀκούσατε, τότε θά σᾶς κατασπαράξῃ μάχαραι.»²⁵ Ἐχόντες λοιπὸν ὅλ' αὐτὰ ὅπ' ἔβην και ὅτι ἀπὸ ἡμᾶς ἐξαρτᾶται νὰ θέλωμεν και νὰ ἐπιδιώκωμεν και ὅτι μετὰ τὴν θέλησιν και τὴν ἐπιδίωξιν θά κερδίσωμεν τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ και μετὰ τὴν βοήθειάν του θά φθάσωμεν εἰς τὸ τέλος τῶν ἐπιδιώξεών μας, ἄς ὀρθωθῶμεν, ἀγαπητοὶ μου, και ἄς ἐπιδείξωμεν ὄλην τὴν προθυμίαν διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς μας, ὥστε, ἀφοῦ κουρασθῶμεν ἐδῶ ὀλίγον χρόνον, εἰς τὴν ἄλλην τὴν αἰώνιον και ἀθάνατον ζωὴν νὰ ἀπολαύσωμεν τὰ ἀθάνατα ἀγαθὰ. Τὰ ὅποια εἶπε νὰ ἐπιτύχωμεν ὄλοι μετὰ τὴν χάριν C και τὴν φιλοφροσίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποῦ ὄδοξα εἰς τόν Πατέρα, μαζί και εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα τώρα και πάντοτε, και εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

24. Πράξ. 10, 54-55.
25. Ἡε. 1, 19, 20.

Β ΕΙΣ ΤΟ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟΝ ΠΡΩΤΟΝ ΠΟΥ ΛΕΓΕΤΑΙ «ΟΧΙ ΜΟΝΟΝ ΑΥΤΟ, ΑΛΛΑ ΚΑΙ ΚΑΙΧΩΜΕΘΑ ΔΙΑ ΤΑΣ ΘΑΙΨΙΣ ΜΑΣ, ΓΝΩΡΙΖΟΝΤΕΣ ΟΤΙ Η ΘΑΙΨΙΣ ΑΠΕΡΓΑΖΕΤΑΙ ΤΗΝ ΥΠΟΜΟΝΗΝ· ΚΑΙ ΤΑ ΛΟΙΠΑ.

Είναι κουραστικόν διά τόν γεωργόν νά ζεύξη τά δόδια του, νά σύρη τόν άροτρον, νά άνοίξη αλάκι, νά ρίψη τούς σπόρους, νά αντιμετώπιση τήν κακοκαιρίαν, νά υποφέρη τόν παγετόν και νά άνοίξη τάφορον διά τής όποιας θά διοχετεύση τήν περίσσειαν τών υδάτων που άπειλούν τόν σπόρον, νά ύψωση τās δχθας τών ποταμών και νά άνοίξη εις τó μέσον του χωραφιού βαθύτερα αλάκια. Άλλά τά κουραστικά αυτά και επίμοχθα έργα γίνονται εύκολώτερα και ελαφρότερα όταν ό γεωργός ίδη σύμφωνα με τās έλπίδας του C νά έχουν φυτρώσει τά σπυρά. όταν έχη άκονισμένο τó δρεπάνι και τó άλώνι γεμιστόν από δεμάτια και στοιβάξη τόν καρπόν εις τόν οίκον του με πολλήν εύφροσύνην. Με τόν ίδιον τρόπον και ό καπετάνιος άφηρεί τά άγρια κύματα και περιφρονεί τήν τρικυμίαν και τήν μαινομένην θάλασσαν και τούς αστάτους άνέμους και τήν θαλασσοταραχήν τών πόντων και υποφέρει τās μακράς άποδημίας όταν αναλογίζεται τά φορτία και τά έμπορικά λιμένας και ίδως όταν ίδη τόν άπειρον πλοῦτον που γεννάται από όλα αυτά. Με τόν ίδιον τρόπον επίσης και ό στρατιώτης υποφέρει τά τραύματα και άποδέχεται τά νέφη τών δελών και τήν πείναν και τόν παγετόν και τās μακράς άπουσίας 141 Α και τούς κινδύνους εκ τής παρατάξως εναντι του αντιπάλου, όταν εναντι όλων αυτών αναλογίζεται τά τρόπια και τās νίκας και τήν δόξαν.

Άλλά διά ποίον λόγον ενευμήθην όλα αυτά ή εις τί μου χρειάζονται τά παραδείγματα τούτα; Έξ αυτώ θέλω νά κάμω μίαν προτροπήν πός τó άκρασθήριόν σας και μίαν παραμυθίαν πός τούς ίδούτας ύπέρ τής ασειής. Έάν από όσους έλέγθησαν ό καθένας θεωρή τó επίπονον εύκολον χάριν τών έλπίδων του μέλλοντος και άν κανείς ήμπορέση νά τά επίτιχη αυτά που τελειώνουν μαζί με

τόν παρόντα βίον, τότε πολύ περισσότερο πρέπει νά άνέχεσθε σεις άκούοντες τά ύπέρ τής πνευματικής διδασκαλίας και νά υποφέρετε με γενναιότητα τά εκτιθέμενα ύπέρ τής αιώνιου ζωής ως και τούς σχετικούς κόπους. Β Εις εκείνους είναι άδηλα τά τής προσκαιρού έλπίδος και με μόνην τήν προσδοκίαν τών αγαθών, έτελείωσαν τήν ζωήν των, άφού ενετρόφησαν με έλπίδας, χωρίς νά φθάσουν εις τά έργα των, χάριν τών όπωών ύπέστησαν τās μεγαλυτέρας δυσκολίας. Νά τί θέλω νά ειπώ, μετά τούς πολλούς εκείνους κόπους και ίδρώτας, ό γεωργός άκριβός καθώς άκονζει τó δρεπάνι και έτοιμάζεται διά τόν βερισμόν, έλπεται νά ενοκήτη άρώσσεια ή άκριδα ή ή βροχή νά γίνηται μεγάλη, ή κάποια άλλη συμφορά νά επίπιπτη έξ αιτίας τής άκαταστασίας C τών άνέμων, και επιστρέφει εις τó σπίτι του με κενά τά χέρια. Άσού ύπέμεινον όλους τούς κόπους, διεψεύσθη εις τās έλπίδας του διά τήν συγκομιδήν του καρπού. Και ό καπετάνιος, κατά παρόμοιον τρόπον χαιρεί διά τó πλήθος τών φορτίων και, άνοίγει με πολλήν χαράν τά πανιά και ενώ περνά τó πέλαγος, συμβαίνει εις αυτό τούτο τó στόμιον του λιμένος νά τόν πιάση μία θαλασσοταραγή ή νά προσάξη εις ύφαλον ή ακόπελον ή νά πληγή από καμμίαν άλλην δόξοκτον συμφοράν και νά χάση όλον τó φορτίον και μόλις και μετά θίας νά διασώση γυμνόν τó σαρκίον του μετά τούς μυριάς εκείνους κινδύνους. Έτσι και ό στρατιώτης, ενώ παρετάθη εις μυρίους πολέμους και ενώ απέκρουσε τούς αντιπάλους D και έλύγισε τούς έχθρούς, τήν στιγμήν πλέον που προιμένει τήν τελικήν νίκην, χάνει τήν ζωήν του και φονεύεται γωός νά απολαύση τίποτε τó καλόν μετά τούς μάχθους εκείνους και τούς κινδύνους.

Όμως ή ΐσκή μας περίπτωσης δεν είναι όμοια με τās άνωφωσ. Αι έλπίδες μας είναι άμετακίνητοι και δέδωκα και δεν σβήνουν μαζί με τόν παθοκαίον τούτον βίον, άλλα ανάνονται εις τήν άτελειότητα εκείνην και μακαρίαν και άθάνατον ζωήν και δεν κινδυνεύουν από κοινούς συνθήκας και άπροσδόκητα γεγονότα, άλλα ούδέ από τόν ίδιον τόν θάνατον. Ε Εις τās έλπίδας αυτές θά διακρίνη κανείς νά λάμπη ό καρπός των, ό όποιος άποτελεί πολλήν και μεγάλην όμοιότην. Διά τούτο και ό μικρός Παύλος έβραστοφώνεν: "Οχι, μόνον αυτό, άλλα και καυχώμεθα διά τās θλίψεις μας".

Σας παρακαλώ ἄς μὴ προσπεράσωμεν τὸ χωρίον ἐπιπολαίως. Ἐπειδὴ, δὲν γνωρίζω πῶς, πάλιν ὁ λόγος μᾶς ἔφερεν εἰς τοῦ καλοῦ κυβερνήτου Παύλου τὸ λιμάνι, ἃς σταθώμεν εἰς τὴν φροσίν, ἢ ὅποια παρ' ἑλόν του εἶναι σύντομος, ἔχει πολὺ διδασκτικὸν νόημα. Τί νὰ εἶναι ἀρὰ γε τὸ λεχθὲν καὶ τίφωφὸ τὸ εἶπεν, ὑπαινίσσεται μὲ τὴν φροσίν «ὄχι μόνον αὐτό, ἀλλὰ καὶ καυχώμεθα διὰ τὰς θλίψεις μας;» Δι' ὀλίγον, ἂν θέλετε, ἃς προχωρήσωμεν πρὸς τὸν λόγον τῆς διδασκαλίας μας καὶ θὰ ἴδωμεν πολλὴν φαινήσαν εἰς τὴν φροσίν.¹⁴² Ἄ καὶ δύναμιν νοημάτων νὰ θγαίνῃ ἀπὸ ἐκεῖ. Ἄς μὴ καταταλαιπωρῇ κανεὶς τὸ σῶμα του καὶ ἀντὶ δρόσου ἃς γεννηθῇ ἡ ἐπιθυμία τῆς πνευματικῆς ἀκροάσεως.

Ὁ λόγος εἶναι περὶ θλίψεως καὶ περὶ ἐπιθυμίας αἰώνιων ἀγαθῶν καὶ περὶ ὑπομονῆς καὶ περὶ τῆς προκυπτούσης ἐκ τούτων ὁμοιότης δι' ἐκείνους ποὺ δὲν ἐλύγισαν. Τί σημαίνει ἀρὰ γε τὸ «ὄχι μόνον»; Αὐτὸς ποὺ τὸ εἶπε, ἔχει εἶπει καὶ πολλὰ ἄλλα καὶ μᾶς ὑποδεκνύει καὶ ἕτερα ἀγαθὰ ποὺ προὔπηρξαν. Εἰς αὐτὰ προστίθεται καὶ ταῦτα, τὸ προερχόμενον ἐκ τῆς θλίψεως. Διὰ τοῦτο καὶ ἔλεγεν ὁ ἴδιος «ὄχι μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ καυχώμεθα διὰ τὰς θλίψεις». Διὰ νὰ γίνῃ πλέον σαφὲς τὸ ρητόν, ἔχετε ὀλίγας ὄρας ὑπομονῆν, διὰ νὰ κάμωμεν τὴν διδασκαλίαν μακροτέραν μὲ τὸν λόγον μας. Β' Ἀφοῦ ἐσαλπύσθη τὸ θεῖον κήρυγμα ὑπὸ τῶν ἀποστόλων καὶ περιώδευσαν εἰς ἄλλην τὴν οἰκουμένην σπεύροντες τὸν λόγον τῆς εὐσεβείας καὶ ἐξεργίζων τὴν πλάνην τελεσιδικῶς καταλύοντες τοὺς πατρώους νόμους τῶν ἀσεβῶν καὶ ἀπομακρύνοντες τὴν παρανομίαν καὶ καθαίροντες τὴν γῆν καὶ συμβουλεύοντες νὰ καταλύσῃ τὰ εἰδωλα καὶ τοὺς ναοὺς των, τοὺς θεμούς καὶ τὰς πανηγύρεις των, ἀναγκασθέντες ἐναντὶ ὄλων αὐτῶν τὸν ἕνα καὶ μόνον Θεόν καὶ νὰ προσδοκοῦν τὰς μελλοντικὰς ἐλπίδας καὶ ὠμιλοῦσαν περὶ τοῦ Πατρὸς, τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ ἐφιλοσοφοῦσαν ἐπὶ τῆς ἀναστάσεως καὶ ὠμιλοῦσαν περὶ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. C Διὰ τοῦτο ἐξέσπασε φοδερὸς πόλεμος, ὁ πλεόν τυραννικὸς ἀπὸ ὄλους, γεμίτος ἀπὸ πολλῶν θόρυβου καὶ στάσου καὶ ὀλόκληροι πόλεις καὶ ὄλος ὁ λαὸς καὶ σπῆτια καὶ ἡ οἰκουμένη καὶ ἡ ἔρημος, τὴν στιγμὴν ποὺ διεσαλεύοντο τὰ παλαιὰ ἤθη, καὶ ἡ τόσοσιν θαδιὰ ριζωμένη πρόληψις ἐκλονίζετο, καὶ εἰσήγοντο καινούρια δόγματα, τὰ ὅποια κανεὶς ποτὲ δὲν ἤκουσεν. Κοντὰ εἰς αὐτὰ βασιλεῖς ἐξηγιοῦντο καὶ οἱ ἀρχόντες ἐσκληρύνοντο, οἱ ἄπλοι πολῖται ἐταράσσοντο καὶ οἱ ἀγοραὶ ἀνεστατώνοντο, τὰ δικαστήρια ἐγένοντο αὐστηρότερα, τὰ ξίφη ἐγυμνώνοντο, τὰ ὄπλα προετοιμάζοντο καὶ οἱ νόμοι ἀγρίευσαν. Καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ἀπειλαὶ καὶ κολασμοὶ καὶ τιμωρίαι καὶ ὄλα τὰ ἀνθρώπινα κακὰ ἐθγαίνον εἰς τὸ προσκήμιον. D Τὰ πράγματα ὄλης τῆς οἰκουμένης δὲν ἦσαν καλύτερα ἀπὸ μιαν ἀγριεμένην θάλασσαν ποὺ προετοιμάζει πολλὰ ναυάγια. Ὁ πατέρας ἀπεκέρουσε τὰ παιδιὰ του λόγω εὐσεβείας, ἡ νόμφη ἐχώριζεν ἀπὸ τὴν πενθερὰν καὶ τὰ ἀδέλφια ἀπεχωρίζοντο οἱ κύριοι ἠγανάκτουσαν κατὰ τῶν δούλων καὶ ἡ ἴδια ἡ φύσις ἐπανεστάτε ἐναντίον τῆς ἰδίας τῆς φύσεως, καὶ ὁ πλάγμιος δὲν ἦτο μόνον ἐμφύλιος, ἀλλὰ καὶ συγγενικός καὶ συνεκλονίζε κάθε σπῆτι. Ὁ λόγος καταφερόμενος ὡσαν μαχαίρι, καὶ ἀποκόπτων τὸ νοσῶν μέρος ἀπὸ τὸ ὑγιές, ἔφερε πανταχοῦ ἀναστάσεις καὶ τὴν φιλονεικίαν Ε καὶ ἀπὸ παντοῦ ἔκαμε νὰ ἐγείρωνται κατὰ τῶν πιστευόντων δυσκολοὶ καὶ διαμάχαι. Καὶ λόγω τῶν γεγονότων αὐτῶν, ἄλλοι ἐκλείνοντο εἰς τὰς φυλακάς, ἄλλοι ἐσύροντο εἰς τὰ δικαστήρια καὶ ἄλλοι εἰς τὴν ὁδὸν ποὺ ἔφερε πρὸς τὸν θάνατον. Καὶ τῶν μὲν αἱ περιουσίαι ἐδημιούντο, ἐνῶ ἄλλοι ἔχαναν τὴν πατρίδα των καὶ πολλὰς καὶ τὴν ζωὴν των καὶ ἀπὸ παντοῦ τὰ κακὰ ἐπέπιπτον πυκνότερα καὶ ἀπὸ νιφάδας χιόνος. Ἐσωτερικῶς διαμάχαι, ἐξωτερικῶς φόβοι ἐκ μέρους τῶν φίλων, ἐκ μέρους τῶν ξένων, καὶ ἐκ μέρους αὐτῶν τούτων ποὺ συνεδέοντο μὲ φυσικοὺς δεσμούς.¹⁴³ Ἄ βλέπων αὐτὰ ὁ μακάριος Παῦλος, ὁ διδάσκαλος τῆς οἰκουμένης, ὁ ἐκλαϊκευτὴς τῶν οὐρανίων δογμάτων, ἐπειδὴ τὰ θεῖα ἦσαν πρόχειρα καὶ ἐπράττοντο πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν. ἐνῶ τὰ ἀγαθὰ ὑπῆρχον μόνον εἰς τὰς ἐλπίδας καὶ τὰς ὑποσχέσεις, θέλω νὰ εἰπῶ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν καὶ ἡ ἀνάστασις, καὶ τὰ τέλος αὐτῶν τῶν ἀγαθῶν ὑπερέβαινε κάθε σκέψιν καὶ λογικὴν, ἐνῶ αἱ κάμνοι καὶ τὰ τηγάνια τῆς θανατώσεως καὶ τὰ ξίφη καὶ αἱ τιμωρίαι καὶ οἱ διάφοροι κολασμοὶ καὶ οἱ φόνοι δὲν ἦσαν εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν ἐλπίδων, ἀλλὰ προϊόντα τῆς πείρας. Καὶ ἐπειδὴ οὗτοι ποὺ ἔπρεπε νὰ ἀγωνισθοῦν ἐναντίον τούτων μόλις εἶχον προσχωρήσει εἰς τὴν πίστιν Β ἀποσπασθέντες ἀπὸ τοὺς θεμούς, τὰ εἰδωλα καὶ τὴν τρυφήν, τὴν ἀκολασίαν καὶ τὴν μέθην, χωρὶς νὰ ἔχουν εἰς τὸ παρελθὸν μελετήσῃ τίποτε ὑψηλὸν περὶ τῆς αἰωνίου ζωῆς, ἀλλὰ παρασυρόμενοι μᾶλλον ἀπὸ τὸ παρόν, ἤτο δὲ φυσικὸν πολλοὶ ἀπὸ αὐτοὺς νὰ εἶναι μικρόψυχοι καὶ νὰ ὑποχωροῦν καὶ κάθε ἡμέραν ποὺ τοὺς πολιορκοῦσαν νὰ ὑποτάσσωνται,

σονται καὶ αἱ ἀγοραὶ ἀνεστατώνοντο, τὰ δικαστήρια ἐγένοντο αὐστηρότερα, τὰ ξίφη ἐγυμνώνοντο, τὰ ὄπλα προετοιμάζοντο καὶ οἱ νόμοι ἀγρίευσαν. Καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ἀπειλαὶ καὶ κολασμοὶ καὶ τιμωρίαι καὶ ὄλα τὰ ἀνθρώπινα κακὰ ἐθγαίνον εἰς τὸ προσκήμιον. D Τὰ πράγματα ὄλης τῆς οἰκουμένης δὲν ἦσαν καλύτερα ἀπὸ μιαν ἀγριεμένην θάλασσαν ποὺ προετοιμάζει πολλὰ ναυάγια. Ὁ πατέρας ἀπεκέρουσε τὰ παιδιὰ του λόγω εὐσεβείας, ἡ νόμφη ἐχώριζεν ἀπὸ τὴν πενθερὰν καὶ τὰ ἀδέλφια ἀπεχωρίζοντο οἱ κύριοι ἠγανάκτουσαν κατὰ τῶν δούλων καὶ ἡ ἴδια ἡ φύσις ἐπανεστάτε ἐναντίον τῆς ἰδίας τῆς φύσεως, καὶ ὁ πλάγμιος δὲν ἦτο μόνον ἐμφύλιος, ἀλλὰ καὶ συγγενικός καὶ συνεκλονίζε κάθε σπῆτι. Ὁ λόγος καταφερόμενος ὡσαν μαχαίρι, καὶ ἀποκόπτων τὸ νοσῶν μέρος ἀπὸ τὸ ὑγιές, ἔφερε πανταχοῦ ἀναστάσεις καὶ τὴν φιλονεικίαν Ε καὶ ἀπὸ παντοῦ ἔκαμε νὰ ἐγείρωνται κατὰ τῶν πιστευόντων δυσκολοὶ καὶ διαμάχαι. Καὶ λόγω τῶν γεγονότων αὐτῶν, ἄλλοι ἐκλείνοντο εἰς τὰς φυλακάς, ἄλλοι ἐσύροντο εἰς τὰ δικαστήρια καὶ ἄλλοι εἰς τὴν ὁδὸν ποὺ ἔφερε πρὸς τὸν θάνατον. Καὶ τῶν μὲν αἱ περιουσίαι ἐδημιούντο, ἐνῶ ἄλλοι ἔχαναν τὴν πατρίδα των καὶ πολλὰς καὶ τὴν ζωὴν των καὶ ἀπὸ παντοῦ τὰ κακὰ ἐπέπιπτον πυκνότερα καὶ ἀπὸ νιφάδας χιόνος. Ἐσωτερικῶς διαμάχαι, ἐξωτερικῶς φόβοι ἐκ μέρους τῶν φίλων, ἐκ μέρους τῶν ξένων, καὶ ἐκ μέρους αὐτῶν τούτων ποὺ συνεδέοντο μὲ φυσικοὺς δεσμούς.¹⁴³ Ἄ βλέπων αὐτὰ ὁ μακάριος Παῦλος, ὁ διδάσκαλος τῆς οἰκουμένης, ὁ ἐκλαϊκευτὴς τῶν οὐρανίων δογμάτων, ἐπειδὴ τὰ θεῖα ἦσαν πρόχειρα καὶ ἐπράττοντο πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν. ἐνῶ τὰ ἀγαθὰ ὑπῆρχον μόνον εἰς τὰς ἐλπίδας καὶ τὰς ὑποσχέσεις, θέλω νὰ εἰπῶ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν καὶ ἡ ἀνάστασις, καὶ τὰ τέλος αὐτῶν τῶν ἀγαθῶν ὑπερέβαινε κάθε σκέψιν καὶ λογικὴν, ἐνῶ αἱ κάμνοι καὶ τὰ τηγάνια τῆς θανατώσεως καὶ τὰ ξίφη καὶ αἱ τιμωρίαι καὶ οἱ διάφοροι κολασμοὶ καὶ οἱ φόνοι δὲν ἦσαν εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν ἐλπίδων, ἀλλὰ προϊόντα τῆς πείρας. Καὶ ἐπειδὴ οὗτοι ποὺ ἔπρεπε νὰ ἀγωνισθοῦν ἐναντίον τούτων μόλις εἶχον προσχωρήσει εἰς τὴν πίστιν Β ἀποσπασθέντες ἀπὸ τοὺς θεμούς, τὰ εἰδωλα καὶ τὴν τρυφήν, τὴν ἀκολασίαν καὶ τὴν μέθην, χωρὶς νὰ ἔχουν εἰς τὸ παρελθὸν μελετήσῃ τίποτε ὑψηλὸν περὶ τῆς αἰωνίου ζωῆς, ἀλλὰ παρασυρόμενοι μᾶλλον ἀπὸ τὸ παρόν, ἤτο δὲ φυσικὸν πολλοὶ ἀπὸ αὐτοὺς νὰ εἶναι μικρόψυχοι καὶ νὰ ὑποχωροῦν καὶ κάθε ἡμέραν ποὺ τοὺς πολιορκοῦσαν νὰ ὑποτάσσωνται,

κοίταξε τί κάνει ὁ κοινῶν τῶν μυστικῶν καὶ πρόσεξε τὴν σοφίαν τοῦ Παύλου. Συζητεῖ μαζί τους συνεχῶς περὶ τῶν μελλόντων καὶ τοὺς φέρει πρὸ ὀφθαλμῶν των τὰ θραβεῖα καὶ τοὺς ἐπιθεκνύει τοὺς στεφάνους ἐτοιμάζων αὐτοὺς διὰ τὸν ἀγῶνα καὶ παρηγορῶν μετὰ τὰς ἐλπίδας τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν. Καὶ τί τοὺς λέγει; «Σκεπτόμεθα ὅτι δὲν εἶναι ἀξία τὰ σημερινὰ παθήματα ἐν σχέσει μετὰ τὴν μέλλουσαν δόξαν ποῦ πρόκειται ν' ἀποκαλυφθῆ εἰς ἡμᾶς». Τί μοῦ λέγεις, συνεχίζει, διὰ τραύματα καὶ θωμούς καὶ δημίους καὶ τιμωρίας καὶ λιμοῦ καὶ θημιώσεις περιουσιῶν καὶ πέναν καὶ φυλακᾶς καὶ ἀλύσεις; Βάλε δσα θέλεις ἀπὸ τὰ πιθανὰ δεινὰ τῶν ἀνθρώπων καὶ τίποτε ἄξιον δὲν θὰ εὕρῃς ἐναντι τῶν ἐπάθλων ἐκείνων καὶ τῶν στεφάνων καὶ τῶν ἀμοιβῶν. Τὰ μὲν συγκαταλύονται ὁμοῦ μετὰ τὸν παρόντα βίον, ἐνῶ τὰ ἄλλα δὲν ἔχουν τέλος εἰς τὴν ἀπεραντωσύνην τῆς αἰωνιότητος. Τὰ μὲν εἶναι παροδικὰ καὶ πρόσκαιρα, ἐνῶ τὰ δὲ παραμένουν ἐπ' ἀπειρον, ἀγέραστα καὶ συνυπάρχοντα. **Δ** Καὶ ἄλλου, ὑπαινιχτόμενος τὸ ἴδιον, ἔλεγεν: «Ἡ παρούσα θλίψις εἶναι ἐλαφρά». Ἡ ποσότης διαίρει τὴν ποιότητα καὶ ὁ χρόνος παρηγορεῖ τὴν δεξιότητά της. Ἐπειδὴ τὰ τότε συμβαίνοντα ὡς ἐκ τῆς φύσεώς των ἦσαν βαρῖα καὶ πιστικά, ἡ πιστικότης των ἐλαφρύνει μετὰ τὸ πρόσκαιρον καὶ ἡ δεξιότης των μαλακώνει. Λέγει ὁ Παῦλος: «Ἡ ἐλαφρότης τῆς θλίψεώς μας μᾶς προετοιμάζει καθ' ὑπερβολὴν καὶ εἰς αἰωνίαν διάρκειαν χάρος δόξης, ἐπειδὴ δὲν πρᾶσινόμεθα εἰς δσα βλέπομεν, ἀλλ' εἰς δσα δὲν βλέπομεν. Ὅσα βλέπομεν εἶναι πρόσκαιρα, ἐνῶ δσα δὲν βλέπομεν αἰώνια». Καὶ ἄλλου, ἀνάγων αὐτοὺς εἰς τὴν ἔννοιαν τοῦ μεγέθους τῶν τότε ἀγαθῶν, **Ε** εἰσάγει τὴν ἴδιαν τὴν κτίσιν νὰ πονῆ καὶ νὰ στενάξῃ μαζί μας διὰ τὴν μοχθηρίαν τοῦ παρόντος καὶ σφοδρῶς ἐπιθυμοῦσαν τὰ μέλλοντα, ἐπειδὴ εἶναι πολὺ ἀγαθὰ, λέγων: «Ἡ κτίσις συστενάζει καὶ συμπονεῖ ὡς τώρα». Διατί στενάζει; Διατί πονεῖ; Προσδοκῆ τὰ μέλλοντα ἐκεῖνα ἀγαθὰ καὶ ἐπιθυμεῖ τὴν μεταβολὴν πρὸς τὸ καλύτερον. Καὶ αὐτὴ ἡ κτίσις, λέγει, θὰ ἐλευθερωθῆ ἀπὸ τὴν δουλείαν τῆς φθορᾶς καὶ θὰ μεταθῆ εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς δόξης τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ. Ὅταν ἀκούσῃς ὅτι στενάζει καὶ πονεῖ, μὴ νομίσης ὅτι εἶναι λογικὴ, ἀλλὰ ἀναζήτησε τὸ νόημα, τῆς Γραφῆς.

3. Ρωμ. 8, 18.
4. Β' Κορινθ. 4, 17.
5. Β' Κορινθ. 4, 18.
6. Ρωμ. 8, 22.

144 **A** Ὅταν ὁ Θεὸς θέλῃ ν' ἀναγγεῖλῃ κάτι μέγα καὶ καλὸν εἰς τοὺς ἀνθρώπους διὰ τῶν προφητῶν, κάμνει ὡσάν νὰ αἰσθάνωνται καὶ αὐτὰ τὰ ἄψυχα τὸ μέγεθος τῶν τελευτήτων θαυμάτων. Δὲν λέγομεν ὅτι αἰσθάνεται ἡ φύσις, ἀλλὰ ὁ σκοπὸς εἶναι νὰ παρασταθῆ τὸ μέγεθος τῶν θαυμάτων ἐκ τῶν συμβαινόντων εἰς τοὺς ἀνθρώπους. Τοῦτο εἶναι ὑποχρέωσίς μας νὰ τὸ εἴπωμεν ὅταν συμβῇ κάτι ἐκ τῶν ἀπροσδοκῆτων, ὅτι αὐτὴ ἡ πόλις ἐγένετο συγγῆ, ὅτι αὐτὸ τὸ ἔδαφος ἐγένετο σκυθρωπὸν. Ἐπὶ φοβερῶν ἀνθρώπων ποῦ ἔχουν θηριώδη ψυχικὴν διάθεσιν, τὸ ἴδιον θὰ εἴπῃ κανεὶς, ὅτι διεσάλευσε δηλαδὴ τὰ θεμέλια καὶ τὸν ἐτρόμαξαν αἱ πέτραι. Ὅχι διότι πράγματι τὸν ἐτρόμαξαν οἱ λίθοι, ἀλλὰ διὰ νὰ ἡμπορέσῃ νὰ παρασταθῆ ἡ θηριώδης τῆς καρδίας του καὶ τῆς ψυχῆς του. **B** Διὰ τοῦτο καὶ ὁ θαυμαστὸς προφήτης Δαυὶδ, ἀπαριθμῶν τὰ ἀγαθὰ τὰ συμβάντα εἰς τοὺς Ἰουδαίους καὶ τὴν εὐχαρίστησιν τὴν ἐκ τῆς ἐλευθερίας ποῦ ἠσθάνθησαν ὅταν ἐξῆλθον ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον ἔλεγε: «Κατὰ τὴν ἐξόδον τοῦ Ἰσραὴλ ἐκ τῆς Αἴγυπτου, τοῦ λαοῦ τοῦ Ἰακώβ ἐκ λαοῦ βαρβάρου, ἐγεννήθη ἡ Ἰουδαία ὡς ἱερὸς τόπος καὶ ἐξουσία τοῦ Ἰσραὴλ. Τὸ εἶδεν ἡ θάλασσα καὶ ὑπεχώρησεν, ὁ Ἰορδάνης ἐστράφη πρὸς τὰ ὄπισθον. Τὰ ὄρη ἐκίρτησαν ὡσαν κριαῖρα καὶ τὰ βουνὰ ὡσαν πρόβατα ἐκ προσώπου τοῦ Κυρίου». Αὐτὸ δὲν τὸ ἤκουσε κανεὶς νὰ συμβῇ ποτέ. Ἡ θάλασσα καὶ ὁ Ἰορδάνης ὑπεχώρησαν μετὰ πρόσταγμα τοῦ Θεοῦ, ἐνῶ τὰ ὄρη καὶ τὰ βουνὰ δὲν ἐκίρτησαν. **C** Ἀλλὰ, ὅπως εἶπα, ὁ προφήτης θέλων νὰ παραστήσῃ τὴν ὑπερβολικὴν εὐχαρίστησιν καὶ τὴν ἄνεσιν ποῦ ἠσθάνθησαν μετὰ τὰς κακώσεις τῶν Αἰγυπτίων ἐναντίον των, ἔλεγε πῶς καὶ τὰ ἄψυχα σκιοῦτον καὶ σαλεύουσιν διὰ κάθε τί καλὸν ποῦ συνέβαινον. Ὅπως καὶ ὅταν θέλῃ νὰ ἀναγγεῖλῃ κάτι λυπηρὸν, ποῦ προέρχεται ἀπὸ τὴν ἀμαρτίαν μας, λέγει: «Θὰ πενήσῃ ὁ οἶνος, θὰ πενήσῃ καὶ ἡ ἀμπελος». **α** Καὶ ἄλλου: Πενθοῦν οἱ ὄδοι τῆς Σιών». **β** Ἀλλὰ λέγει ἐπίσης ὅτι σακούζουν τὰ ἄψυχα: «Σακούσατε, τείχη τῆς Σιών». Καὶ ὅτι αὐτὴ αὐτὴ ἡ γῆ τῆς Ἰουδαίας πενθεῖ καὶ μεθύει ἀπὸ λύπην **Δ**, ὅχι διότι αἰσθάνονται τὰ στοιχεῖα, ἀλλὰ ὅπως εἶπα, κάθε προφήτης μεταχειρίζεται τὴν ὑπερβολὴν διὰ νὰ παραστήσῃ τὰ ἀγαθὰ ποῦ μᾶς παρέχει ὁ Θεὸς καὶ τὰς τιμωρίας ποῦ ἐπιφέρει

7. Ψαλμ. 118, 1-4.
7α. Ἦσ. 24, 7.
8. Θράν. 4, 2-18.

ή κακία μας. Διά τούτο και ο μακάριος Παύλος παρουσάζει και αυτήν την κτίσιν να στενώσῃ και να πονῇ, διά να ἡμπορέσῃ να παραστήσῃ τὸ μέγεθος τῶν δωρεῶν τοῦ Θεοῦ ποῦ μᾶς παρεχωρήθησαν κατόπιν.

Ἀλλά ὅλα αὐτά, λέγον, εἶναι εἰς τὰς ἐλπίδας, ὁ δὲ μικρόψυχος και ταλαίπωρος ἄνθρωπος, ποῦ τώρα ἀπηλλάγη τῆς εἰδωλολατρίας και ποῦ δὲν γνωρίζει να φιλοσοφῇ περὶ τῶν μελλόντων, δὲν διαρβώνεται ἐπαρκῶς με τούς λόγους τούτους, Ε ἀλλά ζητεῖ και κατὰ τὴν παρούσαν στιγμὴν να εὕρῃ κάποια παραμυθία. Διά τούτο λοιπόν και ὁ σοφὸς αὐτὸς διδάσκαλος, ὁ τὰ πάντα γνωρίζων, δὲν παρηγορεῖ μόνον ἀπὸ τὰ μελλόντα ἀγαθὰ, ἀλλά και ἀπὸ τὰ παρόντα καλὰ διδει θάρρος. Καὶ πρώτον ἀναφέρει τὰ πραγματικά ἀγαθὰ εἰς τὴν οἰκουμένην, ¹⁴⁵ Α τὰ ὑπάρχοντα ὄχι εἰς τὰς ἐλπίδας και τὰς προσδοκίας, ἀλλά και εἰς τὴν πραγματικότητα ὑπάρχοντα και ἀπολαμβανόμενα (αὐτὰ ἄλλωστε εἶναι ἡ πλέον μεγάλη και σαφὴς ἀπόδειξις περὶ ὑπάρξεως και τῶν μελλόντων και τῶν ἐλπίζομένων) και ἀφοῦ ἐπεξέτεινε ἐπὶ πολὺ περὶ πίστεως τὸν λόγον και ἀφοῦ ἐμνημόνευσε κατὰ τὸν πατριάρχην Ἀβραάμ (ποῦ ἐνῶ ἡ φύσις τοῦ ἀπηγόρευσε να γίνῃ πατήρ, ἐν τούτοις ἤλπισε, προσεδόκησε και ἐπέισθη διὰ τὴν γίνῃ, διὰ και ἐγένετο) και ἀπὸ ἐκεῖ ξεκινώντας διδάσκει διὰ δὲν πρέπει ποτὲ να περιπίπτῃ κανεὶς εἰς τὴν ἀσθένειαν τῶν λογισμῶν, ἀλλά να ὀρθώνεται και να στηλώνεται με τὸ μέγεθος τῆς πίστεως και να ἔχη ὀψηλὸν φρόνημα. Κατόπιν ἀναφέρεται και εἰς τὸ μέγεθος τῶν ὀπαρξάντων. Τί δὲ εἶναι τούτο; Εἶναι διὰ τὸν Θεὸς τὸν Υἱὸν Β τὸν μονογενῆ, τὸν γνήσιον, τὸν ἀγαπητόν, τούτον προσέφερε ὑπὲρ ἡμῶν, τῶν ἀγνωσῶν δούλων του, οἱ ὁποῖοι ἐσυνώμεθα με πλῆθος ἁμαρτημάτων. Καὶ δὲν μᾶς ἀπήλλαξε μόνον ἀπὸ αὐτὰ, ἀλλά μᾶς μετέβαλε και εἰς δικαίους, χωρὶς να μᾶς ἐπιβάλλῃ τίποτε τὸ φορτικόν. ὅτε τὸ ἐπαγθὲς, ἀλλά ζητήσας μόνον πίστιν παρ' ἡμῶν. Μᾶς ἔκαμεν ἔτσι δικαίους και διεμόρφωσεν ἁγίους και ἀνώμασεν υἱοὺς Θεοῦ και μᾶς ἀνέδειξε κληρονόμους τῆς βασιλείας του και συγκληρονόμους τοῦ Μονογενοῦς Υἱοῦ του και ὑπεσχέθη τὴν ἀνάστασιν και τὴν ἀφθαρσίαν τῶν σωμάτων και κατὰ ταξιν μεταξὺ τῶν ἀγγέλων, γεγονός ποῦ ὑπερβαίνει κάθε λογικὴν και σκέψιν, και τὴν διαμονὴν εἰς τὸν οὐρανὸν και τὴν συναναστροφὴν C μετ' αὐτοῦ και ἐξέγεε ἐπὶ τὰς κεφαλὰς μας τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος και μᾶς ἀπήλλαξεν ἀπὸ τὴν κατοχὴν τοῦ διαβόλου και μᾶς ἀπεμάκρω-

νεν ἀπὸ τοὺς δαίμονας και κατέλυσε τὴν ἁμαρτίαν και ἠφάνισε τὴν κατάραν, και ἔθραυσε τὰς πύλας τοῦ Ἄδου και ἠνοιξε τὸν παράδεισον. Καὶ δὲν ἀπέστειλεν ἀγγελὸν ἢ ἀρχάγγελον, ἀλλά τὸν ἴδιον τὸν Μονογενῆ του διὰ τὴν σωτηρίαν μας, ὅπως ἐλέχθη διὰ στόματος τοῦ προφήτου: «Ὅτε πρέσβυς, ὅτε ἀγγελος, ἀλλά ὁ ἴδιος ὁ Κύριος μᾶς ἔσωσε». Αὐτὰ δὲν εἶναι λαμπρότερα ἀπὸ μύρια στέφανα; Δὲν ἡγιασθῆμεν; Δὲν ἐδικαιώθῆμεν μέσῳ τῆς πίστεως; Δὲν κατήλθεν ὁ Μονογενὴς τοῦ Θεοῦ ὑπὲρ ἡμῶν ἀπὸ τὸν οὐρανόν; Δὲν μᾶς ἔδωκεν ὁ Θεὸς τὸν ἀγαπητόν του; Δὲν ἐδέχθημεν Πνεῦμα Ἁγίον; Μὲ τὴν εὐκοίαν; Δὲν ἀπελαύσαμεν ἀφ'αυτοῦ χάριν και δωρεάν; Ἀφοῦ εἶπε ὅλα αὐτὰ με συντόμους φράσεις, πάλιν ἐστρέψε τὸν λόγον εἰς τὴν ἐλπίδα, λέγων: ¹⁴⁶ «δικαιωθέντες ἀπὸ τὴν πίστιν μας, ἔχομεν εἰρήνην πρὸς τὸν Θεόν διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, χάρις εἰς τὸν ὁποῖον προσήλθομεν εἰς τὴν πίστιν και αὐτὸς μᾶς ὠδήγησεν εἰς τὴν χάριν αὐτῆν εἰς τὴν ὁποῖαν και ἐστάθμευσε». Καὶ προσέθεσεν: «Και καυχώμεθα με τὴν ἐλπίδα τῆς βελας δόξης». Ἀνέφερε τὸσον ὅσα συνέδησαν, ὅσον και τὰ μελλόντα να συμβοῦν. Ἀφ' ἐνὸς τὸ ὅτι ἐδικαιώθῆμεν, τὸ ὅτι ὁ Υἱὸς Ε ἔθανάτωθη ὑπὲρ ἡμῶν, τὸ ὅτι δι' αὐτοῦ προσήλθομεν εἰς τὸν Πατέρα, ἀπελαύσαμεν τὴν βελαν χάριν και δωρεάν και ἀπηλλάγημεν ἐκ τῶν ἁμαρτημάτων και τὸ ὅτι ἐγίμεν εἰρήνην μεταξὺ ἡμῶν και τοῦ Θεοῦ, και συμμετέσχομεν εἰς τὸ Ἁγίου Πνεῦμα, ὅλα αὐτὰ εἶναι ὅσα συνέδησαν. Ἐνῶ τὰ μελλόντα εἶναι ἡ μυστικὴ ἐκεῖνη δόξα, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἐπίσης εἶπε: ¹⁴⁷ «Εἰς αὐτὴν προσήλωθῆμεν τὴν μυστικὴν δόξαν και καυχώμεθα με τὴν ἐλπίδα τῆς βελας δόξης».

Ἡ ἐλπίς, ὅπως ἤδη ἐτόνησα, δὲν εἶναι πολὺ ἱκανὴ να ὀρθώσῃ και να σκώσῃ τὸν μικρόψυχον ἀκροατήν. Κοίταξε λοιπὸν τί κάνει αὐτὸς και θαύμασε τὴν ἱκανότητα τοῦ Παύλου και τὴν σοφὴν του σκέψιν. ¹⁴⁸ Α Ἀπὸ τὰ ὅσα δημιουργοῦν κλίμα λύτης, ταραχῆς και ξαφνιασματος τοῦ ἀκροατοῦ, πλᾶκει τοὺς στεφάνους τῆς παρακλήσεως και τοῦ καυχήματος. Ἀφοῦ ὅλα αὐτὰ τὰ ἀνέφερε, συμπεραίνει περαιτέρω λέγων, διὰ δὲν εἶναι μόνον αὐτὰ ποῦ σὰς εἶπα, ὅπως τὸ ὅτι ἡγιασθῆμεν, ὅτι ἐδικαιώθῆμεν, ὅτι ἐλαύσαμεν τὴν χάριν διὰ τοῦ Μονογενοῦς, ὅτι ἀπελαύσαμεν

8. Πρ. 68, 9.

10. Ρωμ. 5, 1-2.

11. Ρωμ. 6, 9.

ειρήνην, δωρεάν, ὅτι συνεχωρήθησαν τὰ ἁμαρτήματά μας, ὅτι ἐκοινωνήσαμεν μετὰ τὸ Πνεῦμα τοῦ Ἁγίου, ὅτι μετ' ἐκολίαν πολλήν, χωρὶς μύθους καὶ ἰβρώτας B καὶ μόνου μετ' ἡμῶν τὴν πίστιν ἐστειλέν ὁ Θεὸς τὸν Υἱὸν τοῦ τὸν μονογενῆ καὶ ἀπ' ἐνὸς ὄψεως, ἀπ' ἐτέρου ὑπεσχέθη δόξαν ἀπέραντον καὶ ἀφθαρσίαν, ἀνάστασιν τῶν σωμάτων, ἀγγελικὰ τέλη, συναναστροφὴν μετὰ τὸν Χριστὸν καὶ διαμονὴν εἰς τὸν οὐρανόν. Ὅλα αὐτὰ τὰ ἔκαμε φανερὰ λέγων: ¹² «Καυχώμεθα μετὰ τὴν ἐλπίδα τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ».

Καὶ δὲν λέγει μόνον αὐτὰ ὅσα ἐγίναν καὶ ὅσα θὰ συμβοῦν, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ ποῦ θεωροῦνται λυπηρὰ διὰ τοὺς ἀνθρώπους, ἐννοῶ τὰ δικαστήρια, τὰς ἀπαγωγὰς, τοὺς θανάτους, τὰς ἀπειλὰς, τοὺς λιμούς, τὰ βασανιστήρια, τὰ τηγάνια, τὰ καμίνια, τὴν λεηλασίαν, τοὺς πολέμους, τὰς πολιρκίας, τὰς μάχας, τὰς C ἔξεγέρσεις, τὰς φιλονεικίας, ὅλα αὐτὰ τὰ θέτει ἐπίσης εἰς τὰς ἐξ ὁμοῦ καὶ κατορθωμάτων. Καὶ οὐ μόνον δι' ἐκεῖνα ποῦ ἐλέγχθησαν προηγουμένως πρέπει νὰ χαρῶμεθα καὶ νὰ εὐχαριστοῦμεθα, ἀλλὰ νὰ καυχώμεθα καὶ δι' αὐτὰ τὰ τελευταῖα, ἀφοῦ λέγει: ¹³ «Χαίρω τώρα διὰ τὰ πρὸς χάριν σας παθήματά μου καὶ ἀναπληρῶ διὰ τῆς σαρκὸς μου τὰ ὅλα τερήματα τῶν θλίψεων τοῦ Χριστοῦ». Εἶδες δυνατὴν ψυχὴν καὶ γνώμην ὑψηλὴν καὶ φρόνημα ἀκλόνητον, ποῦ δὲν στολιζέται μόνον μετὰ τοὺς στεφάνους, ἀλλὰ εὐχαριστεῖται καὶ εἰς τοὺς ἀγῶνας; D Ποῦ δὲν χαίρει μόνον διὰ τὰς ἀμοιβὰς, ἀλλὰ ἐναθροῦνεται καὶ εἰς τὴν πάλην, ποῦ δὲν εὐφραίνεται εἰς τὰς ἀνταποδόσεις, ἀλλὰ καυχᾶται καὶ διὰ τὸ ἴδιον τὸ ἀγώνισμα; Μὴ μοῦ ἀναφέρης μόνον τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, οὔτε τὰ ἀμάρταντα ἐκεῖνα στέφανα, οὔτε τὰ θραβεῖα, ἀλλὰ αὐτὰ τὰ παρόντα, ποῦ ἔχουν θλίψιν, μύθον καὶ ταλαιπωρίαν πολλήν. Φέρε τα αὐτὰ εἰς τὸ μέσον καὶ θὰ ἡμπαρέσω ν' ἀποδείξω ὅτι πολὺ περισσότερον πρέπει νὰ καυχώμεθα δι' αὐτὰ.

Εἰς τὰς περιπτώσεις τῶν ἀθλητικῶν ἀγῶνων, ἡ μὲν προσπάθεια περικλείει τὸν κόπον, ὁ δὲ στέφανος τὴν χαρὰν. Ἐγὼ ἐδῶ δὲν εἶναι ἔτσι: πρὸ τοῦ στεφάνου τὸ πάλασμα ἔχει πολλὴν καύχησιν. Καὶ διὰ νὰ πεισθῆτε ὅτι αὐτὰ ἔχουν ἔτσι, E σκεφθῆτε τὸν κάθε ἀγιὸν τῆς κάθε γενεᾶς, ὅπως λέγει: ¹⁴ «Λάβετε παράδειγμα τῶν κακοπαθειῶν,

12. Ρωμ. 5, 2.
13. Κολοσ. 1, 24.
14. 1ακ. 5, 10.

ἀδελφοί, καὶ τῆς ὑπομονῆς τοὺς προηγήτας οἱ ὁποῖοι ὠμίλησαν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου». Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος ποῦ μᾶς ἐπρότεινε ταῦτον τὸν ἀγῶνα καὶ συνεκρότησε τὸν παρόντα πνευματικὸν στίβον, ὁ Παῦλος ἐννοῶ, ἀφοῦ ἐδοκίμασε τὰς ἀπείρους ταλαιπωρίας κάθε ἀγίου, τὰς ὁποίας δὲν εἶναι ἐκόλον τώρα νὰ ἐξετάσωμεν εἰς τὸν λόγον, συμπεραίνει λέγων: ¹⁵ «Περιπάτησαν μετὰ προδιάς καὶ μετὰ δέρματα αἰγῶν, ὕστεραούμενοι, θλιβόμενοι ἐν μέσῳ κακουχιῶν, ¹⁶ A καὶ ὁ κόσμος δὲν ἦτο δεισιῶς τῶν καὶ εἰς ὅλα αὐτὰ ἔχαιρον». Τὸ αὐτὸ θὰ ἴδῃ κανεὶς ὅταν μετὰ τὴν φυλακὴν καὶ τὰς λοιδορίας τοὺς ἐμαστιγώσων καὶ τοὺς ἀπήλασαν. Τί λέγει ἡ Γραφή: ¹⁷ «Αὐτοὶ μὲν ἐπορεύοντο χαίροντες ὅτε ἐφειγον ἀπὸ τοῦ Συνέδριον διότι ἠξιώθησαν νὰ διασυρθοῦν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ».

Ἀλλὰ παρόμοια συνέβησαν καὶ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας. Ἄν θέλῃ κανεὶς ἄς ἐνθυμηθῆ αὐτὸ ποῦ λέγω, τί συνέβαινε δηλαδὴ εἰς καιρὸν διωγμῶν. Συνελάμβανον μίαν παρθένον, τρυφερὰν καὶ ἀπειρον τῶν ἐρωτικῶν, μετὰ σώμα πλέον μαλακὸν καὶ ἀπὸ τὸ κερί. Τὴν κάρφοναν εἰς τὰ εἶλα ἀπὸ παντοῦ, τῆς ἐτρυποῦσαν τὰ πλεῦρα, τὴν κατεξέσχιζαν καὶ τὸ αἷμα ἐτρέχε ποτάμι. Αὐτῆ, ὡσάν νὰ ἐνυμφεύετο καὶ ὡσάν νὰ ἦτο ἐξαπλωμένη εἰς τὴν νυμφικὴν παστάδα, B ἔτσι ὑπέφερε τὰ γενόμενα πρὸς χάριν τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, στεφανωμένη εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς αὐτῶν. Κατάλαβε λοιπὸν τί οπουδαῖον εἶναι νὰ ἴδῃ κανεὶς ἕνα τύραννον μετὰ στρατὸν καὶ ἀκουσιβέντη εἶρη καὶ τόσα ὄπλα νὰ νικᾶται ἀπὸ μίαν κόρην. Βλέπεις ὅτι καὶ ἡ θλίψις ἡ ἴδια περικλείει μεγίστην καύχησιν; Συμφωνεῖτε καὶ σὲς μετὰ λεγόμενα. Ἐγὼ οἱ μάρτυρες δὲν ἀπολαμβάνουν ἀκόμη τὰς ἀμοιβὰς, οὔτε τὰ θραβεῖα καὶ τοὺς στεφάνους, ἀφοῦ ἔχουν διαλυθῆ εἰς σκόνην καὶ στάκτην, ἐν τούτοις μετὰ πόσης προθυμίας δὲν συντρέχοντες εἰς τὰς ὑπὲρ ἐκείνων τιμὰς καὶ συγκροτοῦμεν πνευματικὸν στίβον καὶ τοὺς ἀνακηρύττομεν ἀγίους C καὶ τοὺς στεφανώνομεν διὰ τὰ τραύματα καὶ τὸ αἷμα τῶν, διὰ τὰ βασανιστήρια καὶ τὰς πληγὰς τῶν, διὰ τὰς θλίψεις τῶν ἐκεῖνας καὶ τὰς στενοχωρίας. Ἔτσι καὶ οἱ ἴδιοι οἱ θλίψεις ἀποτελοῦν καύχημα πρὸ τῆς ἀνταμοιβῆς.

Κατάλαβε πόσον μέγας ἦτο ὁ Παῦλος, ὁ ὁποῖος κατοικούσε τότε εἰς τὰ δεσμητήρια, ἐσύρετο εἰς τὰ δικαστή-

15. Ἐβρ. 87-88.
16. Πράξ. 5, 41.

ρια, πόσον περίθλητος, πόσον λαμπρός και περιφανής φαίνεται εις δλους και ιδιαίτερος εις τὰ μάτια εκείνων που τον επολέμου και τον επεδουλεύοντο. Τί λέγω, περιθληττος εις τους ανθρώπους, αφού και διά τους δαιμονας ήτο φοβερός μάλλον όταν έμαστιγούτο: "Όταν έφυλακίζετο, όταν έναυαγούσε, τότε ακριβώς έκαμνε τὰ μεγαλύτερα θαύματα, Δ τότε περισσότερο κατανικά τὰς αντίπαλους δυνάμεις. Γνωρίζων λοιπόν καλώς τὸ κέρδος που προσπορίζετο ή ψυχή από τὰς θλίψεις αυτές έλεγεν: "Όταν άσθενώ, τότε είμαι δυνατός». Και συνεχίζει: «Δι' αυτό επθυμώ άσθενείας, ήδρες, ανάγκας, διωγμούς, παθήματα διά νά σκηνώση μέσα μου ή δύναμις του 'Ιησού Χριστού». Διά τούτο άπαιτηνόμενος εις μερικους που διέμεναν εις την Κόρινθον και που είχαν μεγάλην ιδέαν διά τον έαυτών των, ενώ παραλλήλως περιεφρόνουν τους άλλους, όταν έκλεινε την επιστολήν του έδοκίμασε την ανάγκην νά συνθέση την εικόνα Ε των καταρθωμάτων του προς χάριν μας και όχι προσφεύγων εις τὰ θαύματά τ η ή τὰ σημεία, ούτε εις την τιμήν, ούτε από θέσεως άνέσεις, αλλά συνέθεσε την εικόνα από τὰ δεσμητήρια, τὰ δικαστήρια, την πείναν, τὸ ψύχος, τους πολέμους και τὰς επιδουλάς λέγων εις αυτούς τὰ έξης: "Είναί δόκονοι του Χριστού. Εις την παραφροσύνην μου, λέγω: περισσότερο έγώ». Και τονίζων τὸ περισσότερο και την υπεροχήν, προσθέτει: «Πολύ περισσότερο εις τους κόπους, υπερβαλλόντως εις τὰς πληγὰς, περισσότερο εις τὰς φυλακάς, πολλάκις εις τον άθνατον» και ούτω καθ' έξης. «Εάν πρέπει νά καυχηθῶ, θά καυχηθῶ διά την άδυναμίαν μου».¹⁷ 148 Α Τὸν θλίψεις νά καυχῶμαι περισσότερο δι' αυτά, ποσά διά λαμπρούς στεφάνους. νά υπερχανείσθαι και νά λέγη «όχι μόνον διά τὰ έλλα, αλλά καυχώμεθα και διά τὰς θλίψεις μας». Τί σημαίνει αυτό τὸ δ γ ι μ ο ν ο ν: "Όχι μόνον λέγει δέν κακοκαοδίζομεν θλιδόμενοι και ταλαπωρούμενοι, αλλά καυχώμεθα διὰ τὰ θλιθεά συμβάντα ώσαν νά προκόπτωμεν εις μεναλυτέραν τιμήν και δόξαν. διότι πιστεύει ότι ή μέγιστη δόξα που καλλωπίζει τον άνθρωπον είναι αυτή που προβάλλει από τὰς θλίψεις. Είναι φανερόν ότι ή δόξα έχει και γοράν. "Όπου χαρά εκεί και δόξα και όπου τέτοια δόξα εκεί και χαρά.

17. Β' Κορινθ. 12, 10, 9.
18. Β' Κορινθ. 11, 25.
19. Β' Κορινθ. 11, 80.

Β Έπειδή απέδειξε λοιπόν ότι ή θλίψις είναι δόξα και φέρι καλλωπισμόν, λέγει ένα άλλο κατόρθωμά του μέγιστον, ένα αποτέλεσμα μέγιστον και παράδοξον. Ποιον είναι αυτό, θά ίδωμεν. «Γνωρίζοντες, λέγει, ότι ή θλίψις άπεργάζεται την ύπομονήν, ή ύπομονή την δοκιμασίαν και ή δοκιμασία την έλπίδα, ή δέ έλπις δέν μας ντροπιάζει». Τί σημαίνει γνωρίζοντες ότι ή θλίψις άπεργάζεται την ύπομονήν; Αυτό έχει μέγιστον καρπόν και ισχυροποιεί τον θλιδόμενον. Μερικά δένδρα που αναπτύσσονται εις την σκιάν και φυτρώνουν εις ύπανήμους τόπους, εύδοκιμούν μόν, αλλά γίνονται πλέον μαλακώτερα και χαύνα και θλάπτονται από κάθε προσβολήν άνέμου. C "Όσα όμως ίστανται εις τὰς κορυφάς των όρέων και μασιζονται από πολλούς και ισχυρούς άνέμους και ύποφέρουν την συνεχή άκαταστασίαν του καιρού και κλονίζονται από ισχυρούς κλύδωνας και φορτώνονται πολύ χιόνι, γίνονται ισχυρότερα άκμή και από τον σίδηρον. Αυτό συμβαίνει και με τὰ σώματα τὰ όποια ρίπτονται εις πολλές και ποικίλας ήθονάς, κοσμοϋνται με μαλακά λιμάτια και χρησιμοποιούν πολλά λουτρά και μύρα και ύπολαμβάνουν πολλές τροφάς, περισσότερας από τὰς ανάγκας των. Δ Καθίστανται έτσι έντελώς άχρηστα διά τον ιδρώτα και τον πόνον υπέρ της εύσεβείας και είναι άξια διά μεγαλύτεραν τιμωρίαν. Κατά τον ίδιον τρόπον και αι ψυχαί, όταν διάγουν βίον άταλαίπωρον και έχουν δλας τὰς άνέσεις και διάκεινται εύχαρίστως εναντι των παρόντων και προτιμούν τον άνάλγητον βίον αντί νά θλιδωνται κατά τον τρόπον των αγίων, καθίστανται μαλακώτερα και άσθενέστερα και από τὸ κερλ και έτσι είναι ύποφήκαι διά τὸ αώνιον πῦρ. "Όμως όσαι επιβιβονται εις κινδύνους και κόπους και ταλαιπωρίας προς χάριν του Θεού και συσπειρώνονται γύρω εις αυτόν τον σκοπόν, είναι στερεώτεροι και από αυτόν τον σίδηρον ή και τον άδάμαντα και γενικώτερα λόγω της συνεχούς κακοπαθείας, Ε άτρωτοι εναντι των έχθρών, άκαταμάχητοι διά τους μεταγενεστέρους, διότι προσλαμβάνουν συνηθείας ύπομονής και άνδρείας. Έκείνοι που θά πρωτακισέλθουν εις ένα καρδί, ζαλίζονται και ναυτιούν, τάρσσονται και θορυβούνται καταλαμβανόμενοι από έμετόν και σκατοδίην. Ένώ αυτοί που έχουν διασχίσει πολλά και μεγάλα πελάγη και ήψησαν τὰ κύματα και έχουν ύποστή πολλά ναυάγια, αναλαμβάνουν με θάρρος κάθε νέαν άποδημίαν. Έτσι και ή ψυχή ύπομείνασα πολλούς πειρασμούς, και ύποφέρουσα μεγάλας θλίψεων, νύκ

ται ἀνθεκτικὴ εἰς τοὺς πόνους καὶ καρτερικὴ.¹⁴⁹ Ἄ χωρὶς νὰ εἶναι φοροδὴς οὐδὲ εὐκόλως πτοουμένη, ὅτε ταρασσεται ἀπὸ τὰ λυπηρὰ σικανταντήματα, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν συνεχῆ γυμναστικὴν τῶν γεγονότων καὶ τῆς πικρῆς μελέτης τῶν ὁσων συμβαίνουσι, ὑποφέρει εὐκόλα ὅλα τὰ ἀκαλουθαῦντα κακὰ. Αὐτὸ ἐφάνερωνεν ὁ σοφὸς ἀρχιτέκτων τῆς οὐρανοῦ πολιτείας λέγων: «Ὅχι μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ καυχώμεθα διὰ τὰς θλίψεις μας», διότι καρπούμεθα μέγιστον μισθὸν πρὸ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν οὐρανίων στεφάνων, ἐφ' ὅσων μὲ τὰς συνεχεῖς θλίψεις ἡ ψυχὴ μας γίνεται καρτερικωτέρα καὶ αἱ σκέψεις μας σφρηματοῦνται καὶ καθίστανται πλέον ἰσχυραί.

Γνωρίζοντες, λοιπὸν, ἀγαπητοί μου, ὅλα αὐτὰ ἃς ὑποφέρωμεν μὲ γενναϊότητα τὰς λύπας ποὺ μᾶς εὐρίσκουσι, ὅτι τὸ θέλει ὁ Θεός, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ συμφέρον μας καὶ ἃς μὴ λυγίζωμεν ὅτε ν' ἀπογοητευώμεθα ἀπὸ τὴν εἰσβολὴν τῶν πειρασμῶν, ἀλλὰ νὰ ἀντιστεκώμεθα μὲ πολλὴν ἀνδρείαν καὶ νὰ εὐχαριστῶμεν συνεχῶς τὸν Θεὸν δι' ὅλας τὰς ἐπιδαφιλουμένας εὐεργεσίας εἰς ἡμᾶς, διὰ ν' ἀπολαύσωμεν καὶ τὰ παρόντα ἀγαθὰ καὶ νὰ ἐπιτύχωμεν καὶ τὰς μελλοντικὰς δωρεάς, μὲ τὴν χάριν καὶ τοὺς σκετισμοὺς καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ Ὁποίου εἰς τὸν Πατέρα καὶ τὸ Ἅγιον καὶ ζωοποιῶν Πνεῦμα, ἀνήκει ὁμοῦ ἡ δόξα καὶ ἡ δύναμις νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

**ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ**

**ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΕΡΓΑ
ΤΟΜΟΣ 34**

ΕΙΣ ΤΟΝ ΟΖΙΑΝ ΟΜΙΛΙΑΙ Α'—ΣΤ'
«ΚΥΡΙΕ ΟΥΧΙ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ...»
Ἡ ΘΛΙΨΙΣ ΑΠΕΡΓΑΖΕΤΑΙ ΤΗΝ ΥΠΟΜΟΝΗΝ

Κείμενον: B. de Montfaucon.

Edit. «Les Belles Lettres» - Budé)
VI, Parisis 1835, σελ. 110 - 165, 181 - 192
Parisis 1835, σελ. 169 - 179
(PG 56, 97 - 141, 153 - 161· PG 51, 156 - 164).